776

ACADEMIA ROMÂNĂ

INSTITUTUL DE ETNOGRAFIE ŞI FOLCLOR
„C. BRĂILOIU"

ANUARUL INSTITUTULUI DE ETNOGRAFIE ŞI FOLCLOR „CONSTANTIN BRĂILOIU"

SERIE NOUĂ • TOMUL 18 • 2007

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

Inv 11490

COLEGIUL DE REDACȚIE

DIRECTOR:

acad. MIHNEA GHEORGHIU

MEMBRI:

dr. SABINA ISPAS, membru corespondent al Academiei Române;
dr. ION GHINOIU; dr. NICOLETA COATU; dr. MARIAN LUPAȘCU;
dr. MARIN MARIAN-BĂLAȘA; drd. RADU TOADER; dr. EMIL ȚÎRCOMNICU

RESPONSABILI DE NUMĂR:

dr. SABINA ISPAS
drd. RADU TOADER

Autorii sunt rugați să înainteze articolele și recenziile în două exemplare culese la calculator, împreună cu dischetele aferente. Tabelele vor fi culese pe pagini separate, notele și diagramele vor fi executate în tuș, pe hârtie de calc. Explicația figurilor din text se va face în ordinea numerelor. Titlurile citate în bibliografie vor fi prescurtate conform uzanțelor internaționale.

Responsabilitatea asupra conținutului articolelor revine exclusiv autorilor.

Pentru a vă procura *Anuarul* și celelalte publicații ale Academiei Române vă puteți adresa la:

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE, Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5, București, tel. (4021) 318 81 46, (4021) 318 81 06, fax (4021) 318 24 44, e-mail: edacad@ear.ro

RODIPET S. A., Piața Presei Libere 1, sector 1, P.O. Box 33–57, București, tel. (4021) 318 70 00, (4021) 318 70 01, fax (4021) 318 70 02, (4021) 318 70 03, e-mail: rodipet@rodipet.ro

ORION PRESS IMPEX 2000 S.R.L., P.O. Box 77–19, sector 3, București, tel./fax: (4021) 610 67 65, (4021) 210 67 87, tel. 0311 044 668 e-mail: office@orionpress.ro

Manuscrisele, cărțile și revistele pentru schimb, precum și orice corespondență se vor trimite pe adresa colegiului de redacție al *Anuarului.*

INSTITUTUL DE ETNOGRAFIE
ȘI FOLCLOR „C. BRĂILOIU"
Str. Tache Ionescu nr. 25
010353 – București, sector 1
Tel. (4021) 318 39 00
Fax (4021) 318 39 01
E-mail: ief.brailoiu@gmail.com

© 2007, EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
Calea 13 Septembrie nr. 13
050711 – București, sector 5
Tel. (4021) 318 81 06 / int. 2116, 2119
E-mail: edacad@ear.ro
Adresa web: www.ear.ro

https://biblioteca-digitala.ro

ANUARUL

INSTITUTULUI DE ETNOGRAFIE ŞI FOLCLOR „C. BRĂILOIU”

SERIE NOUĂ

TOMUL 18 • 2007

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

ACADEMIA ROMÂNĂ

INSTITUTUL DE ETNOGRAFIE ŞI FOLCLOR
„C. BRĂILOIU"

ANUARUL INSTITUTULUI DE ETNOGRAFIE ŞI FOLCLOR „CONSTANTIN BRĂILOIU"

SERIE NOUĂ • TOMUL 18 • 2007

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

CUPRINS

Argument 9

I. *REPERE CULTURAL-ISTORICE*

RADU TOADER, *Comentarii la o evoluție a realităților etnodemografice în Dobrogea, în context istoric. Accente asupra momentelor semnificative 1878 și 1913* 13
ION GHINOIU, *Harta peisajelor etnografice dobrogene – instrument pentru identificarea patrimoniului rural* 27
SABINA ISPAS, *Dinamica povestitului într-un sat dobrogean* 37
EMIL ȚÎRCOMNICU, *Diversiunea numită „minoritatea aromână"* 55
IONUȚ SEMUC, *Permanență și schimbare în practicile funerare* 65

II. *IDENTITĂȚI CULTURALE*

CORNELIA CĂLIN BODEA, *Orașul Babadag – între mit și realitatea istorică* 71
LAURA JIGA ILIESCU, *Sfinți și miracole ale tuturor. Cazul Mănăstirii Dervent* 77
NICOLETA COATU, *Procese cultural-identitare în comunități lipovenești din Dobrogea* 87
MONICA BUDIȘ, *Rituri de construcție în comunitatea lipovenilor tulceni* 97
ARMAND GUȚĂ, *Reflexe ale problemei dobrogene în literatură (între politic, istoric și etnic)* 105
CRISTINA GAFU, *Textul folcloric – formă de comunicare a identității culturale în mediul de povestit al familiei* 117
MIHAELA NUBERT CHEȚAN, *Melos și identitate. O cercetare a tradițiilor muzicale orale ale italienilor din satul Greci, județul Tulcea* 127
IULIA WISOȘENSCHI și MIHAELA NUBERT CHEȚAN, *Tradiția muzicală a aromânilor fărșeroți șopani din localitatea Mihail Kogălniceanu (Constanța). Studiu de caz* 135

III. *LECTURI ETNOLOGICE*

SILVIA CHIȚIMIA, *Bestiar creștin în colinde dobrogene sau discursul apocaliptic în oralitatea românească* 141
GEORGETA MORARU, *Aluaturi rituale în alimentația țăranilor dobrogeni în secolul al XX-lea* 151
RODICA RALIADE, *Memoria războiului în manuscrise* 159
ANCA STERE, *Concursul literar-muzical – instrument al ideologiei totalitare comuniste* 165

Anuar IEF, serie nouă, tom. 18, 2007, București, p. 1–216

https://biblioteca-digitala.ro

Cataloagele fonogramelor aflate în Arhiva Institutului de Etnografie şi Folclor „C. Brăiloiu" 171
Abstracts/Résumés 173
Ilustraţii 179
Lista ilustraţiilor 195

IV. *VIAŢA ŞTIINŢIFICĂ*

Noutăţi editoriale 199
Granturi. Contracte extrabugetare. Programe de colaborare interacademică 210
Manifestări ştiinţifice 211
Doctorate 212
Plan de cercetare – 2007 212

V. *IN MEMORIAM*

DUMITRU POP (1927–2006) 215

https://biblioteca-digitala.ro

SUMMARY

Argument 9

I. *CULTURAL-HISTORICAL LANDMARKS*

RADU TOADER, *Comments on an ethno-demographic evolution in Dobruja within a historical context. Highlighting the significant moments: 1878 and 1913* 13
ION GHINOIU, *The map of the ethnographic landscapes from Dobruja* 27
SABINA ISPAS, *The dynamic of story telling in a Dobrujan village* 37
EMIL ŢÎRCOMNICU, *The diversion called the "Aromanian minority"* 55
IONUŢ SEMUC, *Permanence and change within funeral customs* 65

II. *CULTURAL IDENTITY*

CORNELIA CĂLIN BODEA, *Babadag town – between myth and historic reality* 71
LAURA JIGA ILIESCU, *Everyone's saints and miracles. Dervent monastery case study* 77
NICOLETA COATU, *Cultural-identity processes within Lippovan communities from Dobruja* 87
MONICA BUDIŞ, *Construction rituals within the Lippovan community in Tulcea* 97
ARMAND GUŢĂ, *The Dobrujan issue in the literature – political, historical and ethnical approach...* 105
CRISTINA GAFU, *The folktext – a communication form of cultural identity in the contemporary story-telling environment* 117
MIHAELA NUBERT CHEŢAN, *Music and identity. A research of oral musical traditions of Italians from Greci, Tulcea county* 127
IULIA WISOŞENSCHI, MIHAELA NUBERT CHEŢAN, *The musical tradition of the Aromanians from Mihail Kogalniceanu (Constanta) community. Case study* 135

III. *ETHNOLOGICAL READINGS*

SILVIA CHIŢIMIA, *Christian beasts in the Dobrujan Christmas carols or the apocalyptic speech in Romanian oral tradition* 141
GEORGETA MORARU, *Ritual dough in Dobrujan peasants' food from the XXth century* 151
RODICA RALIADE, *War memory in manuscripts* 159
ANCA STERE, *Literary-musical contest: a communist ideological tool* 165

Anuar IEF, serie nouă, tom. 18, 2007, Bucureşti, p. 1–216

https://biblioteca-digitala.ro

Catalogs of the phonograms in the Archives of the "C. Brăiloiu" Institute of Ethnography and Folklore 171
Abstracts/Résumés 173
Figures 179
List of figures 195

IV. *SCIENTIFIC ACTIVITY*

Editorial news 199
Extra-budgetary Grants and Contracts. Programmes. Partnerships 210
Scientific conferences 211
PhD degrees 212
Research plan of the Institute for 2007 212

V. *IN MEMORIAM*

DUMITRU POP (1927–2006) 215

https://biblioteca-digitala.ro

Stema Dobrogei.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

ARGUMENT

O sarcină constantă a cercetării etnologice din România este investigarea dinamicii fenomenelor de cultură populară („tradițională", folclorică, „profundă", „intangibilă") caracteristice tuturor arealelor unde trăiesc purtătorii acesteia. Fondurile aflate în Arhiva multimedia a Institutului de Etnografie şi Folclor „C. Brăiloiu" sunt o dovadă incontestabilă a priorității pe care specialiştii o acordă acestor cercetări. Sunt mulți ani de când ei sunt prezenți, cu statornicie şi interes, la sesiunile ştiințifice naționale organizate de Consiliul Județean Constanța, Centrul Județean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiționale şi Muzeul de Artă Populară din același oraş. Urmând un traseu itinerant – Mangalia, Constanța, 2 Mai – şi urmărind o tematică înscrisă, de la început, sub un titlu generos, *Migrația semnelor de cultură populară în România*, manifestarea a ajuns la cea de a XI-a ediție. *Dobrogea – spațiu de sinteză a culturii tradiționale, parte integrantă a spiritualității românești* (2005) şi *Memorie culturală – conservare şi restituire* (2006) au fost subiectele oferite pentru dezbateri la care au participat specialişti din întreaga Românie: cercetători din institute ale Academiei Române, cadre didactice din învățământul universitar, cercetători şi muzeografi de la prestigioase instituții de cultură. Printre sesiunile naționale, cea organizată în Dobrogea a dobândit notorietate şi un solid prestigiu ştiințific. Pentru că timp de 11 ani folcloriști şi etnografi din Institutul de Etnografie şi Folclor „C. Brăiloiu" au participat la aceste evenimente, unde au prezentat rezultatele cercetărilor pe care le-au efectuat în spațiul cultural amintit, am apreciat că este vremea să fie adunate într-un volum textele pe care autorii au dorit să le prezinte în publicația academică a instituției. Astfel este conceput primul volum tematic din seria „Anuarului Institutului de Etnografie şi Folclor «C. Brăiloiu»", pe care îl intitulăm *Dobrogea.* Lucrările, într-o primă formă, au apărut în periodicul constănțean „Datina". Pentru acest volum textele au fost revizuite şi, parțial, îmbogățite. Dorința de a oferi o perspectivă cât mai corectă asupra acestui mare complex cultural care este Dobrogea ne-a determinat să introducem în volum şi texte ale unor comunicări susținute de specialiştii din institut la unele sesiuni ştiințifice internaționale, precum şi prezentarea unui amplu şi interesant program de cercetare pe care îl derulează o echipă de etnologi a institutului, împreună cu grupuri de colaboratori din câteva instituții de cultură din Dobrogea (*Dobrocult*).

Anuar IEF, serie nouă, tom. 18, 2007, Bucureşti, p. 9–11

https://biblioteca-digitala.ro

1. Gânditorul de la Hamangia.

https://biblioteca-digitala.ro

Provincia aceasta a României s-a aflat în atenţia folcloriştilor, etnomuzicologilor şi etnografilor români încă din cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea, cel mai cunoscut dintre ei fiind T.T. Burada, care a şi publicat, în 1880, la Iaşi, *O călătorie în Dobrogea.*

În cercetările întreprinse de „monografiştii" care au participat la campaniile organizate de Institutul Social Român a fost inclusă şi Dobrogea cu cele patru judeţe (Tulcea, Constanţa, Durostor, Caliacra), de la acea dată. Dintre acestea, în fondurile documentare ale Arhivei institutului se mai află cercetările realizate în judeţele Tulcea şi Constanţa. De aceea am considerat necesar să publicăm, sub formă facsimilată, cataloagele acelor culegeri realizate pe cilindri de fonograf, cele mai vechi tipuri de înregistrări sonore făcute cu mijloace tehnice, aflate în AIEF. Este pentru prima dată când pagini din aceste documente ale Arhivei multimedia sunt astfel reproduse şi oferite spre consultare. Alături de acestea se află şi cele care consemnează culegerile înregistrate pe bandă de magnetofon, după anul 1953, însumând câteva sute de file. Ele vor fi publicate cu alt prilej, dacă vor fi condiţii favorabile unei asemenea întreprinderi. Mai puţin spectaculoasă şi destul de costisitoare, publicarea indexurilor arhivelor de folclor multimedia constituie un demers aproape obligatoriu pentru cercetarea contemporană.

Acest al 18-lea tom al „Anuarului Institutului de Etnografie şi Folclor" nu a fost gândit ca o lucrare monografică în care să fie cuprinsă întreaga problematică a spaţiului cultural dobrogean.

Dat fiind caracterul deosebit al volumului, am considerat necesară completarea informaţiei cu imagini. Sunt prezentate fotografii document din fondul AIEF, alături de care sunt câteva reproduceri preluate din albume, din lucrări realizate în perioada interbelică, din enciclopedia CD-ROMania, realizată de Fundaţia „Arte Vizuale" în anul 2006 (căreia îi mulţumim pe această cale) şi din colecţii particulare.

Este o încercare de exemplificare vizuală, plastică, a unei istorii care acoperă, cu evenimente succesive, câteva mii de ani.

(S.I. şi R.T.)

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

COMENTARII LA O EVOLUȚIE A REALITĂȚILOR ETNODEMOGRAFICE ÎN DOBROGEA, ÎN CONTEXT ISTORIC. ACCENTE ASUPRA MOMENTELOR SEMNIFICATIVE 1878 ȘI 1913

RADU TOADER

Spațiul danubiano-pontic, mai cunoscut sub numele Dobrogea, are o întindere relativ mică, dacă îl comparăm cu alte regiuni istorice românești. Cu toate acestea, el a fost, din cele mai vechi timpuri, și continuă să fie de o importanță politică, militaro-strategică și economică considerabilă, lucru probat de-a lungul timpului prin strădania micilor și marilor puteri de a cuceri și păstra acest spațiu.

Dacă unele margini ale lui sunt clar delimitate de Marea Neagră, de Gurile și Delta Dunării, de brațele marelui fluviu în partea de apus, a fost mult mai dificil să se vorbească de situarea limitelor de miazăzi ale Dobrogei. Responsabilă pentru o atare imprecizie nu poate fi atât lipsa unor repere geografice naturale (acestea ar putea fi, totuși, găsite, cu oarecare îngăduință), cât, credem noi, frecvența (și asiduitatea) cu care Dobrogea este tranzitată (pe o axă est–vest și, la fel de mult, pe una nord–sud), la diferite momente istorice și în diferite scopuri strategice. Se vorbește de o linie sinuoasă care unește Dunărea cu Marea de la vest de Turtucaia până la Capul Ecrene, mai sus de Varna; de o alta, cel puțin la fel de sinuoasă, care unește Rusciucul (incluzându-l în Dobrogea) cu Varna, sau chiar până mai în jos, pe litoral, spre limita estică a Munților Balcani. Tot atât de bine se poate vorbi de ceea ce istoriografia și mentalul colectiv al românilor amintesc drept Dobrogea Veche (județele Tulcea și Constanța, incluse în statul român actual) și Dobrogea Nouă (județele Durostor și Caliacra), cele două Dobroge fiind despărțite de linia care pornește la est de Silistra și merge până la un punct situat puțin la sud (7 km) de Mangalia. Vom reveni asupra acestei împărțiri și a delimitărilor la miazăzi, problemă îndelung discutată de istorici și politicieni, referindu-ne pe întreg parcursul articolului nostru la întreaga Dobroge, ca regiune generică (cu o limită sudică aproximativă), afară de cazurile când specificăm dacă ne raportăm la una sau la alta dintre cele două Dobroge sau la un anume județ component al uneia sau alteia, gândind că fiecare dintre cele patru județe are, oarecum, o istorie și o evoluție proprie a realităților demografice, dacă ar fi să ne limităm numai la acestea.

La fel de dificil este să se precizeze originea numelui *Dobrogea*. Destul de cunoscută în literatura de specialitate este ideea că originea numelui Dobrogea vine de la unul dintre conducătorii ei, anume Dobrotici sau Dobrotiță. Poate să fie

Anuar IEF, serie nouă, tom. 18, 2007, București, p. 13–26

https://biblioteca-digitala.ro

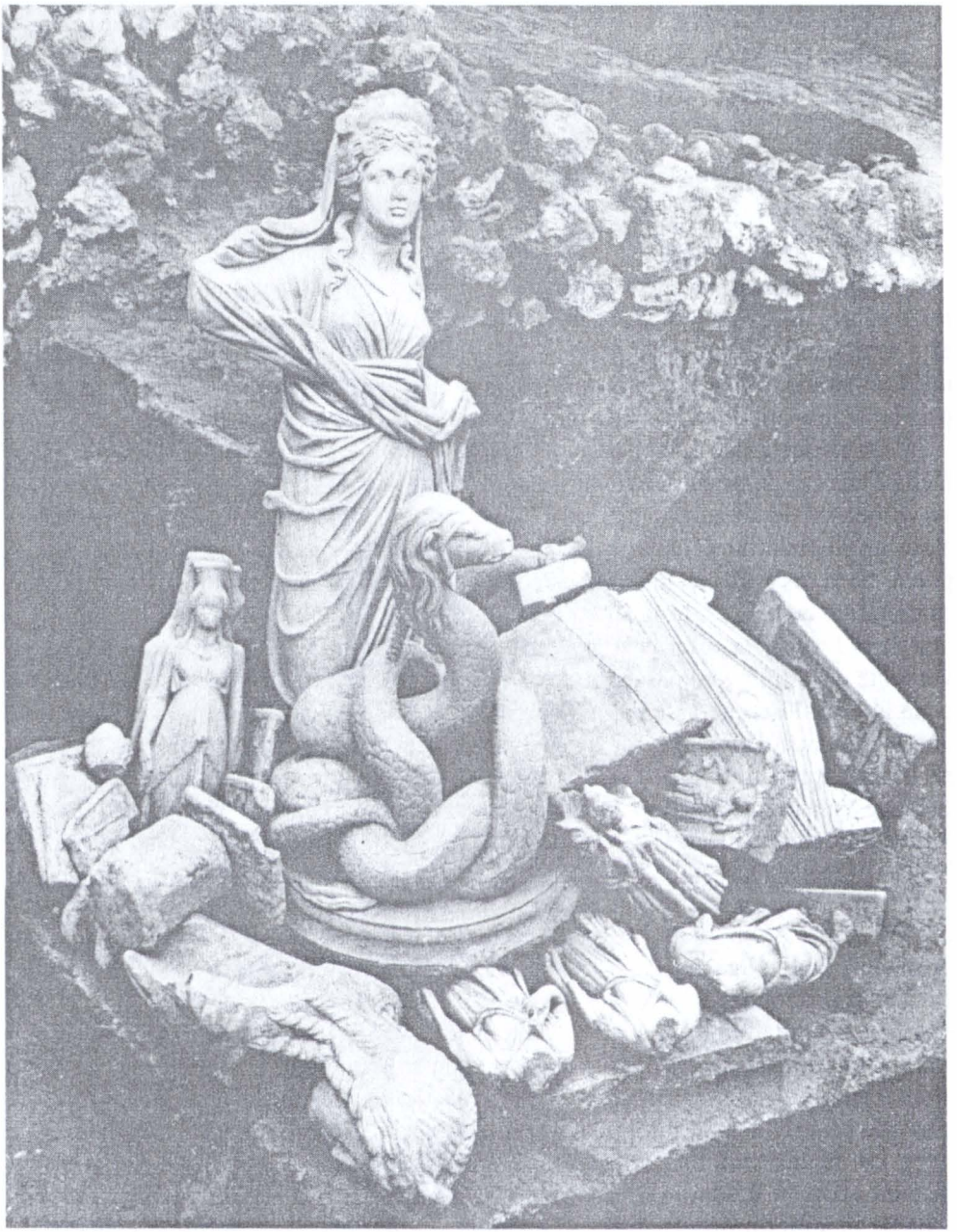

2. Zeița Tyche – Fortuna și șarpele Glycon.

https://biblioteca-digitala.ro

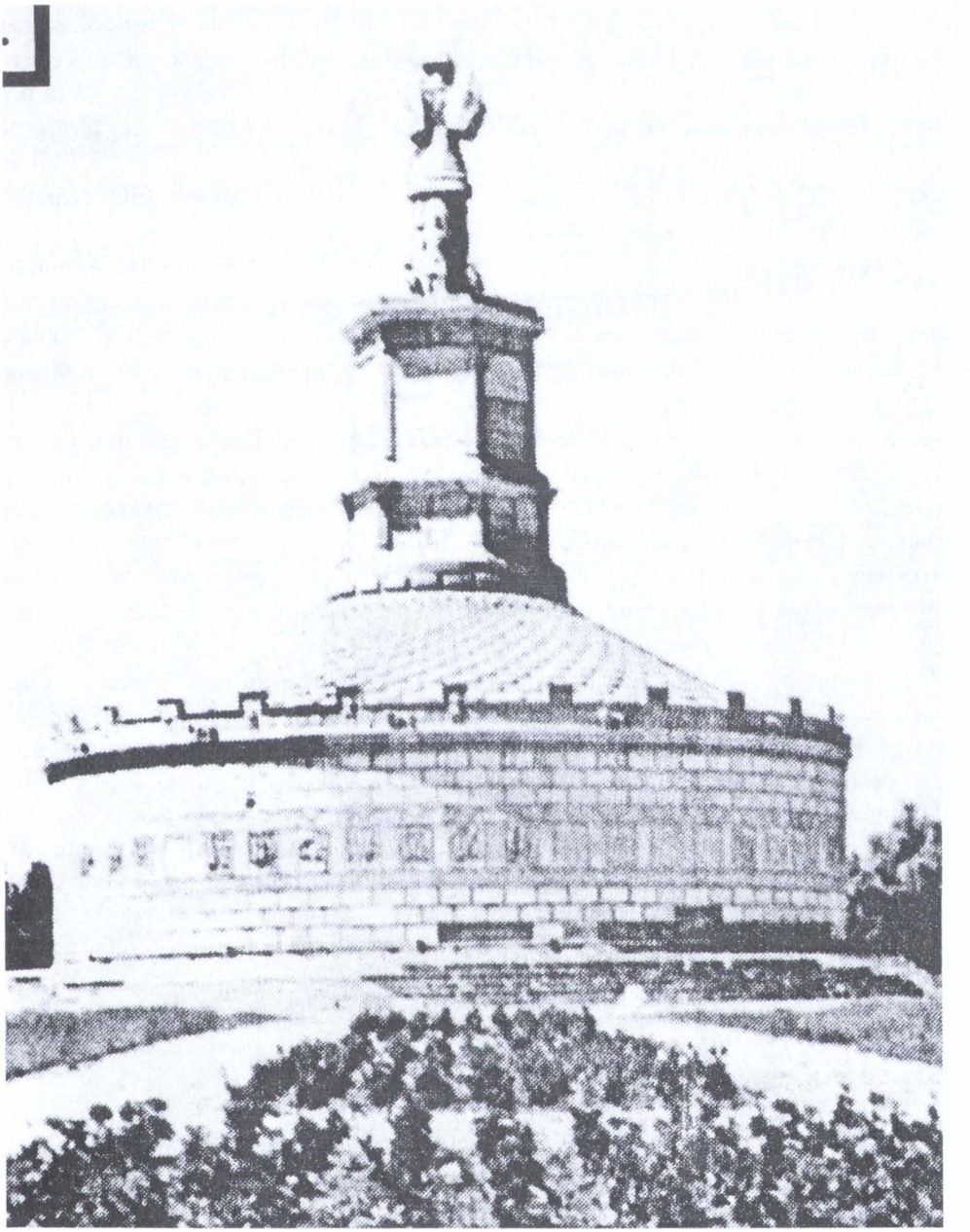

3. Monumentul Tropaeum Traiani.

https://biblioteca-digitala.ro

tot atât de valabilă ca sursă apropierea a două cuvinte, slavul *dobro* (bun) şi tătărescul *bugeac* (colţ), de unde Dobro-Bugeac [1] sau, prescurtat, Dobrogea, „Bugeacul bun", adică mai bun decât Bugeacul propriu-zis, sudul a ceea ce azi numim Basarabia, „rampă de lansare" a mai multor populaţii nomade care veneau dinspre est spre Balcani sau spre Occident (sciţi, protobulgari, maghiari ş.a.m.d.). Slavii desemnau, probabil, cu termenul de *dobricea*, un teren arid, sec, fără prea multă vegetaţie şi apă. Turcii numeau *dobrudja* „ţările fără păduri"[2], posibil în contrast cu Deli-Orman, ţinuturi cu păduri adânci, care umpleau în vechime spaţiul dintre Dunăre şi Carpaţii Meridionali.

Fapt este că numele Dobrogea este medieval. Nu putem şti cum se numea regiunea danubiano-pontică înainte de cucerirea romană; este cert că unele izvoare greceşti o pomeneau drept Getia. Primul secol al erei noastre îi găseşte pe romani preocupaţi de aceeaşi regiune, ceea ce îi face să încerce să-şi exercite controlul asupra ei, probabil încă de pe vremea lui Domiţian şi decenii bune înainte de cucerirea traiană a Daciei. Apare în documente ca Dacia Pontica şi, mai des, ca Scythia Minor, fie datorită frecventelor incursiuni ale sciţilor, fie pentru că sciţii şi geţii aveau unele trăsături şi o aparenţă comune (arcaşi călări, înveşmântaţi în blănuri). Remarcăm interesul constant al Imperiului (Roman, apoi Romano-Bizantin şi ulterior Bizantin) pentru Scythia Minor, ceea ce duce la păstrarea şi întărirea ei, în diferite forme administrative, în structura organizatoric-teritorială (singură sau alipită la provincia Moesia Inferior).

La debutul veacului al VII-lea răscoala armatelor bizantine la Dunărea de Jos permite valurilor de populaţie slavă să treacă linia Dunării spre Balcani. La sfârşitul aceluiaşi secol vin şi protobulgarii, care se aşază şi îşi creează un stat mic, dar destul de puternic, în estul peninsulei. Ceea ce le permite să-şi exercite dominaţia (aşadar un control, intermitent de altfel, iar nu o absorbire administrativ-teritorială) asupra regiunii danubiano-pontice timp de două secole, în vecinătatea unui Bizanţ slăbit, sfâşiat de lupte interne şi hărţuit de tinerele formaţiuni statale create la nord de el. În legătură cu schimbarea majoră (din punct de vedere etnolingvistic) a acestor stări de lucruri în întregul Sud-Est european trebuie aduse câteva precizări.

În a doua jumătate a secolului al VII-lea, putem vorbi de existenţa limbii române şi de români, procesul de etnogeneză fiind desăvârşit acum, atât la nord şi est de Dunăre, cât şi în Balcani.

Daco-romanii şi ulterior românii din Dacia Pontică, respectiv Scythia Minor, au avut legături permanente cu cei de acelaşi neam şi de aceeaşi credinţă cu ei (cu cei din Balcani şi cu cei de la nord de Dunăre). Să nu uităm că daco-romanii erau deja creştinaţi în proporţie semnificativă de la finele secolului al IV-lea.

[1] *Dobrogea. Schiţă geografică-istorică*, Bucureşti, Tipografia Curţii Regale, 1913, p. 52.
[2] *Ibidem.*

https://biblioteca-digitala.ro

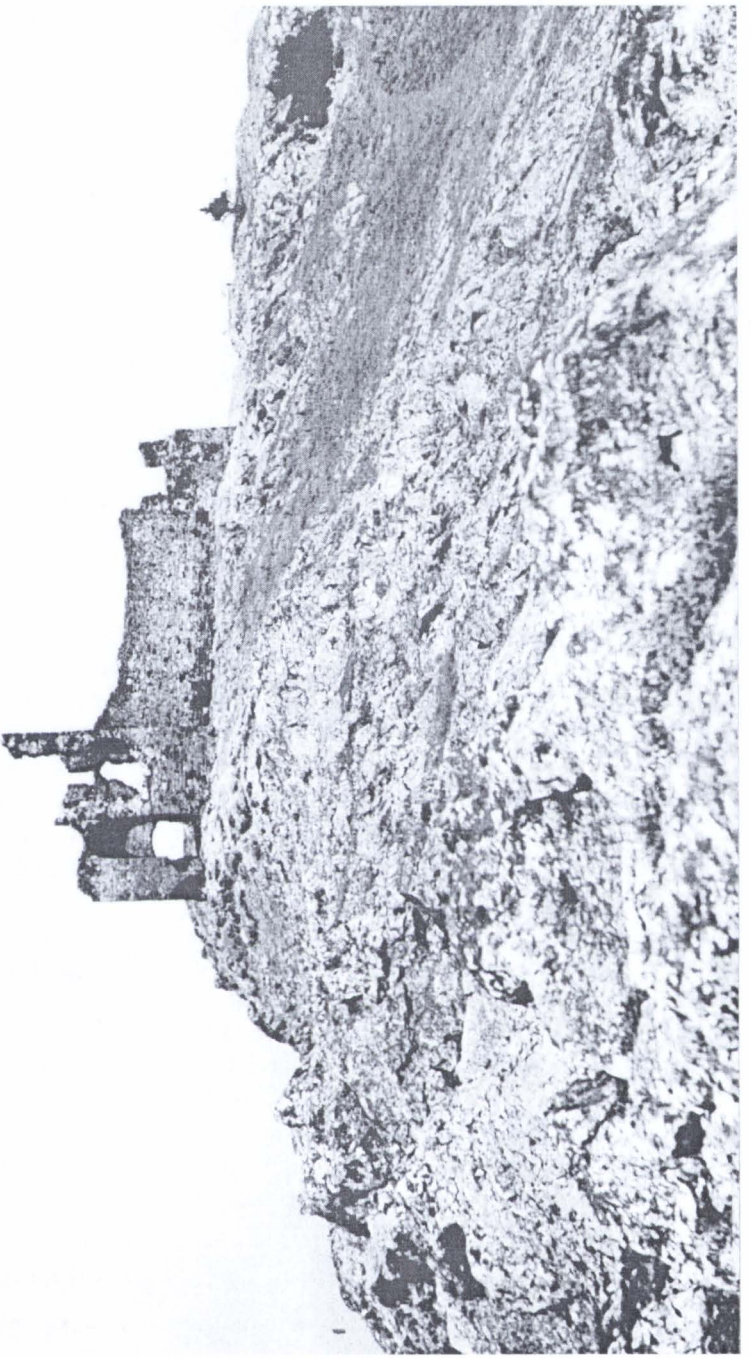

4. Ruinele cetății Enisala.

https://biblioteca-digitala.ro

Protobulgarii, populație nomadă, de neam turanic, aveau forță militară, însă erau puțin numeroși, constituiau doar pătura conducătoare. Ei au impus organizarea lor politico-militară celorlalte populații deja găsite aici, slavi, greci, români (frecvent numiți *vlahi*), pe de altă parte ei au fost asimilați de slavi[3].

În fine, dar nu în ultimul rând, majoritatea statelor în curs de formare în această perioadă (secolele VII–X) erau de mică întindere, departe de a fi state exclusiv etnice (toată zona est și sud-est europeană cuprindea un conglomerat dinamic de populații de diferite neamuri, fie că ele erau așezate în Bizanț sau pe cuprinsul noilor state) și puternic influențate cultural-civilizațional, religios, politic chiar de Imperiu, în ciuda faptului că de multe ori ele luptau armat împotriva acestuia[4].

Secolul al X-lea atestă în regiune, pe de o parte, tabloul unui stat bulgar creștin, extins teritorial, punând mereu la încercare, militar vorbind, Imperiul și, pe de altă parte, imaginea unui Bizanț care își recapătă treptat forța și reușește, spre sfârșitul veacului, pe seama amintitului stat bulgar, să își restabilească granița pe Dunăre, reînglobând și spațiul danubiano-pontic (la 971). De remarcat mențiunea despre existența acelui „jupan Dimitrie" (încă de la anul 943) în Dobrogea, lider politico-militar, în spațiul de care se ocupă studiul nostru, conducător al unui stătuleț distinct de cel bulgar.

La 1018 statul bulgar este cucerit complet și lichidat, iar spațiul dobrogean este reintegrat politico-administrativ Imperiului, sub forma *Themei Paradunavon* (*sau Paristrion*), care cuprindea (pe lângă regiunea dobrogeană) și partea estică dintre Balcani și Dunăre[5]. Scriitorul bizantin Mihail Attaleiates remarca existența aici, la Dunărea de Jos, a unei populații amestecate, „de toate limbile", „mixobarbară" (pe jumătate barbară, adică incomplet bizantinizată), cu alte cuvinte o populație românească și elemente nomade sedentarizate și creștinate, în special pecenegi, integrate în mediul local, mediu puternic influențat de civilizația bizantină.

După mărturia Anei Comnena, în ultimul sfert al veacului erau, pe teritoriul Dobrogei, trei state mici, conduse de Tatos (sau Chalis), cu reședința la Vicina, cel al lui Satza (sau Sacea), la Durostorum și cel al lui Seslav (numit și Sesthlav) în centrul spațiului pontic. Erau cel mai probabil români, conducători ai unor formațiuni politice prestatale, vasale Imperiului, totuși cu destulă forță de a se ridica împotriva acestuia, mai ales din a doua jumătate a secolului al XI-lea (după stingerea dinastiei macedonene), când Bizanțul arăta din nou semne de slăbiciune. În această perioadă și în condițiile descrise, constatăm rolul conducător pe care și-l iau vlahii (foarte numeroși în toată regiunea, atât la nord de Munții Balcani, cât și

[3] Ștefan Ștefănescu, *Istoria medie a României*, Tipografia Universității București, partea I, 1991, p. 42.

[4] Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *Istoria românilor*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1975, vol. I, p. 188.

[5] Ștefan Ștefănescu, *op. cit.*, p. 34.

https://biblioteca-digitala.ro

în Macedonia, Epir și Thessalia) în luptele pe care populațiile de aici le susțin împotriva Bizanțului. Aceste lupte (cauzate, în principal, de fiscalitatea excesivă a administrației bizantine) duc la constituirea statului vlaho-bulgar al Asăneștilor (1186), cu centrul la Tărnovo, factor politico-militar important în regiune[6]. Statul, cu o elită conducătoare care se bulgarizează treptat după stingerea dinastei vlahe a Asăneștilor (către jumătatea secolului al XIII-lea), păstrează aproape neîntrerupt sub stăpânirea sa spațiul danubiano-pontic (formal, parte componentă a themei Paristrion), până la cucerirea tătară. Tătarii desființează thema bizantină în 1321 și înființează aici un emirat mongol[7]. Între timp se puseseră bazele statului românesc al lui Basarab I (circa 1310–1352) la nord de Dunăre, în Moldova exista deja statul românesc al lui Bogdan (1359–1365), iar țaratul bulgar, situat la sud de Dunăre, în partea vestică a Balcanilor, se micșorase simțitor ca forță și suprafață. În plus, de la mijlocul secolului al XIV-lea turcii otomani stabiliseră un cap de pod în Tracia și amenințau, în continuare, cu cotropiri în spațiul balcanic.

Într-o asemenea situație complexă, cu actori politico-militari noi care își făceau simțită prezența în zonă (mongolii, otomanii), către mijlocul secolului al XIV-lea, pornind de la nucleul „vechii țări a Cavarnei" (pe un fond de slăbire a intensității presiunii mongole)[8], se constituie un stat românesc aparte de Valahia și Moldova, la început vasal Bizanțului, condus de Balica. Acesta intervine în luptele interne din Imperiu, de partea Paleologilor și împotriva Cantacuzinilor. Eficiența ajutorului dat îi aduc lui Balica titlul de despot și sporirea întinderii teritoriului (1357). Despotatul dobrogean devine un factor politico-militar destul de important în zonă. În 1369, Dobrotici (fratele lui Balica), ajuns despot, strânge legăturile politice cu Vladislav-Vlaicu, conducătorul Țării Românești. Despotatul dobrogean cuprindea acum tot spațiul pontic și danubian, în vreme ce Bizanțul era redus la teritoriul din jurul Constantinopolului, iar otomanii cuceream teritoriu după teritoriu în Balcani.

La anul 1386 în statul dobrogean vine la conducere Ivanco (sau Ioanco), iar tronul Țării Românești este ocupat de Mircea. Ivanco era încă despotul de sine stătător al Dobrogei, dovadă fiind baterea monedei proprii de aramă, cu legendă în limba greacă. Otomanii amenințau acum toate statele creștine din Balcani, în special pe cel sârbesc, cel bulgăresc al lui Șișman și pe cel al lui Ivanco. Acesta din urmă consimte a face pace cu turcii, dar, doi sau, după alte surse, patru ani mai târziu, atât el, cât și țarul Șișman neacceptând să sprijine pe otomani contra sârbilor, are loc o mare expediție turcească împotriva celor doi. Amenințarea otomană pentru toate Țările Române, precum și căderea în luptă a lui Ivanco îl determină pe Mircea să cuprindă în statul său și Dobrogea. Izvoarele istorice reflectă noua stare de lucruri atunci când domnul se intitulează: „Io, Mircea voievod, [...] domn al Țării Românești" și „despot al ținuturilor lui Dobrotici [...] de amândouă părțile de

[6] *Ibidem*, p. 72–73.
[7] *Ibidem*, p. 107.
[8] *Ibidem*, p. 137 sq.

https://biblioteca-digitala.ro

peste toată Dunărea până la Marea cea mare şi cetăţii Dârstorului singur stăpânitor"[9].

Stăpânirea asupra Dobrogei a durat, aşadar, aproape întreaga domnie a lui Mircea: din 1388 până în 1417. Era vorba, în fond, de unificarea a două dintre cele patru state feudale româneşti, cu o populaţie majoritar românească. În tot acest timp au avut loc, în ambele sensuri, schimburi de ordin demografic, cultural şi economic.

A doua jumătate a secolului al XIV-lea şi prima jumătate a celui următor ne înfăţişează eforturile statelor creştine, printre care şi Ţările Române, de a rezista unei ofensive susţinute militar-teritoriale otomane. Cu toate acestea, lipsa de unitate în acţiune a statelor europene din Balcani şi din Apus face ca otomanii să învingă şi să cucerească rând pe rând teritorii creştine: o bună parte din Serbia cneazului Lazăr (1389), ţaratul bulgar al lui Şişman de la Târnovo (1393) şi cel al lui Sracimir de la Vidin (1396). Spre deosebire de alte ţări din regiune asaltate de turci, statul românesc îşi menţine însă fiinţa, cu preţul răscumpărării păcii (prin plata periodică a haraciului), Mircea alternând tactica luptei armate cu cea a negocierilor şi preferând-o în cele din urmă pe cea de a doua, în faţa imposibilităţii de a se crea şi menţine un front comun european antiotoman. Către 1460 întreaga regiune balcanică era sub ocupaţie turcească, „ultima redută", simbol al creştinismului răsăritean, Constantinopolul, căzând în 1453. Speranţele de a putea recuceri ţinuturile estice, de la sudul şi nordul Dunării de Jos (Dobrogea şi Bugeacul) se spulberă, în 1484 căzând sub stăpânire turcească şi cetăţile strategice româneşti ale Moldovei, Chilia şi Cetatea Albă (Akkerman).

În 1417 Ţara Românească a lui Mircea cel Bătrân pierde Dobrogea în favoarea otomanilor. La început, teritoriul danubiano-pontic este integrat politico-administrativ Imperiului Otoman ca *sangeac* (condus de un *beilerbey*) cu reşedinţa la Silistra şi ţinând, alături de alte sangeacuri, de *vilaietul* (paşalâcul) Rumeliei. Prin repetatele restructurări administrative, datorate cuceririlor succesive, este posibil ca, la cumpăna secolelor al XVI-lea şi al XVII-lea, să se fi constituit un vilaiet separat de cel al Rumeliei, vilaietul de Silistra (de Oceacov sau Babadag; numele sangeacurilor şi vilaietelor era dat de numele localităţii de reşedinţă), care se întindea de la Gurile Niprului până către Nicopole, incluzând Dobrogea şi raialele Giurgiu şi Brăila. În mare, cu toate modificările de organizare, ţinutul dobrogean a fost constituit din opt unităţi administrative (sangeacuri), în toată vremea de ocupaţie otomană (1417–1878): Tulcea, Hârşova, Isaccea, Babadag, Medgidia, Pangalia (Mangalia), Silistra şi Kustendje (Constanţa)[10].

[9] Mircea Muşat, Ion Ardeleanu, *De la statul geto-dac la statul român unitar*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1983, p. 116.

[10] Adrian Rădulescu, Ion Bitoleanu, *Istoria românilor dintre Dunăre şi Mare. Dobrogea*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1979, apud Mircea Muşat, Ion Ardeleanu, *op. cit.*, p. 410.

https://biblioteca-digitala.ro

Atenția studiului nostru fiind îndreptată asupra evoluției realităților etnodemografice în Dobrogea, ajunși în momentul 1417, se cuvine să subliniem câteva aspecte.

Statul dobrogean era, în secolul al XIV-lea, un stat medieval românesc locuit de o populație românească semnificativă ca număr și reprezentativitate socio-economică, inițial vasal Bizanțului, apoi independent și distinct politico-teritorial de oricare alt stat creștin slav din Balcani. Ne referim în special la țaratele bulgare de Tărnovo și de Vidin. Prin urmare Dobrogea devine independentă (circa 1357), apoi este stăpânită de Țara Românească (din 1388) și în cele din urmă cade sub turci de la aceasta (1417). În 1878, este recăpătată tot de la turci.

De asemenea, trebuie să notăm atât momentele diferite când sunt cucerite: țaratele bulgare (1393 cel de Tărnovo al lui Șișman, 1396 cel de Vidin al lui Sracimir), iar Dobrogea în 1417 (iar după unele date 1420), cât și faptul că nu exista contiguitate teritorială între vreunul dintre teritoriile fostelor țarate bulgărești și Dobrogea înainte de cuceriri. Am descris mai sus, sumar, organizarea administrativă otomană a Dobrogei, inclusiv pentru a arăta că aceasta și teritoriile bulgărești au făcut parte, vreme de mai bine de patru secole, din vilaiete distincte.

O dată încorporată Imperiului Otoman, Dobrogea a împărtășit, în egală măsură cu celelalte teritorii, soarta Imperiului. Și poate ceva mai mult decât altele, fiind aflată la întretăiere de drumuri, legată de circulația pe Dunăre și pe Mare. Dobrogea a fost o provincie de margine cu rol ofensiv, până în secolul al XVIII-lea, când Austria înaintează cucerind spre est și spre sud-est, iar Rusia era o mare putere europeană venind spre vest, de acum ținutul danubiano-pontic devenind o bază defensivă a armatelor otomane.

Imperiul Otoman era o mare putere militară și politică, care stăpânea întinse teritorii în Europa (alături de cele de pe continentul asiatic și de pe cel african). Se poate aprecia că în secolul al XVI-lea a atins apogeul forței sale și pe cel teritorial, după care a început, mai vizibil de la sfârșitul secolului următor (din timpul războiului turco-austriac, 1683–1699), declinul. Se deschide astfel ceea ce s-a numit, pe parcursul secolelor al XVIII-lea – al XIX-lea și chiar începutul celui de-al XX-lea *Problema* sau *Chestiunea Orientală*. În fond și exprimată în câteva cuvinte *problema* consta în faptul că unele puteri europene care, luptând împotriva Imperiului (aliate sau nu unele cu altele) doreau să dobândească teritorii în dauna acestuia, sau, cel puțin, să poată exercita influență asupra populațiilor creștine din cuprinsul lui și să aibă înlesniri sau avantaje de ordin economic și politic. Cele mai active în direcția arătată erau Rusia și Austria. *Chestiunea Orientală* va genera o lungă serie de războaie ale Rusiei sau ale Austriei împotriva Imperiului; în unele cazuri vom vedea chiar o alianță ruso-austriacă. Această serie de războaie va avea și consecințe pe plan demografic în spațiul de care ne ocupăm, Dobrogea, mai ales în secolul al XIX-lea. Trebuie să mai spunem că, pentru menținerea echilibrului geopolitic, Franța și, mai mult decât aceasta, Anglia, acționau în sensul menținerii integrității Imperiului Otoman.

https://biblioteca-digitala.ro

Din motivele expuse mai sus pe tot cuprinsul articolului nostru (situarea la întretăiere de drumuri, zonă strategică, istorie frământată) putem considera aproape firească existenţa unui număr destul de mare de grupuri etnice, lucru evident înainte de obţinerea independenţei de stat şi întoarcerea Dobrogei la statul român (1878) şi mult timp după acest moment istoric. Nu putem avea pretenţia de a epuiza într-un studiu de mică întindere întreaga problematică a dinamicii populaţiilor de diferite etnii, evoluţia numărului reprezentanţilor fiecărei etnii în parte şi cauza istorică a venirii sau plecării dintr-un spaţiu într-altul. Cu menţiunea că, de exemplu, la recensământul din 1899[11] au fost găsite nu mai puţin de 25 de grupuri etnice (români, turci, tătari, bulgari, ruşi, lipoveni, greci, ţigani, găgăuzi, armeni, evrei, germani, cerkezi – musulmani din Caucaz etc.), ne limităm la cele mai semnificative etnii în cadrul subiectul studiului nostru, anume aspectele demografice în context istoric.

Românii continuă să reprezinte un procent important în cadrul populaţiei multietnice a Dobrogei. Populaţia românească a putut, în general, să îşi păstreze şi să practice religia strămoşească, la fel şi „obiceiurile pământului", în paralel cu cele ale otomanilor. Mai mult, în Dobrogea au continuat să se stabilească locuitori din ţările române vecine sau din Transilvania[12]. Aceştia din urmă erau, în bună parte, păstori care de-a lungul secolelor al XVII-lea – al XVIII-lea căpătaseră obiceiul de a veni cu turmele la iernat[13].

Ocupaţia otomană asupra Dobrogei a făcut ca necesităţile militare, administrative şi social-economice otomane să îşi facă simţită prezenţa şi aici. În consecinţă, datorită sistemului feudal timariot[14], al regimurilor feudelor condiţionate de serviciu militar sau administrativ, se poate constata un aflux permanent de populaţie turcă, în principal. Dar aceasta nu deţinea exclusivitatea, aşa cum nu deţineau exclusivitatea populaţiile musulmane: în serviciul Imperiului erau adeseori cooptaţi şi creştini.

Populaţia tătară (mai ales Nogaii) a jucat un rol destul de important în popularea Dobrogei, ei au fost chemaţi de autorităţile otomane să se aşeze aici încă de la sfârşitul secolului al XVI-lea, sau poate chiar mai devreme. Veneau din sudul Basarabiei (Bugeac) şi din Crimeea[15]. Totodată, tătarii au emigrat în Dobrogea din cauza cuceririlor ruseşti (În 1783 Crimeea este alipită la Rusia, în 1812 Rusia anexează Basarabia, inclusiv Bugeacul.)[16]

[11] Gregoire Danesco, *Dobrogea (Doubroudja). Étude de géographie physique et ethnographique*, Bucureşti, Imprimérie de l'„Indépendance Roumaine", 1903, p. 143.

[12] Mircea Muşat, Ion Ardeleanu, *op. cit.*, p. 412.

[13] *La Dobrogea (Doubroudja). Essai historique, économique, ethnographique et politique. Lausanne, Paris*, Libraire Payot, 1918, p. 53.

[14] Mustafa Ali Mehmed, *Istoria turcilor*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1988, p. 153 şi urm.

[15] *La Dobrogea (Doubroudja)*..., p. 53–54.

[16] Mircea Muşat, Ion Ardeleanu, *op. cit.*, p. 412.

https://biblioteca-digitala.ro

O altă populație care poate fi considerată semnificativă în Dobrogea sunt bulgarii. Trebuie să facem de la început, pentru claritatea expunerii, distincția între Vechea Dobroge (județele Constanța și Tulcea) și Noua Dobroge sau Cadrilaterul (județele Durostor și Caliacra). Anul 1878 aduce României independența de stat și reîntoarcerea Dobrogei Vechi, iar Bulgariei (în partea de la nord de Munții Balcani) autonomia și mărirea teritoriului, printre altele, cu ceea ce am numit Dobrogea Nouă, Cadrilaterul. Congresul de pace de la Berlin consfințește două entități politice bulgare: Principatul Bulgariei, la nord de Munții Balcani, cu capitala la Sofia, autonom *de jure*, însă *de facto* independent, și Rumelia Orientală, în mai mare măsură dependentă de Poartă. Acestea două se unifică în 1885[17], iar în 1908 Bulgaria devine independentă, datorită conjuncturii favorabile oferite de Mișcarea Junilor Turci[18].

Multă vreme bulgarii au locuit ținuturile fostelor țarate, înglobate în Imperiu. Până la sfârșitul secolului al XVIII-lea, ei nu au fost prea numeroși în întreaga Dobroge. În urma războaielor ruso-turce, cele două popoare, care prezintă unele afinități de limbă și de religie, ajung în contact, acest fapt având darul (pe fondul creșterii influenței și forței Rusiei în zonă) de a dezvolta sentimentul de neam și dorința lor de a se elibera de turci. Pe scurt, ei ajung să se sprijine pe Rusia în aspirațiile lor de eliberare, așa cum rușii înțeleg să se sprijine pe bulgari (operând anume colonizări cu aceștia) în intențiile și acțiunile lor de a se extinde spre Balcani[19]. Bulgarii din Dobrogea nu erau autohtoni în această provincie, ei fiind colonizați în trei etape: în prima (de până la 1829), individual și sporadic. A doua etapă, în perioada 1828–1877. Când sunt făcute aceste colonizări comandate de către statul rus (bulgari aduși din Balcani în Bugeac și în Nordul Dobrogei, dar și în Muntenia și Moldova), mai cu seamă în timpul războiului ruso-turc din 1828–1829 și a guvernării ruse a Țărilor Române (1828–1834)[20]. A treia etapă, între 1878 și 1913. Iar în cei 35 de ani cât Bulgaria deține Dobrogea Nouă (1878–1913) vor fi efectuate colonizări masive, acestea fiind principala sursă a creșterii procentului populației bulgare aici în scurta perioadă menționată[21]. Multe dintre acestea sunt patronate de autoritățile bulgare și trebuie să le coroborăm cu plecările forțate ale unor turci și tătari din Cadrilater în Asia Mică.

Primul Război Balcanic (1912–1913) găsește Bulgaria alături de Grecia, Serbia și Muntenegru, împotriva Imperiului Otoman. Coaliția micilor state câștigă războiul și unele teritorii, dar, nemulțumită de rezultatele tratativelor de pace, Bulgaria provoacă ea însăși al Doilea Război Balcanic (1913), în care luptă

[17] Nicolae Ciachir, *Marile Puteri și România. 1856–1947*, București, Editura Albatros, 1996, p. 126 și urm.

[18] *Ibidem*, p. 144.

[19] *La Dobrogea (Doubroudja)*..., p. 64.

[20] *Ibidem*, p. 66–67.

[21] P. P. Panaitescu, *L'Origine de la population de la Nouvelle Doubroudja*, București, Éditions «Bucovina», 1940, p. 18.

https://biblioteca-digitala.ro

împotriva Serbiei, Greciei, Muntenegrului şi Turciei. România ia parte la război de partea coaliţiei, care învinge. Ceea ce interesează pentru studiul de faţă, printre altele, ca prevedere a tratativelor de pace ale celui de al Doilea Război Balcanic, este că Bulgaria cedează României (iulie 1913) Dobrogea Nouă. Această anexare a Cadrilaterului de către România va genera disensiuni cu vecinul sudic, cât priveşte dreptul istoric asupra acestei regiuni şi, mai mult decât atât, vor fi scoase pe tapet inclusiv pretenţii teritoriale privind Dobrogea Veche. Lucru oglindit în evoluţia ulterioară, în timpul celor două războaie mondiale.

Întrucât credem că *dreptul istoric* este dat nu doar de simpla existenţă sau aducere aici a populaţiei de o anumită naţionalitate într-un teritoriu, ci de durata, continuitatea şi vechimea acelei populaţii în respectivul teritoriu, ca şi de „relevanţa cultural-civilizaţională" (ceea ce poate să însemne gradul de elaborare al organizării politice, administrative, religioase-bisericeşti şi economice, natura, calitatea, cantitatea şi diversitatea schimburilor economice, conexiunile cu teritoriul-nucleu al naţiunii respective acest factor fiind legat de existenţa unui stat naţional şi eventual unitar sau pe cale să devină unitar, diversitatea ocupaţiilor, echilibrul demografic urban–rural, gradul de educaţie şi de alfabetizare, producţiile culturale şi folclorice, ca să nu ne referim decât la aceste criterii descrise sumar, care ne aparţin). Putem adăuga că suntem în general de acord cu afirmaţia geografului român C. Brătescu, anume că „statul care stăpâneşte o provincie tinde cu timpul de a-şi crea acolo o majoritate absolută de conaţionali. Această tendinţă este înlesnită de slaba densitate de populaţie..."[22]

În sensul arătat mai sus, putem recurge la cifre şi statistici, ele fiind relevante numai până la un punct, câtă vreme nu descriem o evoluţie într-o perioadă de timp suficient de lungă. De asemenea, cifrele diferă de la un autor la altul, pentru aceeaşi perioadă, acelaşi ţinut şi aceeaşi naţionalitate. Le prezentăm în continuare, fiind conştienţi de limitele unui asemenea discurs cuantificant în demersul nostru.

Vechiul Regat (principatele Muntenia şi Moldova unite în 1859) avea o suprafaţă de circa 121 400 km^2 (dacă nu socotim şi cele trei judeţe din sudul Basarabiei, 9 300 km^2, venite la statul român în 1856 şi cedate Rusiei la 1878)[23]. Dobrogea Veche (cu judeţele Tulcea şi Constanţa), venită la Ţara-Mamă în 1878, avea o suprafaţă de circa 15 600 km^2. Dobrogea Nouă (sau Cadrilaterul, cu judeţele Durostor şi Caliacra), alipită la România în 1913, avea o suprafaţă de circa 7600 km^2. Putem admite cifra de 23 200 km^2 [24] pentru întreaga Dobroge, parte a statului român între anii 1913 şi 1940.

În continuare vom încerca să descriem pe scurt, sub forma statisticilor, situaţia demografică a principalelor naţionalităţi în cele două Dobroge, în măsura

[22] *Dobrogea. Cincizeci de ani de viaţă românească (1878–1928)*, Bucureşti, Cultura Naţională, 1928, p. 235.

[23] Ioan Scurtu, *Istoria României în anii 1919–1940*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1996, p. 3.

[24] *Dobrogea. Cincizeci de ani* ..., p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

în care deținem date credibile și verificabile despre acestea, de pe la mijlocul secolului al XIX-lea.

În 1850 Ion Ionescu de la Brad publică concluziile studiilor demografice făcute în Dobrogea[25] cu sprijinul autorităților otomane. Pentru Vechea Dobroge (județele Constanța și Tulcea) erau 3656 familii: românești (28 301 suflete), 2 268 turcești, 2 225 tătărești, 1 194 bulgărești, 1 092 căzăcești, 747 lipovenești, 250 grecești, 172 țigănești, 119 evreiești, 76 armenești, 59 germane. Prin urmare, românii reprezentau 30,1% din totalul populației în Vechea Dobroge (estimată la 80 000 sau 85 000), iar bulgarii de trei ori mai puțin: circa 10%. Constatările lui Ion Ionescu de la Brad sunt confirmate de profesorul Nicolae Iorga, precum și de autori străini[26]: Lejean, de exemplu, dă pentru toată Dobrogea cifra de 33 000 de români și 25 000 de bulgari (la 1861).

În 1878, la sfârșitul războiului ruso-româno-otoman, prin tratatele de pace de la Berlin, România recăpăta Dobrogea Veche, iar principatul autonom al Bulgariei anexa Cadrilaterul.

Majoritatea surselor relevă o populație totală a Vechii Dobroge de circa 100 000 locuitori, din care 30 000 români, 45 000 musulmani (27 000 tătari, 16 500 turci) și 27 500 bulgari. După statistica rusului Bieloserkovici, din 1878 (incompletă), erau 5 542 familii românești (35,3%), față de 4 750 familii bulgărești (30%), dintr-o populație totală de 15 719 de familii[27].

Cadrilaterul avea în 1878 aproximativ 84 000 locuitori[28], din care 57 000 musulmani (mai ales turci și tătari), 12 000 greci, 6 000 bulgari, 2 000 armeni, restul fiind evrei, români, albanezi ș.a.

În anul 1913 are loc cel de al Doilea Război Balcanic. România s-a aflat de partea taberei învingătoare (Turcia, Grecia, Serbia, Muntenegru), Bulgaria fiind învinsă. Drept consecințe teritoriale, România anexează Cadrilaterul, numit și Noua Dobroge (cu județele Durostor și Caliacra). Frontiera dintre statele român și bulgar era acum linia care pornea de pe Dunăre, de la vest de Turtucaia și ajungea la litoralul mării, ceva mai la sud de Ecrene. Statul român avea în componența sa întreaga Dobroge, cu o suprafață de 23 200 km^2 și o populație de 693 200 de locuitori. Vechea Dobroge (cu județele Constanța și Tulcea), avea 381 500 de locuitori, din care 216 400 români, 51 100 bulgari, 20 000 turci, 23 000 tătari, 10 000 greci, 35 800 ruși, 950 găgăuzi, 3 200 țigani, 3 200 armeni, 4 700 evrei, 7 700 germani, 2000 italieni etc. Noua Dobroge (cu județele Durostor și Caliacra) avea o populație totală de 311 700 locuitori, din care circa 146 500 musulmani și 130 900 bulgari[29]. După alte surse, bulgărești de astă dată (Işirkov), la 1913 Cadrilaterul avea o populație de 289 100, din care cel puțin 134 700 bulgari. Cifra

[25] *Ibidem*, p. 233, vezi și Ion Ionescu de la Brad, *Excursie agricolă în câmpia Dobrogei.*

[26] *Ibidem*, p. 234.

[27] *Ibidem*, p. 235.

[28] P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 29.

[29] Ion Antonescu, *Românii. Originea, trecutul, sacrificiile și drepturile lor*, ediția a II-a, Iași, Editura Moldova, 1991, p. 53.

https://biblioteca-digitala.ro

este considerată o exagerare şi este contrazisă de un alt specialist bulgar (P. Bachmetiev) care susţine că nu erau decât 121 100 de bulgari[30]. Calculele şi datele pe care le deţinem ne indică circa 90 000. După alte date, care îi privesc pe musulmani în 1913 (turci şi tătari)[31], la o populaţie totală a întregii Dobroge de 693 200 de locuitori erau 173 900 de turci şi 34 700 de tătari. Vechea Dobroge (cu judeţele Constanţa şi Tulcea), la o populaţie totală de 380 300 de locuitori, avea 20 100 de turci şi 21 350 de tătari. Noua Dobroge (cu judeţele Durostor şi Caliacra), la o populaţie totală de 312 700 de locuitori, avea 153 800 de turci şi 12 400 de tătari. După 1913, cu tot sprijinul de care se bucură turcii şi tătarii din partea statului român, ei încep să emigreze din Dobrogea şi numărul lor este în scădere.

În perioada 1913–1940, România ajunge la apogeul teritorial: 295 050 km^2. Recensământul din 1930, cel mai cuprinzător până la data respectivă, arăta o populaţie a României Mari de 18 052 000 de locuitori, din care Dobrogea (cu toate cele patru judeţe) avea 815 400 de locuitori.

Anul 1940, anul pierderilor teritoriale, va înregistra pentru ţara noastră, printre altele, cedarea Noii Dobroge (cu judeţele Durostor şi Caliacra) Bulgariei.

BIBLIOGRAFIE

Antonescu, Ion, *Românii. Originea, trecutul, sacrificiile şi drepturile lor*, ediţia a II-a, Iaşi, Editura Moldova, 1991.

Ciachir, Nicolae, *Marile Puteri şi România. 1856–1947*, Bucureşti, Editura Albatros, 1996.

Danesco, Gregoire, *Dobrogea (Doubroudja). Etude de géographie physique et ethnographique*, Bucureşti, Imprimérie de l'«Indépendance Roumaine», teză de doctorat, 1903.

∴ *Dobrogea. Cincizeci de ani de vieaţă românească (1878–1928)*, Bucureşti, Cultura Naţională, 1928.

∴ *Dobrogea. Schiţă geografică-istorică*, Bucureşti, Tipografia Curţii Regale, 1913.

∴ *La Dobrogea (Doubroudja). Essai historique, économique, ethnographique et politique*, Lausanne, Paris, Libraire Payot, 1918.

Giurescu, Constantin C., Giurescu, Dinu C., *Istoria românilor*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1975, vol. I.

∴ *La vérité sur l'ethnographie de la Nouvelle Doubroudja*, Bucureşti, 1940.

Mustafa Ali Mehmed, *Istoria turcilor*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1988.

Muşat, Mircea, Ardeleanu, Ion, *De la statul geto-dac la statul român unitar*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1983.

Muşat, Mircea, Ardeleanu, Ion, *România după Marea Unire*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, vol. II, partea a II-a, 1988.

Panaitescu, P.P., *L'Origine de la population de la Nouvelle Doubroudja*, Bucureşti, Editions «Bucovina», 1940.

Rădulescu, Adrian, Bitoleanu, Ion, *Istoria românilor dintre Dunăre şi Mare. Dobrogea*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1979.

Scurtu, Ioan, *Istoria României în anii 1918–1940*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1996.

Ştefănescu, Ştefan, *Istoria medie a României*, Tipografia Universităţii Bucureşti, partea I, 1991.

Ştefănescu, Ştefan, *Istoria medie a României*, Tipografia Universităţii Bucureşti, partea a II-a, 1992.

Totu, Maria, *Istoria modernă a României*, Tipografia Universităţii Bucureşti, 1989.

[30] *La Dobrogea (Doubroudja)*..., p. 175.

[31] *Dobrogea. Cincizeci de ani*..., p. 227.

https://biblioteca-digitala.ro

HARTA PEISAJELOR ETNOGRAFICE DOBROGENE – INSTRUMENT PENTRU IDENTIFICAREA PATRIMONIULUI RURAL

ION GHINOIU

Dezvoltarea durabilă a spațiului rural presupune ca satisfacerea cerințelor generației prezente să nu împieteze cu nimic șansele urmașilor de a-și împlini propriile nevoi și aspirații. Respectarea acestui principiu de armonizare a șanselor între generații solicită ca inițierea și dezvoltarea oricăror activități în mediul rural să se intercondiționeze cu protecția și conservarea peisajelor geografice, cu menținerea fertilității solului și biodiversității, cu păstrarea tradițiilor și a patrimoniului cultural. Multe dintre opțiunile strategice pentru asigurarea dezvoltării economice și sociale în viitor au în vedere spațiul rural care ocupă dimensiuni impresionante în raport cu cel urban: 80% în Europa și peste 90% în România. Două dintre exigențele în domeniu ale Consiliului Europei și Uniunii Europene[1], *multifuncționalitatea* agriculturii, care presupune ca mediul rural să asimileze noi funcții sociale și culturale pentru a depăși rolul tradițional de simplu furnizor de produse alimentare, și *abordarea multisectorială și integrată* a vieții rurale pentru diversificarea activităților și crearea unor surse suplimentare de venit și pentru conservarea patrimoniului cultural, implică specialiștii culturii populare în procesul de dezvoltare durabilă a spațiului.

Dobrogea rurală, cu 98,6% din suprafața totală a județelor Constanța și Tulcea, deține poziții prioritare în România și Europa privind: biodiversitatea conservată la întâlnirea uneia dintre cele mai vechi forme de relief din lume, Munții Măcin, de origine hercinică, cu cel mai nou pământ creat în Deltă; peisajele unice oferite de Delta Dunării; conviețuirea exemplară a culturilor creștine și islamice; tezaurul arheologic conservat de solul și subsolul dobrogean; inedita situare geostrategică oferită de vărsarea marelui fluviu european, Dunărea, în una dintre cele mai întinse mări continentale; accesul, prin Marea Neagră, la resursele nelimitate ale Oceanului Planetar; condițiile excelente de dezvoltare a unui turism variat și complex (maritim, deltaic) și altele. Patrimoniul natural și cultural al spațiului rural înconjurat pe trei laturi de ape este imens și greu de apreciat. Rezolvarea problemei identificării acestuia în vederea conservării și valorificării este unul dintre obiectivele proiectului *Protejarea, dezvoltarea și promovarea*

[1] Direcția Generală Amenajarea Teritoriului, Urbanism și Politica Locuirii, *Ghid de valorificare a patrimoniului rural*, București, Editura Prisma, 2006.

Anuar IEF, serie nouă, tom. 18, 2007, București, p. 27–35

https://biblioteca-digitala.ro

produselor culturale cu relevanță la nivel european, în scopul dezvoltării durabile a spațiului rural din zona Dobrogei (DOBROCULT) din cadrul *Programului CEEX*, la care lucrează un colectiv multidisciplinar[2]. Întrucât cercetarea este în derulare, vom prezenta numai metodologia elaborării hărții peisajelor etnografice din Dobrogea, instrument cu ajutorul căruia se pot identifica, la nivel de sat, trăsăturile generale ale culturii populare: *habitatul* (așezarea, gospodăria, locuința, amenajarea interiorului, cimitirul); *ocupațiile* (cultivarea pământului, creșterea animalelor, sericicultura, apicultura, vânătoarea, pescuitul, schimbul și transportul); *tehnologia populară* (meșteșugurile, instalațiile tehnice populare și alimentația), *manifestările artistice* (portul și arta populară); *manifestările spirituale* (folclorul literar, muzical și coregrafic, obiceiurile din ciclul familial și cel calendaristic, mitologia).

Pentru elaborarea hărții s-au folosit informațiile înregistrate pentru elaborarea *Atlasului etnografic român* (AER), manuscris alcătuit din peste 1000 de hărți etnografice color grupate tematic în cinci volume. Aflat în plin proces de publicare[3], atlasul umple un mare gol de informare privind societatea rurală contemporană supusă unui rapid proces de transformare. Informațiile de teren oferite de cei 18 000 de subiecți din 600 de sate pe baza unui chestionar de 1 200 de întrebări sunt valorificate prin simboluri cartografice desenate pe hărțile atlasului și *in extenso*, prin publicarea corpusului de *Documente etnografice românești* (DER). Din seria *Sărbători și obiceiuri* a acestui corpus au apărut patru volume[4], iar din seria *Habitatul*, primul volum[5]. În comparație cu alte lucrări de acest tip publicate în străinătate, AER are cea mai bogată și mai variată tematică, iar textele introductive și legendele hărților sunt traduse în trei limbi de circulație internațională (engleză, franceză, germană).

Prin cei 798 de subiecți din 38 de sate dobrogene intervievați în perioada 1976–1982 și prin cele 266 de chestionare etnografice completate, județele Constanța și Tulcea sunt foarte bine reprezentate în *Atlasul etnografic*. Ancheta a

[2] Proiectul a fost câștigat de Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu", director de proiect: dr. Ion Ghinoiu, împreună cu trei parteneri dobrogeni: Institutul de Cercetări Eco-muzeale din Tulcea, responsabil dr. Steluța Pârâu, Institutul Național de Cercetare Dezvoltare Marină din Constanța, responmsabil drd. Laura Boicenco, și Universitatea „Ovidius" din Constanța, resp. Prof. Univ. Mihaela Bratu.

[3] *Atlasul etnografic român*, vol. I, *Habitatul*, București, Editura Academiei Române și Editura Monitorul Oficial, 2003; vol. II, *Ocupațiile*, București, Editura Academiei Române, 2005. În anul 2007 va fi tipărit vol. III, *Tehnica populară. Alimentația*, și vor fi pregătite pentru editare volumul IV, *Arta și portul popular*, și vol. V, *Sărbători, obiceiuri, mitologie*.

[4] *Documente etnografice românești*, coord. I. Ghinoiu, seria *Sărbători și obiceiuri*, vol. I, *Oltenia*, București, Editura Enciclopedică, 2001; vol. 2, *Banat, Crișana, Maramureș*, București, Editura Enciclopedică, 2002; Idem, vol. III, *Transilvania*, București, Editura Enciclopedică, 2003; vol. IV, *Moldova*, București, Editura Enciclopedică, 2004. Ultimul volum din seria *Sărbători și obiceiuri*, cu răspunsurile primite din satele Dobrogei și Munteniei, este sub tipar la Editura Etnologică.

[5] *Documente etnografice românești*, seria *Habitatul*, coord. I. Ghinoiu, vol. I. *Oltenia*, București, Editura Etnologică, 2005.

https://biblioteca-digitala.ro

fost efectuată de etnografii Institutului de Etnografie şi Folclor la care s-au alăturat, pentru unele chestionare, specialişti din muzeele etnografice[6].

Peisajul etnografic este o sinteză culturală inedită la care au contribuit spiritul inventiv al omului, mediul geografic şi timpul[7]. Efortul lent de amenajare a teritoriului în scopul satisfacerii cerinţelor materiale şi spirituale a devenit, după eşecuri şi reuşite îndelung repetate, un document etnografic scris pe însăşi faţa pământului. Generaţiile s-au succedat lăsând adânc implântate în spaţiul în care au locuit (peisajele etnografice) rodul activităţii lor sub forma diferitelor elemente de civilizaţie şi cultură. Criteriul de maximă generalitate cu ajutorul căruia au fost clasificate spaţiile rurale purtătoare de valori culturale a fost *solul* acoperit cu diferite categorii de vegetaţie. Este un criteriu exact, măsurabil şi cartografiabil, care nu lasă niciun element în afara clasificării. Utilizarea agricolă şi neagricolă a solului generat diferite moduri de viaţă: agrar, pastoral, piscicol ş.a. Prin dăinuire, modurile de viaţă au devenit peisaje etnografice *primare,* dezvoltate pe soluri cu vegetaţie forestieră, de baltă sau de deltă, şi *secundare*, dezvoltate pe solurile defrişate de pădure, desecate de ape, desţelenite de vegetaţia spontană. Problema peisajelor etnografice, subiect de mare actualitate în studiile de etnologie aplicată, este tratată la nivel naţional de Lucian David într-o teză de doctorat.

Ca pondere, cele mai răspândite soluri sunt cernoziomurile carbonatice şi decarbonatate (36,4%), solurile bălane de stepă (17,2%), solurile erodate (14,1%), cernoziomurile levigate şi ciocolatii (13,5%), solurile aluviale şi de luncă (6,2%), solurile nisipoase (3,3%), rendzinele (2,8%) şi solurile sărăturate (1,4%). În zona Deltei Dunării predomină solurile de mlaştină urmate de suprafeţele de plaur şi nisipurile. Solurile Dobrogei au o fertilitate mijlocie şi prezintă deosebiri importante între cele două judeţe[8].

După modul de folosire a solului acoperit cu vegetaţie şi cu luciu de apă, spaţiul dobrogean se împarte în două categorii de peisaje: rurale şi urbane. Harta modului de utilizare a terenului, preluată din *Atlasul Naţional de Geografie*, a fost actualizată pe teren în vara anului 2006. *Harta peisajelor etnografice dobrogene* (harta 1) cuprinde 6 tipuri: agrar, pastoral, pomicol, viticol, forestier şi piscicol (fluvial, deltaic, lacustru, costier).

[6] Aldea Gheorghe, Bârcă Ana, Budiş Monica, Cajal Irina, Capesius Rosvith, Ciobânel Alina, Ciucă Răzvan, Comanici Germina, Constantin Maria, Culer Haralambie, Drăgoescu Ion, Drogeanu Paul, Dunăre Nicolae, Dunăre Nicolae, Enăchescu Lilica, Gaiţă Ileana, Ghinoiu Ion, Iosipescu Silvia, Larionescu Sanda, Maier Radu, Marcu N., Marina Marinescu, Maxim Elena, Meitert Mira, Mirescu Cornel, Moraru Georgeta, Motomancea Aurel, Negoiţă Jana, Pârâu Steluţa, Petrescu Paul, Pleşa Theodor, Popescu Alexandru, Popescu Ioana, Popilian Marcela, Popovăţ Petre, Secoşan Elena, Simionescu Paul, Stoica Lia, Văduva Ofelia, Vetişanu Vasile, Vlăduţiu Ion, Vulcănescu Romulus, Zderciuc Boris.

[7] Ghinoiu I., *La contribution des géographes et des ethnographes à l'établissement d'une typologie de l'habitat rural traditionnel en Roumanie*, în „La Revue du Musée de l'Homme", tom. 18, Paris, 1978, p. 105–113; Idem, *Tipologia peisajelor etnografice româneşti*, în „Memoriile Secţiei de Ştiinţe Filologice, Literatură şi Arte", seria IV, tom. III, 1981.

[8] Aurel Lup, *Dobrogea agricolă. De la legendă... la globalizare*, Constanţa, Editura Ex Ponto, 2003, p. 29–34.

https://biblioteca-digitala.ro

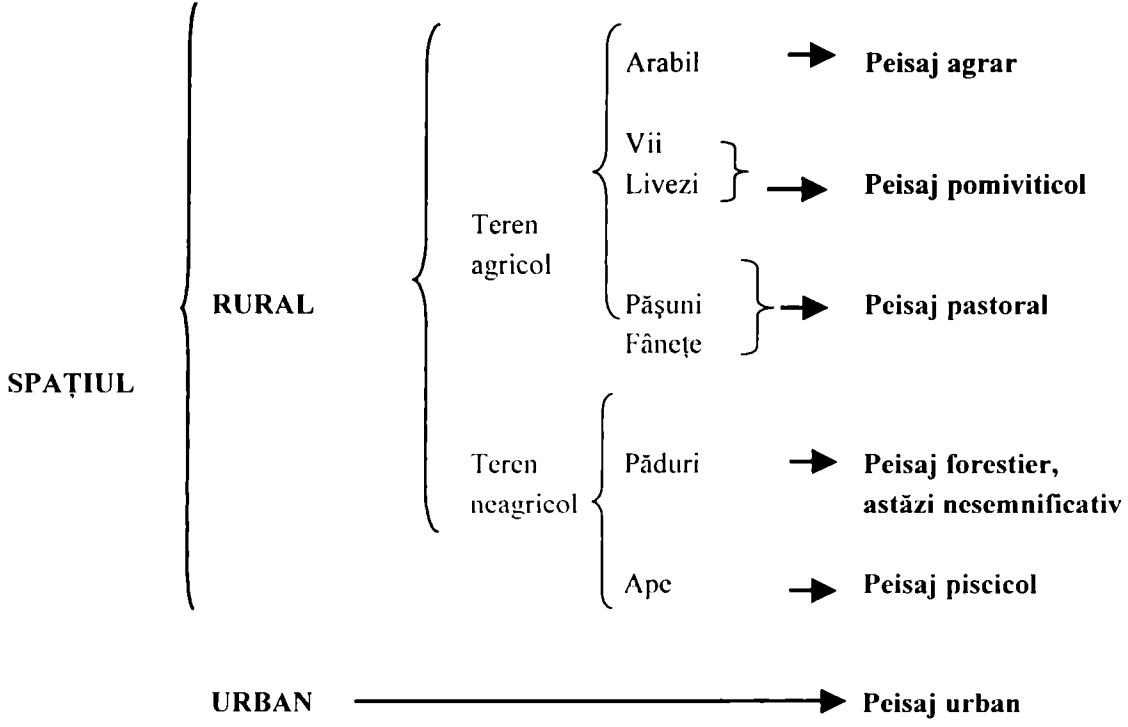

https://biblioteca-digitala.ro

Locuitorii dobrogeni, indiferent de etnie, religie şi peisajul etnografic în care locuiesc, şi-au amenajat un adăpost pentru ei (sat, gospodărie, locuinţă) şi pentru divinitatea adorată (biserică, moschee), şi-au câştigat cele necesare vieţii prin diferite tehnici (agricultură, creşterea animalelor, pescuit, meşteşuguri ş.a.), s-au manifestat artistic şi spiritual în forme specifice. În prima fază a proiectului au fost cercetate aspectele referitoare la viaţa materială (habitatul şi câştigarea mijloacelor de existenţă), urmând ca manifestările artistice (arta, portul popular) şi cele spirituale (sărbătorile şi obiceiurile) să fie abordate, conform proiectului aprobat, în etapa următoare. Pentru a surprinde evoluţia culturii populare în cele peste două decenii scurse de la efectuarea anchetei pentru *Atlasul etnografic*, au fost efectuate sondaje în vara anului 2006 în mai multe sate din Tulcea şi Constanţa. După cartografierea peisajelor culturale pot fi identificate, prin citirea celor aproximativ 600 de hărţi ale atlasului, elementele etnografice pe care le cuprind. Alegem, ca exemplificare, *Harta anexelor gospodăreşti* (harta 2).

Rădăcini istorice şi paleogeografice ale peisajelor culturale dobrogene

Dobrogea face parte dintr-un spaţiu geografic mai extins decât este perceput astăzi, numit de istorici zona danubiano-pontică, ce cuprinde, pe lângă judeţele Tulcea şi Constanţa, estul Câmpiei Române, sud-estul Podişului Moldovei (judeţele Galaţi, Brăila, Ialomiţa, Călăraşi) şi, firesc, teritoriile învecinate din afara graniţelor actuale ale statului român. De-a lungul istoriei sale zbuciumate, Dobrogea a purtat diverse denumiri: Scythia, Scythia Minor, Pont, Pontul Stâng. Actuala denumire, relativ târzie, datează din Evul Mediu. Importanţa geostrategică a Dobrogei pentru istoria culturii şi civilizaţiei europene este unanim recunoscută. Prin numărul ţărilor riverane la Marea Neagră (Turcia, Ucraina, România, Federaţia Rusă, Bulgaria, Georgia) şi al numărului populaţiei costiere, rolul Dobrogei în istoria contemporană rămâne neschimbat. Acest teritoriu a fost dintotdeauna o punte de legătură a Europei cu Orientul Apropiat şi Mijlociu, un important spaţiu de iradiere a creştinismului (harta 3), un ţinut al confluenţelor, al schimburilor şi contaminărilor culturale, dar şi o zonă nesigură, expusă năvălirilor şi pustiirilor de tot felul, cu distrugeri dramatice şi renaşteri spectaculoase.

Pentru definirea acţiunii antropice asupra cadrului natural şi al peisajelor culturale actuale au fost identificate habitatele preistorice sintetizate de trei hărţi arheologice (hărţile 4–6). În continuarea periplului arheologic au fost analizate aspectele istorice cu relevanţă pentru peisajele etnografice contemporane: procesul de romanizare în Dobrogea; creştinismul la Dunărea de Jos; peisajul urban (oraşe, târguri, drumuri); populaţiile migratoare în Dobrogea şi impactul lor asupra peisajului cultural. Pe teritoriul României se găsesc două porţi ale culoarelor străvechi de circulaţie a popoarelor şi civilizaţiilor: una în sud-vest, Banatul, care a legat prin intermediul Dunării vestul Peninsulei Balcanice şi coasta Mării Adriatice

https://biblioteca-digitala.ro

de Europa Centrală, şi alta în sud-est, Dobrogea, care a legat pe mare şi pe uscat civilizaţiile şi culturile din Asia Anterioară, Mediterană, Balcani cu cele din centrul şi estul Europei.

Semnificaţii majore asupra peisajului dobrogean au lăsat nu numai oamenii, ci şi fenomenele naturii: regresiunile şi transgresiunile marine, glaciaţiunile şi interglaciaţiunile, fenomenele spectaculoase care au legat sau au întrerupt legătura Lacului Euxin cu apele Oceanului Planetar, în special cataclismul care a dat naştere sistemului de strâmtori Bosfor-Dardanele şi revărsărilor apelor sărate în Lacul Euxin. Înaintea prăbuşirii tectonice a Bosforului, partea de nord-vest a actualului bazin al Mării Negre, caracterizat printr-un platou continental puţin adânc şi foarte extins (aproximativ 30% din suprafaţa totală a mării), a fost în neoliticul timpuriu teren uscat, parte componentă a celui mai important leagăn al civilizaţiilor de pe Terra, marcat pe planiglob de triunghiul celor trei delte de la confluenţa Eurasiei cu Africa: Tigru şi Eufrat (sud-vestul Asiei); Nilul (nord-estul Africii); Dunărea (sud-estul Europei). Cercetările recente efectuate de specialişti americani şi ruşi în nordul Mării Negre aduc noi date în sprijinul ipotezei deversării catastrofale a Mării Marmara în Lacul Euxin care şi-a dublat suprafaţa într-un singur an, inundând uscatul. În urmă cu 7 200 de ani, nivelul Mării Egee avea –15 m, iar cel al Mării Negre –156 m faţă de cotele zero actuale. Pragul din nordul Bosforului se prăbuşeşte formându-se o cascadă uriaşă prin care se scurg apele mediteraneene cu un debit de 50–100 km^3/zi. Astfel, nivelul Mării Negre a crescut de la –156 m la –10 m într-un singur an[9].

Creşterea catastrofală a nivelului mării a determinat un exod nemaiîntâlnit până la acea dată a unor populaţii din zonele vestice şi nordice ale Lacului Euxin, în prezent submerse, cu nivel de dezvoltare superior comunităţilor umane din alte regiuni ale Europei şi Asiei, acoperite cu morene glaciare. Populaţiile care au trăit până în perioada 7000–5500 a. Chr. pe cursul râurilor şi în zona litorală a giganticului lac cu apă dulce (Marea Neagră de astăzi) au fost nevoite să fugă din faţa creşterii apelor mării. Marea migraţie ar explica apariţia aproape simultană a unor culturi preistorice, *Vinca*, *Hamangia* şi cea a *Ceramicii liniare*, în diferite părţi ale continentului european. Cascada de apă mediteraneeană de la Bosfor şi creşterea catastrofală a Mării Negre ar fi rămas în memoria populaţiilor preistorice din jurul mării şi ar fi constituit nucleul mitului Potopului lui Noe. Depunerile aluvionare în straturi groase în zona deltei şi pe arii întinse ale zonei ponto-danubiene îngreunează descoperirea siturilor arheologice neolitice care se găsesc la adâncimi mari, aşa cum s-a confirmat deja în cadrul culturii Hamangia.

În ceea ce priveşte cel mai nou pământ dobrogean, cel deltaic, după Herodot Dunărea se vărsa în mare prin cinci braţe, după Pliniu şi Ptolemeu prin şapte. Delta secundară a Chiliei a început să se formeze în mileniul al II-lea a. Chr., iar insula Sahalin de la gura braţului Sf. Gheorghe a apărut numai în 1897.

[9] Emil Vespremeanu, *Geografia Mării Negre*, Editura Universităţii Bucureşti, 2004, p. 36–38.

https://biblioteca-digitala.ro

DOBROGEA

PEISAJE ETNOGRAFICE

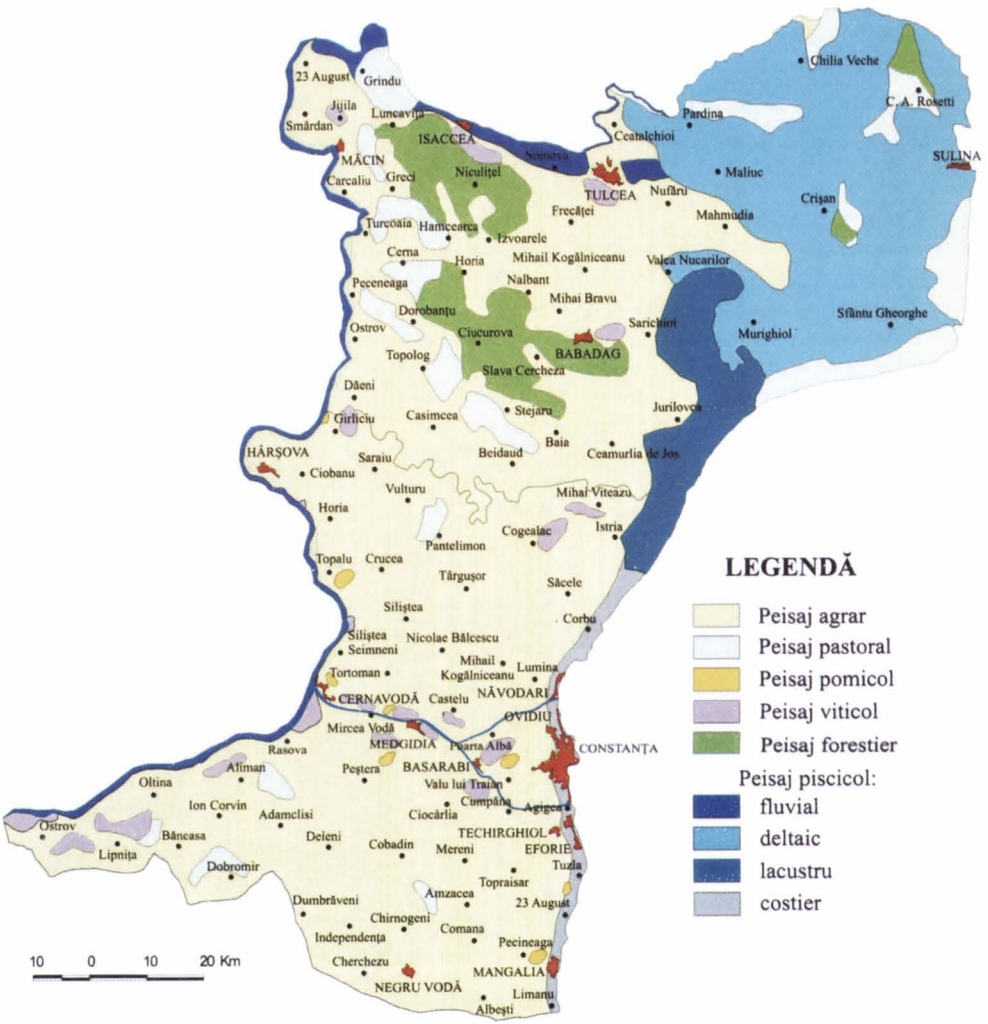

Harta 1.

https://biblioteca-digitala.ro

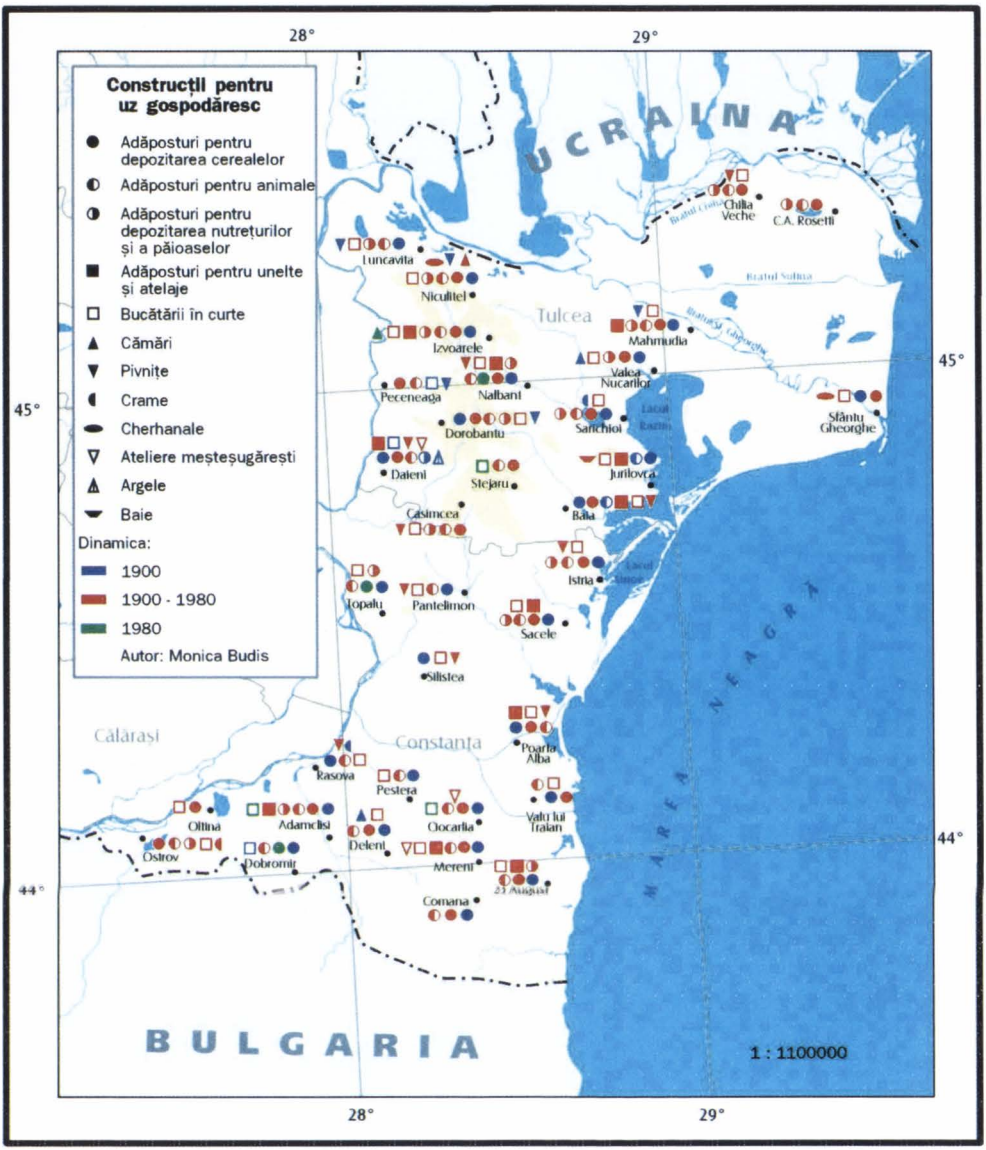

Harta 2.

https://biblioteca-digitala.ro

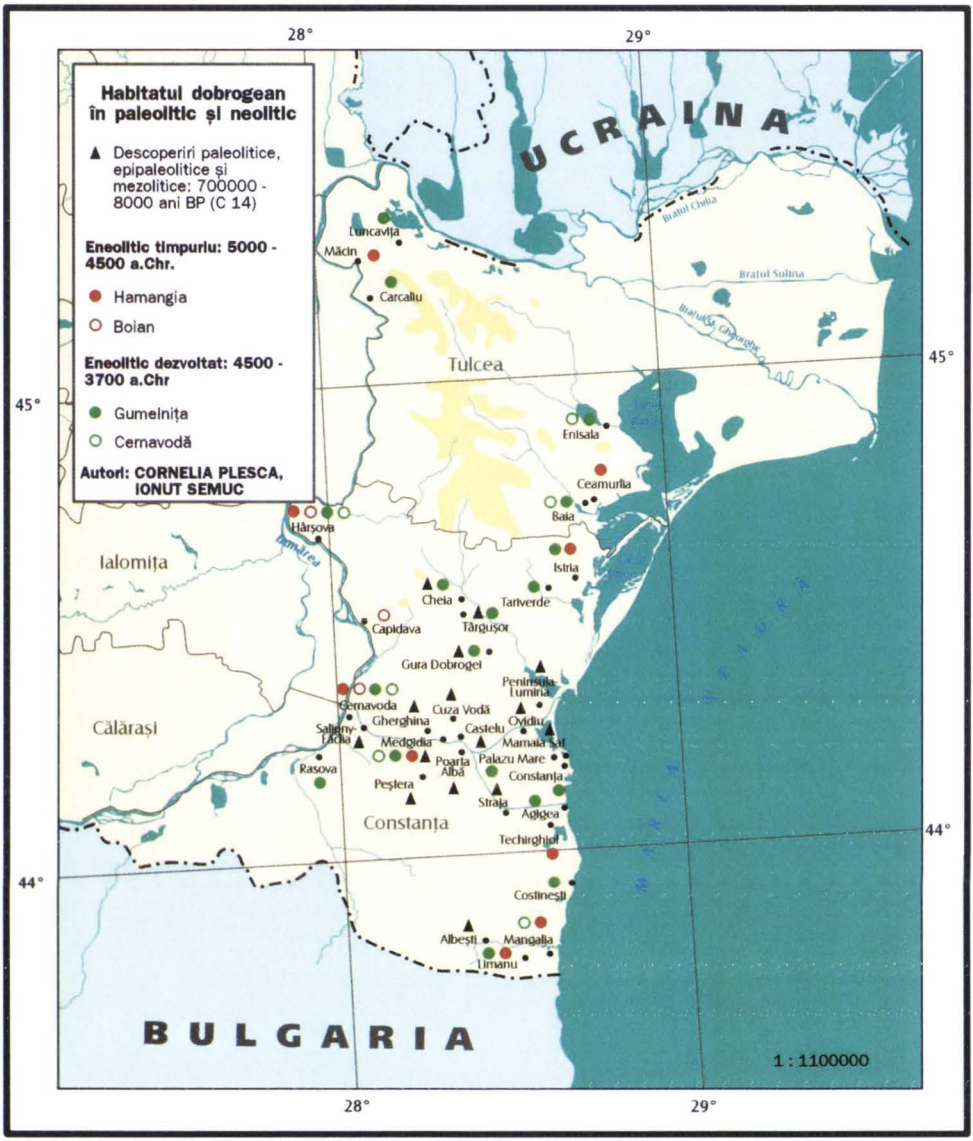

Harta 3.

https://biblioteca-digitala.ro

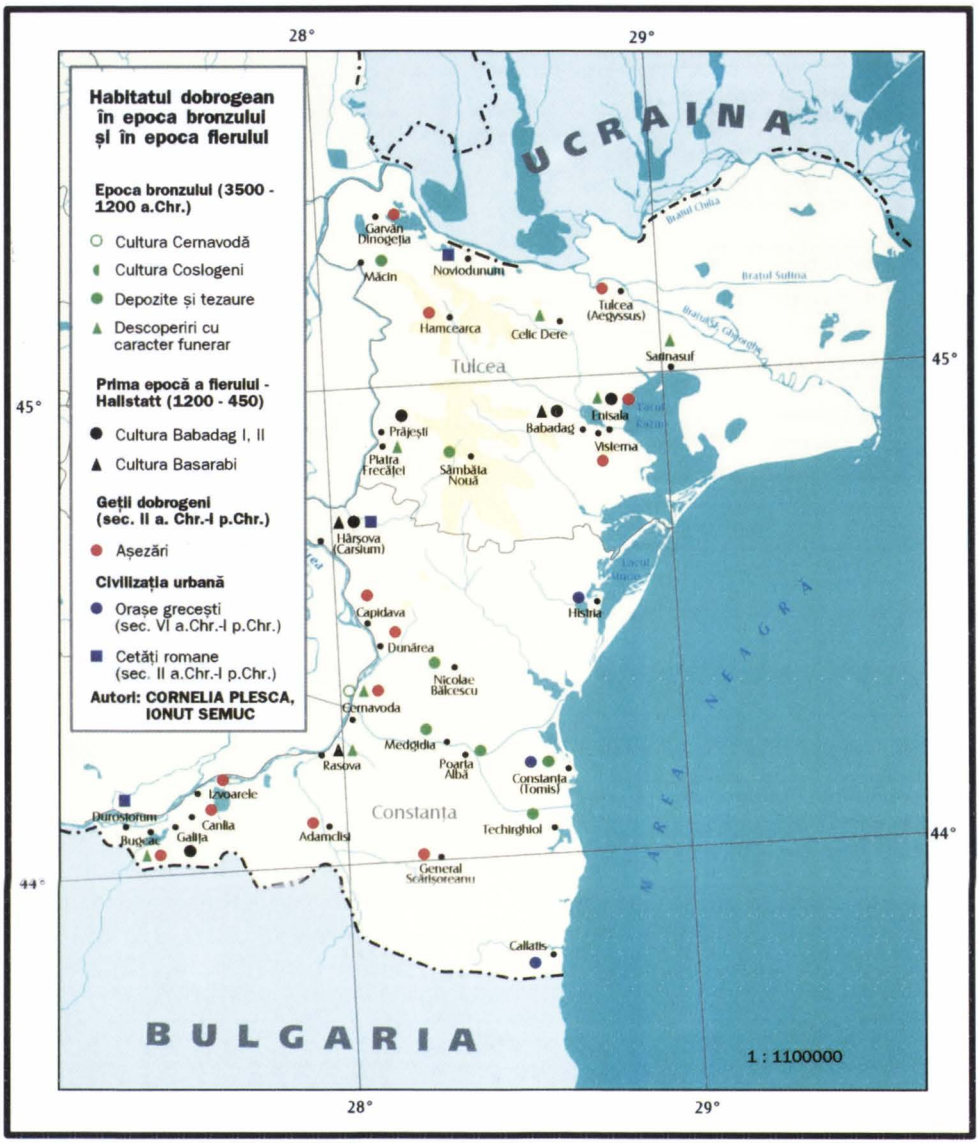

Harta 4.

https://biblioteca-digitala.ro

Harta 5.

https://biblioteca-digitala.ro

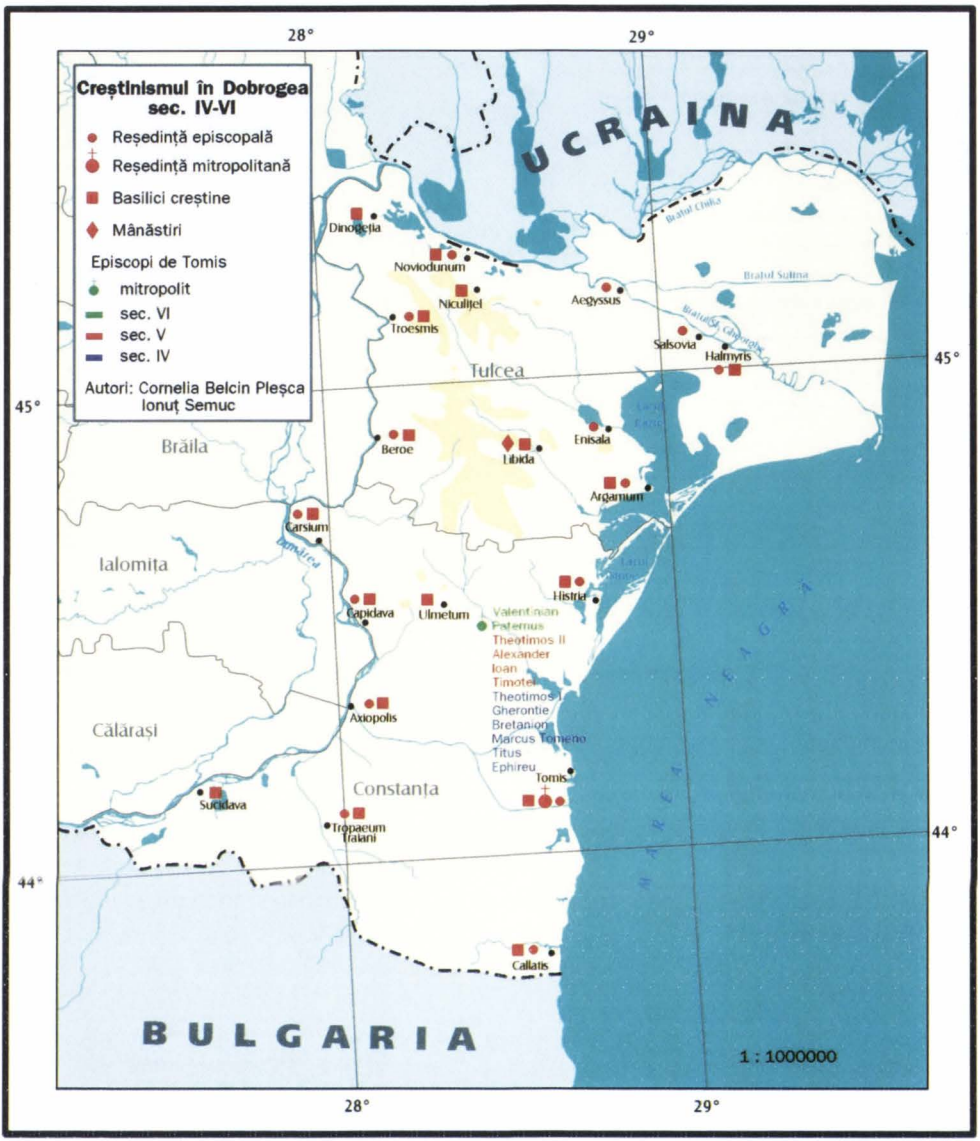

Harta 6.

https://biblioteca-digitala.ro

Peisajul forestier

Extensiunea solurilor caracteristice biotopului forestier, alături de toponimia specifică zonelor defrişate ocupate astăzi cu fâneţe, păşuni, culturi, livezi, vii şi de documentele istorice şi etnografice, atestă că, cu peste două milenii în urmă, pe vremea lui Homer, teritoriul actualei Dobroge era acoperit în mare parte cu păduri. Vremuri îndelungate s-a dezvoltat o civilizaţie a lemnului, ale cărei forme originare persistă în câteva aşezări contemporane. Forma caracteristică de ocupare şi utilizare a pământului a fost, probabil, satul risipit compus din mici grupe de gospodării (cătune) împrăştiate prin pădurea poienită. Solul ocupat cu păduri oferea omului adăpost, îmbrăcăminte, hrană. În plus, când condiţiile istorice sau naturale deveneau nefavorabile, pădurea devenea loc sigur de refugiu.

Urmele codrilor dobrogeni supravieţuiesc pe câteva grinduri din Deltă, în Munţii Măcin din nordul judeţului Tulcea şi într-o porţiune din sud-estul judeţului Constanţa, la graniţa cu Bulgaria, şi se încadrează în subzona stejarului care mai cuprinde carpenul, ulmul şi alte specii de foioase. Amintirea defrişărilor este atestată astăzi de numele locurilor de pe care s-a tăiat pădurea: *curătură* (Nalbant), *mişilic* (Mahmudia, Şipote), *poiană* şi altele. Suprafaţa ocupată altădată de pădure a devenit, prin defrişare şi desţelenire, peisaje etnografice de tip agrar, pastoral, viticol.

Peisajul piscicol

Peisajul piscicol împreună cu cel forestier sunt, în Dobrogea, de mare vechime. Prin desecare şi defrişare acestea au devenit peisaje secundare: agrar, pastoral, viticol. Înaintarea terenurilor arabile în regiunile inundabile din lungul Dunării şi pe râurile interioare a restrâns neîncetat peisajul piscicol. Abundenţa apei, a peştelui şi a stufului se reflectă în ocupaţia principală a oamenilor (pescuitul), în sistemul de alimentaţie bazat pe peşte, în utilizarea stufului ca material pentru acoperişul caselor şi anexelor, pentru construcţia pereţilor acareturilor şi gardurilor, în mijloacele de transport pe apă, în folclorul, obiceiurile şi credinţele legate de apă şi de peşte. În două dintre activităţile primei etape a proiectului, *Tradiţiile şi mijloacele de existenţă în satele pescăreşti. Unelte şi tehnici tradiţionale de pescuit* şi *Identificarea şi evaluarea potenţialului oferit de alimentaţia tradiţională*, au fost studiate probleme specifice ale pescuitului, una dintre principalele activităţi pentru dezvoltarea durabilă a Dobrogei.

Peisajul pastoral

Resursa fitogeografică pe care s-a dezvoltat peisajul pastoral sunt păşunile şi fâneţele naturale la care s-au adăugat, târziu, plantele furajere cultivate. În istoria

https://biblioteca-digitala.ro

Dobrogei un loc deosebit l-a avut păstoritul transhumant care punea în mişcare pe distanţe de sute de km imense turme de oi. În căutare de păşuni, păstorii români din ţinuturile carpatice, numiţi după zonele unde aveau gospodării stabile, bârsanii (săceleni, brăneni, breţcani), mărginenii (jieni, poienari, ţuţuieni), la care se adăugau cei proveniţi din ţinuturile subcarpatice şi din sudul Dunării, vărau în Munţii Carpaţi, în Alpii Dinarici, Balcani, Rodopi, Pind, Caucaz şi iernau în Bălţile şi Delta Dunării, pe câmpiile litoralului mărilor Neagră, Caspică, Adriatică, Ionică şi Egee, în stepele ponto-caspice, până în Crimeea şi nordul Caucazului. În acest uriaş *imperiu pastoral*, cu odăi, sălaşe, stâne, surle, bordeie, multe devenind aşezări stabile, cu drumuri ale oilor şi drumuri ale sării devenite ulterior importante artere de circulaţie, un rol inconfundabil l-a jucat Dobrogea, cu Bălţile şi Delta Dunării, cu întinsele păşunile şi fâneţe împrejmuite ca un ţarc de oi de apele mării şi ale fluviului.

Ca ocupaţie străveche, creşterea animalelor a lăsat urme evidente în toponimie, în organizarea gospodăriei şi locuinţei, în obiceiurile şi sărbătorile din ciclul familial şi din cel calendaristic, în limbă şi folclor. Abundenţa materiilor prime textile de origine animală a favorizat dezvoltarea industriei casnice, iar abundenţa pieilor şi blănurilor a impulsionat dezvoltarea cojocăritului. La baza sistemului de alimentaţie stau produsele animaliere (laptele şi produsele din lapte, carnea), problemă dezvoltată pe larg în capitolul *Identificarea şi evaluarea potenţialului oferit de alimentaţia tradiţională.*

Peisajul agrar

Despre importanţa producţiei de grâu din zona Mării Negre de-a lungul vremurilor reţinem relatarea din secolul al IV-lea a. Chr. a marelui orator grec Demostene care aprecia faptul că grecii importau o cantitate de grâu din Pont „mai mare decât tot ceea ce ne vine din celelalte porturi comerciale. Şi nu trebuie să ne mire"[10]. Peisajul agricol propriu-zis s-a dezvoltat pe solurile defrişate de pădure sau pe cele desţelenite de păşuni şi fâneţe naturale. După suprafaţa solului ocupată cu cereale, plante furajere, plantaţii de vii şi livezi, peisajul rural poate fi tipic agrar, agro-pastoral, agro-viticol, agro-pomicol. Satele agrare din Dobrogea au structură adunată sau răsfirată, iar în gospodărie locul central nu-l ocupa, la data anchetei pentru efectuate pentru atlas, adăposturile pentru animale, ci construcţiile pentru depozitat cerealele (magazii, pătule, porumbare) şi pentru adăpostul uneltelor şi atelajelor de muncă. Locuinţa, sistemul de alimentaţie, sărbătorile şi obiceiurile calendarului popular reflectă, direct sau indirect, ocupaţia dominantă a locuitorilor, cultivarea plantelor. Peisajul agrar este, aşa cum îl prezintă harta, dominant în Dobrogea contemporană.

[10] *Documente privind evoluţia situaţiei politice teritoriale a provinciilor istorice româneşti*, seria A. *De la origini până în 1812*, Bucureşti, 1975, p. 14.

https://biblioteca-digitala.ro

Peisajul viticol

Cultura viței-de-vie a fost atestată încă din Antichitatea geto-dacă. Pe unele grinduri ale Deltei cresc tufe de viță-de-vie sălbatică ale cărei poame sunt culese de localnici. Mari probleme trebuie să fi avut regele Burebista cu bețiile rituale ale dacilor, dacă acesta a fost nevoit să ia hotărârea stârpirii arbustului care alunga mohorârea oamenilor, vița-de-vie. Legea lui Burebista trebuie să se fi aplicat numai pe jumătate, sau pe o perioadă scurtă de timp, de vreme ce Ovidiu, exilat la Tomis, se plângea de iernile aspre de la Pontul Euxin, unde îngheța vinul în amfore: „Și-n vas îngheață vinul / De-l scoți în bolovani, păstrând figura oalei / Și-n loc de-a soarbe spuma, mănânci bucăți de vin".

Personalitatea peisajului viticol este dată de întinderea plantațiilor de viță-de-vie și de elementele de civilizație și cultură generate de acesta: pivnițe, poverne, teascuri; unelte specifice pentru lucru în vie, pentru cules și cărat strugurii și vinul; dezvoltarea unor meșteșuguri (dogăritul) și instalații tehnice populare (teascurile, cazanele de țuică); modificări în sistemul de alimentație; sărbători și obiceiuri specifice podgorenilor și pomicultorilor etc. Implicațiile peisajului viticol în sistemul alimentar dobrogean sunt prezentate în capitolul *Identificarea și evaluarea potențialului oferit de alimentația tradițională*. Din păcate, suprafața ocupată cu vița-de-vie și importanța peisajului viticol scad îngrijorător; în anul 1989 județul Constanța dispunea de 18,1 mii ha cu viță-de-vie și, după un singur an, de 15,3 mii ha.

Prin evoluția elementelor de cultură care le înglobează, peisajele etnografice sunt supuse unei dinamici în timp și spațiu. Dobrogea care a fost până la începutul secolului al XIX-lea un domeniu tipic pastoral, cu târle, odăi, câșle, cu puțuri adânci din care se scotea apa cu burduful din piele cu ajutorul animalelor, a devenit, treptat, după Tratatul de la Adrianopole, un peisaj predominant agrar. Un exemplu asemănător îl oferă și peisajul piscicol din Delta Dunării care conservă elemente ale peisajului pastoral de altădată, dezvoltat pe grindurile fluviului. Când un vechi peisaj etnografic este înlocuit cu altul, acesta lasă urme evidente în noua realitate culturală. Astfel, în regiunile tipic pastorale din Carpații românești se întâlnesc relicve ale agriculturii în răzoare și toponime specifice peisajului agrar, în timp ce în peisajele agrare din Dobrogea, Câmpia Română, Câmpia Jijiei apar elemente de un rar arhaism ale peisajului dispărut, cel pastoral.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

DINAMICA POVESTITULUI ÎNTR-UN SAT DOBROGEAN

SABINA ISPAS

Cuprinsă între Dunăre şi Marea Neagră, două dintre cele mai circulate drumuri de apă prin care Europa comunică cu Asia, cu întregul Orient Apropiat şi Mijlociu, provincia Dobrogea este o parte a pământului românesc cu care istoria a fost generoasă, în timp ce natura a înzestrat ţinutul cu forme şi structuri a căror spectaculozitate şi unicitate imprimă locurilor o identitate atât de complexă, încât este de-a dreptul temerar să încerci să o cuprinzi. Numele ei evocă o calitate pe care locuitorii i-o atribuie de milenii: aceea de a fi *dobr*, „frumoasă" şi „bună". Are o vegetaţie caracteristică zonei de stepă, cu „insule" specifice silvostepei, păduri de foioase şi, acolo unde relieful permite, plantaţii de salcâm şi tufişuri caracteristice zonei mediteraneene. Pe suprafaţa ei se întâlnesc iepurele cu şoarecele de stepă, jderul şi pisica sălbatică, alături de mistreţ, căprior şi... broasca ţestoasă de uscat. Printre ierburi se strecoară prepeliţa, potârnichea şi dropia. Dobrogea oferă un climat şi un sol deosebite pentru dezvoltarea plantaţiilor viticole, între podgoriile renumite înscriindu-se Istria-Babadag, Niculiţel, Murfatlar etc. O privelişte insolită, care a dispărut astăzi şi care a fost o adevărată emblemă a Dobrogei, mai ales în regiunea Tulcea, o constituiau şirurile morilor de vânt. Provincia oferă condiţii pentru dezvoltarea exploatărilor miniere şi dispune de izvoare cu ape minerale.

Peşterile de la Gura Dobrogei atestă prezenţa omului din paleolitic, Ceamurlia de Jos sau Baia dovedind locuirea zonei din mileniile al IV-lea – al II-lea î. Ch. Urmele arheologice prin care este atestată activitatea omului din neolitic din localităţile Cernavodă, Tariverde, Medgidia, Gârţova, alături de cele provenind din perioadele antică, medievală sau modernă, sunt probe ale locuirii neîntrerupte a ţinutului, până în acest al treilea mileniu al erei creştine, şi dovezi ale creativităţii celor care au trăit în aceste locuri. „Gânditorul de la Hamangia" a devenit o adevărată emblemă culturală.

Epoca bronzului şi perioada La Tene sunt bine reprezentate în preajma localităţilor Poarta Albă şi, respectiv, Cernavodă, Tariverde şi Istria. În secolul al VII-lea î. Ch. colonişti greci veniţi din Milet (Asia Mică) au întemeiat pe malul lacului Sinoe, în preajma golfului Halmyris, prima dintre vestitele cetăţi care au avut un rol deosebit în dezvoltarea economică a întregii regiuni, Istros (Histria, denumire preluată de la unul dintre numele Dunării). Ruinele cetăţii, care a fost de

Anuar IEF, serie nouă, tom. 18, 2007, Bucureşti, p. 37–54

https://biblioteca-digitala.ro

mai multe ori cucerită de romani, distrusă de goți și reconstruită de romani, au dăinuit până în zilele noastre. Un secol mai târziu, coloniști dorieni din Heracleea Pontica au ridicat cetatea Callatis, pe ruinele căreia s-a dezvoltat orașul Mangalia; localitatea apare numită astfel în documente din secolul al XIV-lea. Aici s-a descoperit „mormântul cu papirus". Cetatea Tomis, ale cărei vechi construcții se pot vedea astăzi în orașul-port al României, Constanța, a fost ridicată de milesieni și a avut un rol deosebit în răspândirea creștinismului în Scythia Minor. În secolele I–II d. Ch., orașele grecești Histria, Tomis, Callatis, Dionysopolis, Odessos, urmate de Mesembria, au alcătuit o uniune culturală și religioasă, Pentapolis.

Unii dintre marii cuceritori ai lumii au considerat trecerea Dunării o datorie eroică. Cu ocazia expediției regelui persan Darius I împotriva sciților, la gurile Dunării, Herodot din Halicarnas îi menționează pe geți. Dobrogea este integrată regatului trac al odrișilor.

Regele Filip al II-lea al Macedoniei trece sub suzeranitatea sa coloniile grecești din Dobrogea. Alexandru cel Mare, erou cu ale cărui fapte extraordinare românii erau familiarizați prin mijlocirea lecturilor din romanul popular *Alexăndria*, a trecut Dunărea într-o campanie fulgerătoare împotriva tribalilor, dar cetățile de pe litoralul Mării Negre s-au revoltat împotriva autorității macedonene.

Pe pământul Dobrogei sunt atestate numeroase așezări ale geto-dacilor, urmele lor fiind identificate la Aegyssus (Tulcea), Murighiol, Agighiol, unde s-a descoperit un bogat tezaur traco-dac datând din secolul V î. Ch. Cetatea de la Hârșova, întreaga provincie, a făcut parte din statul întemeiat de Burebista.

În anii 29–27 î. Ch. Dobrogea a fost cucerită de romani. Acest eveniment este crucial pentru destinul populației și, implicit, al culturii întregului areal. Timp de 700 de ani această provincie – numită, în vremea lui Dioclețian, Scythia Minor și având capitala la Tomis – este una dintre cele mai puternic romanizate. Ținuturile dintre Dunăre și Marea Neagră sunt printre cele al căror rol în etnogeneza românilor este de necontestat. Legăturile între generații, de-a lungul a două milenii, sunt, cu adevărat, neîntrerupte. În iarna dintre anii 101 și 102 dacii, aliați cu roxolanii și cu unele neamuri germane, au atacat provincia romană Moesia Inferioară care, din anii '86–'87, cuprindea și Scythia Minor. În lupta de la Adam-Clisi („Biserica Omului") romanii au ieșit învingători. Monumentul triumfal care a fost ridicat în anii 108–109 în amintirea victoriei romane în primul război dacic (101–102) și ansamblul monumental de la Tropaeum Traiani – localitate menționată în anul 170 ca *municipium*, distrusă de goți și reconstruită în 316 – stă și astăzi mărturie a acestei victorii. Numeroase așezări și cetăți importante aduc dovezi despre această puternică romanizare: Axiopolis (Cernavodă), Carsium (Hârșova), Ulmetum (Pantelimon), Altina (Oltina) Capidava, Beroe (Piatra-Ostrov), Arrubium (Măcin), Salsovia (Mahmudia), Noviodunum (Isaccea), Dinogeția (Garvăn), Troesmis (Iglița), Niculițel etc. Un drum roman militar străbătea o parte a provinciei de la Carsium prin Beroe, Troesmis, Arubio, Noviodunum, spre Salsovia și Ulmetum. Troesmis avea un *pontifex*, un *questor* și

https://biblioteca-digitala.ro

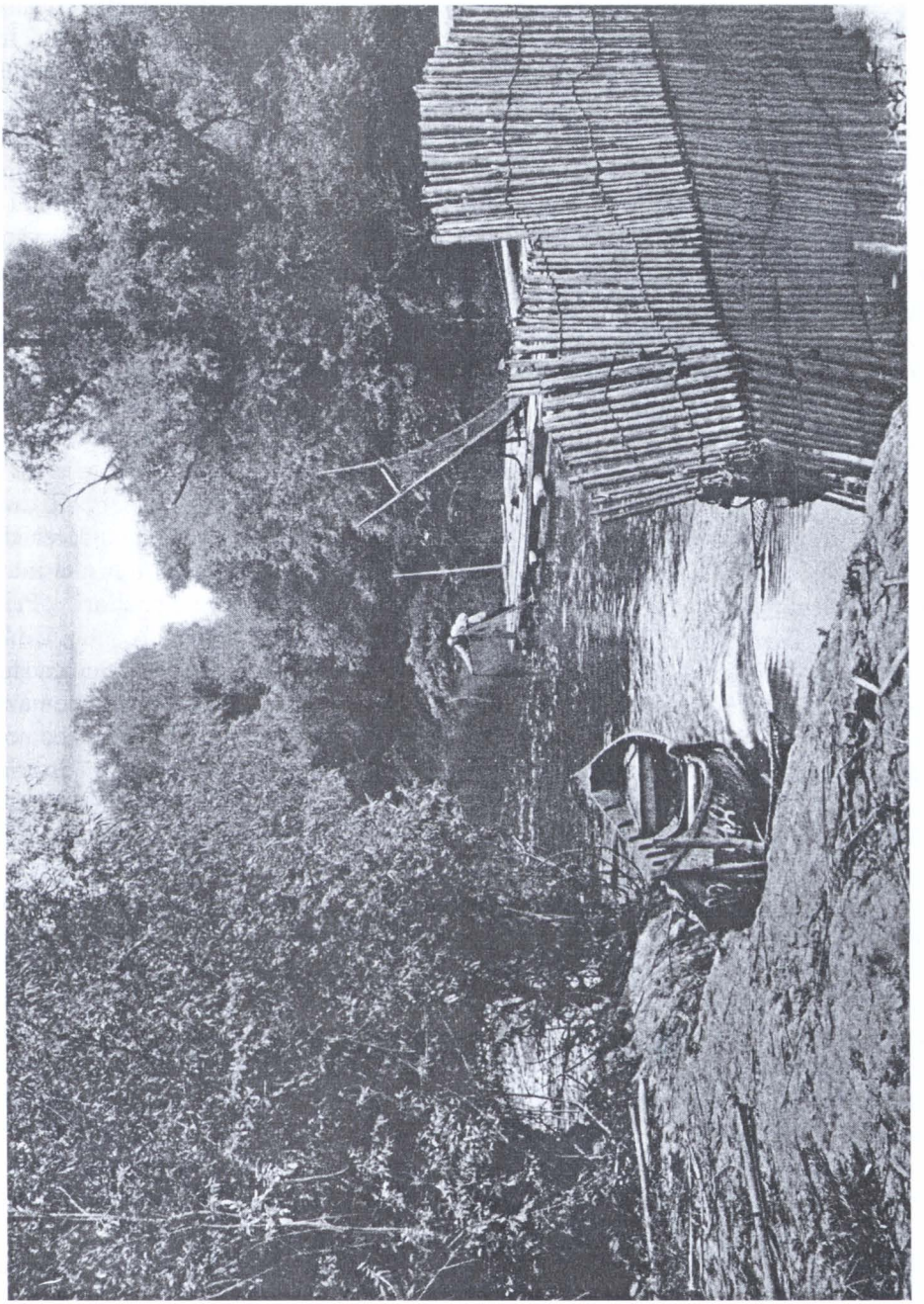

5. Canalul Filipoiu.

https://biblioteca-digitala.ro

un *aedilis*, avea drept de *municipium* şi a fost sediul Legiunii a V-a Macedonica, înainte ca aceasta să fie trimisă la Potaissa. De la Marea Neagră (Constanţa) şi până la Dunăre (Cernavodă) se văd urmele „valurilor lui Traian" din piatră şi pământ. În anul 18 d. Ch. a murit la Tomis, în vârstă de 60 de ani, poetul latin Publius Ovidius Naso, autor al *Metamorfozelor*, *Fastelor*, *Tristelor* şi *Ponticelor* şi al cunoscutei *Arte a iubirii*, care a fost exilat aici de împăratul Augustus în circumstanţe care nici astăzi nu sunt bine cunoscute. Plângându-şi soarta nefericită, poetul scrie despre „Istrul cel cu două nume" (*binominis Ister*).

Mărturii ale procesului de formare a poporului român s-au găsit la Garvăn, Piatra, Nalbant. Românii autohtoni, dicieni, cum sunt ei numiţi, tradiţiile şi cultura lor orală sunt dovezi ale acestei continuităţi.

„[...] Istoria românească nu ar putea fi înţeleasă fără să se ţină seamă de drumurile şi influenţele care se încrucişează pe teritoriul unde ea a evoluat, astfel încât l-au făcut o adevărată răscruce a civilizaţiilor şi a negoţului, dar şi, din nefericire, a invaziilor şi a războaielor. [...] Interesul istoric pe care îl trezeşte o regiune geografică este un privilegiu ce se plăteşte scump"[1].

Pe pământurile Dobrogei s-a petrecut ceea ce Gh. Brătianu considera a fi „un fenomen de însemnătate generală, determinat nu de cauze accidentale, ci de opoziţia a două lumi esenţial diferite şi total adverse [...] contrastul tranşant între evoluţia ţărilor de civilizaţie sedentară şi traiul primitiv al nomazilor"[2]. Prin secolul al VIII-lea î. Ch. a avut loc invazia sciţilor iranieni în bazinul pontic. De la ei au preluat romanii numele provinciei pe care au numit-o, în vremea lui Diocleţian, Scythia Minor. Lor le-au urmat goţii, sarmaţii, slavii şi alţi nomazi. Unii dintre ei s-au sedentarizat şi s-au topit în creuzetul primitor al locurilor nou cucerite, alţii au urmat drumul spre inima Europei şi au urmat alt destin istoric. Amintirea invaziei celţilor, care coboară din centrul Europei pe Dunăre, traversează Munţii Balcani şi, după ce ating gurile fluviului, trec în Asia Mică, se păstrează în numele antic al Isaccei, Noviodunum şi în cel al Măcinului, Arrubium.

Perioada bizantină a Dobrogei (secolele al X-lea – al XI-lea) este una de reconstrucţie şi revigorare. Pentru a apăra teritoriile Imperiului de puternicele năvăliri străine, se organizează acele circumscripţii administrativ-militare numite *theme*, iniţiate de împăratul Heraclius. Dioceza Thracia a fost transformată în thema care purta acelaşi nume, prima themă bizantină din Europa în care era integrat şi teritoriul Dobrogei. Sub domniile lui Constanţiu Chlorul, Constantin cel Mare sau Anastasius a avut loc o renaştere a vieţii politice, economice şi, implicit, culturale la gurile Dunării. O vreme, comandamentul flotei bizantine s-a aflat la gurile Dunării, la Lykostomion, unde este menţionat un Toma protospătar şi arhonte, în localitatea plasată pe braţul Chilia, la Periprava-Vâlcov. S-au ridicat

[1] Gheorghe I. Brătianu, *Marea Neagră. De la origini până la cucerirea otomană*. Traducere de Mihaela Spinei. Ediţie îngrijită, studiu introductiv, note şi bibliografie de Victor Spinei, vol. I, Bucureşti, 1988, p. 87.

[2] *Ibidem*, p. 139.

https://biblioteca-digitala.ro

puternice cetăți la Hârșova și Păcuiul lui Soare. Constantin Porfirogenetul (913–959) a descris Delta Dunării și litoralul vestic al Mării Negre, amintind și orașul Constanța, la mijlocul secolului al X-lea. În secolul al XI-lea, noua themă, care avea capitala la Dorostolon (Durostorum – Silistra), se numea Paristrion sau Paradunavon. Între anii 972 și 976 s-a ridicat o fortăreață pe insula numită astăzi Păcuiul lui Soare, așezată lângă un străvechi vad, Dervent (< tc. *derbent* „trecere"), ca un punct de supraveghere a drumurilor pe Dunăre și spre diversele direcții ale Dobrogei. Odată cu refacerea fortărețelor au fost ridicate și două valuri de apărare: unul de pământ și altul de piatră[3].

Pe la mijlocul secolului al XIV-lea un mic stat vasal Bizanțului s-a detașat în Dobrogea de sud, al cărui despot, Dobrotici, a fost recunoscut de împăratul de la Constantinopol.

Dobrogea s-a aflat încă din timpul lui Nicolae Alexandru sub influența domnului muntean și a devenit stăpânire basarabă sub domnia lui Mircea cel Bătrân, a cărui autoritate se întindea *până la marea cea mare*. În anul 1420 Dobrogea a fost ocupată de Imperiul Otoman. Urmașii romanilor, românii, noua sinteză etnică născută din unirea celor dintâi cu autohtonii geto-daci, căreia i se alătură alogenii migratori, continuă să fie dependenți de același Constantinopol, devenit Istanbul după 1453.

De multe ori, Dobrogea a fost un teatru pentru desfășurarea conflictelor dintre marile puteri care erau Rusia și Turcia (secolele al XVIII-lea – al XIX-lea), precum și a confruntărilor care au măcinat Europa la începutul secolului al XX-lea

Timp de secole, în bălțile Dunării și pe litoralul Mării Negre păstorii români veniți din Transilvania își iernau turmele de oi, prin mișcările lor pendulatorii înlesnind o permanentă și statornică comunicare, economică și culturală. Un firman al sultanului Mustafa consemna, în secolul al XVIII-lea, privilegiile păstorilor veniți de pe versantele Carpaților. Creșterea oilor continuă să fie o îndeletnicire importantă a locuitorilor Dobrogei și astăzi.

Un punct din care supravegheau otomanii întreaga Moldovă, după cucerire, era orașul Babadag. Dimitrie Cantemir ne informează că serachierul de aici avea sub comanda sa regiunea cuprinsă între Munții Balcani, Marea Neagră și Dunăre, adică Bulgaria, Dobrogea și Bugeacul. Cunoscută sub numele actual din secolul al XIV-lea, așezarea are printre monumente geamia lui Ali-Gazi Pașa, din secolul al XVII-lea, și monumentul funerar al lui Sari-Saltâk-Dede, din secolul al XVIII-lea.

Localitatea care găzduiește unul dintre cele mai prețioase monumente ale Dobrogei, un ansamblu de șase bisericuțe, câteva încăperi, galerii și morminte creștine, săpate în calcar, care datează de la sfârșitul secolului al X-lea și începutul celui de al XI-lea, este Murfatlarul. Pereții bisericilor prezintă cruci scrijelate de

[3] D.M. Pippidi, D. Berciu, *Din istoria Dobrogei*, I. *Geți și greci la Dunărea de Jos din cele mai vechi timpuri până la cucerirea romană*, București, 1965; Radu Vulpe, Ion Barnea, *Din istoria Dobrogei*. II. *Romanii la Dunărea de Jos*, București, 1968; Ion Barnea, Ștefan Ștefănescu, *Din istoria Dobrogei*. III. *Bizantini, români și bulgari la Dunărea de Jos*, București, 1971.

https://biblioteca-digitala.ro

diferite forme, inscripţii, siluete antropomorfe, unele probabil ale sfinţilor, imagini vegetale şi animaliere etc.

Sultanul Abdul Medgid a întemeiat aşezarea Medgidia, iar pe locul unde se află Periprava s-a ridicat, cândva, cetatea genoveză Licostomo

Datorăm împăratului bizantin Constantin Porfirogenetul cea mai veche menţionare a braţului Dunării, Sulina. În oraşul cu acelaşi nume, port (al cărui far vechi a fost construit în 1802) şi vamă, au funcţionat, într-o vreme, viceconsulate ale Marii Britanii, Belgiei, Norvegiei, Spaniei şi Italiei.

Dobrogea este reintegrată României prin Tratatul de pace al Congresului de la Berlin, în 1878. După această dată provincia se dezvoltă în armonie cu strategiile româneşti. Cele două mari *drumuri de ape* ale Dobrogei, Dunărea şi Marea Neagră, sunt dezvoltate şi valorificate pe măsura specificului şi valorii lor unice. Între 1890 şi 1895 s-a construit podul de la Cernavodă după planurile inginerului Anghel Saligny, la data aceea, cel mai lung pod metalic din Europa, din oţel, cu noi soluţii de grinzi metalice. El este şi astăzi străjuit de statuile impozante ale dorobanţilor, simbol al luptătorilor români de la 1877. Acelaşi inginer constructor a făcut planurile pentru modernizarea portului Constanţa. O dezvoltare necesară, şi realizată, este şi cea a căilor ferate.

Evenimentele istorice şi particularităţile climatice şi de relief au determinat venirea în provincie a grecilor şi, mai apoi, a turcilor, a nemţilor din sudul Basarabiei, a italienilor, tăietori de piatră care s-au aşezat în zonele unde se exploata granitul şi calcarul, urmaşii lor fiind întâlniţi şi astăzi printre locuitorii Dobrogei, a lipovenilor, prigoniţi pentru credinţa lor în Rusia lui Petru cel Mare, care au găsit adăpost şi înţelegere aici; ei îşi păstrează tradiţiile şi oferă ospitalitate mai ales în satele de pescari care populează Delta Dunării. Acestora li se adaugă armeni, bulgari, tătari.

Un moment deosebit este cel al revenirii unei vechi populaţii româneşti pe locurile unde strămoşii lor, romanii, stăpâniseră de veacuri – colonizarea aromânilor. Caracteristicile lor, limba, tradiţiile şi ocupaţiile de bază îmbogăţesc imaginea romanităţii răsăritene, orientale, a românităţii, cu elemente păstrate dintr-un îndelung şi unitar proces de formare.

Alte localităţi dobrogene au fost întemeiate de grupuri de români proveniţi din diferite zone ale ţării. Această provincie este un adevărat model de convieţuire armonioasă. Este o sinteză a romanităţii răsăritene şi un spaţiu de referinţă pentru zona Mediteranei Orientale. În timp, s-au dezvoltat instituţii culturale, teatre, biblioteci, muzee şi centre de învăţământ şi cercetare, unele specializate pe domenii legate direct de particularităţile locale: un institut de marină, cercetări ecomuzeale, cercetare marină etc. O largă bază de tratament care valorifică resursele locale funcţionează în localităţi de pe litoralul Mării Negre.

O istorie bogată şi nuanţată a făcut posibilă convieţuirea, timp de sute de ani, a purtătorilor diverselor culturi şi religii, aşa încât în Dobrogea se vor găsi, alături de locaşuri de închinare ortodoxe, cele mai numeroase, şi unele de rit vechi sau

https://biblioteca-digitala.ro

care slujesc alte confesiuni creştine, moschei şi geamii ale musulmanilor şi sinagogi ale evreilor.

Evenimentul care a influenţat istoria Europei şi a întregii planete în secolul I î. Ch. este apariţia şi propagarea creştinismului. Dobrogea este unul dintre ţinuturile cărora Sfânta Tradiţie îi recunoaşte creştinarea apostolică. Eusebiu din Cezareea Palestinei, în istoria sa bisericească, atribuie acest act apostolului Andrei. Atunci când ucenicii lui Iisus s-au răspândit în tot cuprinsul Imperiului Roman, lui i-a revenit, pentru propovăduire, Sciţia, acel teritoriu dintre Dunăre şi Mare (Dacia Pontică), în care istoricii identifică Scythia Minor, Dobrogea de astăzi. Pietatea populară a identificat şi consacrat chiar „peştera Sf. Andrei", loc de pelerinaj şi rugăciune pentru creştini. Legăturile comerciale ale cetăţilor greceşti din Dacia Pontică şi cele ale dacilor, cu centrele din Asia Mică, Palestina sau Siria, unde creştinismul a fost propagat încă de la începuturi de către Petru, Pavel şi Ioan au făcut ca aceste ţinuturi să poată cunoaşte, printre cele dintâi, mesajul creştin. Chiar unii ostaşi ai Legiunii a V-a Macedonica, plecată din Palestina mai întâi în Dobrogea, la Troesmis, au putut contribui la acest complicat proces de trecere la monoteism. Tertulian din Cartagina amintea că Hristos „stăpâneşte şi în ţinuturile dacilor şi sciţilor". Învăţătura creştină a fost cunoscută în Dobrogea încă din a doua jumătate a sec. I d. Ch. O gemă reprezentându-l pe Iisus răstignit între cei 12 apostoli, una dintre cele mai vechi mărturii arheologice creştine de la noi, a fost descoperită la Constanţa şi se află acum la British Museum. Din timpul persecuţiilor lui Diocleţian şi Licinius se cunosc numele unor martiri din părţile Dunării de Jos, mai ales din Scythia Minor. Mai mulţi ostaşi au fost martirizaţi în secolele al III-lea şi al IV-lea în cetatea Durostorum (Silistra). La Tomis ar fi murit, pe 7 martie circa 300, episcopul Efrem al oraşului şi, câţiva ani mai târziu, episcopul Tit (Titus). Numeroşi ostaşi romani sunt amintiţi în *Actele martirice*, în alte localităţi din Scythia Minor: Axiopolis, unde sunt amintiţi Epictet şi Astion (circa 290), Halmyris (Dunavăţ), Noviodunum, Niculiţel unde s-a descoperit o basilică cu trei nave şi o absidă circulară etc. În anul 369 este atestat un episcop al Tomisului, Vetranion, care a corespondat cu Vasile cel Mare. Prin Dobrogea a trecut şi „apostolul goţilor", Ulfila. În 381 un episcop de Tomis, Gherontie, participă la lucrările Sinodului de la Constantinopol, iar în 392 este amintit episcopul Teotim, cunoscut al Sfântului Ioan Gură de Aur. La Sinodul de la Efes, din 431, a participat şi episcopul Timotei al Tomisului care a semnat condamnarea ereziei nestoriene. Documentele îi amintesc pe „călugării sciţi", implicaţi în disputele teologice ale secolul al VI-lea. Două mari personalităţi ale lumii creştine, teologi şi gânditori renumiţi, sunt „de neam scit": Ioan Casian (sec. V) şi Dionisie Exiguul. În Dobrogea secolelor al IV-lea – al VII-lea Tomisul a căpătat rangul de arhiepiscopie, cu 14 episcopate. În apropiere de Niculiţel, pe platoul dealului Cetăţuia, au fost dezgropate temeliile celei mai vechi bisericuţe cu plan treflat simplu din România şi anexe ale acesteia, probabil urme ale unei aşezări mănăstireşti. De altfel, localitatea s-a numit multă vreme chiar Mănăstirişte. Prin

https://biblioteca-digitala.ro

secolul al XI-lea, în cadrul organizării ecleziastice a Dobrogei, este consemnată o episcopie la Axiopolis. Cea mai veche construcție de zid rămasă până astăzi este biserica cu hramul Sfântul Atanasie, din Niculițel, a cărei primă etapă de funcționare pare a fi din secolul al XIII-lea[4].

Pentru centrul și sud-estul Europei, fluviul care delimitează Dobrogea de alte provincii, Dunărea, este o prezență unică. Este un spațiu în care se concentrează evenimente și spre care se îndreaptă eroi, punte de trecere și, în același timp, graniță, loc în care se întâlnesc culturile, cooperează, dar se și războiesc. Ea este atât de personalizată, încât poate fi încadrată printre modelele arhetipale. Pentru români, marele fluviu este axa față de care se identifică cele două ramuri ale romanității orientale: românii de la nord și de la sud de Dunăre. Prin apa veșnic mișcătoare, care adună și duce spre vărsarea în Marea Neagră mari râuri ale Europei, ea unește continentul cu restul planetei și devine purtătoarea tuturor acelor identități care au apărut și s-au dezvoltat pe malurile ei. Fiind al doilea fluviu al Europei, după Volga, după ce străbate 10 țări și 4 capitale europene, se varsă prin trei brațe în Marea Neagră. Germanii o numesc *Donau*, maghiarii *Duna*, slovacii *Dunai*, sârbii, *Dunav*, vest-europenii *Danube*, turcii, *Tuna*. Istrul lui Herodot avea cinci brațe, iar Ptolemeu vorbește de șase brațe. Delta Dunării, născută în locul întâlnirii acestui fluviu european cu marea, alcătuiește unul dintre „triunghiurile fertile" importante, alături de cele ale Nilului, Tigrului, Eufratului, Gangelui etc. Ea este cea mai mare și mai bine conservată din Europa. Traversată de paralela 45, este o rezervație a biosferei, care găzduiește milioane de păsări care migrează anual unind, în zborul lor, zona polară cu sudul Africii, litoralul Mediteranei, vestul Europei, Asia. Flora și fauna specifice zonelor mlăștinoase conțin, dintre plante, stuf, papură, salcie pitică, plaur, cărora li se adaugă pădurile de stejar brumăriu, frasin, plop sau arin negru care se dezvoltă în zăvoaie. Păsări și animale ocrotite își găsesc aici adăpostul: pelicanul, călifarul, egreta, nurca, vidra, mistrețul, bizamul, câinele enot. Zona cea mai dezvoltată piscicol a țării numără printre specii: sturioni, somn, crap, scrumbie. Așezările pescărești și cherhanalele dau locurilor o personalitate aparte. Împreună cu lunca Dunării și zona litorală a Mării Negre, delta alcătuiește cea mai mare suprafață lacustră din țară. Iezere, lagune, limane fluvio-maritime înconjoară aproape întregul contur al provinciei[5]. În 1856 se legiferează importanța politică și economică a gurilor fluviului pentru Europa.

În legende este păstrată amintirea unor evenimente sau locuri de pe malurile Dunării unde au avut loc conflicte armate, fluviul fiind privit ca un spațiu natural protector al românilor. În bălțile Dunării și-au găsit adăpostul hoți vestiți – Terente, Codin –, unii briganzi, dar și protestatari și refugiați din fața furiei dezlănțuite a diverșilor prigonitori. Dunărea era calea pe care treceau produsele exotice pe care

[4] *Monumente istorice și izvoare creștine*. Mărturii de străveche existență și de continuitate a românilor pe teritoriul Dunării de Jos și al Dobrogei, Galați, 1987.

[5] *Enciclopedia României*, vol. II, București, 1938, p. 152–161, 481–487; *Enciclopedia Geografică a României*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1982, p. 385–399, 753–767.

https://biblioteca-digitala.ro

Orientul le furniza lumii europene. Dunărea este un drum şi un sens al comunicării interculturale, cale de acces şi graniţă protectoare.

Din timpul Imperiului Roman până în zilele noastre a existat o aşa-numită „problemă pontică". „Datorită marilor fluvii care se varsă în ea din adâncurile stepei sau din masivele Europei Centrale, datorită reţelei multiple a drumurilor continentale ce ajung în porturile ei, ea merită, tot atât de mult ca şi alte mări mai deschise curenţilor din larg, numele de «placă turnantă» a marelui trafic şi a schimburilor internaţionale"[6]. Fără înţelegerea rolului Mării Negre în istorie, nu s-ar putea defini corect şi complet nici caracteristicile identităţii şi culturii româneşti. În Antichitate, numele acestei întinderi de ape era *Pontus Euxinus*. Printr-o evoluţie complicată a sensurilor şi relaţionării lor cu personalitatea mării acesteia – la început se pare că grecii au numit-o *axeinos*, „neprimitoarea", cea neagră şi întunecată, iar după întemeierea coloniilor o vor numi *euxinos*, „primitoarea" – pentru popoarele de navigatori care au cutreierat-o atunci, ea a devenit o „mare ospitalieră". În secolul al XII-lea, pe harta lui Idrisi este numită *Pontus Nitas*. Ea mai este cunoscută şi ca *Bahr al Tarabazunda*, *Marea Trapezuntului* sau *Bahr Kirim*, *Marea Crimeei*, *Bahr al Rus*, *Marea varegilor* sau a ruşilor. Prin secolul al XIII-lea reapare sensul primar al numelui său în apelativul dat de turci, *Kara Deniz*. Occidentalii i-au spus *Mare Majus*, *Mar Maggiore* sau *Mer Maiour*. Din 1265 în greacă era numită *mavri thalassa*, iar din 1338 apare în izvoare occidentale ca *Mare Nigrum*[7]. Ea va fi mereu o zonă de trecere între lumea Mediteranei şi stepele euroasiatice. Situată între Europa şi Asia, în lungul ţărmurilor ei se află graniţele mai multor ţări, care sunt, în acelaşi timp, reunite prin această întindere de apă. Ea colectează câteva fluvii şi râuri mari ale celor două continente, Europa şi Asia. Legătura cu oceanul planetar se face prin strâmtorile Bosfor şi Dardanele şi Marea Marmara. Săracă în insule – Insula Şerpilor şi cele formate de Dunăre, dincolo de vărsare, insula Sacaliul Mare –, cu golfuri neprietenoase pentru adăpostirea vaselor datorită lărgimii lor, marchează peninsula Crimeea, acolo unde se întâlneşte cu Marea de Azov. Pe litoralul Mării Negre au prosperat, încă din Antichitate, oraşe-porturi, a căror dezvoltarea s-a datorat mai ales schimbului intens de mărfuri dintre Asia şi Europa, un comerţ în care a fost antrenat şi marele fluviu european, Dunărea. Astfel de localităţi sunt: Trapezunt, Batumi, Suhumi, Soci, Sevastopol, Ialta, Odesa, Constanţa, Varna, Burgas.

Cercetarea unei asemenea unităţi teritorial-culturale este un act ştiinţific major, care poate furniza date de referinţă pentru strategiile dezvoltării viitoare, dar şi materie exemplară pentru cunoaştere şi educare.

*

Studiul circumstanţelor în care sunt conservate, asumate, preluate şi actualizate bunurile folclorice ale societăţii tradiţionale româneşti din ceea am putea, încă, numi

[6] Brătianu, *op. cit.*, p. 87.
[7] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

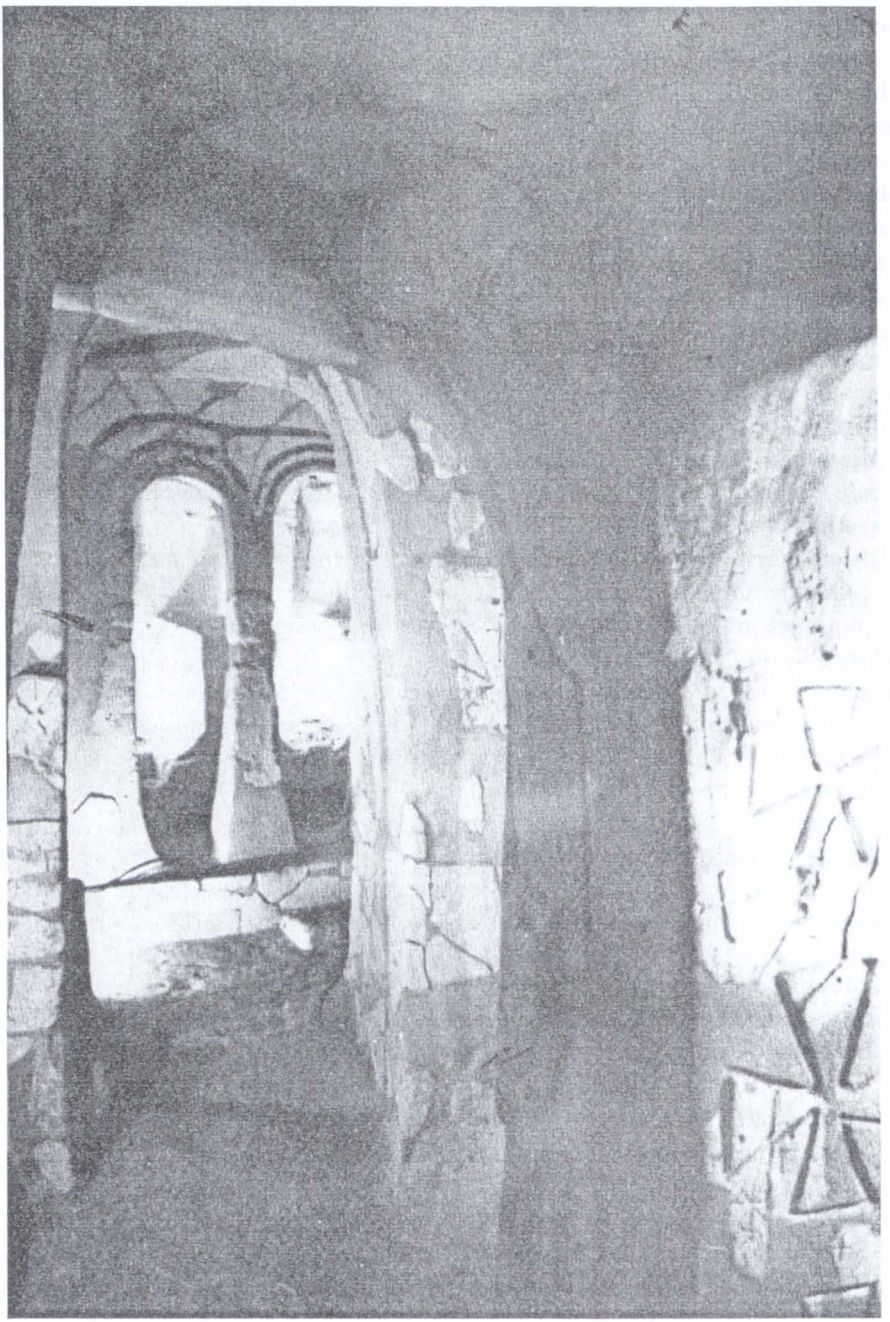

6. Bisericile de cretă de la Murfatlar. Complexul monastic de la Basarabi (sec. X).

https://biblioteca-digitala.ro

7. Bisericile de cretă de la Murfatlar. Complexul monastic de la Basarabi (sec. X).

https://biblioteca-digitala.ro

satul contemporan, al modalităţilor prin care acesta se integrează în noul context socio-cultural, descoperirea şi analiza mecanismelor care duc la conturarea noii personalităţi folclorice săteşti, sunt numai câteva dintre sarcinile ce revin folcloristicii din această etapă a postindustrializării.

Dacă pentru „ştiinţa exactă care este fizica", într-unul din compartimentele sale specializate, mecanica, *dinamica* este secţiunea care studiază „legile mişcării corpurilor, ţinând seama de forţele care se exercită asupra lor"[8], pentru diferitele ştiinţe sociale care au preluat şi folosesc acest termen, semnificaţiile sunt ambigue, cu posibilităţi multiple de folosire, sensul uzual fiind acela de „schimbare continuă, îmbogăţire, mişcare"[9]. Se discută mult, în ultima vreme, despre „dinamici culturale", „dinamica mentalităţilor", „dinamica" culturii populare, a creaţiei folclorice etc. Într-un asemenea context ne-am propus să urmărim câteva aspecte ale „mişcărilor" – care se dezvoltă pe mai multe nivele ale textului folcloric. Pentru întâlnirea prilejuită de manifestarea ştiinţifică de la Constanţa, din anul 2005, ne-am propus să comentăm câteva date oferite de materialul cules în cursul unei cercetări pe care am întreprins-o, împreună cu Doina Truţă, în perioada 28 mai – 8 iunie a anului 1983, în Dobrogea, în comuna 23 August din judeţul Constanţa. Din documentaţia obţinută, am ales, pentru observaţiile noastre, fenomenul narativ, mai precis cel referitor la circumstanţele în care era încă activă deprinderea spunerii basmelor fantastice. Povestitul, în general, şi deprinderea de a spune şi asculta basme, constituie un fenomen care interesează pe unii specialişti, mai ales occidentali, ca formă de expresie a culturii orale cu efecte benefice asupra păstrării identităţilor locale, oportunitate creată pentru comunicarea interculturală şi ameliorarea unor procese de alienare, vizibile în societatea deschisă proceselor modializării. Localitatea pe care am ales-o pentru cercetare se caracterizează prin prezenţa unei populaţii multietnice şi multireligioase şi uşurează, din unele puncte de vedere, observarea proceselor care se manifestă la nivelul textului folcloric şi a dinamicii lor.

După informaţiile obţinute, atunci, de la autorităţile locale, comuna s-a numit, până la Primul Război Mondial, Tatlageacul Mare, iar satul Dulceşti, cel în care s-a efectuat observaţia noastră, Tatlageacul Mic. În apropiere se află un lac cu apă dulce al cărui nume este Tatlageac. În zonă au fost descoperite, în urma cercetărilor arheologice efectuate, vechi inscripţii greceşti şi latineşti gravate în piatră, diverse unelte de uz gospodăresc provenind dintr-o perioadă străveche etc. Toate acestea constituie dovada unei locuiri neîntrerupte şi a prezenţei unei populaţii autohtone în zonă. Conform atestărilor documentare, între anii 1881 şi 1900 au venit în sat câteva familii de mocani. La începutul Primului Război Mondial, populaţia

[8] *Dicţionarul limbii române moderne*, Bucureşti, 1958.
[9] *Ibidem.*

https://biblioteca-digitala.ro

comunei era alcătuită din români, tătari şi câteva familii de turci. După anul 1924 se stabilesc în zonă familii de români provenite din judeţele: Argeş, Dâmboviţa, Mehedinţi, Romanaţi, Teleorman. Mai sunt amintite câteva familii de germani, maghiari şi ţigani. După anul 1944, familiile turceşti şi parte din cele tătăreşti se repatriază în Turcia. Majoritatea noilor veniţi în ultimii treizeci de ani (dinaintea culegerii), provin din Moldova. (Datele referitoare la situaţia administrativă, demografică şi la istoria aşezării au fost furnizate de secretarul Consiliului popular de atunci, conform situaţiei prezentate în registre.) Această situaţie creează un cadru particular în care se manifestă relaţiile dintre indivizi, conduita acestora, structurile sociale şi toate celelalte. În aceste circumstanţe, se ridică problema integrării psihosociale a indivizilor, „aderarea la scopuri comune prin asimilarea de roluri sociale şi modele comportamentale, asimilarea normelor colectivităţii şi acomodarea la cerinţele situaţiilor obiective create"[10]. Integrarea indivizilor este, de fapt, un proces general şi continuu. Din punctul nostru de vedere, în situaţia specială amintită, s-ar cuveni să fie urmărită naşterea acelor coordonate culturale comune ale grupului pe cale de formare. Dar, pentru întreprinderea unui asemenea demers complex, datele obţinute într-o singură culegere, limitată în timp şi restrânsă tematic, sunt insuficiente. (Ar fi utilă pentru cercetare aplicarea metodei revenirii la teren, dar pentru aceasta ar fi necesare fonduri special alocate.) Se poate, totuşi, contura o direcţie semnificativă a dinamicii socioculturale care poate fi utilă pentru observarea perspectivelor dezvoltării ulterioare.

Culegerea a probat că ne aflăm în prezenţa mai multor grupuri primare[11] – familii lărgite în unele cazuri – care sunt supuse acţiunii unor parametri specifici vieţii de grup, între care: scopul acestuia, sarcina, contextul social, momentul funcţional etc.[12], care urmează să alcătuiască o „comunitate sătească" plasată între anumite coridoare spaţiale, temporale, culturale şi sociale. „Schématiquement, on peut dire que le groupe ethnique était présenté comme un groupe fermé, descendant d'un ancêtre commun, ou, plus généralement, ayant une même origine, possédant une culture homogène et parlant une langue commune; on y ajoutait mai pas toujours, un autre trait: groupe constituant une unité d'ordre politique. [...] Des critères physiques, culturels et linguistiques et secondairement politique, contribuent ainsi à définir l'unité sociale traditionnelle la plus étendus et à marquer ses différences par rapport aux unités homologues. [...] l'unité ethnique ne pouvait pas être déterminé objectivement [...] le groupe ethnique corespond à la théorie que se membres en formulent [...] cette «théorie» este largement déterminé par les

[10] *Dicţionar de psihologie socială*, Bucureşti, 1981, p. 119.

[11] „Les groupes primaires sont des points d'enracinement pour les opinions et les attitudes. Plus précisement, ils contribuent à les maintenir et à les renforcer" – cf. *Encyclopaedia Universalis*, Paris, vol. 8, p. 55.

[12] *Dicţionar de psihologie socială*, p. 107–110.

https://biblioteca-digitala.ro

structures sociales et la culture du groupe considéré. [...] la réalité du groupe ethnique est plus imprécise que ne la laisse entendre sa propre théorie; en effet, ses frontières sont mouvantes et les processus d'assimilation provoquent de nouveaux découpages"[13]. Membrii acestor grupuri primare intră în interacțiune; comunică, suferă influențe reciproce, imită. În cazul comunității care ne interesează, fenomenul de aculturație, lesne a fi urmărit în situația de față, s-a dovedit a fi nespecific. Singura manifestare adoptată de români și practicată cu prilejul sărbătoririi nedeii de Rusalii – *sbor*, cum este numită de localnici – este *pehlivănia*, trânta tătărască. În alte localități, pehlivănia a intrat în repertoriul de nuntă românesc[14]. (Menționăm că în această cercetare de teren nu s-au efectuat observații asupra folclorului tătăresc.)

Față de grupul etnic, grupul localizat specific este comunitatea sătească. Acest grup se caracterizează prin unitate socială, relații personale directe, cu preponderență, și dispune de autonomie mai mare. Lui îi corespunde un spațiu bine delimitat și structurat. Spațiul locuit conține majoritatea elementelor materiale necesare vieții individuale și colective și deține reperele materiale care permit identificarea raporturilor sociale celor mai pertinente: grupuri de rudenie, de sexe, de vârstă, grupuri formate după statut social sau funcție[15]. În situația dată, de așezare succesivă a unor familii – grupuri primare – de diferite proveniențe zonale, câmpul de forțe care își exercită presiunea asupra formării unui repertoriu folcloric specific local este divers și contradictoriu: culturi diferite (românească, tătărească, turcească), repertoriu folcloric românesc zonal diferit, profesiuni diferite (păstori, agricultori, meseriași, pescari etc.), vârste diferite, stadii culturale diferite (instrucție, experiență socială) etc. Grupul primar, caracterizat prin relații intime de asociere și cooperare, care implică o solidaritate puternică tradusă prin simpatie și identificare mutuală ce favorizează echilibrul personalității și permite satisfacerea nevoii de securitate, devine factor păstrător de tradiție și, în același timp, captator și integrator al elementului nou, care urmează să ducă la crearea unei unități stabile care este unitatea sătească. Acest grup primar are rol important în conturarea opiniilor și atitudinilor, contribuie la păstrarea tradiției, vitalizarea acesteia sau trecerea ei în fond pasiv[16].

[13] *Encyclopaedia Universalis*, vol. cit., p. 56, 58.

[14] Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor „C. Brăiloiu", inf. nr. 14 440, din localitatea Lunca – Ceamurlia de Jos, jud. Constanța.

[15] *Encyclopaedia*, p. 55–58.

[16] Analiza contextului în care se desfășoară procesul integrării indivizilor este de mare importanță. Aceasta are în vedere „studiul raporturilor și structurilor materiale și spirituale în care trăiește și își desfășoară activitatea individul. [...] Cu ajutorul acesteia se surprinde influența ansamblului vieții sociale asupra indivizilor. [...] Surprinderea și ierarhizarea influenței factorilor generali și specifici asupra fenomenelor, faptelor sociale cercetate, reprezintă principala sarcină a analizei contextuale. Atunci când între cadrele vieții sociale și cerințele individului există concordanță, armonie, acesta din urmă este integrat sau se integrează structurilor sociale. Când [...] apar contradicții, conflicte, acestea generează stări anomice, disfuncționale pentru individ și colectivitatea integratoare" – cf. *Mică enciclopedie de politologie*, București, 1977, p. 23.

https://biblioteca-digitala.ro

Dintre satele comunei 23 August au fost cercetate comuna şi satul care îi aparţinea, Dulceşti. Datele obţinute în urma cercetării de teren au arătat că satul Moşneni este mai puţin semnificativ pentru problematica culegerii noastre. Încercând că urmărim mecanismele mişcării produsului folcloric în cadrul comunităţii creatoare şi consumatoare, am avut în vedere, preferenţial, situaţia naraţiunii în proză (basm fantastic, legendă – memorat, fabulat –, amintire), a cântecului epic versificat, cântecului liric şi textelor poetice ale obiceiurilor diverse. Culegerea a evidenţiat existenţa unor genuri „preferate" în funcţie de categoria de vârstă şi apartenenţa zonală a grupului primar. Basmul propriu-zis s-a dovedit a fi un gen bine reprezentat în repertoriul generaţiilor vârstnice şi mijlocii. În satul Dulceşti, informatorii C.M.[17] şi B.F.[18], veri primari, originari din Teleorman, sunt păstrătorii unui amplu repertoriu specializat: primul povestea variante ale basmelor lui Ion Creangă, cel de al doilea, pe cele din colecţia lui Petre Ispirescu. Amândoi erau povestitori de largă respiraţie, cu deosebit talent interpretativ, urmăreau cu precizie o schemă narativă bine articulată a succesiuni motivelor narative. Amândoi au preluat repertoriile de la părinţi, care, la rândul lor, au fost povestitori recunoscuţi. Cei doi şi-au revitalizat repertoriile, în timp, prin lecturi, uneori colective, făcute „cu voce tare", în cadrul familiei sau în timpul nopţilor de iarnă când primeau în vizită vecini. Unul dintre punctele de interes ale acestei cercetări asupra fenomenului narativ a fost observarea relaţiei dintre textul tipărit şi varianta lui cu circulaţie orală, dat fiind că procentul ştiutorilor de carte printre cei din generaţia vârstnică este suficient de mare. De altfel, o sumară observaţie, desfăşurată în timp, ne-a convins că mulţi dintre locuitorii vârstnici ai satelor, bărbaţi, ştiau să citească şi manifestau chiar anumite preferinţe pentru literatura de colportaj, hagiografii, basme, legende, paremiologie. În comuna

[17] Pentru a respecta principiul de confidenţialitate vom marca identitatea informatorilor prin iniţiale. Numele lor se află în fişele de culegere din Arhiva Institutului de Etnografie şi Folclor „C. Brăiloiu".

C. M., 77 de ani la data culegerii, locuia în Dulceşti şi era originar din Liţa, jud. Teleorman. A venit în Dulceşti în jurul vârstei de 18 ani, mai apoi s-a stabilit în sat şi s-a căsătorit. Terminase 4 clase primare. Ocupaţii principale erau agricultura şi creşterea vitelor. Împreună cu fiul cel mare avea o mică stână de oi. Tatăl povestitorului, de meserie brutar, în timpul iernii, în Dulceşti, aduna la el acasă rudele şi vecinii pentru a le spune poveşti. C. M. se oferă să povestească din proprie iniţiativă. Fiul povestitorului, care era cioban şi a asistat la culegere, deşi a negat că ar putea spune poveşti, a dovedit că ştie foarte bine repertoriul tatălui şi unchiului său; în timp ce basmele spuse de cei doi erau înregistrate pe bandă de magnetofon, el a intervenit făcând corecturi şi completări. Din repertoriul lui C. M. s-au consemnat următoarele naraţiuni: *Cu un împărat (Harap Alb), Povestea porcului, Fata babei şi fata moşului, Sarea în bucate, Cu un băiat şi Strâmbă Lemne, Cu Stan Păţitul, De ce n-are ursul coadă, Capra cu trei iezi* (AIEF mg. 5452, 5453, 5454, 5455). Am reprodus titlurile naraţiunilor aşa cum au fost date de către povestitori, fără a face trimitere la tipologia A-Th.

[18] B. F., 71 de ani la data culegerii, locuia în Dulceşti şi era originar din Lunca, jud. Teleorman. Terminase 3 clase primare. Ocupaţii principale erau agricultura şi creşterea vitelor. Tatăl a fost cioban şi a fost, la rândul lui, bun povestitor (AIEF mg. 5454).

https://biblioteca-digitala.ro

23 August, informatorii vârstnici au fost M. Elisabeta[19] şi M. G.[20]. Între informatorii de vârstă mijlocie excelează M. T.[21], din Dulceşti, deţinător al unui repertoriu personalizat de basme fantastice, legende şi snoave. Spre deosebire de povestitorii vârstnici, pentru care succesiunea motivelor, structura internă erau aproape imobile, textul tipărit fiind respectat aproape necondiţionat, pentru T. M., ale cărui basme aveau o desfăşurare amplă, fantezia şi inventivitatea sunt mărci pertinente. Abilitatea cu care înlănţuia motivele narative imprima fiecărei variante pe care o relata particularităţi proprii.

Între tinerii povestitori M. Anghelina[22] s-a manifestat ca o personalitate deosebită. Provine, ca şi ceilalţi, dintr-o familie în care tradiţia povestitului era cunoscută. Încă două surori ale informatoarei, care nu erau în localitate la data culegerii, erau cunoscute ca bune povestitoare. Ca note dominante ale stilului său de povestire notăm: schema restrânsă, comprimarea motivelor, înclinarea spre anecdotic, translaţia dinspre fantastic spre morbid.

[19] M. Elisabeta avea 76 de ani şi era originară din satul Runcu, comuna Vulturu, jud. Constanţa. Învăţase trei clase primare, era văduvă şi era pensionară cooperatoare. Încă lucra, sezonier, la grupul sanitar din staţiunea Jupiter. Soţul, care a fost cioban, „a avut avere" şi era din Dulceşti, dar părinţii lui erau veniţi din zona Buzăului. Povestitoarea era mare amatoare de lectură. Prefera cărţile cu poveşti, pe cele religioase şi romanele de dragoste. Povestea mult copiilor şi nepoţilor. Obişnuia să repovestească, inovând şi comentând, personal, filmele pe care le-a văzut. Am reţinut din repertoriul său: *Harap Alb, Povestea porcului, Fata babei şi fata moşului* (tip Cenuşăreasa), *Cu împărăteasa fără copii, Un moş şi o babă aveau o fată şi un băiat* (Ionel şi Mărioara), *Sarea în bucate, Cu drobul de sare, Satul fără bătrâni, Soacra cu trei nurori* etc. (AIEF mg. 5451, 5452).

[20] M. G., 86 de ani la data culegerii, locuia în comuna 23 August şi era originar din Corbi, jud. Argeş. Nu ştia carte. Ocupaţia principală a fost agricultura, dar a lucrat şi în construcţii. Multe dintre piesele pe care le avea în repertoriu nu mai erau active, pentru că nu a mai avut ocazia să povestească în ultimii ani. Vehicula cu uşurinţă un repertoriu de ghicitori, proverbe, „de ce"-uri. Era apreciat şi respectat de consăteni, fiind considerat un om „care ştie multe". Am reţinut din repertoriul său câteva snoave, legende, basme nuvelistice: *Ţiganul cu ceapa, Ţiganul la naş, Femeia fără cămaşă, Femeia cu amant, Cu şarpele casei, Cu lupii şi Sf. Petru, Ţara fără bătrâni, Sarea în bucate, Ionel fără de frică, Fata babei şi a unchiaşului, De ce n-are ursul coadă* (AIEF mg. 5451).

[21] M. T. avea 57 de ani şi era originar din Dulceşti. Părinţii săi veniseră în localitate din Romanaţi, după Primul Război Mondial. Terminase şapte clase. Practica mai multe ocupaţii: agricultor, cioban, dar şi meseria de croitor. În timpul sezonului turistic lucra ca paznic de noapte la bărcile de pe plaja din staţiunea Venus. Locuitorii din Dulceşti l-au recomandat ca pe un povestitor cunoscut. Am înregistrat din repertoriul său basme propriu-zise, legende, snoave: *Povestea cu un împărat şi omul sărac, Cu fântâna împăratului, Cu Făt-Frumos, Oglinda fermecată, Cu nişte oameni săraci, Cei doi fraţi şi pasărea de aur, Pasărea cu inelul pe picior, Regele cu un ochi râde, cu unul plânge, Cu şarpele casei, Cu faraoancele, Cu soţul necredincios, Cu un popă, Cu Petrache Lupu* etc. (AIEF mg. 5453, 5452, 5455). Unele dintre basme au fost publicate în volumul *Siminoc şi Busuioc. Basme româneşti*, Bucureşti, Editura Etnologică, 2005.

[22] M. Anghelina avea 30 de ani la data culegerii şi era originară din Dulceşti. Mama sa, care era o cunoscută povestitoare, provenea din jud. Dâmboviţa. La data culegerii era bolnavă, fiind pe jumătate paralizată. Anghelina terminase şase clase elementare şi se ocupa cu agricultura. Repertoriul era restrâns, dar foarte activ. Povestea cu multă plăcere, fapt pentru care copiii de pe uliţă o iubeau. Folosea formule de încheiere versificate. Am reţinut din repertoriul săi: *Cu Ionică fără frică, Cu fata popii, Cu doisprezece hoţi, Povestea cu lupii.*

https://biblioteca-digitala.ro

Alături de hazardul care a reunit, în circumstanţele amintite, în cele două sate, de-a lungul timpului, mai multe familii în care practica povestitului a fost o tradiţie moştenită, perpetuarea obiceiului de a povesti naraţiuni ample, din categoriile basmelor propriu-zise sau a celor nuvelistice, considerăm că a fost înlesnită de situaţia specială a grupurilor primare venite din zone folclorice foarte diferite ale României, care, cu prilejul povestitului, se puteau aduna, asigurând, o dată în plus, coeziunea şi sentimentul de continuitate a grupului, atât de necesare. S-a remarcat, în timpul culegerii, că atunci când povesteau vârstnicii, în jur se adunau vecini, bătrâni, adulţi şi copii, adesea rude, care participau la actul povestitului în mod tradiţional, punctând secvenţele care îi interesau sau stimulând, cu sugestii personale, memoria povestitorilor. Cei de vârstă mijlocie şi tinerii aveau un auditoriu mai restrâns, mai mult copii şi câteva femei, a căror participare la actul narativ era timidă. Cercetarea a dovedit că până în urmă cu zece, cincisprezece ani (faţă de data culegerii) oamenii care proveneau din zone diferite se aşezau, în sat, grupaţi pe uliţele care erau alcătuite în funcţie de zona de baştină a fiecăruia. În intervalul dintre cele două războaie mondiale şi, mai frecvent, în ultimii ani, s-au făcut căsătorii între tineri care veneau din zone folclorice diferite. Acest fapt ar fi putut uşura apariţia unui repertoriu narativ parţial unitar. În acest repertoriu unitar figurează: *Povestea porcului, Fata moşului cea cuminte, Ionel şi Mărioara, Sarea în bucate, Satul fără bătrâni, De ce n-are ursul coadă.*

Deosebit de interesant s-a dovedit a fi repertoriul de memorate şi fabulate, activ la femeile în vârstă şi foarte slab reprezentat la cei de vârstă mijlocie şi la tineri. Astfel, C. Niculina[23] şi B. Maria[24], soţiile celor doi povestitori amintiţi, erau deosebit de bune deţinătoare ale unor repertorii care includeau acest gen de naraţiuni legate de reprezentări legendare cum ar fi: iele, strigoi, sântoaderi.

Cercetarea a probat o neaşteptat de slabă răspândire a cântecului epic versificat şi totala nespecificitate a repertoriului de cântec liric. Încercând să surprindem care pot fi tendinţele spre care se orienta repertoriul folcloric, în general, am constatat că era foarte răspândit obiceiul colindatului de Crăciun şi al uratului de Anul Nou (pluguşorul şi sorcova), la cei foarte tineri, cu vârste cuprinse între 10 şi 15 ani. Se colinda numai la vecinii de pe aceeaşi stradă şi la membrii familiei. S-a observat şi o unitate deosebită a repertoriului de texte poetice, foarte restrâns, de altfel, fără amploare şi fără rădăcini în tradiţia locală. Nu este exclus ca acesta să fie rezultatul instrucţiei şcolare.

Urmărind dinamica genurilor şi categoriilor folclorice în comunitatea cercetată s-a observat, la acea dată, vitalitatea deosebită a naraţiunii în proză, colportată de toate categoriile de vârstă, în cadrul naraţiunii fiind preferate: basmul fantastic, memoratul şi amintirea (istoria personală). Grupul colportor era dominant

[23] C. Niculina, 73 de ani, originară din Potlogeni, jud. Olt, a terminat două clase primare şi avea ca ocupaţie principală agricultura.

[24] B. Maria, 70 de ani, originară din Izbiceni, jud. Olt. Era fără ştiinţă de carte şi se ocupa cu agricultura.

https://biblioteca-digitala.ro

vârstnic şi mediu, basmul propriu-zis şi amintirea fiind mai bine reprezentate în repertoriile informatorilor bărbaţi, iar memoratul şi, de asemenea, amintirea, în cele ale femeilor. S-a constatat şi fenomenul păstrării tradiţiei povestitului în cadrul aceleiaşi familii. La grupul celor foarte tineri – copii de şcoală şi preşcolari –, s-a observat tendinţa de închegare a unui repertoriu pentru sărbătorirea Crăciunului şi a Anului Nou, semn că s-ar putea realiza, ulterior, o coeziune şi la nivelul altor forme de exprimare a creaţiei folclorice. S-a evidenţiat, în acest proces, rolul, deloc neglijabil, al şcolii.

Observarea relaţiei dintre textul tipărit şi textul cu circulaţie orală a dovedit, de o parte, scupulozitatea, în reproducerea textului tipărit, la cei vârstnici, dovadă a unei autorităţi a cărţii şi a unui respect exprimat direct faţă de ea şi, de altă parte, libertatea pe care, conştient, şi-o asumă cei de vârstă mijlocie şi tinerii, care inovează cu fantezie.

Activitatea şcolară, diferitele munci pe care le desfăşoară sătenii din comuna 23 August şi din satul Dulceşti, determină orientarea spre fondul pasiv a unei mari părţi din repertoriul tradiţional, fără a se putea semnala apariţia unor forme de manifestare ale faptului folcloric care să poată fi apreciate ca semnificative, pertinente pentru identitatea actuală a comunităţii săteşti cercetate.

https://biblioteca-digitala.ro

DIVERSIUNEA NUMITĂ „MINORITATEA AROMÂNĂ"

EMIL ȚÎRCOMNICU

La 13 iunie 1925, guvernul român, avându-l ca prim-ministru pe I.I.C. Brătianu, aproba, la cererea unei numeroase delegații de macedoromâni sosiți din Macedonia grecească, venirea a 1500 de familii pentru a fi colonizate în Cadrilater, Dobrogea de Sud, la acea vreme aflată în componența României. În ziua de Sf. Dumitru (zi cu însemnătate specială pentru păstorii aromâni, când se coborau la iernatic cu turmele), 26 octombrie 1925, primii coloniști debarcau în portul Constanța. Astfel începea lungul șir de colonizări care a durat, cu întreruperi, până în anul 1940.

Există trei materiale de referință, scrise de fruntași macedoromâni, privind colonizarea Cadrilaterului[1]. Steriu Hagigogu publica, în anul 1927, un mic studiu, de 40 de pagini, intitulat *Emigrarea aromânilor și colonizarea Cadrilaterului*, care avea, probabil, rolul de a populariza în rândul societății românești cauza macedoromânilor. Vasile Th. Muși, publica, în anul 1935, un amplu material, de 153 de pagini, numit *Un deceniu de colonizare în Dobrogea-Nouă*. La rândul său, profesorul Constantin Noe, unul dintre meglenoromânii care și-a asumat rolul colonizării în Cadrilater a aromânilor confruntați cu greutăți deosebite în Grecia interbelică, a făcut un excelent rezumat, în revista „Sociologie Românească" (1938), de 60 de pagini, al acțiunilor întreprinse în această direcție de macedoromânii aflați în țară și de cei care doreau să emigreze.

Datorită faptului că România a fost nevoită să cedeze Cadrilaterul Bulgariei în anul 1940, stabilindu-se convenția schimbului de populație între Bulgaria și România, considerăm că modalitatea în care s-a realizat colonizarea Cadrilaterului este relevantă pentru a înfățișa drama aromânilor emigranți pe un teritoriu pe care îl credeau definitiv al țării lor și pe care l-au stăpânit mai puțin de 15 ani.

Dar să realizăm un scurt istoric al prevederilor vizând colonizarea Cadrilaterului.

După 1878, cu toate că România a avut o contribuție decisivă la desfășurarea războiului ruso-turc, stăpânirea bulgară a dus o politică de asimilare etnică pentru românii aflați pe teritoriul Bulgariei, aceștia fiind într-o stare de inferioritate față de populația bulgară și turcă.

Cadrilaterul a intrat în componența Regatului României după războaiele balcanice din 1913. La 1 aprilie 1914 s-a adoptat *Legea pentru organizarea Dobrogei*

[1] Retipărite la Editura Etnologică, 2005, sub titlul *Colonizarea macedoromânilor în Cadrilater*.

Anuar IEF, serie nouă, tom. 18, 2007, București, p. 55–64

https://biblioteca-digitala.ro

Noi, rămasă fără urmări datorită izbucnirii Primului Război Mondial. La 15 decembrie 1918 se adopta *Legea pentru Expropriere și Împroprietărire* (Reforma agrară), fără nicio diferențiere de natură etnică. Dar legea care aducea unele prevederi în vederea unor eventuale colonizări în Cadrilater a fost *Legea de modificare a unor dispoziţiuni din cap. VI al legii de la 1 aprilie 1914 pentru organizarea Dobrogei Noui*, publicată în „Monitorul Oficial" nr. 89 din 22 aprilie 1924.

Tratatele privind schimburile de populație s-au încheiat între statele balcanice după Pacea de la București, încercându-se uniformizarea etnică. Primul tratat s-a realizat între Turcia și Bulgaria (29 septembrie 1913). Se prevedea schimbul de populație de la granițe pe o adâncime de 15 km de o parte și de alta. Convenția de la Neuilly (27 noiembrie 1919) dintre Bulgaria și Grecia ducea la un schimb de 50 000 de greci și 70 000 de bulgari, iar Convenția de la Lausanne (20 ianuarie 1923) privind schimbul de populație dintre Turcia și Grecia avea consecințe dintre cele mai importante asupra aromânilor din Grecia. Această țară a primit aproximativ 1 500 000 de etnici greci din Turcia. O parte importantă dintre ei a fost instalată în Macedonia și Tracia, mărind astfel brusc densitatea locuirii acestor zone. Această presiune demografică a avut consecințe negative din punct de vedere economic și social asupra populației aromânești. Populația adusă în Grecia a fost împroprietărită, lipsindu-i, astfel, pe păstorii aromâni de pășunile absolut necesare traiului lor. În același timp, negustorii aromâni își vedeau afacerile ruinate și rosturile lor, în Grecia, puse sub semnul neprevăzutului. Au apărut conflicte locale între populația aromânească și cea grecească. În mare parte, acestea erau continuarea stării conflictuale de la începutul secolului, din anii 1904–1907, precum și a consecințelor proclamării independenței Pindului din anul 1917. Un grup de aromâni s-a adresat revizorului școlilor române din Macedonia, cerându-i să intervină pe lângă guvernul român și să se intereseze dacă exista posibilitatea emigrării în țară. În aceeași lună s-a trimis o scrisoare-apel guvernului român și oficialităților din țară. Românii macedoneni au început să se intereseze de starea de lucruri din România și să chestioneze rudele care se aflau în țară. Cele două apeluri nu au fost primite favorabil de către factorii politici români. A trecut mai mult de un an până ce, la 20 iulie 1924, au sosit la București cei doi fii ai învățătorului Christu Noe din com. Ludzini, regiunea Meglenia, care au înfățișat situația disperată în care se aflau românii macedoneni. A venit apoi și Tușl Prondi, delegatul meglenoromânilor din Oșani, Lundzini și Cupa.

Steriu T. Hagigogu solicita și el, la 20 octombrie 1924, ministrului Al. Constantinescu colonizarea macedoromânilor în Cadrilater.

La 30 noiembrie 1924 s-a desfășurat la Veria un congres cu 400 de delegați pentru a dezbate chestiunea emigrării. Constantin Noe scria că acest moment a fost hotărâtor pentru ca macedoromânii din țară să treacă la acțiune în vederea sensibilizării factorilor politici români privind luarea unei decizii favorabile colonizării Cadrilaterului.

Ca răspuns la desele solicitări din partea aromânilor, la București, în casa lui Constantin Noe, s-a constituit un comitet (3 ianuarie 1925) care urma să trateze cu autoritățile statului român chestiunea colonizării.

https://biblioteca-digitala.ro

8. Coloniști macedoneni (macedoromâni) în Dobrogea.

https://biblioteca-digitala.ro

Comitetul a luat imediat contact cu fruntaşii Partidului Liberal, aflat la putere, pentru realizarea scopului propus. În luna februarie soseau la Bucureşti şi numeroşi delegaţi aromâni din Grecia: „Din regiunea Meglenia: comuna Livezi, reprezentată prin Iancu Cepi; comunele Lundzini, Oşani şi Cupa, neputând trimite delegaţi, au rugat să-i reprezinte pe prof. Const. Noe şi Hr. Iuffu. Regiunea Veria, reprezentată prin Sterie Hagigogu. Regiunea Vodena: comuna Gramaticova, prin George Celea, George Cuşa, Dumitru Cuşa, Tacu Celea; comuna Cândrova, prin Nicu Zadru; comuna Paticina, prin Gheorghe Popescu; comuna Vodena, prin Dumitru Caţara şi M. Bajdechi. Regiunea Caterina: Comuna Caterina, prin George Colimitra şi Nicola Puiu; comuna Kitros, prin Stere Buciumană şi Mihali Guli"[2].

Delegaţia macedoromânilor a mers în audienţă la Guvernul României, unde a primit un răspuns favorabil pentru colonizare. Dorindu-se o cât mai grabnică emigrare şi cum situaţia trena din punctul de vedere al delegaţiei, s-a făcut un nou memoriu către ministrul Agriculturii, Al. Constantinescu, care se exprimase categoric în acordarea sprijinului său pentru aromâni. La scrisoarea din 20 octombrie 1924, adresată de Sterie Hagigogu, Al. Constantinescu răspunsese astfel: „De când aţi fost împărţiţi între patru state, am ştiut că sunteţi pierduţi. Să salvăm acum ce mai putem salva. Cadrilaterul are nevoie de voi. Scrie din partea mea aromânilor să trimeată delegaţi să ia contact cu guvernul, căci toţi le vom da concursul"[3].

La 23 martie 1925 s-a emis primul act oficial privind colonizarea, semnat de acelaşi ministru:

„Deciziune Nr. 6217

Noi, Ministru Secretar de Stat la Departamentul Agriculturii şi Domeniilor,

Având în vedere necesitatea de a se centraliza şi coordona lucrările privitoare la verificarea titlurilor, expropriere şi colonizare în Dobrogea-Nouă.

Decidem:

Art. 1. Se înfiinţează, pe lângă Casa Centrală a Împroprietăririi, un birou special care va ţine la curent toate lucrările de verificare a titlurilor, expropriere şi colonizare în Dobrogea-Nouă.

Cu conducerea acestui birou se însărcinează d-l Inspector C. Zamfirescu.

Art. 2. În judeţele Durostor şi Caliacra se înfiinţează câte o comisiune compusă din Inspectoratul serviciilor agricole al circumscripţiei, Prefectul judeţului, Consilierul Agricol şi Administratorul Financiar. Această comisiune va cerceta şi indica terenurile ce urmează a fi rezervate pentru coloniştii Macedo-Români luând înţelegere în acest scop cu delegaţii coloniştilor.

Art. 3. D-l Director General al Casei Centrale a Împroprietăririi este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a dispoziţiunilor acestei decizii.

(ss) Al. Constantinescu"[4].

La 13 iunie 1925 ministrul Al. Constantinescu adresa Consiliului de Miniştri un referat pe baza căruia Consiliul de Miniştri a semnat Jurnalul nr. 1698 din 13 iunie 1925:

[2] C. Noe, *op. cit.*, p. 47.
[3] St. Hagigogu, *op. cit.*, p. 15.
[4] C. Noe, *op. cit.*, p. 52.

https://biblioteca-digitala.ro

„Domnilor Miniştri.

Statul posedă actualmente în Dobrogea Nouă suprafaţa de 41103 ha, repartizată pe ambele judeţe. Pentru acoperirea acestei suprafeţe, aflată disponibilă asupra Statului, avem cereri din partea locuitorilor din Vechiul Regat cu drepturi stabilite la împroprietărire şi cari nu au putut fi satisfăcuţi în comunele lor; de asemenea, avem cereri şi din partea românilor macedoneni imigraţi în Ţară.

Subsemnatul, având în vedere dispoziţiunile Legii Agrare, cum şi art. 129 din legea pentru organizarea Dobrogei Nouă, propun:

Pe proprietăţile Statului din Dobrogea Nouă, arătate mai sus, se se facă colonizări, pe jumătate suprafaţă cu locuitorii îndreptăţiţi la împroprietăriri din Vechiul Regat, iar cealaltă jumătate de suprafaţă să se dea în folosinţa românilor macedoneni, imigraţi, conform tablourilor ce se vor aproba de noi.

Românii macedoneni să intre în prevederile art. 129 din Legea Dobrogei Nouă după ce-şi vor dobândi cetăţenia română.

Mărimea lotului să fie de 15 ha pentru cei ce se vor aşeza în regiunile de frontieră şi 10 ha pentru cei din interiorul judeţelor, plus câte 50 arii izlaz şi 2000 mp loc de casă pentru fiecare colonist.

În aceleaşi condiţiuni să se atribuie pământ familiilor din Vechiul Regat, care se găsesc astăzi stabilite în vederea colonizării, în unul din judeţele Dobrogei Nouă.

De asemenea propun să se dea aceeaşi întrebuinţare şi terenului ce va intra în patrimoniul Statului potrivit legii agrare a Vechiului Regat şi a dispoziţiunilor legii pentru organizarea Dobrogei Nouă.

Dacă d-voastră împărtăşiţi modul nostru de a vedea, vă rugăm să binevoiţi a aproba cele de mai sus şi a semna alăturatul proiect de jurnal.

(ss) Al. Constantinescu

Jurnal Nr. 1698

Consiliul de Miniştri, în şedinţa de la 13 iunie, luând în deliberare referatul d-lui ministrul al agriculturii şi domeniilor cu nr. 19772 din 13 iunie 1925, privitor la colonizări, având în vedere dispoziţiunile legii agrare pentru Vechiul Regat, precum şi art. 129 din legea pentru organizarea Dobrogei Nouă,

Decidem:

Se aprobă propunerile făcute prin suszisul referat şi însărcinăm pe d-l ministru al agriculturii cu aducerea lor la îndeplinire"[5].

Acestea sunt principalele momente, desfăşurate în anii 1923–1925, privind solicitările şi aprobările pentru colonizarea macedoromânilor în Cadrilater.

În lunile iulie – septembrie 1925, delegatul Societăţii Macedo-Române, Demetru Kehaia, se deplasează în regiunile din Grecia pentru a organiza primele contingente de aromâni pentru emigrare. Aveau loc şi contacte cu oficiali de la Atena, care erau astfel înştiinţaţi de intenţiile aromânilor şi de consimţământul guvernului român. Serviciul Maritim Român era solicitat să realizeze, contra cost, transportul coloniştilor la Constanţa. Primul transport pe mare, cu 200 de familii, a fost făcut cu vaporul *Iaşi*, care a ajuns la Constanţa la 26 octombrie 1925, în ziua de Sf. Dumitru. Dar înaintea acestui transport, din luna august, grupuri de macedoromâni au venit din com. Pleasa, din sudul Albaniei (fărşeroţi plisoţi). Aceştia au întemeiat satul Fraşari, din Durostor. Alte grupuri de macedoromâni, refugiaţi în ţară din timpul războaielor balcanice, s-au transferat în comuna Cocina. De asemenea, au început să vină în România grupuri de aromâni din Bulgaria şi Regatul Sârbo-Croato-Sloven, împinşi de situaţia economică precară din aceste state.

[5] C. Noe, *op. cit.*, p. 53–54.

https://biblioteca-digitala.ro

În decembrie 1925 s-a ţinut la Veria al doilea Congres al aromânilor, privind emigrarea, unde toţi delegaţii s-au pronunţat în favoarea acesteia.

În lunile martie şi aprilie 1926 au sosit alte contingente de populaţie, meglenoromâni, aromâni grămosteni (din Livezi), virieni (din Veria), pindeni (pruieni din Poroi).

„Grupele stabilite în primele luni ale anului 1926 au fost repartizate, cele mai multe, în judeţul Durostor, în următoarele localităţi:

Aidemir, 55 de familii din tribul fârşerot, regiunea Caterina.

Cocina, 50 de familii din satele Oşani şi Liumniţa, regiunea Meglenia şi Beala (Albania).

Cazimir, 27 de familii din satul Cupa, regiunea Meglenia.

Cociular, 80 de familii din satul Lajeni, regiunea Pirdop, Bulgaria.

Capaclia, 70 de familii din satele Lundzini şi Birislav, regiunea Meglenia.

Bazarghian şi Aidodu, 114 familii din satul Oşani, regiunea Meglenia.

Tatar Atmagea, 115 familii din satul Livezi, regiunea Meglenia.

Uzungi Ozman, 45 de familii din satul Livezi, regiunea Meglenia.

Iali Ceatatgea, 90 de familii din comuna Poroi, Macedonia.

Strebârna, 40 de familii; Viskioi, 30 femilii; Cadichioi, 35 familii; Haschioi, 40 familii, toate din com. Liumniţa, Meglenia.

Fraşari, 105 familii originare din satul Pleasa (Albania).

Caraorman, 55 de familii din regiunea Vodena.

Babuc, 58 de familii din regiunea Vodena şi Caterina din grupul fârşerot.

Cusuiul din Vale, 60 de familii din regiunea Timoc (Bulgaria).

Toate aceste aşezări se află de-a lungul şoselei care străbate judeţul Durostor de la Turtucaia până la intrarea în judeţul Caliacra.

Grupele de români din regiunea Veria, dimpreună cu cei din satele Cândrova, Gramaticova, Paticina, din regiunea Vodena, s-au aşezat în judeţul Caliacra în localităţile: Cavarna, Sabla, Gorgolâc, Caraaci, Kasim-Dede, Deicler"[6].

Colonizările masive s-au produs până în anul 1933. Din acest an, până în 1938, deplasările s-au rărit. La începutul anului 1932, în cele două judeţe au venit 13 669 de familii, 9013 din Regat şi 4946 din Balcani. La 1938, C. Noe dădea cifra de 17 654 familii. Socotind 5 persoane în medie la o familie, numărul total era de 88 270 suflete colonizate în Cadrilater (regăţeni şi macedoromâni).

În urma evacuării Basarabiei şi a Bucovinei de Nord (iunie 1940) la presiunea sovietică, urmată de răpirea Ardealului de Nord prin Dictatul de la Viena (30 august 1940), Bulgaria revizionistă a pretins Cadrilaterul. Statul român, temându-se de revendicarea şi a nordului Dobrogei, a cerut să se procedeze la un schimb de populaţie, din Dobrogea de Nord plecând 60 000 de bulgari, în locul lor venind 130 000 de români din Sud.

Dacă ar fi să analizăm la nivel de grupuri umane emigrarea macedoromânilor, cauzele au fost diverse. Noi am putea enumera: şovinismul statelor balcanice; eşecul politicii culturale a statului român în Balcani produs de căderea Imperiului otoman; distrugerea comunelor macedoromâne provocată de război; sărăcirea datorată războiului şi refugiaţilor greci; aura de stat învingător al Regatului Român (România

[6] *Ibidem*, p. 66–67.

https://biblioteca-digitala.ro

Mare), care şi-a dublat teritoriul; fenomenul imitaţiei produs de deplasarea unor grupe mari de oameni în patriile-mamă; influenţa culturală românească produsă în şcolile şi liceele româneşti din Balcani ş.a. Au venit atât macedoromâni din oraşele şi comunele înfloritoare, cât şi păstori din vârfurile munţilor. De asemenea, în Cadrilater s-au repatriat şi macedoromâni din coloniile străine, cum ar fi America.

Odiseea macedoromânilor din Ţară nu s-a sfârşit cu transferarea lor în nordul Dobrogei. Împinşi de clasa politică românească, care înţelegea să obţină voturi de la minoritatea bulgară, spre mişcarea legionară, tineretul macedoromân a avut de înfruntat atât consecinţele guvernării şi rebeliunii legionare, cât şi prigoana comunistă.

Aromânii, alături de întreaga ţară, au trecut prin drama celui de-al doilea război Mondial. Mulţi bărbaţi au fost mobilizaţi în rândurile armatei române. Familiile lor au fost colonizate în satele din judeţele Călăraşi, Tulcea şi Constanţa, în casele bulgarilor şi nemţilor plecaţi. Alţii s-au deplasat în satele din Banat, părăsite, de asemenea, de populaţia germană. Aceştia din urmă, în anul 1951, datorită rezistenţei la comunizare, precum şi a conflictului dintre Tito şi Moscova, au fost ridicaţi şi deportaţi în Bărăgan, sub cerul liber, forţaţi să trăiască aici câţiva ani. Cei din Dobrogea, au avut de suferit, consecinţele rezistenţei armate desfăşurate de „haiducii Dobrogei", luptători înarmaţi care nu au acceptat sistemul impus de Moscova. De abia după anul 1964 lucrurile aveau să intre într-un făgaş normal, aromânii împărtăşind destinul întregului neam românesc aflat sub dictatura comunistă.

În data de 16 aprilie 2005, la întâlnirea anuală a Farei Aromânilor din România (în dacoromână *comunitate*, cu toate că *fara* înseamnă *trib* în dialectul aromân), peste 500 de delegaţi au votat în favoarea unui document care cere autorităţilor române ca aromânii să fie înregistraţi ca minoritate etnică în România. Este trist faptul că atâţia aromâni s-au lăsat manipulaţi de persoane interesate, stipendiate, care astăzi, în „paradisul minorităţilor din România", se doresc lideri ai unei minorităţi inventate. Vom face o scurtă analiză a istoriei acestor idei privind naţionalitatea distinctă a aromânilor faţă de români.

Teorii divergente cu naţionalitatea română au apărut încă din anii trecuţi, fiind inoculate subtil de „propagandişti de profesie". Ca să realizeze acest lucru a fost nevoie de fonduri, care au fost puse la dispoziţie, unele din afara ţării, altele de la multimiliardari aromâni din Constanţa.

În Germania, la Freiburg, organizaţia condusă de Vasile Barba, *Uniunea pentru Limbă şi Cultură Aromână*, a iniţiat un curent de afirmare a naţionalităţii distincte aromâne în spaţiul sud-est european. Ideile au fost promovate în cadrul conferinţelor internaţionale pe care le-au organizat, începând din anul 1985, la Mannheim şi Freiburg, precum şi în paginile revistei „Zborlu a nostru" (Cuvântul nostru). „Esenţa acţiunii promovate, în acest caz, a fost şi este recunoaşterea, atât în ţările de origine, cât şi pe plan internaţional, a identităţii etnice distincte a aromânilor, precum şi acordarea de drepturi culturale garantate"[7].

[7] Stelian Brezeanu, Gheorghe Zbuchea, *Cuvânt înainte*, la volumul *Românii de la sud de Dunăre. Documente*, Arhiva Naţională a României, 1997, p. 49.

https://biblioteca-digitala.ro

Această idee, abil popularizată, a prins în diferite cercuri ale comunităților românești sud-dunărene și din diaspora. Este evident că strategia a fost fabricată în laboratoare pentru ca statul român să fie scos din problematica românității balcanice. S-a încearcat chiar introducerea unor semne grafice pentru scrierea aromânei, având ca rol depărtarea de limba română, unde etnonimul *aromâni* se scrie *aromânji*, iar *ș* se grafiază *sh*, și *ț*, *ts*. Acad. Petar Atanasov, de la Universitatea din Skopje, relata că „s-a încercat fără succes o standardizare a aromânei în condițiile în care dialectul are 6 variante locale, unele situate în țări diferite și supuse unor împrumuturi de termeni moderni și necesari din limbi diferite"[8].

La fel cum la răsărit și-a făcut apariția „o nouă limbă latină", din punctul de vedere al autorităților statului R. Moldova – „limba moldovenească" – și în sudul Dunării au început să apară tendințele unor comunități vlahe/aromâne de a se identifica diferit față de populațiile majoritare. Aceste lucruri, în unele cazuri, au fost încurajate și de autoritățile statelor balcanice care au refuzat sistematic să recunoască și să acorde drepturi specific românilor, conforme cu documentele internaționale și cu standardele minorităților.

În anul 1996, la Strasbourg, s-a întocmit un proiect de raport alcătuit de Luis Maria de Puig (Spania), în care se trecea în revistă situația actuală a aromânilor din Balcani, fără a se face referire, în niciun fel, la statul român sau la bibliografia românească, pentru a nu supăra guvernele statelor balcanice, după cum se exprima la 28.02.2005 acad. Matilda Caragiu-Marioțeanu în discursul prezentat în Aula Academiei Române[9]. Se vorbea despre aromâni că ar fi o populație răspândită în spațiul sud-est european, recomandându-se Consiliului Europei o examinare atentă a situației deosebite a acestora. La 14 iunie 1997, Parlamentul European a votat faimoasa *Recomandare 1333*, rămasă fără urmări, prin care se cerea statelor balcanice să creeze condiții pentru afirmarea cultural-lingvistică a aromânilor, cu respectarea Cartei Europene a limbilor minoritare.

Statul român s-a dovedit, în cei 15 ani de după 1990, deosebit de *rezervat* în privința susținerii comunităților românești din Balcani. Și aceasta nu din punctul de vedere al fondurilor acordate pentru susținerea culturală a comunităților românești. Cauzele au fost cu precădere politice, absurda idee românească cum că trebuie mai întâi să ne integrăm în Uniunea Europeană și NATO, iar mai apoi să ne amintim că peste hotare românii sunt discriminați mai rău decât populația rromă.

În intervalul 7–10 octombrie 2004, s-a desfășurat la București primul *Congres al Muljerilor armâni di iutsido*. La acest congres finanțat și de statul român, așa cum remarca dl. Hristu Cândroveanu, președintele Societății de Cultură Macedo-Române, „s-a purtat încă din prima zi, un ciudat, să nu zic de-a dreptul

[8] Site-ul de știri „Romanian Global News", în articolul cu titlul *Este eronat să credem sau să zicem că „propaganda românească" a distrus aromâna* (http://2004.rgnpress.ro/index.php?option=com_content&task=view&id=2720&Itemid=5)

[9] Discurs publicat sub titlul *Aromânii – o criză identitară*, în revista „Academica", nr. 36, martie 2005, anul XV, p. 6–11.

https://biblioteca-digitala.ro

straniu, dialog al surzilor. Adică, au fost rostite cuvinte elogioase şi pline de simţire, de dragoste din partea oficialităţilor ţării, prim-ministru, miniştri, secretari de stat, pentru aromâni, de către delegaţi speciali, care n-au obosit a-i numi pe aceşti fraţi ai noştri numai români, ceea ce şi sunt, români din Balcani, ramura sudică a poporului nostru, vorbitori ai dialectului macedoromân (din Macedonia) sau aromân. Parcă în contrapartidă însă, „muljerli" aromâne, în frunte cu doamna avocat Chirata Meghea, prezidenta Uniunii Femeilor Aromâne de Pretutindeni, au ţinut să sublinieze etnicitatea proprie a aromânilor, care ar fi un popor diferit, deci, de poporul român, diferit şi prin limba lor ce, firește... este o limbă de sine stătătoare, ceea ce e în răspăr şi cu ştiinţa filologiei/lingvisticii româneşti"[10].

Lucrurile sunt însă mai vechi. Aşa cum spunea Stoica Lascu, încă din 1996 s-a încercat acreditarea la Comisia Electorală Centrală a unui deputat din partea „minorităţii aromâne" din România. În 1997 a eşuat încercarea de a se crea la Constanţa o Uniune a Comunităţilor Aromâne din România. Un congres al unei asemenea comunităţi a avut loc, însă, la Constanţa în august 2004.

În 26–29 august 2004, la Festivalul minorităţilor etnice *ProEtnica*, de la Sighişoara, doi reprezentanţi ai unei asociaţii aromâneşti, Suţata Aromână, Mariana Bara şi Dumitru Piceava, au protestat pentru faptul că nu sunt recunoscuţi ca minoritate etnică în România. În presă, trebuie semnalat articolul din ziarul „România liberă" al prof. Stoica Lascu, precum şi editorialele din revista „Dimândarea", ale prof. Hristu Cândroveanu, care au arătat interesele pe care le-ar avea autointitulaţii conducători ai comunităţilor aromâne.

S-a încercat inventarea unei identităţi aromâne separată de cea a românilor. Astfel, după teoriile unor diverşi autori, puţini la număr, aromânii ar fi descendenţii anticilor macedoneni, care făceau parte din familia popoarelor indo-europene, principalul moment istoric al afirmării lor fiind fondarea imperiul condus de Alexandru Macedon. A început, astfel, să se vorbească de un „popor macedo-aromân". Dintr-un material care a circulat printre membrii societăţii, *Aromânii – Documentar*, al lui Dumitru Piceava aflăm, încă din subtitlu, de „romanizarea populaţiei macedonene şi formarea poporului aromân şi a limbii aromâne". Şi, mai departe citim: „Limba aromână nu poate fi socotită ca un dialect al limbii daco-române. Ca să fie socotită ca dialect trebuie să îndeplinească cel puţin două condiţii: dialectul aromân şi cel daco-român trebuie să fie produsul unui singur popor şi să trăiască în acelaşi loc; să aibă aceeaşi istorie".

În perioada de după 1990, statul român, având interesul principal în integrarea în NATO şi Uniunea Europeană, nu a derulat niciun proiect pentru aromânii din Grecia. De altfel, a procedat realist, în această ţară neputând avea niciun succes o ofensivă culturală, consecinţele previzibile fiind un conflict diplomatic major. Pentru aromânii din R. Macedonia şi Albania se acordă anual burse universitare şi postuniversitare, dar la nivelul reprezentanţilor asociaţiilor aromâne există reticenţe în a se numi români. Petar Atanasov preciza că aromânii din R. Macedonia,

[10] „Dimândarea", noiembrie, 2004.

https://biblioteca-digitala.ro

„nedeclarându-se ca fiind minoritate care aparține de un popor (poporul român), aromânii au statut de grup etnic"[11]. În Albania, statul român a construit biserica din Corcea, dar, „în ultimul timp, s-au intensificat acțiunile cercurilor naționaliste grecești, având ca scop atragerea aromânilor de partea lor și implicit, desprinderea lor de România. Un exemplu în acest sens îl constituie manevrele curentului „filogrec" pentru dezorganizarea Asociației culturale Aromânii din Albania[12]. S-a ajuns, astfel, ca cei care vorbeau în șoaptă și plăteau agitatori să vocifereze și să protesteze la simpozioane științifice, cum ar fi cel din februarie 2005, din Aula Academiei Române. Nu numai atât, în calitate de „minoritari", Comunitatea Aromână sau Fata Aromânilor dorește bani, și anume, pentru început, 12 miliarde de lei. Situația este hilară întrucât, în satele din Dobrogea, în urma cercetărilor referitoare la identitatea comunităților aromâne, locuitorii de origine aromână pun semn de egalitate între *român* și *aromân*. Ar fi o jignire de a nu-i considera români; reacția acestor comunități trebuie să fie luată în seamă și respectată.

Se știe, de altfel, faptul că cei mai mulți aromâni au venit în România între anii 1925 și 1933, colonizând Cadrilaterul, deoarece în statele balcanice au fost supuși, la sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea, unor acte politice asemănătoare cu ceea ce numim, astăzi, purificare etnică. Părinții lor au fost omorâți pentru că-și afirmau naționalitatea română. Au cerut statului român să-i colonizeze ca români din sudul Dunării, pentru că aveau sentimente românești. Ar fi putut pleca oriunde, dar au dorit să vină în România. Statul le-a asigurat un loc de casă, prin băncile românești au primit credite pentru case etc. Astăzi, se vor „răsuci în mormânt", văzându-și nepoții, îndemnați de deputatul PD Costică Canacheu, că își repudiază neamul. Ar fi o rușine și o trădare a idealurilor naționale ale părinților lor, pe care aromânii onești nu o vor putea accepta.

Chestiunea ascunde și o fațetă mai gravă. Indiferent de câștigul propriu-zis al acestor veleitari în România, pe plan extern s-a pierdut inițiativa în problematica, și așa complicată, a comunităților românești. Atâta timp cât situația este confuză în România, pentru că așa doresc câțiva indivizi, statul român este în defensivă și nu mai poate susține, cu aceeași vigoare, proiectele culturale referitoare la românitatea balcanică. Într-un fel, acesta a fost de fapt scopul, mai ales în momentul în care s-a pus problema admiterii României în Uniunea Europeană și a renașterii românității balcanice (cazul din Timocul sârbesc, Bulgaria, Macedonia, Albania și, să nu uităm, Grecia). Într-adevăr, este penibil ca un aromân din Techirghiol să fie român, vărul său din Avdela, grec, cel de la Skopje aromân sau macedonean (că nu este pentru toți avantajos să se declare români, poate doar dacă primesc bursă de la statul român), în Albania român (dar acolo autoritățile considerând că face parte dintr-o „minoritate folclorică"), în Bulgaria..., să vedem dacă există, poate doar câțiva în localitatea Peștera, iar în Serbia, sârbi!

[11] Mat.cit., nota 2

[12] „Romanian Global News", articolul *Asociația culturală „Aromânii din Albania"*, din 9.10. 2004 (http://2004.rgnpress.ro/index.php?option=com_content&task=view&id=1926&Itemid=5)

https://biblioteca-digitala.ro

PERMANENȚĂ ȘI SCHIMBARE ÎN PRACTICILE FUNERARE

IONUȚ SEMUC

Incapacitatea oamenilor de a înțelege și de a explica *marea trecere*, fenomenul care marchează ruperea brutală a corpului uman de mediul lui, a fost motivația apariției a numeroase rituri și ritualuri funerare. Practicile funerare vizau, altădată ca și azi, postexistența, inițierea *pribeagului* în semnificațiile lumii de dincolo, asigurarea unei sălășuiri liniștite, dar și apărarea celor vii împotriva acțiunilor malefice ale decedaților[1].

Păstrarea aproape neschimbată a practicilor funerare, din cele mai vechi timpuri până în prezent, se explică prin credința că orice abatere de la vechile tipare ar duce la pierderea eficienței „trecerii", credință care, de altfel, s-a impus asupra tuturor obiceiurilor, dar cu putere coercitivă diferită.

Încercarea de a găsi și interpreta acele *fragmente răzlețe* din ritualul funerar conservate până în zilele noastre se dovedește a fi destul de dificilă datorită unei duble condiționări: pentru unele documente arheologice nu există corespondențe etnologice, iar numeroasele obiceiuri practicate la înmormântare, evident anterioare creștinismului, nu sunt confirmate și de dovezi arheologice[2].

Fereastra sufletului

După cum afirma arheologul Dumitru Berciu, credința într-o existență post-mortem este demonstrată de ritul *ferestrei sufletului*[3]. Prin aceasta înțelegem, încă de la venirea primilor indo-europeni, o spărtură intenționat făcută în pântecul sau capacul vasului funerar în care se punea cenușa cu oasele calcinate după incinerarea mortului.

Numeroase descoperiri arheologice atestă existența acestei practici începând din epoca bronzului. Pentru a exemplifica, unele urne din necropola aparținând purtătorilor culturii Monteoru de la Cândești (fazele II a și II b) erau prevăzute cu

[1] N. Bot, *Rituri funerare: vechime și semnificație*, în „Anuarul de Folclor", III–IV, Cluj, 1983, p. 40.

[2] *Ibidem*, p. 38.

[3] D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, în „Arhivele Olteniei", 1939, p. 258–259.

Anuar IEF, serie nouă, tom. 18, 2007, București, p. 65–70

https://biblioteca-digitala.ro

un mic orificiu la bază, poate, după cum afirma Marilena Florescu, pentru a facilita *venirea și plecarea periodică a spiritului* celui incinerat[4].

Confecționarea *ferestrei sufletului* se regăsește și la vasele funerare de pe teritoriul Daciei preromane, care aveau pe partea superioară a pântecului o ciobitură prin care sufletul celui din vasul funerar să poată intra și ieși în voie după înhumare. Un asemenea vas, aparținând La Tene-ului târziu, a fost descoperit la Sighișoara[5]. După cucerirea romană, această practică a fost păstrată de populația autohtonă, aspect dovedit de descoperirile din cimitirul dacic de epocă romană de la Soporul de Câmpie. Aici au fost scoase la iveală vase cu aspect zvelt având un mic orificiu (*fereastra sufletului*) practicat oblic, înainte de ardere, în apropierea inelului de susținere de la bază[6].

Credința și obiceiul perforării unei deschizături în cutia de oseminte (coșciug) s-au menținut în întreaga depresiune intra- și extracarpatică până în sec. al XX-lea.

Sub influența creștinismului s-a susținut că aceasta este o fereastră care servește sufletului mortului în *marea trecere* pe *lumea cealaltă*, să mai audă și să revadă prin vămile văzduhului (influență medievală) pe cei dragi, lucrând și vorbind în jurul casei, în gospodăria lui pe pământ. *Fereastra sufletului* reprezintă transfigurarea plastică, în corpul sicriului, a ochilor și urechilor mortului.

În Moldova și, local, în alte zone ale țării, se mai obișnuiește să se facă una sau două ferestruici pătrate, dreptunghiulare sau triunghiulare în pereții laterali ai siciriului, de o parte și alta a capului, uneori închise cu geam (Cașin, Mânăstirea Cașin, Ștefan cel Mare din județul Suceava)[7]. Ferestrele sufletului erau de fapt două orificii laterale, în lada sicriului, făcute în dreptul capului, în formă de triunghi (pentru bărbat △; pentru femei ▽), în anumite zone în formă de cerc sau pătrat, uneori paralele și în formă de cruce. Mai rar, „*ferestrele mortului*" pot apărea în acoperișul sicriului, în dreptul ochilor, orientate spre Cer[8]. Prin ele ar vedea mortul „*gloata ce s-a adunat să-l petreacă și să-și ia rămas bun de la el*"[9] și tot pe acolo ar purta dialogul cei vii cu cel mort în timpul înmormântării. Deși în sicriu se tăiau două „*ferestre ale sufletului*" sătenii le denumeau, ca și cum ar fi fost vorba de un singur orificiu, „*fereastra sufletului*". În zona Neamțului sicriul are o singură ferestruică care, după locul unde este plasată, indică sexul celui înmormântat: în stânga pentru bărbați și în dreapta pentru femei. Orificiile acestea rămâneau deschise tot timpul priveghiului și inclusiv la îngropare, când se acoperea

[4] Marilena Florescu, *Câteva observații referitoare la ritul și ritualurile practicate de purtătorii culturii Monteoru în lumina săpăturilor de la Cândești (jud. Vrancea)*, în „Carpica" X, 1978, p. 106.

[5] H. Daicoviciu, *Dacii*, București, 1965, p. 154.

[6] D. Protase, *Un cimitir dacic din epoca romană la Soporul de Câmpie. Contribuție la problema continuității romane în Dacia*, București, Editura Academiei, 1976, p. 73.

[7] H.I. Ciubotaru, *Folclorul obiceiurilor familiale din Moldova*, în „Caietele Arhivei de folclor", VII, 1986, p. XV.

[8] R. Vulcănescu, *Mitologie română*, București, Editura Academiei, 1985, p. 189.

[9] Th. Burada, *Datinile poporului român la înmormântari*, Iași, 1882, p. 14.

https://biblioteca-digitala.ro

sicriul cu pământ[10]. În Bucovina se face în dreptul capului mortului o ferestruică *„pentru ca să se răsufle"*, în Fundul Moldovei (zona Câmpulung) aceasta este așezată în partea dreaptă[11]. De asemenea, în Muntenia, se obișnuiește *„o mică ferestruică în dreptul capului, ca să aibă pe unde vedea și auzi sfaturile ce i se dau [...] și intra broasca să ciupească de nasul mortului ca [...] să înceapă a putrezi"*[12].

Johann Erhler, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, nota că în Banat *„în scândura capacului, în dreptul unde e așezat capul mortului, se face cu grijă un orificiu mărișor [...]orificiul servește probabil mortului să capete aer și să se poată împărtăși cu diferite lucruri necesare vieții, care sunt aduse de rudenii de multe ori de la mare depărtare"*[13].

S. Fl. Marian menționează pentru Transilvania și Bucovina obiceiul de a se lăsa o deschizătură și în peretele de răsărit al sicriului, unde sunt plasate picioarele, numită *ușă*. *„Datina de a nu se înfunda sicriul cu totul la picioare"* este exprimată și în bocet *„Căsuță de brad / Cu scânduri de fag / Cu uși la picioare / Să-mi vină răcoare"*[14]. În Bucovina, în special *„la copiii de țâță care mor, li se lasă sicriul cu totul negătit, adică neînfundat în parte dinspre picioare"*[15].

De asemenea, pe podeaua sicriului se pun, în cele mai multe regiuni, numai niște chingușoare curmeziș, depărtate unele de altele, pe care se pune stuf[16]. Th. Burada, vorbind despre construirea podelei sicriului, precizează că aceasta *„era construită din chingi de lemn, un fel de grinzi laterale, prinse în cuie de pereții verticali și acoperite cu stuf astfel ca trupul să păstreze contactul cu pământul"*.

Pentru mitologia morții *„fereastra sufletului"* prezintă o importanță deosebită: prin geneză, forme, număr și funcțiune, dar mai ales prin semnificația străveche pe care o promovează.

Spargerea oalei și banchetul funerar

Numeroasele vase și cioburi de vase găsite de arheologi în morminte pot fi puse, în parte, în relație cu banchetul funerar și cu ritualul ofrandelor, al cărui scop era, probabil, de asigurare a hranei mortului în lumea de dincolo, dar și cu alte rituri, precum cel de separare a mortului de cei rămași în viață. Aceste rituri sunt marcate și astăzi, în zone mai conservatoare, de spargerea rituală a unei farfurii sau a unei oale.

[10] R. Vulcănescu, *op. cit.*, p. 190.
[11] S. Fl. Marian, *Înmormântarea la români*. București, Editura Grai și Suflet – Cultura Națională, 1995, p. 156.
[12] R. Vulcănescu, *op. cit.*, p. 189.
[13] J.J. Erhler, *Banatul de la origini până acum (1774)*, Timișoara, Editura Facla, 1982, p. 41.
[14] S. Fl. Marian, *op. cit.*, p. 155.
[15] *Ibidem*.
[16] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

Pentru spațiul românesc, Dumitru Berciu menționează, fără a detalia, vase sparte ritual pe care le pune în legătură cu un rit sau o practică religioasă care *„marca separarea viilor de morți"*, și a cărei supraviețuire se constată în zilele noastre[17]. Unor asemenea practici ce implicau și spargeri rituale de vase săvârșite în timpul ridicării movilelor li se datorează, probabil, și prezența fragmentelor ceramice Coțofeni în mantalele tumulilor sau pe vechile nivele de călcare de sub movilele semnalate la Plenița, Rast, Târnava (Alexandrov). Obiceiul spargerii vaselor deasupra unei suprafețe speciale în vecinătatea mormintelor sau deasupra lor îl întâlnim, în cazul complexelor funerare de certă tradiție stepică, și în alte zone ale Peninsulei Balcanice (Goljama Detelina, Piskove).

La Cândești au fost identificate morminte în care resturile de incinerare fuseseră aruncate la întâmplare și risipite pe toată suprafața gropii. De obicei, în asemenea cazuri, o ceașcă era în prealabil spartă și apoi aruncată în groapă peste oasele arse sau eventual i se rupea numai o toartă și era depusă cu gura în jos peste resturile cinerare. În acest caz se presupune că unii membrii s-au făcut *„vinovați"* față de comunitate sau au suferit vreo boală considerată ca o *„nenorocire"*[18].

La Ștefănești – Botoșani, în mormintele 4–5, 7–8 este specific ritualul depunerii de vase sparte luate de pe rug sau de la banchetul funerar și depuse în groapă unde erau acoperite cu o strachină capac[19]. Vase sparte ritual au fost descoperite și la Bolotești (jud. Vrancea).

Obiceiul ofrandelor funebre pentru aria de cultură căreia îi aparțineau și geto-dacii este menționat de Herodot (V, 8) care *„spune că tracii, după ce jelesc mortul, îl expun timp de trei zile; apoi jertfesc felurite animale și fac un ospăț funerar ... Banchetul funerar, cu spargerea rituală deasupra mormântului a vaselor folosite"*[20].

La Soporul de Câmpie, alături de urne, în groapă s-au găsit fragmente de vase diferite. În unele cazuri, cioburi din același vas se aflau atât în mormânt, cât și prin apropiere, pe suprafața de călcare antică, dovadă clară despre desfășurarea unor ceremonii și ritualuri în jurul mormântului, în momentul îngropării urnei[21].

Pentru perioada secolelor VIII–X, fragmente ceramice de la vase sparte ritual la rug, în cadrul unui *„banchet funerar"* sunt prezente aproape în fiecare necropolă. La Balta Verde, în mormintele cercetate, se aflau depuse fragmente ceramice modelate cu mâna sau la roată (Sultana – 6 morminte; Platonești, Izvoru, Sihleanu, Frătești, Obârșia, Păuleasca, Chiscani)[22]. De asemenea, la Obârșia, în cazul a 47 de

[17] D. Berciu, *op. cit.*, p. 266.

[18] Marilena Florescu, *op. cit.*, p. 105.

[19] C. Iconomu, C. Asăvoaie, *Contribuții privind cunoșterea ritualului de înmormântare a tracilor timpurii în lumina cercetărilor de la Ștefănești – Botoșani*, în „Pontica" XXVII, 1994, p. 29.

[20] H. Daicoviciu, *op. cit*, p. 179.

[21] D. Protase, *op. cit.*, p. 74.

[22] C. Luca, D. Măndescu, *Rituri și ritualuri funerare în spațiul extracarpatic în secolele VIII–X*, Brăila, Muzeul Brăilei – Editura Istros, 2001, p. 67.

https://biblioteca-digitala.ro

morminte din cele 99 de inhumație) au fost observate în groapă și în umplutura acesteia fragmente ceramice de la mai multe vase sparte *„ritual"*[23].

Pentru spațiul dobrogean, vase sparte, posibil în scop ritual în timpul ceremoniei funerare, au fost descoperite: pentru perioada *neolitică* la Cernavodă; *eneolitică* la Sarichioi; *epoca bronzului* la Chilia Veche, Mihai Bravu, Luncavița „Drumul Vacilor", Luncavița „Mocuța", Independența (Murighiol); *Hallstatt* la Babadag, Garvăn-Mlăjitul Florilor, Satu Nou, Celic Dere, Niculițel-Cornet.

La Chilia, Mihai Bravu, Sarichioi au fost cercetate numai morminte de inhumație, fapt care aruncă o lumină nouă asupra necropolelor din această perioadă. Înmormântările prezintă unele elemente de ritual care dezvăluie persistența unor obiceiuri păgâne. La Mihai Bravu, printre morminte, au fost dezvelite câteva vetre deschise, pe care au sparte ritual vase de tip Dridu (sec. X)[24].

În prezent, în cele mai multe sate românești, după scoaterea mortului din casă se sparge o oală goală sau umplută cu cenușă ori apă de către un membru apropiat al familiei pe locul morții, pe pragul casei sau la mormânt[25], iar în practicile magice de destrigoire, după aflarea mortului strigoi și deshumarea lui, se spărgeau în colțurile mormântului patru ulcioare. Vechimea obiceiului este atestată și de cunoscutul proverb românesc *I s-a spart oala*. Semnificația spargerii oalei la înmormântare se leagă de credința obișnuită că după ieșirea sufletului pe gura ascendentă, sufletul părăsește în zbor casa pe fereastra larg deschisă de membrii familiei. După ce vizitează locurile îndrăgite în viață, el se întoarce acasă și dorește să intre în adăpostul părăsit, ceea ce ar atrage după sine transformarea mortului în strigoi, sufletul rebel care refuză să părăsească lumea de aici.

Pe aceleași coordonate se află și obiceiul atestat arheologic de a astupa cu *„dopuri"* de lut orificiile craniilor. Această practică se leagă de multitudinea de interdicții rituale circumscrise tendinței de a vedea craniul ca pe un *„recipient al sufletului"* care la triburile aparținând culturii Catacombelor (epoca Bronzului) se manifestă sub variate forme (dizlocarea sau tăierea capului, trepanarea sau deformarea lui, colorarea cu ocru, măștile). În prezent, pentru a evita acest pericol, în satele din sudul județului Argeș – Izvoru, mortul *este împietrit*, adică i se înfundă toate găurile cu piatră și sticlă pisată, cu tămâie etc. pentru a împiedica sufletul să mai intre în trupul părăsit[26].

Obiceiul cel mai cunoscut este însă înșelarea lui prin înlocuirea unui adăpost, a trupului părăsit, cu oala așezată la capul sau sub masa pe care este așezat până la înmormântare. *„Oala mortului"* este spartă de pragul ușii după scoaterea trupului din casă, în ziua înmormântării. Sufletul, lipsit de adăpost, trupul fiindu-i îngropat,

[23] *Ibidem*, p. 60.

[24] Gh. Mănucu-Adameșteanu, *Aspecte ale ritului și ritualului funerar din perioada feudalismului timpuriu în lumina descoperirilor din Dobrogea*, „Symposia Thracologica", nr. 7, Tulcea, 1989, p. 429.

[25] T. Burada, *op. cit.*, p. 20.

[26] I. Ghinoiu, *Lumea de aici, lumea de dincolo*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1999, p. 86.

https://biblioteca-digitala.ro

iar oală spartă, mai hoinăreşte patruzeci de zile printre cei vii[27]. D.T. Bojincă observa că, în alte regiuni, oala se sparge la mormânt, *„fără a şti ce înseamnă toate acestea, şi întrebate fiind femeile despre pricina acestora răspund că aşa s-au pomenit"*.

În sudul şi estul României se sparge oala de prag şi se închide casa prin trântirea uşii, gesturi de asigurare că nu numai trupul, ci şi sufletul au părăsit casa[28]. În zona Moldovei este consemnat obiceiul mesei rituale, cu alimentele puse pe capacul sicriului, numită *masa* sau *pomana de ţărână, abur după mort*. Aceasta face parte din categoria ospeţelor funerare organizate în prezenţa mortului: în timpul priveghiului, la plecarea din casă a acestuia, pe capacul sicriului şi la intrarea în locuinţa lui definitivă, obicei cunoscut sub numele de *pomana peste mormânt*.

[27] *Ibidem*, p. 189.
[28] *Ibidem*, p. 246.

https://biblioteca-digitala.ro

ORAȘUL BABADAG – ÎNTRE MIT ȘI REALITATEA ISTORICĂ*

CORNELIA CĂLIN BODEA

Menționăm că acest material face parte dintr-un studiu mai amplu, de aceea nu vom insista asupra contextului istoric și a datelor referitoare la întemeierea orașului Babadag, la anul de la Hegira 662 (4 noiembrie 1263 – 23 octombrie 1264), de către Sarî Saltuk și cele „patruzeci de clanuri turcomane". Asupra acestor circumstanțe s-au pus de acord cronicarii și istoricii medievali români și turci, printre cei din urmă aflându-se Ibn Batuta, Evliya Çelebi, Yazicioğlu, Seyid Lohman și, în aceeași măsură, cei mai apropiați de zilele noastre, cum ar fi Halil Inalcik, Mihai Guboğlu, Alexandrescu-Dersca, Anca Ghiață. Se mai pot adăuga la această listă numele unor proeminenți cercetători, cum sunt Hammer, Babinger, J. Deny etc.

În același timp, mormântul lui Sarî Saltuk și episodul întemeierii orașului Babadag sunt revendicate, de asemenea, de cercetătorii din Ucraina (Crimeea) și din Bulgaria, probabil din cauza numeroaselor călătorii întreprinse de Sarî Saltuk în toată zona Mării Negre.

Vom încerca să aducem o nouă contribuție în favoarea tezei că acest episod a avut loc pe teritoriul românesc, datele de care ne vom folosi pentru a argumenta această ipoteză venind dintr-o altă disciplină, folcloristica.

Aceste documentele au fost obținute și înregistrate în orașul Babadag, în anul 1965, cu ocazia unor cercetări lingvistice întreprinse de Secția de Limbi Orientale, și în 1992, cu prilejul unor investigații folcloristice organizate de Institutul de Etnografie și Folclor. Rezultatele cercetărilor, transcrierile fonetice și interpretările lor ne aparțin.

Ceea ce este specific zonei românești a Dobrogei este că, spre deosebire de alte locuri în care se revendică mormântul lui Sarî Saltuk, pelerinajele întreprinse de credincioșii turci și tătari, dar și de cei care aparțin altor confesiuni, nu aveau ca scop al împlinirii lor mormântul lui Sarî Saltuk, fondatorul orașului Babadag, ci mormântul unui alt sfânt de aici, Koyun Baba. Această observație este confirmată de tradiția orală locală, foarte bogată în legende și narațiuni al căror erou este Koyun Baba.

Oamenii din Babadag spun că Koyun Baba a fost un păstor care, potrivit simbolisticii atașate acestei categorii socioprofesionale, era un om cumsecade, bogat, care făcea fapte bune. El este cel care a descoperit locul unde se găsea mormântul

* Textul a fost tradus, din limba franceză, după varianta publicată în volumul Cornelia Călin-Bodea, *Înscrisuri etnologice*. Postfață prof. dr. Dan Bodea, București, Editura ARCB, 2005, p. 383–387. El a fost publicat, prima oară, în „Actele celui de al V-lea Congres de cultură populară turcă", Ankara, 1997.

Anuar IEF, serie nouă, tom. 18, 2007, București, p. 71–76

https://biblioteca-digitala.ro

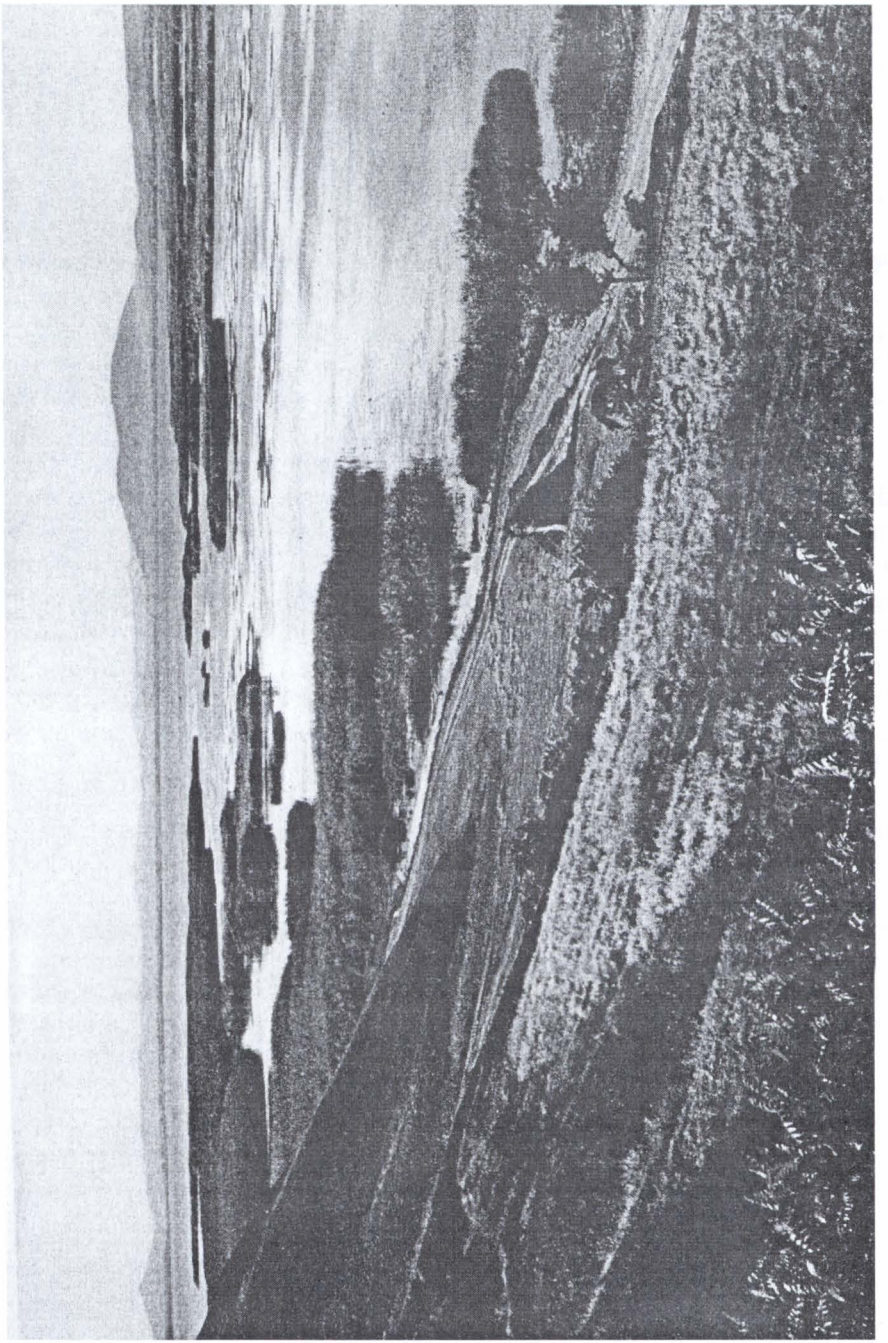

9. Lacul Babadag.

https://biblioteca-digitala.ro

lui Sarî Saltuk, căci, ajungând la acel loc, turma sa s-a despărţit în două, oile necutezând să calce în picioare un loc sfânt.

Legenda contemporană dezvoltă, de asemenea, ideea existenţei mormântului lui Koyun Baba şi se pot remarca aici numeroase practici ascensionale. În planul actanţial, cei doi eroi au evoluţii diferite: Sarî Saltuk nu este un personaj de legendă, după spusele lui Evliya Çelebi. Doritori să-şi cunoască originile, locuitorii turci din Babadag au adunat din ce în ce mai multe date existente în literatura scrisă cu caracter istoric prin care s-au raportat la lumea întreagă, unde Sarî Saltuk era glorificat ca la eroul care a fondat, alături de câteva mii de turci selgiucizi şi de familiile lor, cel mai vechi oraş de pe teritoriul Dobrogei, actualul oraş Babadag.

În schimb, Koyun Baba este sanctificat şi înconjurat de o aureolă narativă. Toate legendele culese de noi exprimă încrederea în forţa benefică a acestui erou sanctificat, însoţită, în plan ritual, de acte specifice, care trebuia să asigure eficienţa acestora în plan real. Oficianţii, care sunt totodată şi beneficiari (ei vin la mormântul lui Koyun Baba pentru a le fi îndeplinită o dorinţă), trebuie să respecte un model al ascensiunii şi simbolurile verticalizante: urcarea unui „munte" greu accesibil, care le solicită întreaga voinţă, în vederea realizării unei terapeutici psihice şi morale. Apoi ei trebuia să treacă printr-o pădure deasă, plină de mărăcini, pentru că „orice loc sacru începe printr-o pădure". În sfârşit, ajungând pe piscul muntelui unde întâlnesc o perspectivă magnifică, pelerinii întâlnesc cele două elemente ale spaţiului sacru, arborele şi borna din piatră ridicată, capătul drumului, un refugiu pentru meditaţie şi pentru „ridicarea" omului deasupra timpului şi a morţii. În acel loc pelerinul îşi exprimă dorinţa, îşi pune hainele într-unul din arborii din apropierea mormântului şi se roagă ca aceasta să se îndeplinească.

Poate este bine să explicăm ce este specific românesc în acest ritual, la care – aşa cum am menţionat deja – românii participă de asemenea.

Se spune că Sarî Saltuk face parte dintr-o categorie de dervişi turcomani „de graniţă", aşa cum afirmă profesorul Inalcik, consideraţi „eretici", pentru că propovăduiau credinţa în Dumnezeu fără a ţine seama de diferenţele dintre creştini şi musulmani. Funcţiile [pe care le presupunea statutul lui Sarî Saltuk, *n. tr.*] sunt transferate, aşa cum vom arăta în continuare, asupra lui Koyun Baba. Transferul acestor funcţii de la un personaj la altul poate părea bizar, căci Babadagul avea deja un sfânt, Saltuk Baba, la mormântul căruia se puteau rosti rugăciunile şi acest fapt este necunoscut în fenomenologia folclorică românească, dar este identificat în lumea musulmană din fostul Imperiu Otoman. (A se vedea, ca exemplu, personajele Şora Batîr şi Marko Kralevič.) Prin această transgresare a funcţiilor, Koyun Baba dobândeşte o semnificaţie simbolică, el devine un erou popular, un erou civilizator. Este un personaj care are calităţi transcendentale şi este dotat cu o perspicacitate ieşită din comun, prin urmare lui i se descoperă locul unde este înmormântat Saltuk Baba. Însă, în tradiţia populară din România nu se consideră sacru locul unde a fost înmormântat un personaj istoric, ci acela care descoperă acest loc datorită calităţilor sale transcendentale prin care intră în relaţie cu sacrul; Koyun Baba şi

https://biblioteca-digitala.ro

10. Minaret din lemn (sat Tătaru, comuna Negru Vodă, jud. Constanța).

https://biblioteca-digitala.ro

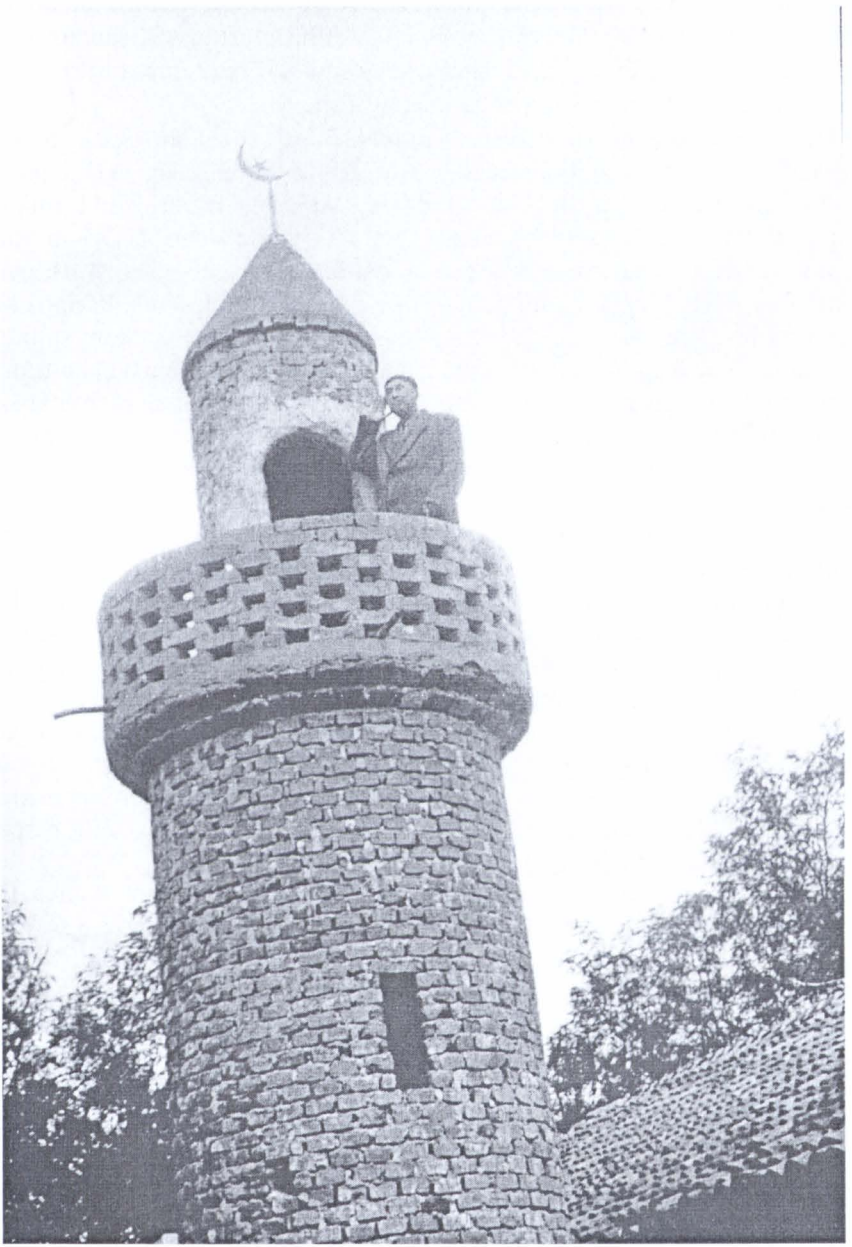

11. Minaret (sat Tătaru, comuna Negru Vodă, jud. Constanța).

https://biblioteca-digitala.ro

sfinţenia sa determină calităţile speciale ale mormântului său. În ciuda faptului că s-a afirmat despre comunitatea turco-tătară din Babadag că tinde spre deznaţionalizare pentru că în moschee nu se mai oficiază niciun serviciu religios, puterea „fenomenul Koyun Baba" infirmă această teorie. Religia şi credinţa în Dumnezeu sunt prezente, fie că ele sunt în formă musulmană sau ortodoxă. În situaţii dificile, oamenii fac apel la acestea, cu folosirea simbolurilor religioase aferente uneia sau alteia, indiferent cărei etnii îi aparţin.

După cum s-a putut remarca, românii fac apel, în egală măsură cu musulmanii, la valori tradiţionale islamice, dar acest fenomen are şi un revers: acela în care musulmani trec la ortodoxie, astfel de cazuri fiind întâlnite în Babadag. Putem aminti cazul lui Selim Ibrahim din Babadag, astăzi în vârstă de 72 de ani [la data cercetării, *n. tr.*], care a fost botezat în religia creştină, pentru că cei cinci fraţi născuţi înaintea lui au murit de o boală necunoscută. Părinţii l-au dus pe Selim la biserică, l-au trecut printr-o fereastră şi i-au dat, aşa cum spune el, un nume „după legea creştină", Ionel Gură de Aur. Fraţii născuţi după el au trăit.

Se ştie din literatura de specialitate că în tradiţia populară românească şi turcească (din Dobrogea şi din Turcia) există ritualuri destinate să schimbe soarta copilului care este ameninţat de boală sau de moarte. La români, după moartea succesivă a mai multor copii dintr-o familie, se face apel la o „metodă de vindecare": ultimul copil născut este trecut prin fereastra sau peste gardul gospodăriei şi dat primului om întâlnit pe drum, pentru a-i schimba numele şi soarta.

La turci, se dau două nume copilului: unul oficial şi altul pentru familie. I se dă numele tatălui sau al bunicului, respectiv al mamei sau al bunicii, şi se crede că, în acest fel, copilul va trăi până la o vârstă înaintată. În unele cazuri, i se dă un nume străin sau unul care semnifică un legământ pentru ca el să trăiască.

Aşa cum s-a menţionat, comunitatea Babadagului este eterogenă şi reprezentată prin mai multe grupuri etnice, din care cel turcesc şi cel românesc deţin o pondere însemnată, în prezent, ca şi în trecut. Aici oamenii consideră mai importante decât apartenenţa la o religie, bunele relaţii între oameni, respectul şi încrederea, ospitalitatea, întrajutorarea, buna vecinătate.

Vom înţelege mai bine acest fenomen dacă vom cunoaşte vechea filosofie anatoliană (care pune în lumină câteva reguli de viaţă bune pentru a trăi laolaltă: respectul pentru celălalt şi eliminarea oricăror temeri faţă de vecin, bunăvoinţa, ospitalitatea), cât şi doctrina toleranţei creştine a ortodoxiei româneşti.

În concluzie, se poate aprecia că realităţile etnologice pe care le-am întâlnit în Babadag ar putea fi interpretate ca fiind speciale; ele se află la interferenţa atitudinilor tolerante practicate de cele două comunităţi majoritare în Babadag: turcii, veniţi din Anatolia, şi românii; acestea două au creat, în opinia noastră, ceea ce noi astăzi am numi „civilizaţia pontică".

Fenomenele întâlnite de noi şi discutate pot reprezenta, în opinia noastră, un punct de sprijin în perspectivă etnologică în favoarea ideii de apartenenţă la spaţiul românesc a episodului fondării Babadagului şi încă un argument pentru susţinerea ideii istorice şi politice a comunităţii Mării Negre.

https://biblioteca-digitala.ro

SFINȚI ȘI MIRACOLE ALE TUTUROR. CAZUL MĂNĂSTIRII DERVENT*

LAURA JIGA ILIESCU

– Dar ziceai că-ntâi să te duc la Dervent [...]. Ce e ăla?

– Derventul e un schit pe malul bulgăresc al Dunării, cam în dreptul Călăraşilor. [...] Dormim acolo lângă cruce, ne citesc popii şi capăt vederile. Zahei fusese în copilărie acolo cu un pescar bolnav şi văzuse minunea: la piciorul unei cruci de piatră, omul gata să moară, osândit de doctori, părăsit de babe, alungat din spitale, zvârlit de neamuri, se tămăduise veghind o noapte în rugăciuni.

– Şi ce are în ea crucea? întrebă interesat Panteră. Cum e? Este mare?

– E mai măruntă ca un stat de om, povestea orbul. La început, de mult, a fost numa' un sâmbure de piatră în pământ. După ce au descoperit-o oamenii, a început să crească. Pe fiecare an se înalţa şi se îngroşa...

– Păi ar fi ajuns până la cer, mârâi Panteră.

– Nu fi prost! Că nu creşte decât o picătură. Mai puţin ca grosimea unui fir de păr într-un an.

– Şi de ce creşte? Făcea cu neîncredere tărcatul.

– De lacrimile bolnavilor, spunea cu toată încredinţarea orbul. Am văzut şi eu atunci puterile ei. Pâlpâia toată de lumânări aprinse lipite în toate părţile pe ea. Acolo te faci sănătos, încheie Zahei. De aia să mă duci.

(Vasile Voiculescu, *Zahei orbul*)

Alături de limbă, istorie, spaţiu, tradiţii, folclor, coduri comune de comportament şi de evaluare a acestora etc., apartenenţa religioasă este integrată în procesul de conturare a identităţii etnice a unui individ şi a unui grup, iar ponderea acesteia diferă în funcţie de contextele sociale, culturale, economice şi politice în care se configurează diferitele ipostaze istorice ale respectivului grup etnic. Dar, conform căror raţiuni şi mecanisme, conştiente sau nu, sunt selectate din întreaga masă a valorilor religioase cele care vor fi selectate pentru a fi învestite cu sensuri simbolice ale identităţii etnice, care le este dinamica şi specificitatea în condiţiile concrete ale unei regiuni multietnice şi multiconfesionale? Cât este spontan şi care este implicarea socială şi politică a instituţiilor religioase în aceste

* O primă versiune a acestui text a fost publicată sub titlul *Des Saints et des miracles pour tous*, în volumul *Identité et globalisation. Les Actes du Colloque International „Identité et globalisation" (1–3 juin 2005, Bucarest)*, coordonator Lavinia Bârlogeanu, Bucureşti, Editura Humanitas Educaţional şi Editura Educaţia 2000, p. 86–94.

Anuar IEF, serie nouă, tom. 18, 2007, Bucureşti, p. 77–86

https://biblioteca-digitala.ro

procese? Vorbind despre instituții religioase, ne referim, deopotrivă, la nivelele superioare centrale și la cele locale, parohiale sau monahale, care intermediază contactul credincioșilor cu elita religioasă instituțională. Un al treilea termen al discuției îl vor reprezenta practicile religioase desfășurate în cadrul sau doar în contact cu instituțiile oficiale.

În anul 2004 am început o cercetare în Dobrogea, pe teritoriul românesc, fiind în mod deosebit interesată de relațiile formalizate dintre creștinii ortodocși (la rândul lor aparținând mai multor etnii) și musulmani, turci și tătari. În zonă s-au dezvoltat diverse expresii ale coabitării religioase și etnice, dintre care voi prezenta aici câteva aspecte legate de miracole, sfinți și persoane sacre.

Prin însăși rațiunea ei de a fi, mănăstirea se află *în afara lumii* laice și în apropierea lui Dumnezeu, situație care îi conferă un statut liminal atât față de instituțiile și societatea laică, cât și față de cele religioase. Aceasta presupune, deopotrivă, o oarecare sustragere de sub controlul regulilor *din afară*, fie ele chiar și ale instituției ecleziaste, și creșterea gradelor de autonomie și de libertate *dinăuntru*. Spațiu sacru al claustrării, organizat după reguli proprii, mănăstirea nu este, totuși, în totalitate, închisă și întoarsă spre sine, în mod absolut indiferentă față de lumea exterioară, laică sau clericală. Există o zonă în care cele două fețe ale zidurilor interferează, zonă în care se întâlnesc monahii cu mirenii, se cristalizează și se propagă informații, imagini, simboluri, narațiuni, curente de idei etc. În sensul acesta, mănăstirea are atribute formative, explicite și implicite, în ceea ce privește însușirea practicilor religioase, dar și în modelarea orizontului de cunoaștere a credincioșilor, de stabilire a relațiilor între aceștia.

Pornind de la teoria elaborată de Mary Douglas, conform căreia „any structure is vulnerable at its margins"[1], și considerând relația între religie și etnicitate o asemenea structură, ne propunem să abordăm *liminalitatea* mănăstirii din această perspectivă. Ce rol joacă în desenarea coordonatelor de coabitare etnică și religioasă din afara zidurilor? Reprezintă mănăstirea un punct de vulnerabilitate a religiei ca parametru de identitate etnică colectivă sau individuală ori, dimpotrivă, un centru de coeziune a grupurilor și a fiecărui grup în parte?

Vom discuta cazul concret al Mănăstirii Dervent, faimoasă în întreaga Dobroge pentru minunile care se petrec acolo. Este situată pe malul lacului Buceag, lângă granița bulgară, aproape de Silistra. În secolul al IX-lea a existat în zonă o mică comunitate monastică subordonată diocezei din Tomis și o cetate bizantină, ambele distruse de migratorii pecenegi în secolul al XI-lea. În anul 1393, când Baiazid cucerește Silistra, nordul Dunării aparținea încă domnitorului român Mircea cel Bătrân. Dar, peste trei ani el pierde ținutul dintre Dunăre și Marea Neagră, care până în 1403 va aparține turcilor, pentru a trece, din nou, între 1403 și 1416, în stăpânirea Țării Românești, care îl va pierde... etc. Succesiunea dominațiilor, extinsă până la începutul secolului al XX-lea prin disputarea

[1] Mary Douglas, *Purity and danger: An Analysis of Concepts of Pollution and Taboo*, New York, 1996, p. 115.

https://biblioteca-digitala.ro

Cadrilaterului între statul român și cel bulgar, va influența dezvoltarea zonei și va fi reflectată, după cum vom vedea, în dosarul narativ al Derventului. În orice caz, la un moment dat, probabil în secolul al XV-lea, istoria religioasă a zonei va fi marcată de Ahmet Bei Pașa, un fel de guvernator al provinciei. Istoria recentă a Derventului începe în 1923, când se pune pentru prima oară problema înființării unui așezământ monahal, în urma solicitării P.S. Episcop Ilarie Teodorescu al Constanței, adresată monahiei Eugenia Alexandrescu de la Mănăstirea Dintr-un Lemn (Vâlcea), să înființeze la Dervent o mănăstire de maici. Motivul, deloc lipsit de importanță, constă în faptul că locul devenise deja punct de pelerinaj popular, datorat miracolelor petrecute la cele două cruci de piatră care, așa cum vor vedea, reprezintă miezul întregii istorii a locului. În broșura *Crucea făcătoare de minuni*, publicată în anul 1930, apare și mărturia lui Ion Mihai Arsene din Chirnogi, care își amintește prima sa deplasarea la crucea din Dervent, în 1904:

Atunci am plecat și noi la acest locu sfânt am ajuns; ce să vedem pe acest loc, făcută o gheretă de scânduri; înăuntru o cruce ruptă vârfu, și pus lângă tulpina ei, în dosul ei, o icoană mare cu Maica Domnului, desemnată cu fiul ei Iisus Hristos, așăzată pe patru țăruși și în partea icoanei despre mieazănoapte un feșnic. M-am închinat, m-am rugat să mă fac bine.

În imediata apropiere există un izvor tămăduitor atribuit prin tradiție livrescă relativ recentă Apostolului Andrei, izvor inclus, la rândul său, în traseul pelerinilor.

Mănăstirea a fost înființată în 1932, cu sprijinul intens al credincioșilor locali, și este mănăstire de călugări. Biserica, sfințită în 1942, are trei hramuri: Izvorul Tămăduirii, Înălțarea Sfintei Cruci și Cuvioasa Paraschiva. În anul 1959 ferestrele bisericii au fost acoperite cu scânduri, mănăstirea a fost închisă și transformată în fermă I.A.S., iar călugării au fost alungați de regimul comunist. În 1970, biserica s-a redeschis ca biserică parohială a satului Galița. Imediat după decembrie 1989, la 2 februarie 1990, a fost binecuvântată redeschiderea mănăstirii. Actualmente, mănăstirea este în dezvoltare, a înființat un mic muzeu de arheologie a zonei, editează broșuri și calendare și are o pagină virtuală bogată și bine întreținută. Specificăm că la circa 60 de kilometri se află și peștera atribuită Apostolui Andrei, astfel încât între cele două spații sacre s-a stabilit o relație care contribuie la prestigiul religios al zonei.

În dosarul narativ al Derventului istoriei reale îi este adăugată o istorie legendară, într-o susținere și legitimare reciproce, alcătuind o unitate aproape imposibil de dislocat. Evident, istoria legendară care a ajuns la noi are mai multe variante, create și transmise prin diferite filoane, atât livrești, cât și orale, provenite din epoci diferite, pe care vom încerca să le însăilăm și să le analizăm, asumându-ne subiectivitatea unui asemenea demers.

Nucleul narativ al tradițiilor legendare ale mănăstirii este reprezentat de istoria crucilor de piatră (sau a pietrelor în formă de cruce) „crescute singure din pământ", element miraculos care, la rândul său, deschide seria miracolelor terapeutice săvârșite prin intermediul crucilor ce se vor numi „de leac". În ceea ce

https://biblioteca-digitala.ro

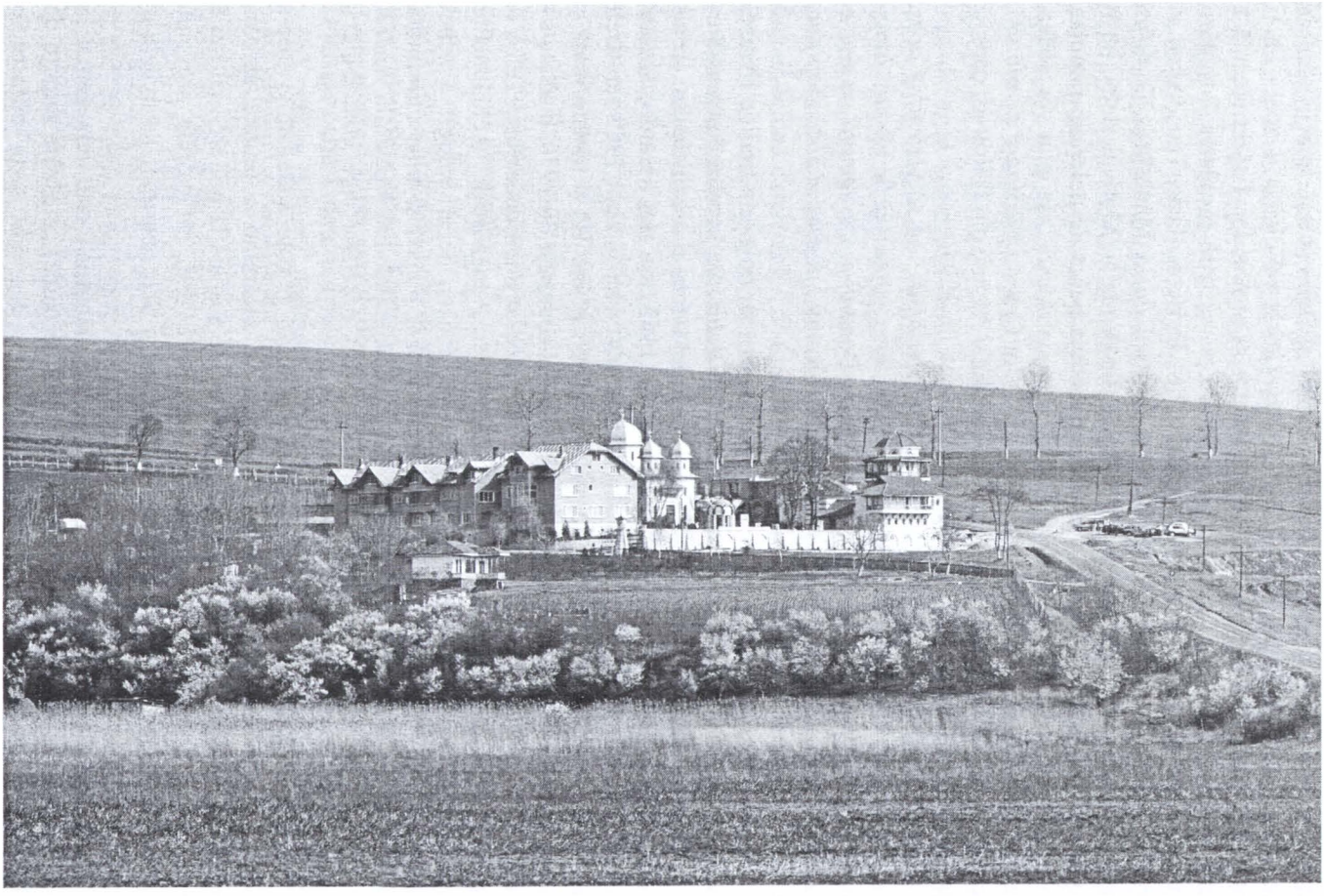

12. Mănăstirea Dervent, jud Constanța.

https://biblioteca-digitala.ro

privește credibilitatea acestei origini a pietrelor, receptorii manifestă atitudini diferite, care acoperă paleta dintre certitudine și neîncredere totală. Pentru cei din ultima categorie s-a dezvoltat o altă tradiție, livrescă și rațională, care explică originea pietrelor într-o manieră mai puțin ieșită din comun și care, deși nu are baza arheologică, are suportul istoric al unor evenimente similare petrecute în zonă: ele ar reprezenta crucile care au marcat locul supliciului a patru martiri, ucenici ai Apostolului Andrei. Ascunse de către ceilalți creștini, pentru a nu fi profanate, ploile le-au scos la iveală după mai multe sute de ani. Ceea ce unește cele două tradiții este credința în capacitatea terapeutică a pietrelor. Conform aceleiași istorii legendare, când Ahmet Bei Pașa a cumpărat moșia pe care se află actuala mănăstire, faima pietrelor a ajuns și la urechile sale. Deși musulman, a crezut în puterea lor și le-a protejat, beneficiind, în schimb, de efectele pozitive ale acestora, răsfrânte asupra propriei persoane, asupra familiei și asupra întregii sale averi. Protejarea pietrelor a devenit o tradiție de familie perpetuată câteva generații, dar întreruptă de unul dintre urmașii săi care, „adept înfocat al Coranului distruge și smulge crucile din pământ"[2]. Pedeapsa divină nu a întârziat să apară: „cutremurul i-a distrus conacul [...], un trăznet i-a mistuit hambarele, iar molima a omorât curtenii"[3]. Creștinii de pe moșie au reușit să recupereze două dintre cruci și să le ascundă. Treptat, amintirea lor s-a șters din memoria credincioșilor. A fost, însă, reactivată printr-o nouă întâmplare: un cioban surd și-a recăpătat auzul în mod miraculos, după ce a dormit, din întâmplare, cu capul pe una dintre cele două pietre, numită astăzi „piatra cu brațele tăiate". De atunci au reînceput pelerinajele, iar în jurul pietrei tămăduitoare s-a ridicat biserica. Cea de-a doua cruce se află în afara bisericii, dar tot în incinta mănăstirii, și este destinată vindecării animalelor.

Înainte de a merge mai departe, dorim să facem următoarea specificare: episodul ciobanului vindecat de surzenie, coroborat cu cel al creșterii crucilor din pământ, circulă printre marea majoritate a credincioșilor ca unică legendă a descoperirii pietrelor, câtă vreme istoriile despre martiriul celor patru presupuși ucenici ai Apostolului Andrei și cele despre Ahmet Bei Pașa au fost puse în circulație pe filieră scrisă și sunt cunoscute îndeosebi de cei familiarizați cu publicațiile Bisericii Ortodoxe Române și ale Mănăstirii Dervent.

În afară de pietre, la Dervent există încă două surse de miracole, și anume: un izvor al tămăduirii (care strânge sute de credincioși în vinerea din Săptămâna Paștelui) și o icoană făcătoare de minuni. Dar centrul de interes al pelerinilor, a căror vizită nu este legată de o dată anume și care vin din regiuni diferite ale României (în special din Dobrogea, din zonele învecinate și din București) și din regiunea bulgară din jurul Silistrei, este reprezentat de cele două pietre, mai cu seamă de cea din interior. Pelerinajul lor este susținut de ideea și speranța că un miracol, odată ce s-a întâmplat, se va repeta. În sensul acesta, nu este lipsită de

[2] *Istoricul Mănăstirii Dervent*, tipărit cu binecuvântarea Înalt Prea Sfințitului Teodosie al Tomisului și a toată Dobrogea, Sf. Mănăstire Dervent, 2004, p. 10–11.

[3] *Ibidem*, p. 11.

https://biblioteca-digitala.ro

semnificație credința, înregistrată și de noi, că piatra continuă să crească și să secrete mir. Mai mulți dintre subiecții cu care am stat de vorbă au confirmat această minune, în ciuda evidenței care o infirmă, anume: piatra este îmbrăcată într-o cămașă de tablă nichelată de dimensiuni fixe și nu are cum să crească sub aceasta.

În cursul celor două vizite ale noastre desfășurate la Dervent am avut ocazia să observăm manierele, ceremonializate, care mediază contactul credincioșilor cu piatra tămăduitoare. În primul rând există un spațiu consacrat, special amenajat și destinat ei – absida din partea stângă a bisericii –, spațiu specializat, totodată, oficierii ritualului purificator al Sfântului Maslu. Deși nu avem de-a face cu un scenariu unic, respectat de toți pelerinii, am putut identifica un repertoriu comun de gesturi care ritualizează rugăciunea individuală: închinarea și îngenuncherea în fața pietrei ca și cum ar fi o icoană, atingerea pietrei cu mâna dreaptă, atingerea pietrei cu fruntea, înmuierea degetelor în orificiul lăsat în cămașa metalică a pietrei pe unde se spune că izvorăște mirul cu care oamenii își fac semnul crucii pe frunte și din care obișnuiesc să ducă acasă într-o sticluță. Unii credincioși rămân pur și simplu lângă piatră, privind-o sau mângâind-o. Ca gest extrem, practicat în special de către cei grav bolnavi, notăm petrecerea uneia sau a mai multor nopți în preajma pietrei, gest susținut de legenda vindecării ciobanului după ce a dormit cu capul pe ea. Cu câțiva ani în urmă, credincioșii obișnuiau să spargă bucăți mici din crucea de piatră pe care le păstrau și le duceau acasă, gest care astăzi este imposibil din cauza armurii metalice construite, de fapt, tocmai pentru a proteja piatra împotriva distrugerii și a „împuținării" sale. Cu titlu de observație subiectivă, mai degrabă empatică decât rațională sau descriptibilă în cuvinte, comportamentul și atitudinea credincioșilor față de piatră ni s-au părut similare celor manifestate față de un organism viu, situație legată de credințele despre creșterea ei de la sine și izvorârea naturală a uleiului sfânt.

Gesturile performate la Dervent se integrează modelului ritual-ceremonial al închinării la Sfântul Mormânt de la Ierusalim, mormânt marcat, la rândul său, printr-o piatră: „Câțiva pelerini stau îngenuncheați în jurul acestei pietre și se roagă cu lacrimile în ochi. O femeie nu-și mai dezlipește fruntea de pe marmura rece, pe care o acoperă, din când în când, cu sărutări fierbinți și plânge"[4]. Fără îndoială, afecțiunea și emoțiile se adresează lui Isus Christos.

Revenind la pietrele de leac de la Dervent, scenariul închinării la cruce este completat de cel al evidenței vindecării, în special a bolilor aparatului locomotor. Acest scenariu constă în înconjurarea pe propriile picioare, de trei ori, a crucii binefăcătoare și de abandonarea cârjei lângă cruce. Întreaga „colecție" de cârje a mănăstirii a ars într-un incendiu.

Ne întrebăm asupra semnificației capacității lor miraculoase și asupra condițiilor în care se finalizează efectul terapeutic. Conform unei legende apocrife răspândite, incluse în viața sfinților Constantin și Elena, crucea pe care a fost

[4] V. Mestugean, *Ierusalim. Cu 80 ilustrații în text*, [București], Editura Ziarului „Universul", 1914, p. 36.

https://biblioteca-digitala.ro

răstignit Isus Christos a fost identificată tocmai prin efectul său terapeutic rezultat în urma contaminării cu trupul sfânt al lui Dumnezeu. Această calitate se va transmite crucilor de martiri și de sfinți. Din perspectiva teologiei creștine, boala este o consecință a păcatului – stare impură – sau o încercare la care este supus credinciosul de însuși Dumnezeu. Vindecarea – purificarea – survine, așadar, odată cu ispășirea pedepsei și iertarea păcatului sau cu trecerea probei de credință și loialitate față de Dumnezeu. În centrul acestui raționament stă o întreagă teologie a relației suflet–trup, pe care, însă, nu o putem dezvolta aici. Procesul terapeutic necesită conjugarea eforturilor individuale cu cele ale persoanelor consacrate, preoți sau călugări. Prin religiozitatea lor deosebită, călugării se bucură de privilegiul divin prin care le sunt ascultate rugăciunile în nume propriu, dar mai ales în numele celorlalți. Sunt mai multe modalități prin care monahii se implică în mersul lumii laice, iar rugăciunile adresate lui Dumnezeu reprezintă calea principală. „Noi, călugării, nu ne lepădăm de lume într-un sens exclusiv. Noi dorim cu orice chip ca lumea aceasta să fie ajutată de Dumnezeu [...]. Deci nu desconsiderăm lumea. Nu există pustnicii valabile dacă nu ai toată lumea în inima ta" (spune starețul Mănăstirii Dervent)[5]. În al doilea rând, *Sfântul Maslu*, oficiat de către preot, este una dintre cele 7 Taine ale Bisericii Creștine Ortodoxe și, totodată, un ritual având ca finalitate terapeutică izgonirea răului și vindecarea bolnavului. În al treilea rând, taina spovedaniei, urmată de penitență, duce la purificarea bolnavului. Dar, condiția fundamentală pentru ca o persoană să beneficieze de ritualurile enumerate mai sus o reprezintă botezul, fundamentul tainelor Bisericii Creștine.

Totuși, așa cum se descrie în broșura apărută în anul 1930, dedicată minunilor săvârșite la crucile de leac din Dervent, beneficiari ai miracolelor nu au fost doar creștini. „La crucea de afară, un mahomedan își priponise calul bolnav pentru a se tămădui. Pe la miezul nopții, calul însănătoșit a rupt priponul și s-a oprit din fugă tocmai la Adamclisi unde locuia stăpânul său".

Întrebându-l pe starețul de la Mănăstirea Dervent asupra categoriilor din care provin pelerinii, am aflat că printre ei se află și nebotezați, musulmani, turci și tătari din zonă, la rândul lor atrași de faima pietrelor de leac. De-a lungul secolelor și în diferite areale geografice și culturale, relațiile între creștini și musulmani au cunoscut diverse forme, de la toleranță sau chiar comunicare la respingere și dușmănie, fără să-și fi fost vreodată indiferenți. Prin ce se caracterizează ipostaza contemporană a relațiilor între creștinii și musulmanii din Dobrogea în cazul particular al frecventării Mănăstirii Dervent? Mai precis, ce sensuri are și cum se explică/justifică prezența musulmanilor la această mănăstire, atât din punctul lor de vedere, cât și din cel al creștinilor?

La o primă privire, participarea musulmanilor la ritualuri creștine ar fi legitimată de legendele rezumate de noi la începutul textului, în special de episodul

[5] *Istoricul Mănăstirii Dervent*, p. 22.

https://biblioteca-digitala.ro

Ahmet Bei Paşa, prin a cărui intervenţie în istoria pietrelor conotaţiile acordate *păgânului*, ca personaj generic, suferă o revalorizare: din persecutor şi ucigaş al creştinilor el devine protector al memoriei lor actualizată prin crucile care le-au marcat martiriul. Lectura pe care o propunem se complică, căci Ahmet Bei nu era un păgân oarecare, ci musulman otoman, reprezentant al puterii politice dominante în Dobrogea la acea vreme, situaţie în care gestul său transmite receptorilor secolului al XXI-lea mesajul toleranţei religioase valorificate pozitiv. Dar Ahmet Bei a fost mai mult decât tolerant, căci el însuşi s-a închinat la pietre, adică s-a supus unui ritual care nu era al religiei sale, ceea ce, din punctul de vedere al urmaşului său caracterizat drept un „adept înfocat al Coranului" echivala cu o depăşire a limitelor, care trebuia corectată. Este evident că problema loialităţii religioase este ridicată din perspectiva strict subiectivă a creştinilor – creatori, de altfel, ai legendei. Mai mult chiar, nenorocirile abătute asupra urmaşului lui Ahmet Bei în numele propriei religii mahomedane ne duc cu gândul la vechile şi inepuizabilele dispute referitoare la *adevăratul Dumnezeu*. Cel al creştinilor are, aici, câştig de cauză.

Nu ştim în ce măsură credincioşii obişnuiţi, creştini sau musulmani, operează cu aceste decodări de lectură. Oricum, aşa cum specificam anterior, celor mai mulţi dintre ei le este cunoscută îndeosebi legenda vindecării ciobanului surd. Pentru a înţelege mai îndeaproape mecanismele conform cărora credincioşi ai celor două religii – ambele monoteiste şi care împărtăşesc, până la un punct, o istorie sacră bazată pe textul biblic – apelează la puterea binefăcătoare a crucilor de piatră de la Dervent, va trebui să gândim la alte gesturi şi scenarii rituale cu finalităţi terapeutice, prezente în cadrele ambelor religii. În sensul acesta, cea mai bine reprezentată practică este aşa-numita *deschidere a cărţii*. Deopotrivă, în creştinism şi mahomedanism, textul scris cu valenţe sacre ocupă un loc central dezvoltând diverse ritualuri, mai cunoscute fiind cele terapeutice, protectoare şi chiromantice. La creştinii ortodocşi, însăşi Taina Sf. Maslu prevede ca, după mirungere, preotul să-i dea bolnavului Evanghelia să o sărute şi să o deschidă. „Astfel deschisă, preoţii slujitori o ţin deasupra capului celui bolnav, iar preotul cel dintâi zice rugăciunea aceasta cu glas mare, iar ceilalţi cântă Doamne miluieşte". Gestul deschiderii cărţii este dus mai departe, revalorificat şi integrat unui nou ritual care nu mai este prescris de norma oficială. „Obişnuit, căutatul în pravilă se face după slujba Sfântului Maslu"[6]. Pentru mai multă claritate specificăm faptul că sintagma „căutatul în pravilă" se referă la o acţiune chiromantică aflată, din punctul de vedere al Bisericii creştine, la graniţa între oficial şi popular, licit şi ilicit, magic şi religios. Pe de altă parte, din aceleaşi motive, nici religia mahomedană nu încurajează folosirea textului sacru în alte scopuri decât cel căruia îi este destinat oficial. Totuşi *deschiderea cărţii* este practicată în acelaşi scopuri ca şi la creştini. La întrebarea noastră referitoare la motivele posibile pentru care unii musulmani

[6] Revista „Şezătoarea", IX, p. 85.

https://biblioteca-digitala.ro

apelează la rugăciunile călugărilor de la Mănăstirea Dervent, în loc să meargă la persoana autorizată de religia mahomedană pentru performarea ritualurilor religioase, fostul stareț al Derventului, părintele Gheorghe Avram, ne-a răspuns că „și de la noi se duc unii la ai lor". În aceeași ordine de idei, avem informația furnizată de un subiect al interviurilor, turc originar din Babadag, referitoare la străbunicul care, hoge fiind în Sulina, primea vizitele reginei României la vremea respectivă, pentru a-i citi din *Coran* în scopuri terapeutice (H.F. 67 ani, Constanța). Lansăm ipoteza, pe care intenționăm să o verificăm în cercetările ulterioare, a frecventării de către adepții unei religii a instituțiilor și, mai ales, a persoanelor sacre ale celeilalte – mai des întâlnită în situații în care este vorba despre practici interzise de propria religie – drept un compromis între regulile generale oficiale și nevoile personale. Cu alte cuvinte, apelând la serviciile și recuzita creștină, credinciosul musulman se situează într-un registru pe care îl acceptă ca sacru; luând parte la un ritual pe care propria religie îl interzice, dar care, de data aceasta, deși familiar, face parte din sistemul *celuilalt*, evită încălcarea normei religioase proprii. Cu creștinii care merg la hoge, probabil că se întâmplă același lucru.

În afară de rugăciunile și reculegerile individuale, în încăperea destinată pietrei de leac de la Dervent se țin și slujbele Sf. Maslu și ritualurile de exorcizare, într-o potențare reciprocă a efectelor terapeutice, trupești și sufletești. Dar, așa cum spuneam, botezul creștin este o condiție rituală fundamentală pe care trebuie să o îndeplinească cel/cea asupra căruia/căreia preotul săvârșește Taina Sf. Maslu. Or, acesta rămâne străin unui musulman. În aceste condiții se performează o formă aparte a lecturii colective a textelor sacre, în care manipularea textului se face în alte scopuri decât informative, anume lectura cu finalitate terapeutică. Părintele stareț al mănăstirii ne-a descris o fotografie făcută în anul 1922 în care se văd două călugărițe citind din *Psaltire* unui grup de credincioși îngenuncheați lângă piatra de leac; în grup pot fi identificate și două tătăroaice sau turcoaice. În paranteză fie spus, beneficiare ale lecturii din *Psaltire*, cele două femei musulmane devin, indirect, posesoare și eventuale colportoare ale unui repertoriu creștin de informații. Realizarea fotografiei este anterioară ridicării mănăstirii și a bisericii, ceea ce presupune existenței unei forme locale de devoțiune multireligioasă, dezvoltată și perpetuată după înființarea așezământului monahal, devenit un fel de nucleu de coeziune ecumenic, până în zilele noastre.

Revenind, metaforic, la mormântul sfânt de la Ierusalim: „La capătul pietrei sfinte, tocită pe alocuri de buzele milioanelor de creștini cari s-au perindat pe acolo, văd sclipind o monedă turcească de nichel. Ce caută moneda asta pe mormântul lui Christos?"[7].

În asemenea situații, dincolo de religie și de îndeplinirea prescripțiilor religioase, este invocat criteriul profund și individual al credinței. Vindecarea la piatra de leac a unei femei musulmane din Dobromir, de exemplu, a fost posibilă,

[7] V. Mestugean, *op. cit.*, p. 38.

https://biblioteca-digitala.ro

după cum spune părintele stareț al mănăstirii, pentru că „avea credință". La fel justifica și interlocutorul nostru turc prezența reginei creștine la hogea din Sulina: „ea era o persoană foarte credincioasă".

În final, ne permitem să propunem o concluzie cel puțin parțială, valabilă pentru situații precum cele discutate mai sus, anume că avem de-a face cu două sisteme religioase suficient de deschise, deși conservatoare, încât frecventarea de către un membru al grupului a unei alte instituții religioase decât cea căreia îi aparține să nu fie resimțită (nici de sine, nici de către ceilalți) ca slăbire a sentimentului de apartenență etnică pe criterii religioase și, implicit, ca diluare a coeziunii grupului. Este posibil ca această conlucrare să se datoreze și caracterului monoteist al celor două religii și calității lor de a fi „religii ale Cărții". Deși nu se poate trece cu vederea o anume concurență între virtuțile celor două religii, este remarcabilă schimbarea produsă în ultimii 100–150 de ani în ceea ce privește identificarea (și confuzia) religiei cu credința. Într-un raport reciproc *noi* și *ei*, calitatea *noastră* de credincioși era dată de religia pe care o împărtășeam, câtă vreme *ei* rămâneau necredincioși pentru că aveau altă religie. Ceea ce se întâmplă la Dervent s-ar putea să se înscrie într-o mișcare ecumenică mai amplă, încurajată de instituțiile religioase contemporane, dar nu cu totul nouă. În orice caz, mesajul transmis pelerinilor veniți la Iași la moaștele Sfintei Cuvioase Paraschiva în anul 2003, eveniment care are, în mod programat, trăsături ecumenice, își găsește răspuns în fenomenul de la Dervent: „Se spune că la o mănăstire ortodoxă din Iugoslavia a venit un musulman ca să se roage. Atunci, un ortodox l-a întrebat: – Cum de ai venit să te rogi la un sfânt de-al nostru? Musulmanul a răspuns: – Nu este nici al vostru, nici al nostru, ci al lui Dumnezeu. Cu alte cuvinte, sfințenia este iubire și bunătate dumnezeiască fără granițe, care se revarsă în lume prin legătura rugăciunii"[8].

Totuși, pentru a nu ne pripi, urmează să aprofundăm cercetarea, pentru a încerca să surprindem rațiunile ascunse ale acestor mișcări, precum și atitudinile față de ele, dincolo de ceea ce uneori poate fi o versiune politicoasă care ni se oferă. Deocamdată, dorim doar să remarcăm faptul că, în general, cei care povestesc despre cazuri de frecventare a instituțiilor religioase ale *celuilalt* o fac din perspectiva propriei religii: *ei* vin la *noi*, ceea ce, în subtext, induce ideea superiorității religiei *noastre* și toleranței față de *ei*, dar nu știm încă care este gradul de toleranță față de *noi* înșine[9].

[8] Extras din discursul Mitropolitul Daniel al Moldovei și Bucovinei.

[9] După încheierea prezentului articol am găsit o legendă care povestește despre blestemul Maicii Domnului aruncat asupra pietrelor, împiedicându-le să crească. Întrucât aceasta deschide noi perspective cercetării noastre, am considerat potrivit să o consemnăm, rămânând să o analizăm în studiile viitoare.

https://biblioteca-digitala.ro

PROCESE CULTURAL-IDENTITARE ÎN COMUNITĂȚI LIPOVENEȘTI DIN DOBROGEA

NICOLETA COATU

Conturarea succintă a unor aspecte esențiale ale diferențialului etnic lipovenesc – în cadrele restrânse ale acestui demers – vizează relația a patru registre cu relevanță identitară: *istoric, lingvistic, religios* și *etnocultural*, urmărite în cercetări directe, întreprinse cu câțiva ani în urmă (august 1992) în județul Tulcea, în comunități lipovenești rurale (din comunele Jurilovca și Sarichioi) și urbane (din orașul Tulcea).

Sunt marcate evoluții mentalitare ale conștiinței etnice, într-un complex de *relatări, opinii, convingeri individuale* și *de grup*, dar și în *variante de narațiuni legendare* și *de istorii orale* articulate pe evenimente trăite. Altfel spus, intenția noastră este de a surprinde – într-un concentrat – procese de interacțiune și sinteză, dar și de rezistență și conservare identitară ca reflex cultural la nivelul memoriei colective, în comunitățile lipovenești și în relația acestora cu comunitatea de bază (românească) și cu alte comunități etnice, în ansamblul configurării plurietnice și multiculturale, specifice spațiului dobrogean.

Linia destinului istoric al comunității lipovenești, în general, indică o ruptură dramatică din macrogrupul și teritoriile originare, rusești, determinată de schisma produsă în 1654, prin reformele patriarhului Nikon. Desprinderea cu efecte de persecuție a așa-numiților *rascolnici* (eretici ruși de rit ortodox vechi) de Biserica oficială rusă (ortodoxă) este urmată de un proces de migrație în mai multe valuri, din teritoriile rusești în teritoriile vecine – și în cele românești, cu orientare prioritară spre spațiile dobrogene (dar nu numai; în 1783, de pildă, un grup se stabilește în Bucovina, la Fântâna Albă, construindu-și o biserică și având și un mitropolit). Lipovenii dobrogeni „locuiau în regiunile muntoase ale Babadagului, în Deltă, în satele de pe malul Dunării și în Slava Cercheză, Slava Rusă, Sarichioi și Jurilovca, ocupându-se cu pescuitul și vânzarea peștelui"[1].

Conform unor statistici mai vechi, din sursele documentare consultate, în 1850 se găseau în Dobrogea 774 de familii de lipoveni așezate în localitățile: Sarichioi (numită de lipoveni Seriovca), Slava și Jurilovca. „În 1899 lipovenii reprezentau 10% din populația totală, iar în 1913, 9,4%"[2].

[1] Liliana Lazia, *Antroponimie dobrogeană. Considerații diacronice*, Constanța, Editura Muntenia, 2003, p. 67.

[2] *Ibidem*.

Anuar IEF, serie nouă, tom. 18, 2007, București, p. 87–95

https://biblioteca-digitala.ro

Într-o statistică de dată mai recentă (din 1990), vizând restrictiv suprafaţa judeţului Tulcea – statistică prezentă în documentele consultate la Inspectoratul pentru Cultură al judeţului Tulcea – structura demografică cu profil etnic indica din totalul populaţiei de 270 890 de locuitori, un procent de 91% români (reprezentând dominanta etnică, macrocomunitatea de bază), 7% lipoveni şi ucraineni şi 2% alte minorităţi naţionale.

În mod particular, comuna Sarichioi cu cele cinci sate componente cercetate (Zebil, Enisala, Sabangia, Visterna, Sarichioi) figurează într-o statistică tot din 1990 – consultată în actele primăriei comunei – cu 4644 români (adică un procent de 50,9%) şi 4493 ruşi lipoveni (adică un procent de 49,1%), atestând o structură etnică echilibrată, semnificativă pentru interacţiunile culturale intercomunitare.

Într-o privire generală, istoria grupurilor de rascolnici stabiliţi în teritoriile româneşti presupune şi o diacronie particulară a modelelor culturale, în contextul unor procese permanente de integrare, de adaptare la realităţile complexe ale noului spaţiu de rezidenţă, cu producerea unor sinteze care implică, pe de o parte, conservarea dominantei etnoculturale, a componentei ruseşti, în sensul unei diferenţieri etnice, iar pe de altă parte evoluţii interne, transformări în structurile slave, alături de interacţiuni cu modelele etnoculturale ale celorlalte comunităţi etnice de coexistenţă şi, în special, cea românească.

Fixarea destinului istoric în memoria colectivă se face – conform opiniilor membrilor din comunităţile lipoveneşti dobrogene cercetate – fie pe o cale livrescă, fără precizarea sursei: „am citit undeva", „e scris undeva, am citit", fie pe o filieră de comunicare orală, precum: „mie mi-a povestit preotul" sau „mi-au zis şi mie bătrânii mei; da ei s-au dus de demult".

Transpunerile narative orale, pendulând între realitate şi legendă, revitalizate în diferite conjuncturi ale vieţii şi ale relaţiilor intracomunitare, dintr-un reflex de afirmare şi consolidare identitară, selectează şi reconstruiesc evenimentele fixate în memoria afectivă: mobilul (schisma), conflictele, persecuţiile religioase şi migraţia.

Ilustrăm cu o variantă narată de Crasovski Sidor, pescar lipovean din Jurilovca:

„Ei au venit aicea, mai mult au venit aicea, ştii, când a fost patriarhul Nicon. Şi atunci au venit aici. Că ei au venit mai mult pentru religie, pentru că ăsta, Nicon patriarhul s-a unit cu ţarul Nicolai. Că ăsta a fost al treilea sau nu ştiu cum.

Şi el s-a unit cu el şi a vrut să fie toţi pravoslavnici, adică să nu fie creştini de rit vechi. Şi atunci *ai noştri* acolo au vrut ca toţi să plece. Şi când pleca în larg atuncea venea ţarul şi îi chema înapoi. Şi ei veneau. Şi o dată, de două ori.

A treia oară, când a venit, au zis:

– Nu!

Şi-atuncea au plecat *ai noştri* cu bărci. Unii au plecat pe uscat. Dar *ai noştri* au plecat pe apă. S-au instalat la Sarichioi, s-au instalat la Sfântu Gheorghe, s-au instalat la Jurilovca.

Şi aşa a fost. Ei numai prin religie au fost prigoniţi, pentru religie."

https://biblioteca-digitala.ro

Textul exemplificat accentuează mobilul religios cu care se deschide și se închide narațiunea. Desprinderea de spațiul originar în rezolvare narativă se încadrează unui model frecvent în epica tradițională, cu deosebire în basm, și anume unei stereotipii triadice, cu două componente de retardare, vizând acceptare cu revenire („Și o dată, de două ori."), și a treia componentă de avansare, cu refuzul întoarcerii („A treia oară, când a venit, au zis: – Nu!"), urmată de relatarea narativă a procesului migrației („Și-atuncea au plecat *ai noștri* cu bărci. Unii au plecat pe uscat. Dar *ai noștri* au plecat pe apă.") și a stabilirii în teritoriile dobrogene („S-au instalat la Sarichioi, s-au instalat la Sfântu Gheorghe, s-au instalat la Jurilovca.").

Și etiologiile legendare toponimice au relevanță identitară etnică. Iată o ilustrare în acest sens a lui Stepan Vasile, din Jurilovca:

„*Ai noștri* aicea s-au instalat. Și au fost primii în Jurilovca. Dup-aia începe și alții. Și primul, cum să spune, a fost Jurba. Și din numele lui a rămas Jurilovca. El primul s-a instalat aicea. Ș-aicea a fost pădure. Aicea *ai noștri*, când erau ei numai, cu pescuitul se îndeletniceau."

Frecvența pronumelui posesiv *ai noștri* în narațiunile lipovenești (înregistrate) accentuează sentimentul apartenenței comunitare și al identității etnice.

Etimologii populare legendare se circumscriu aceluiași reflex de conservare identitară în memoria culturală colectivă. Așa sunt, de pildă, variantele explicative ale termenului *lipovean*, fie în microcontexte narative, fie în scurte relatări:

a) De exemplu, într-un microcontext narativ:

„Zice că erau acolo în Rusia păduri de tei. Și tei, *lipa* se zice. Și ei se ascundeau în păduri de tei. Spune *lipoveni* la ăștia care se ascundeau în păduri de tei. Asta am auzit-o de la un ucrainian." (Stepan Vasile, Jurilovca)

b) Ca variantă etimologică, într-o scurtă relatare a lui Dolghin Vasile, din Sarichioi: „Unii zic că cuvântul *lipovean* vine de la un conducător ai acestor rascolnici, Filip/Filipov."

Pe această linie etimologică, termenul *lipoveni* are și varianta *filiponi*, prezentă în memoria colectivă a grupurilor studiate, fiind consemnată și în unele surse livrești, precum într-o mai veche enciclopedie[3].

Tensiunile identitar-etnice produse de coexistența aculturației – contraaculturației se regăsesc și în registrul comportamentului lingvistic care trebuie să facă obiectul unui studiu aprofundat *specializat*; informația obținută de noi pe teren și nivelul investigației lingvistice au numai un caracter general, contribuind la întregirea imaginii și la extinderea rețelei de legături.

La nivelul comportamentului lingvistic, dincolo de aspectul formal, de cunoaștere și utilizare a limbii române ca limbă oficială de către lipoveni, se impune – în cadre informale – bilingvismul reciproc spontan, generat de coexis-

[3] *Minerva. Enciclopedie română*, Cluj, 1930, p. 623.

https://biblioteca-digitala.ro

tența și interacțiunea interetnică, de necesitatea de apropiere de *celălalt*: „Lipovenii vorbesc românește. Și invers, românii știu lipovenește, trăind alături." (Stepan Vasile din Jurilovca) „Sunt români care vorbesc lipovenește și lipovenii, în special tineretul, vorbesc foarte bine românește." (Davidov Irina din Sarichioi).

Din cercetările întreprinse în comunitățile lipovenești din orașul Tulcea și din medii rurale (Sarichioi, Jurilovca) rezultă însă că cel mai înalt coeficient de rezistență identitară îl deține religia, registrul spiritualității profunde reprezentând, în fapt, factorul determinant al destinului istoric al acestor comunități, mobilul dislocării și emigrării lor. Codul religios ortodox de rit vechi se impune ca factor prioritar de coeziune, dar și de coerciție intracomunitară, controlând și reglând permanent conduita membrilor grupului. Comportamentul religios al lipovenilor, atât în rural cât și în urban, se fundamentează pe tendința acută de conformitate, de consimțire la normele de grup, pe consensul împărtășit, autentic, nedisimulat, nucleu generator de coeziune.

Autoritatea unității codului religios de rit vechi este însă una relativă și permisivă, în timp, producerii unor diferențieri interne încă din mediile și teritoriile originare (rusești), dar cu accente și evoluții particulare în noile spații (dobrogene) integratoare, de rezidență. Astfel se disociază, în esență, două grupări polarizate:

– gruparea ***bezpopovți***-lor, caracterizată, după cum o indică și denumirea, prin refuzul preoției care a încetat – în comunitatea rascolnicilor – încă de pe timpul lui Petru cel Mare (odată cu respingerea celor 7 Taine ale Bisericii Ortodoxe, fiind acceptată numai Taina Botezului care poate fi săvârșit de mireni, bărbați sau femei);

– la antipod, gruparea religioasă a ***popovți***-lor, numită astfel pentru solicitarea cultică a preoților hirotonisiți de biserica rusească căreia i s-a recunoscut *tacit* puterea hirotonisirii, deși era considerată eretică, din perspectiva grupării de rit vechi.

Într-o statistică mai veche, din 1900 se menționează, în județul Tulcea, 7949 de lipoveni ***popovți*** și 3810 de lipoveni ***bezpopovți*** [4].

Fără să figureze în statistici, sunt prezente în diferite surse documentare, două subramuri ale grupării ***bezpopovți***: a) subramura ***molocanilor***, cu denumirea legată de o particularitate rituală, cea a postului, respectiv a consumului de lapte/ moloco); și b) subramura ***scopiților*** (numiți și ***castrați***, dar cunoscuți și sub denumirea de ***porumbei albi***, expresie simbolică a inocenței). Surse documentare menționează venirea scopiților în teritoriile dobrogene în 1820[5]. Se presupune că molocanii și castrații au dispărut din Dobrogea, fie prin emigrare, fie prin asimilare în celelalte ramuri: popovți și bezpopovți.

Evoluțiile produse în teritoriile dobrogene indică forme de rezistență religioasă internă la nivelul subramurilor, dar și procese de sinteză, de interacțiune

[4] *Dobrogea. Cincizeci de ani de viață românească*, București, Editura Cultura Națională, 1928, p. 636–637.

[5] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

comportamentală în relațiile dintre grupări. Așa, de pildă, în contextul tradiției funebre se manifestă cele două tendințe opuse, de interacțiune și de oponență în relația dintre grupările: popovți (cult cu preot) și bezpopovți (cult fără preot).

Într-un sens, se produc fenomene de sinteză, de ștergere a diferențierilor, marcate și în opiniile informatorilor:

„Bezpopovți ăștia, când murea, înainte de moarte, dacă era bolnav, tot chema pe-al nostru preot. Și tot preotul nostru îl îngropa." – comentează Stepan Vasile din Jurilovca, aparținând grupării popovți.

La pol opus sunt semnalate și fenomene de rezistență, cu generarea unor insatisfacții și tensiuni specifice, în opinia aceluiași informator:

„Dar nu era toți. Era unii dintre ei. Dar alții nu chema preotul; ei avea pe dascăl. Da dascălu nu poate să facă nicio slujbă. El făcea o slujbă dăscălească, nu preoțească."

Complementare relatărilor cu caracter general, istoriile orale particularizează, prin evenimentele trăite și narate, confruntările dintre cele două tendințe. Iată un fragment dintr-o variantă narată de Stepan Vasile din Jurilovca:

„Uite, s-a povestit și s-a aflat și p-aici. La Slava, acolo, în biserica lor, a bezpopovți-lor, n-au avut nici altar. Preotul nici n-a vrut să intre în biserică. Zice:

– Cum să intru în biserică, dacă n-are altar?

Și-a trebuit să facă altar. Până n-a făcut altar, n-a intrat în biserică."

Structurile tradiționale-ceremoniale familiale, cu predilecție nupțiale și funebre, care dezvoltă pregnant și componenta religioasă implică sinteze culturale, cu modelări specifice la nivelul mentalului colectiv, procese de interacțiune vizând relațiile interetnice: între membrii comunității lipovenești și români (din comunitatea de bază), dar și între lipoveni și membri ai altor comunități (de turci, tătari) din teritoriile dobrogene plurietnice și pluriculturale. Contextele nupțiale, relevante în acest sens, atestă producerea frecventă a unor căsătorii mixte corelate cu treceri „dintr-o lege în alta" (după cum relatează informatorii), de la „legea lipovenească" (indicând prioritar codul religios ortodox de rit vechi) la „legea românească" (marcând codul religios ortodox), și invers. Un complex de relatări, opinii, convingeri personale comunică această dinamică reciprocă, accentuând ascendentul *opțiunii* legat de o anumită flexibilitate a codului religios și de deschiderea comunicării interetnice.

„Sunt foarte mulți români care au trecut în legea lipovenească sau lipovenii au trecut în legea românească" – precizează Artimov Paraschiva (poreclită Pașa), din cartierul lipovenesc tulcean. Iar lipoveanul Stepan Vasile din Jurilovca relatează că „în căsătorii mixte, dacă vrea să se ducă în religia lor, se duce în religia lor. Iar dacă vrea să vină încoace, vine aici".

În căsătoriile mixte, schimbarea apartenenței religioase a unuia dintre membrii cuplului antrenează și opțiunea în desfășurarea ceremonialului tradițional nupțial, în forme specifice lipovenești sau românești, după cum comentează și Artimov Paraschiva (Pașa) din orașul Tulcea:

https://biblioteca-digitala.ro

„Dacă fata se căsătoreşte cu un român trece în legea românească. Sau dacă nu vrea în legea românească, băiatul trece în legea lipovenească. La buna înţelegere. Nu e regulă. Ş-atuncea se face nuntă, la fel, într-o lege sau alta."

Unele istorii personale, articulate narativ pe aceste pendulări trăite dezvoltă tensiuni determinate de confruntarea între atitudini opuse, de acceptare vs. respingere şi rezistenţă în referinţa codului religios, dar şi a diferenţialului ceremonial tradiţional. Textul selectat (comunicat de aceeaşi Artimov Paraschiva) este ilustrativ în acest sens:

„Uite, eu am feciorul, e trecut în legea românească.

M-am dus la părinte şi i-am spus:

– Părinte, uite, vreau să cununi băiatul. Pentru că aşa am vorbit noi cu cuscra, ca să treacă fata în legea noastră. Aşa e obiceiul. Unde e acul, acolo e şi aţa.

Şi el mi-a spus:

– De unde sunt oile, de-acolo să fie şi păstorul, ciobanul.

N-a admis ca preot român să-i cunune în biserica lipovenească.

Şi-atuncea am stat încă două săptămâni şi m-am dus din nou.

Şi-am spus:

– Părinte, te rog frumos.

Şi el mi-a spus:

– Nu.

Atuncea vin acasă şi spun:

– Uite ce, voi treceţi în legea românească.

Şi i-am cununat copiii la biserică românească. Şi sâmbătă m-am dus şi am făcut nuntă în sat. La fel. Şi băiatul l-am dat în legea românească."

Căsătoria mixtă presupune înţelegerea dintre cele două familii privind, iniţial, trecerea miresei romînce la religia de rit vechi a mirelui lipovean („aşa am vorbit noi cu cuscra, ca să treacă fata în legea noastră") şi o soluţie de compromis în desfăşurarea ceremonialului religios: cu preot român în biserică lipovenească.

Dacă în mentalul şi în conduitele membrilor comunităţii trecerile „dintr-o lege în alta" şi interacţiunile cutumiare sunt posibile şi frecvent practicabile, prin afirmarea libertăţii de opţiune, în schimb comportamentul oficial al autorităţii ortodoxe este unul de respingere a libertăţii de opţiune individuală prin abatere de la normă, de refuz al cooperării celor două coduri religioase („N-a admis ca preot român să-i cunune în biserica lipovenească.") Autoritatea ortodoxă se manifestă ferm în respingerea repetată a formulei de compromis şi în păstrarea neştirbită a unităţii codului religios specific („De unde sunt oile, de-acolo să fie şi păstorul, ciobanul" – replică preotul). Forţa autorităţii religioase / ca factor formal se impune şi schimbă jocul opţiunii: „Şi băiatul l-am dat în legea românească." – „Şi i-am cununat copiii la biserică românească." Efectele modificărilor din planul desfăşurării cultice se prelungesc în cel al derulării formelor tradiţionale în care dominanta revine obiceiului nupţial românesc: „Şi sâmbătă m-am dus şi am făcut nuntă în sat. La fel."

https://biblioteca-digitala.ro

13. – 14. Pescari din Delta Dunării.

https://biblioteca-digitala.ro

15. Pescar la Dunăre.

https://biblioteca-digitala.ro

Dacă în relațiile etniei lipovenești cu etnia de bază în căsătoriile mixte cu implicarea transferului religios s-au găsit mai ușor soluții de conciliere și de echilibrare a unor tensiuni specifice, în schimb, în raporturile comunității lipovenești cu alte etnii călcarea interdicțiilor de căsătorie mixtă a generat mult timp frecvente stări conflictuale persistente încă în memoria colectivă. Informatoarea din comunitatea lipovenească din Tulcea, Artimov Paraschiva, relatează – pe firul unei amintiri – că „între lipoveni și turci nu se făceau căsătorii. Nu, nu, nu. N-avea dreptul băiatul din cartierul Comorovka să ia fata din Tureskaia Mahala. De ce Tureskaia? C-aicea erau mulți turci. Lipoveni și turci. Ferească Dumnezeu să vină un băiat din Comorovka și să vorbească cu o fată de-aicea! Bătaie! Turcii aveau un obicei și-o lege, lipovenii altă lege, alt obicei. Se băteau băieții între ei, dar nu admiteau. Asta știu de când eram mică".

Dar procesul evolutiv a fost unul de slăbire a interdicției și de permisivitate a relațiilor matrimoniale și a transferurilor religioase implicite și între ortodocșii de rit vechi și musulmani. Iar informatoarea relatează în continuare: „Cam prin '50 atunci au început băieții de-acolo să ia fetele de-aicea; iară băieții de-aicea să ia fetele de-acolo".

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

Brătescu, C., *Dobrogea*, București, 1928.

∴ *Dobrogea. Cincizeci de ani de viață românească*, București, Editura Cultura Națională, 1928.

Lazia, Liliana, *Antroponimie dobrogeană. Considerații diacronice*, Constanța, Editura Muntenia, 2003.

∴ *Minerva. Enciclopedie română*, Cluj, 1930.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

RITURI DE CONSTRUCȚIE ÎN COMUNITATEA LIPOVENILOR TULCENI

MONICA BUDIȘ

Înainte de a intra în problematica pe care vrem să o prezentăm în paginile ce urmează sunt necesare câteva succinte precizări istorice.

Rusia țaristă a celei de a doua jumătăți a secolului al XVII-lea se confrunta cu mari frământări social-economice. De exemplu, pe vremea lui Alexei Mihailovici (1645–1676), prin politica de centralizare a statului rus, au crescut taxele și impozitele, armata a devenit obligatorie, a fost dată legea pentru legarea țăranilor de pământ. Pe acest fond tensionat, biserica voia să introducă un ritual religios unic pentru întreaga Rusie. Eforturile bisericii de reformare, care se concretizau, printre altele, în impunerea practicării liturghiei numai după model grecesc și a semnului crucii făcut cu trei degete unite (nu cu două, așa cum se practica în tradiția rusă anterioară acestei perioade) aveau la bază preocupări mult mai vechi: încă în 1274, clerul luase o serie de măsuri împotriva proliferării unor obiceiuri populare, considerate păgâne, iar în 1375, secta așa-numiților *strigolnici* din Pskov (ei negau biserica, monahismul) a fost declarată erezie, trei mentori ai acestei secte fiind condamnați la execuție publică[1]. În 1652 a fost ales patriarh Nikon (Nikita Minov), până atunci mitropolit al Novgorodului și favorit al țarului Alexei Mihailovici. El a aplicat mult discutata reformă. În consecință, în biserică se produce o mare schismă: unii acceptând schimbările, alții însă, nu. Mai ales în sânul conservatorilor au apărut mari nemulțumiri, care au cuprins semnificative părți din populație. Dorind să le facă față, căutând să le rezolve sau mai sigur să le elimine, regimul țarist înăsprește la maxim condițiile de viață, opresiunile laice și religioase fiind din ce în ce mai mari. O parte a recalcitranților a fost exilată în Siberia. „Au ajuns până acolo, încât comunități întregi au fost exterminate, unii reprezentanți ai acestora au fost arși de vii, așa cum a fost cazul protopopului Awakum, un opozant important"[2]. Awakum, înflăcărat și fanatic apărător al ideilor protestatare, cade în dizgrația țarului. „La 13 mai 1667 a avut loc anatemizarea solemnă a credincioșilor de rit vechi (cei care nu erau de acord cu modificările propuse), care au fost declarați eretici. Lor li se impusese ruperea de biserică și de puterea laică... În

[1] Antoaneta Olteanu, *Civilizația rusă. Perioada veche și modernă*, București, Editura Paideia, 1998, p. 89, 91.

[2] Informații teren de la Sebastian Fenoghin, profesor de istorie în Sarichioi, culegător Monica Budiș, august 1992.

Anuar IEF, serie nouă, tom. 18, 2007, București, p. 97–104

https://biblioteca-digitala.ro

toată ţara s-au aprins ruguri pe care erau arşi ca nişte eretici, susţinătorii vechilor obiceiuri. Protopopul Awakum a fost închis, iar în 1681 a fost ars pe rug"[3]. De asemenea, se pare că şi patriarhul Iosif a avut o soartă similară cu a lui Awakum, fiind ars de viu. „Au fost şi cazuri când comunităţi întregi îşi dădeau foc singure pentru a scăpa de prigoana ţaristă, de încercare a trupelor ţariste de a-i converti spre ritul nou"[4]. Iniţial, ţarul Petru I (1689–1725) are o atitudine tolerantă faţă de „credincioşii de rit vechi". La scurt timp atitudinea lui se schimbă radical. „Aceştia au fost supuşi unui impozit suplimentar, li s-a interzis ocuparea unor funcţii de stat, li s-a impus portul unor veşminte speciale, plata unui impozit pentru dreptul de a purta barbă, li s-a interzis desfăşurarea serviciului religios conform vechilor obiceiuri, li s-au confiscat vechile cărţi de cult, nu aveau drept să-şi construiască lăcaşe de cult, erau ameninţaţi cu exilul în cazul în care făceau prozelitism religios etc."[5]. Mase mari de ruşi de rit vechi, numiţi *staroveri* sau *starobreaţi*, se revoltă în felul lor: se constituie în grupuri masive de *rascolnici* sau *schismatici*, fiecare având un lider spiritual: episcop, preot, călugăr. Ei „încercau să menţină vechile cărţi şi ritualuri"[6] şi se răspândesc în cele mai îndepărtate colţuri ale lumii. Aşa se face că aceşti rascolnici ajung în Alasca şi Canada, în Australia şi China, în Turcia şi Bulgaria, dar şi în România (în special în Moldova şi Tulcea).

Primele valuri masive de populaţie de origine rusă părăsesc ţara-mamă după 1654. În valuri mai numeroase sau mai puţin numeroase ei vin pe mare până în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, ajungând până la ţărmurile primitoare ale Dobrogei. Dobrogea este considerată de către specialişti un „leagăn al cetăţilor greceşti: Histria, Callatis, Tomis, înfiinţate la sfârşitul secolului al VII-lea şi sfârşitul secolului al VI-lea î. Chr., şi leagănul uneia dintre cele mai vechi şi mai întinse culturi protoistorice, cultura neolitică Hamangia, de sorginte mediteraneană şi care s-a răspândit în tot bazinul Mării Mediteraneene"[7]. Aici şi-au găsit locul ideal transfugii veniţi în secolele al XVII-lea – al XVIII-lea, direct din părţile Donului şi ale Kubanului. Se pare că o parte dintre lipovenii tulceni au poposit întâi pe meleaguri bucovinene. Indiferent care a fost calea de pătrundere: direct din părţile Donului sau ale Kubanului ori din Bucovina şi perioada exactă a aşezării lor pe meleaguri dobrogene, un lucru este cert: ei se naturalizează, în special, în sate ca: Jurilovca, Sarichioi, Carcaliu, Slava Rusă, Slava Cercheză, Mahmudia, oraşul Tulcea (două cartiere).

Fie că vin ca dublu schismatici, fie că pe teritoriul României se produce o a doua schismă religioasă, între *popovţî* – cei cu biserică şi cu preot (ce este drept,

[3] Antoaneta Olteanu, *op. cit.*, p. 95.

[4] Informaţii teren de la Sebastian Fenoghin, profesor de istorie în Sarichioi, culegător Monica Budiş, aug. 1992.

[5] Antoaneta Olteanu, *op. cit.*, p. 95; a se vedea şi nota 1.

[6] *Ibidem*, p. 93.

[7] Monica Budiş, *Gospodăria rurală din România*. Volumul I: *Muntenia, Oltenia, Dobrogea*, Bucureşti, Editura Etnologică, 2004, p. 155.

https://biblioteca-digitala.ro

răspopit) – și *bezpopovți* – cei fără biserică, cu casă de rugăciuni și fără preot (numai cu diacon) – între ei apar unele diferențe, ce este drept nu prea mari. Ele sunt vizibile totuși și în prezent, îndeosebi în privința practicării cultului religios, a obiceiurilor laice, în special a celor tolerate de Biserica Ortodoxă, dar și în privința portului tradițional. Mai trebuie menționat faptul că indiferent dacă sunt *popovți* sau *bezpopovți*, toți sunt *stiliști* – celebrează toate sărbătorile pe stil vechi, adică cu 13 zile în urma românilor. Excepție fac sărbătorile Paștelui, care sunt în aceeași perioadă cu Paștele ortodox.

Cât privește semantica termenului *lipovean,* legendele locale sunt relativ numeroase, el fiind explicat ca derivând de la un conducător al rascolnicilor, numit Filip; subalternii erau porecliți *filipovți, filipoveni, lipoveni.* Despre ei se spune că și-au dat foc singuri într-o biserică. De asemenea, numele lor a fost derivat din cuvântul *lipa* (tei). Se pare că vechile comunități lipovenești se refugiau în păduri, unde își făceau icoane și obiecte din lemn de uz gospodăresc[8]. *Insider*-ii comunităților lipovenești consideră acest apelativ ca pe o poreclă în spatele căreia se ascundeau aceste grupuri etnice și care în felul acesta scăpau de persecuțiile la care erau supuse. Se pare că în mod oficial termenul apare pentru prima dată în 1773 la istoricul ucrainean Ignațiu Kulcinschi, sprijinitor al religiei oficiale și nu al cazacilor staroveri. În 1846 reprezentantul staroverilor din Bucovina de la Fântâna Albă și atamanul cazacilor nord-dobrogeni, Osip Simionovici Gancea, aduc din Constantinopol (Istanbul) pe mitropolitul grec Ambrozie, personalitate controversată, care reglementează ierarhia bisericească a staroverilor. Unii se supun acesteia, alții însă, nu. Printr-un decret al lui Ferdinand de Habsburg li se recunosc anumite drepturi. Cert este că în secolul al XIX-lea porecla devine nume generic, în interiorul și în exteriorul colectivităților lipovenești[9]. De-a lungul secolelor, minoritarii au întreținut relații permanente de bună înțelegere și bună vecinătate cu majoritarii. Chiar dacă asemănările interetnice dintre populația locală și cea „nou venită" sunt numeroase, există și elemente specifice ce dau nota de identitate a acestei comunități, care în ciuda aspectului de entitate aparte în spațiul Deltei dunărene, a fost puțin studiată din punct de vedere științific. Cultura populară lipovenească (și nu numai) și-a păstrat trăsături definitorii specifice, una dintre explicații fiind autarhismul acesteia. Enclave închise, cu căsătorii endogame (până nu de mult), comunitățile lipovenești din județul Tulcea se străduiesc să-și mențină identitatea de limbă, port, obiceiuri. Luând un exemplu concret, *riturile de construcție*, se pot constata multe elemente comune între obiceiurile practicate de românii din satele înconjurătoare și lipoveni, dar și aspecte deosebite ce dau nota de specificitate și etnicitate identitară. Într-o altă lucrare demonstram importanța riturilor de construcție ca:

[8] Informație teren de la Trofin Artamon, născut în 1961, președinte al Asociației Rușilor Lipoveni din com. Sarichioi, culegător Monica Budiș, aug. 1992.

[9] Sebastian Fenoghin, *Scurtă monografie a istoricului localității Sarichioi*, în „Dosar cu date istorice și monografice ale satului Sarichioi", 1991, ms. aflat la primărie.

https://biblioteca-digitala.ro

– rituri de *întemeiere* a unei aşezări, gospodării, locuinţe;

– derularea lor se înscrie într-un sistem, într-un ciclu, chiar dacă pentru fiecare fază a construcţiei practicile şi obiceiurile sunt distincte, îndeplinind funcţia căreia îi sunt destinate şi chiar dacă nu au caracterul de repetabilitate calendaristică;

– gospodăriei îi revine rolul de nucleu polarizator al practicării obiceiurilor;

– „obiceiurile de construcţie sunt un element integrat şi integrator în sistemul complex al obiceiurilor"[10]. „Fiecare din ele sunt, într-un anumit fel, «fosile vii» şi uneori este suficientă o singură «fosilă vie» pentru a reconstitui întregul univers din care a supravieţuit"[11].

Riturile practicate *la temelia caselor* sunt mai puţin reprezentate în comunităţile lipoveneşti în raport cu satele româneşti vecine; se puneau totuşi bani, „să poarte noroc şi să fie casa cu noroc, oamenii sănătoşi".

La căpriori, în partea dinspre răsărit se punea o coroană de flori şi o cruce deasupra, spre deosebire de români la care în afara acestora se puneau: ştergar, băutură, ramură verde etc.

La terminarea casei, înainte de a intra în ea, atât la români, cât şi la lipoveni se făcea sfinţirea casei. „Sfinţirea caselor era obligatorie. Deci, o casă nouă nu putea fi locuită dacă nu era sfinţită, sau dacă se întâmplau ştiu eu ce necazuri ori întâmplări nefericite într-o familie, după aceea iar se sfinţea casa; se făcea o slujbă. De exemplu, dacă s-a înecat cineva şi dacă după un timp s-a înecat altcineva; erau întâmplări care trebuiau să pună pe gânduri familia. Îmbolnăvirea psihică a cuiva din familie era considerată un fapt extrem; de cele mai multe ori se credea că este stăpânit de Necuratul şi atunci se apela la biserică. Necuratul putea intra în casă, de exemplu, înainte de a fi sfinţită casa, dar şi după aceea"[12].

Ca şi la români şi la lipoveni, la intrarea în casă nouă se făcea, uneori se mai face şi astăzi, o masă îndestulată, pe care stăpânul casei o oferea meşterilor şi vecinilor ori celor care au ajutat la ridicarea casei. Diferenţa este mai mult terminologică: la români se numeşte *aldămaş* sau *adălmaş*, iar la lipoveni, *novoselia*. Novoselia este o etapă ulterioară sfinţirii: sfinţirea se face dimineaţa, novoselia după-amiaza.

La construcţia caselor, un rol important îl avea *claca*, formă benevolă de întrajutorare între localnici; este prezentă atât în comunităţile româneşti, cât şi în cele lipoveneşti. Numită *pasebelka* la lipoveni, ea se practică la construcţii, în special când se calcă pământul, când se ridică tavanul, la făcutul chirpiciului, la lipit în interior şi exterior, precum şi la alte munci, „la tot ce trebuia să se facă cu

[10] Monica Budiş, 1998, *Microcosmosul gospodăresc. Practici magice şi religioase de apărare*, Bucureşti, Editura Paideia, p. 9.

[11] Mircea Eliade, *Comentarii la legenda Meşterului Manole*, Bucureşti, Editura Publicom, 1943, p. 19–20.

[12] Informaţie teren de la Sebastian Fenoghin, profesor de istorie, Sarichioi, culegător Monica Budiş, aug. 1992.

https://biblioteca-digitala.ro

brațe multe"[13]. La clacă participă în special rudele. Relațiile de reciprocitate sunt obligatorii. Un aspect interesant transpare în expresia „am câștigat un om la clacă"[14] , aceasta însemnând că trebuia să-i ajuți la treabă și pe copiii celor care te-au ajutat într-o anumită situație.

Diferențele între români și lipoveni constau îndeosebi în privința credințelor în *spiritele protectoare ale casei*. Dacă la români se alegea un sfânt ca patron al casei, lipovenii, tributari ai unor mentalități mitologice slave, considerau ca spirite apărătoare ale casei și ale gospodăriei niște ființe supranaturale, pe care nimeni nu le vede, dar a căror prezență se simte. Se numesc *damavoi* cei care protejează casa, adică interiorul, și *dvaravici* cei care au în grijă gospodăria, deci exteriorul. Atât unii, cât și ceilalți au o presupusă existență dual; pot fi benefici sau malefici. Dacă damavoiul stătea în special pe cuptor, dvaraviciul își găsea lăcașul în curte, în grajd. Damavoii puteau ajuta familia, copiii mici, le puteau fi de folos când era vorba de decizii cruciale sau, dimpotrivă, îi puteau îmbolnăvi, le puteau face alt rău. „Mie mi-a povestit un moș că în 1947 lipovenilor li s-a oferit ocazia să se repatrieze în Rusia; unii au plecat, în speranța că acolo o să-i aștepte cu sare și pâine, deci cu toate bunătățile. Mulți din oamenii care au plecat nu au făcut față... Moșul de care vă spun, pe atunci paznic la primărie, a vrut să plece în Rusia. Baba (soția) lui nu a vrut să plece. Moșul supărat, poate că a luat și o țuică, s-a culcat și a visat că a venit un puști de 10–15 ani, îmbrăcat cu cizmulițe, pantaloni, cămașă pe afară și tichie roșie, deci nici copil, nici flăcău. I-a zis moșului să-i dea voie să se culce lângă el în pat; moșul l-a luat din pat și l-a aruncat. El atunci, s-a dus spre perete, spre moș să-l îmbrățișeze, să doarmă lângă moș. Atunci l-a luat moșul, l-a aruncat pe laviță. L-a lovit foarte tare și a și strigat «ui, ui, că tare l-am lovit». S-a trezit nevastă-sa; i-a cerut să-i spună ce a visat; i-a spus. Nevastă-sa i-a zis moșului: «poți să faci tu o mie de acte, că de aici nu pleci; ăsta nu-ți dă voie». Și n-a mai plecat moșul"[15]. De asemenea, dvaravicii puteau netezi coama și coada cailor, le puteau aduce fân sau, dimpotrivă, le puteau încurca coama și coada, îi puteau speria în așa măsură, încât caii puteau slăbi, peste noapte puteau fugi din grajdul stăpânilor. Damavoii și dvaravicii fiind prezenți în cultura populară lipovenească, cu similitudini în cultura altor populații slave, dar inexistenți în cultura populară românească, dau alături de alte elemente, nota de identitate etnică.

Printre puterile protectoare este considerat și *șarpele casei*, datină practicată atât de români, cât și de lipoveni. Divers colorat, el poate fi sau nu omorât, în funcție de credința interlocutorului. *Cuibul rândunelelor și al berzelor* nu trebuia distrus, nici puilor nu trebuia să li se facă vreun rău, deoarece făceau parte din panteonul ființelor benefice pentru casa și familia la care își făceau cuibul.

[13] Informație teren de la Vasile Dolghin, profesor de limba română, Sarichioi, culegător Monica Budiș, aug. 1992.

[14] *Ibidem*.

[15] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

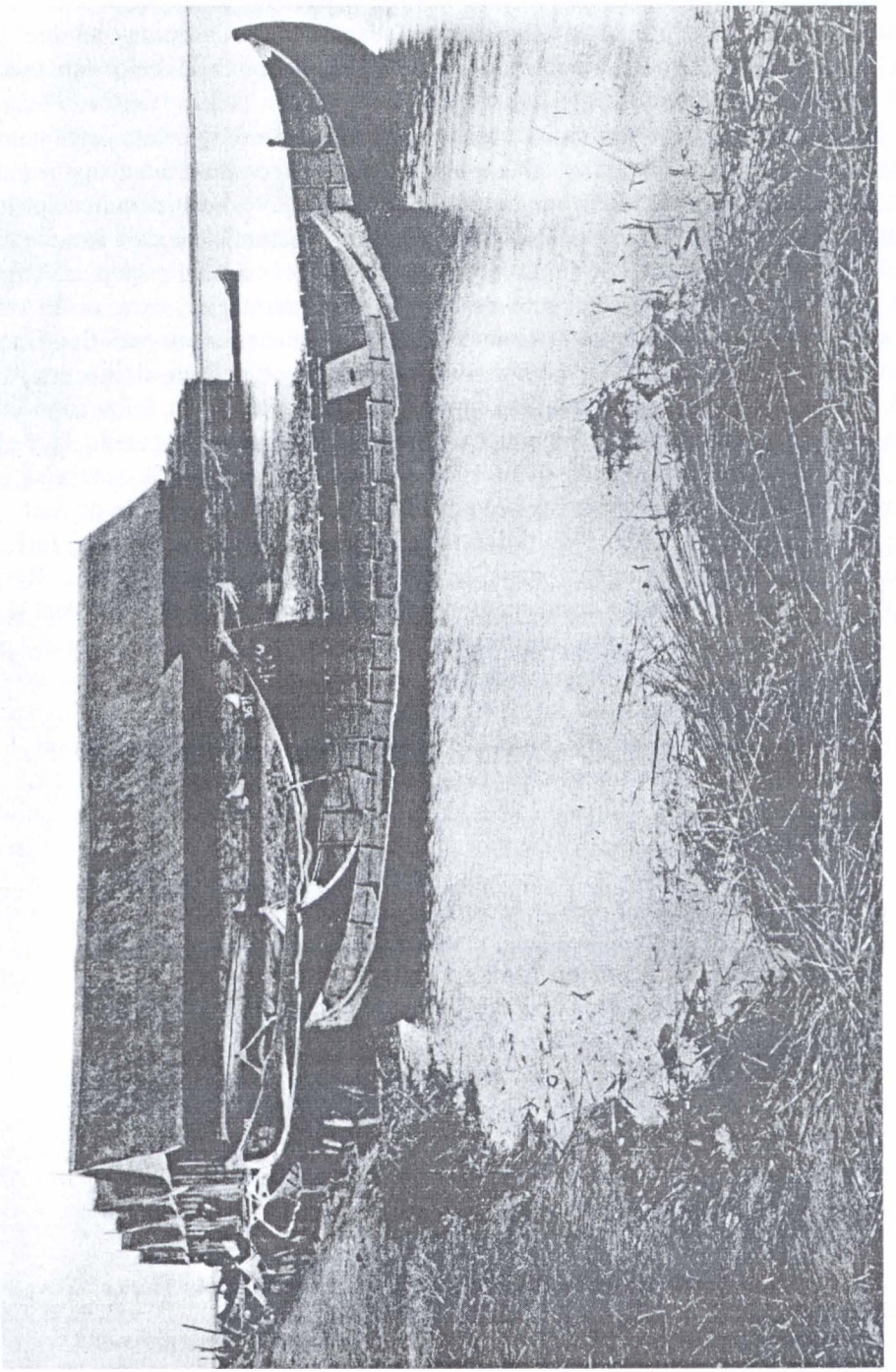

16. Cherhanale în Jurilovca.

https://biblioteca-digitala.ro

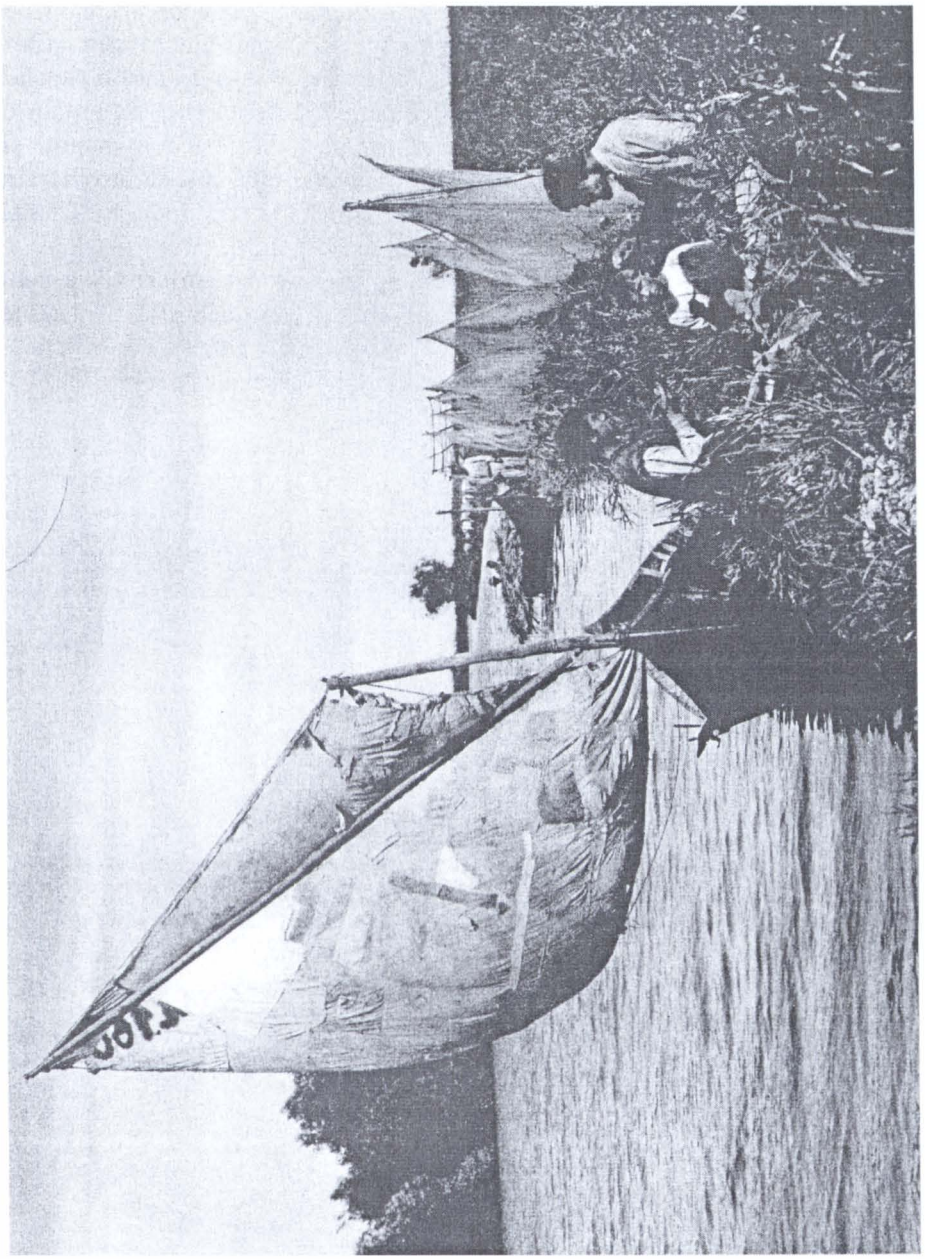

17. Canal în Delta Dunării.

https://biblioteca-digitala.ro

În concluzie, începând cu a doua jumătate a secolului al XVII-lea, în arealul primitor al Dobrogei se naturalizează o populaţie de origine rusă, venită din părţile Donului ori ale Kubanului, nemulţumită din cauza frământărilor social-economice şi a opresiunilor religioase ce aveau loc în Rusia acelor timpuri. Pe vremea ţarilor Alexei Mihailovici şi Petru I, care voiau să introducă anumite reforme în ritualul ortodox şi care au nemulţumit o mare masă de oameni, în biserica rusă s-a produs o schismă, ce a determinat, pe de o parte, nesupunerea *rascolnicilor* (numiţi şi *strigolnici, staroveei, starobreaţi* ori *schismatici*), pe de alta, răspândirea lor în vaste spaţii europene şi extraeuropene: Alaska şi Canada, Australia şi China, Turcia şi Bulgaria etc.

Deşi s-au integrat bine în mijlocul comunităţilor româneşti cu care s-au interrelaţionat, aceşti ruşi lipoveni au făcut eforturi susţinute pentru a-şi menţine identitatea etnică. Luând un singur segment al obiceiurilor – cele de construcţie – remarcăm atât asemănările cu obiceiurile majoritarilor, cât mai ales deosebirile.

https://biblioteca-digitala.ro

REFLEXE ALE PROBLEMEI DOBROGENE ÎN LITERATURĂ (ÎNTRE POLITIC, ISTORIC ŞI ETNIC)

ARMAND GUŢĂ

Intrarea României şi Bulgariei, împreună, în Uniunea Europeană, la 1 ianuarie 2007, nu credem că a fost întâmplătoare. Cercurile politice de la Strasbourg şi Bruxelles au admis, în această comunitate, fostele state comuniste din estul şi centrul continentului, pe baza anumitor criterii: politice, economice, regionale, destine istorice apropiate, de altfel, destul de obiective. Apreciem că ultimul val de aderare a fost şi cel mai dificil. Exigenţele europene impuse românilor, pe de o parte, şi bulgarilor, pe de altă parte, împreună cu experienţa aderării anterioare a altor ţări, cunoscută în prealabil, ne-au marcat pozitiv percepţiile, la nivelul mentalului colectiv. Putem să gândim şi să vorbim, astăzi, deschis şi necenzurat, despre evenimente şi amintiri din istoria noastră comună.

În acest articol ne-am propus să-i prezentăm cititorului român câteva imagini, oameni, locuri şi fapte din creaţia literară artistică bulgărească de acum 60–70 de ani, pe care autorii le-au plasat în Dobrogea de Sud. Eventuale dispute interetnice s-au stins demult. Clasele politice şi intelectualii secolelor al XX-lea şi al XXI-lea, din Bulgaria şi România, s-au orientat spre realizarea unor proiecte de colaborare care acoperă întreaga gamă a relaţiilor dintre două state cu drepturi depline ale Uniunii Europene.

Dobrogea, acest ţinut pietros şi secetos, plin de praf şi istorie, frământat de paşii tuturor etniilor migratoare, în drumul lor spre „a doua Romă", a fost râvnită de toţi, a aparţinut nimănui şi tuturor. Loc de colonizare şi asimilare, motiv şi pretext pentru nenumărate războaie, un ţinut atemporal, dar european, marcat de dorinţe şi neîmpliniri, locuit de oameni duri, inflexibili, europenizat prin tradiţie, asianizat prin poziţie şi influenţă, reconvertit religios de zeci de ori de-a lungul existenţei stăpânirilor, a fost o provincie mult încercată şi disputată, cucerită şi recucerită, pustiită şi repopulată, urâtă şi iubită.

Problema Dobrogei de Sud a frământat puternic cercurile politice şi intelectuale bulgăreşti şi româneşti în perioada interbelică. În deceniile al doilea şi al treilea ale secolului trecut, unele grupări politice de la sud de Dunăre,

Anuar IEF, serie nouă, tom. 18, 2007, Bucureşti, p. 105–116

https://biblioteca-digitala.ro

susținute de Germania și Italia și, tacit, și de către URSS, au promovat o atitudine revizionistă. Mediile de informare îi prezentau pe bulgari drept singuri locuitori ai teritoriului dintre Dunăre și Marea Neagră, străvechiul pământ al Dobrogei fiind considerat un spațiu locuit neîntrerupt numai de ei, de-a lungul istoriei. La rândul lor, românii aduceau propriile argumente istorice, pertinente, referitoare la prezența lor pe aceleași teritorii, dovezi de viețuire neîntreruptă, din Antichitate și până în zilele noastre, bazate pe mărturii documentare și arheologice aparținând Antichității, Evului Mediu și timpurilor moderne. La acestea se adăugau argumentele demografice, etnografice și politice ale specialiștilor și politicienilor români care considerau frontiera dobrogeană româno-bulgară, trasată prin pacea de la București din august 1913, ca fiind justă și naturală.

Teritoriul alipit României în 1913, ca o completare a frontierei de sud-est, nu reprezintă o unitate cu caracter specific. Efemerul său nume de *Cadrilater*, întrebuințat cu prilejul negocierilor diplomatice din vremea războaielor balcanice, n-ar fi existat niciodată dacă, la 1878, i s-ar fi atribuit statului român, de curând independent, o Dobroge judicios limitată, fără acea absurdă frontieră în zig-zag care brăzda în chip arbitrar stepa dintre Mangalia și Silistra. Tot așa cum, geografic, aceleași fenomene se prelungesc de la gurile Dunării până la Coasta de Argint și până la colinele Deliormanului, tot astfel, din punct de vedere istoric, Cadrilaterul nu poate fi separat de restul Dobrogei[1].

În perioada 1913–1940, acest teritoriu a aparținut României, în urma Tratatului de pace de la București. Din punct de vedere istoric, geografic și demografic, Cadrilaterul avea circa 7 726 de kilometri pătrați, o populație majoritară musulmană alcătuită din turci, tătari, cerchezi, amestecați cu bulgari, colonizați aici după 1836, români, locuitori străvechi, greci, țigani și alții, care în 1930 număra 387 027 persoane. În temeiul articolului 11 al Tratatului de la București din 10 august 1913, s-a fixat noua graniță dobrogeană a României față de Bulgaria astfel: frontiera pornea de la Dunăre, din sus de Turtucaia, și ajungea la Marea Neagră, la miazăzi de Ekrene[2].

Bulgaria considera că această frontieră i-a fost impusă într-un moment de slăbiciune, întâlnit în istoria fiecărei națiuni de-a lungul existenței sale, ca rezultat al politicii impuse de București. Folosind pârghii ale ideologiei comuniste și naționaliste, sprijinită de acțiunile Organizației de Rezistență Dobrogeană (ORD), politicienii bulgari au insuflat populației sentimente antiromânești generale. (ORD

[1] Radu Vulpe, *Dobrogea meridională în antichitate*, în vol. *Cadrilaterul. Publicație festivă. După un pătrar de secol: 1913–1938 de stăpânire civilizatoare românească*, Cernăuți, 1938, p. 1.

[2] I. Ion Nistor, *Recuperarea Cadrilaterului. Cu ocaziunea aniversării de 25 de ani de la anexarea Dobrogei Noi*, în „Analele Dobrogei. Revista Societății Culturale Dobrogene", anul XIX, vol. II, Cernăuți, 1938, p. 263.

https://biblioteca-digitala.ro

era susţinută financiar de Sofia şi era alcătuită aproape exclusiv din bulgari macedoneni, care întreprindeau acţiuni teroriste împotriva elementului românesc preexistent aici şi împotriva elementului aromânesc şi românesc colonizat după 1919 în Dobrogea de Sud.)

În perioada 1913–1940, populaţia bulgară din Cadrilater a beneficiat de drepturi culturale şi politice: a avut şcoli, asociaţii culturale, case de editură, reprezentanţă egală în cadrul administraţiei locale etc. Dar, politica românească legată de implantarea coloniilor române şi aromâne în teritoriu a lezat, prin amploare şi presiune, sentimentele bulgarilor, aceştia simţindu-şi ameninţate proprietăţile şi integritatea etnică. A apărut o adevărată „psihoză", o teamă exagerată faţă de politica de românizare dusă de autorităţile de la Bucureşti şi de reprezentanţii acestora.

Trebuie menţionat că disponibilitatea reprezentanţilor etnicilor bulgari de a colabora cu autorităţile române nu a fost eficientă din cel puţin patru motive principale:

1. Teama dobrogenilor de ORD, organizaţia revoluţionară (comitagii) care acţiona clandestin în Dobrogea de Sud într-o manieră teroristă, asediind, la propriu, graniţa româno-bulgară, ucigând populaţia civilă română şi aromână colonizată aici.

2. Teama stigmatizării ulterioare a celor care au colaborat cu românii a generat un refuz constant şi tacit al populaţiei bulgare de a coopera, o indiferenţă în a accepta acţiunile autorităţilor române.

3. Literatura naţionalistă bulgară, cu tendinţe de extremă dreaptă, tipărită la Sofia, care circula clandestin, făcea permanent apel la rezistenţă contra românilor şi contra politicii lor de implantare în Dobrogea de Sud.

4. Asupra mentalului colectiv al bulgarilor trăitori în Dobrogea de Sud se exercita o influenţă nefastă a politicii ultranaţionaliste şi revizioniste promovată, la nivel naţional şi diplomatic internaţional, de către clasa politică bulgară, în perioada interbelică.

În cadrul acestei politici, intelectualii bulgari, în special scriitorii, au publicat nuvele, povestiri şi romane în care descriu, uneori tendenţios, secvenţe din viaţa cotidiană dobrogeană, precum şi evoluţia relaţiilor interetnice şi interconfesionale din Dobrogea.

Aceste imagini literare reiau vechi stereotipuri mentale tradiţionale, formate de-a lungul istoriei contactelor româno-bulgare, adesea completate cu elemente de ideologie naţionalistă, mai mult sau mai puţin cosmetizate în literatura publicată în perioada interbelică. Odată cu afirmarea ideologiei naţionaliste de extremă dreapta în Europa şi creşterea influenţei politice germane în Europa de Sud-Est, clasa politică bulgară şi-a intensificat acţiunile politice şi diplomatice. În

https://biblioteca-digitala.ro

scurt timp, Bulgaria a trecut în tabăra revizionistă a Sistemului de pace de la Paris–Versailles, militând pentru modificarea frontierelor *impuse* în 1919–1920. În tragicul an 1940, când România reîntregită a fost dezmembrată în urma acordurilor germano-sovietice (Pactul Ribbentrop – Molotov) din 1939, prin cedarea Basarabiei, Bucovinei şi ţinutului Herţei, URSS-lui, în iunie 1940 şi apoi prin Dictatul de la Viena din luna august a aceluiaşi an, Bulgaria a cerut, imperios, cedarea Cadrilaterului. Negocierile au început în septembrie 1940 la Craiova, nefiind lipsite de tensiuni. Au existat mai multe proiecte privind cedarea acestui teritoriu, dar Bulgaria dorea o rezolvare definitivă a diferendului teritorial cu România, prin cedarea necondiţionată, urmată de schimburi de populaţie din Cadrilater. Pe 7 septembrie 1940, la Craiova, România a semnat, sub o teribilă presiune politică internaţională, actul cedării Cadrilaterului către Bulgaria. Interesantă este tratarea acestui eveniment politico-diplomatic de către intelectualitatea bulgară, dar mai ales de către scriitorii bulgari care au publicat primele „mărturii" ale populaţiei bulgăreşti referitoare la prezenţa şi acţiunile autorităţilor româneşti în Dobrogea de Sud, între anii 1913 şi 1940. Amintim că nici astăzi statul bulgar, de comun acord cu statul român, nu a plătit bunurile mobile şi imobile ale refugiaţilor din Cadrilater. Abordarea subiectului cedării Dobrogei de Sud şi prezentarea atitudinii populaţiei bulgăreşti se face într-un stil din care nu lipseşte marca ideologiei revizioniste a vremii, dominată, uneori, de o politizare excesivă, cu accente desuete.

Cartea scriitorului bulgar Filip A. Makedonski, *Бунтат в Силистра* [„Revolta din Silistra"], a fost scrisă şi tipărită la Silistra în 1942[3]. Ea este dedicată celui care a inspirat romanul *Marele exilat* şi bulgarilor din Dobrogea cu ocazia zilei de 1 octombrie, *anul sfânt al eliberării oraşului din „ultima robie românească"*[4]. Autorul mulţumeşte *Fondului eliberării pentru ridicarea bustului comemorativ al căpitanului Mamarcev,* un fost comandant bulgar care în timpul Primului Război Mondial s-a remarcat prin acţiunile sale ostile românilor, după cum atestă amintirile refugiaţilor din regiune[5].

În cartea sa, *В освобождениа Добруджа* (*Пътни бележки*) [„Prin Dobrogea eliberată. Note de călătorie"], apărută la Sofia, în 1941, cu autograful scriitorului, Zmej Gorjanin ne prezintă problema dobrogeană din perspectivă ideologică bulgară, a amintirilor din copilărie, actualizate de povestirile tatălui său, fost combatant în războaiele balcanice (îl preocupă mai ales al Doilea Război Balcanic)

[3] Македонски, А. Филип, *Бунтат в Силистра*, Силистра, 1942, p. 12–15.

[4] *Ibidem.*

[5] Col. Ionescu Dobrogeanu, *Invazia barbară din 1916–1919 în judeţul Tulcea*, Arhiva Dobrogei, vol. II, 1919, Bucureşti, p. 182–212.

https://biblioteca-digitala.ro

şi continuă cu propriile experienţe de jurnalist observator al primelor zile ale alipirii Dobrogei de Sud la Bulgaria[6].

[6] Змеи Горянин, *В ослобожениа Добруджа (Пътни бележки)*, Софиа, 1941, p. 3, 4, 5, 8, 9, 12, 21, 25.

Aici era stăpân înainte de turci boierul Balica, care îşi avea acolo castelul şi domeniul, care se numea Carbona; acesta avea propria sa armată şi flotă, fiind stăpânul unei ţări independente, cuprinsă între Dunăre şi Mare. Turcii i-au trimis solii să se supună şi să devină nobil turc. Dar Balica le-a răspuns că el nu vrea să devină robul nimănui. Aşa că turcii au trimis o mare armată împotriva lui. Balica şi bulgarii lui i-au învins şi i-au gonit pe turci. Dacă au văzut turcii că nu este cu putinţă să-l înfrângă pe calea armelor pe Balica, au apelat la un plan josnic şi viclean. Au trimis un grec, îmbrăcat ca un călugăr, care s-a dus la castelul lui Balica şi l-a otrăvit pe acesta. Dar asta nu a fost de folos, deoarece locul de conducător a fost luat de Dobrotici, fratele lui Balica. Dobrotici a strâns o armată puternică şi s-a luptat cu turcii până când aceştia l-au recunoscut ca stăpân absolut peste un pământ independent. – cf. idem, p. 6.

Cartea se adresează copiilor bulgari pentru a le face cunoscute *istoria şi drepturile bulgarilor asupra Dobrogei*. La întrebările *pline de candoare* ale copilului Zmej, privind războiul, tatăl îi prezintă propria versiune despre război: *Tată câţi duşmani ai ucis* [...]. *Tatăl i-a răspuns: „I-am învins pe turci, am eliberat Macedonia şi Tracia, dar românii josnici ne-au atacat pe la spate, smulgându-ne Dobrogea noastră. Şi ştii ce pământ frumos era Dobrogea: mănos* [...]., *pământ de aur. Oriunde îţi arunci ochii vezi doar lanuri de grâu, grele, care se clatină în vânt". [...] Aceste cuvinte nu le-am putut uita toţi aceşti douăzeci şi şapte de ani* – scrie autorul. *De-a lungul acestor lungi ani am umblat prin toată Bulgaria şi în ţări străine, dar gândurile mele au rămas întotdeauna pe harta Dobrogei pe care tata mi-a desenat-o în caietul meu de geografie* [...]. *Şi s-a întâmplat, copii, să am ocazia să merg şi să intru în Dobrogea cu primii soldaţi, care veniseră să-i elibereze pe bulgarii înrobiţi. Am putut să văd şi pământul despre care am ascultat în copilărie şi să cunosc bucuria fraţilor noştri bulgari care timp de 27 de ani au fost sub robie. Şi ştiţi ce m-a impresionat cel mai mult? Bucuria celor mici. Pentru ei am scris aceste rânduri. Înainte de a pleca, au venit la mine, acolo pe chei, la Varna, patru copii, doi băieţi şi două fete. Cele două fete mi-au dat un buchet de flori de câmp cu rugămintea de a-l oferi copiilor bulgari din fostul Cadrilater, ca semn al frăţiei şi a faptului că nu au fost uitaţi de fraţii lor din Bulgari.* [...] *În Balcic a sosit armata noastră şi primarul ţine o cuvântare în care mulţumeşte cu lacrimi în ochi soldaţilor eliberatori. Şi cel mic strigă, ura, ura, după fiecare cuvânt rostit de primar şi cetăţeni, făcând mare gălăgie. Mama lui încearcă să-l tempereze, dar eu îi iau apărarea. Apoi o întreb pe aceasta cum îl cheamă pe copil. Simeon răspunde ea cu mândrie, ca pe ţarul Simeon. Românii nu mi-au dat voie să-l botez cu numele ăsta, aşa că m-am dus cu el la Dobrici la vechea biserică, la un preot bătrân care mi l-a botezat.* [...] *Cavarna este mai mică decât Balcicul, dar locuitorii ei şi-au păstrat mai bine limba şi identitatea. Oraşul este la doi kilometri de coastă. Pe drum m-am întâlnit cu doi băieţi şi trei fete îmbrăcaţi în costume bulgăreşti. Aceştia mă salută şi mă întreabă dacă vreau să-l văd pe moş Petr. Cine este moş Petr, întreb eu. Cel mai bătrân om din Cavarna, îmi răspund ei. Bine, să mergem, zic eu. Să mergem, domnule zic copii, nu este departe de aici. Ajungând l-a moş Petr, acesta mă întâmpină cu urarea: „Bine ai venit fiule, spusă cu lacrimi în ochi. Dacă nu ar fi fost copiii ăştia nu aş fi aşteptat atâta amar de vreme eliberarea, pentru ei am aşteptat-o, pentru copii", zice moş Petr, ştergându-şi lacrimile de pe obraz"* – cf. idem, p. 6, 21, 25. *Am călătorit cu vasul gândindu-mă la cuvintele care mi-au fost spuse de nişte prieteni despre copii bulgari din Balcic, prima noastră oprire dinspre Varna. Toţi copii născuţi după război în Balcic nu ar şti bulgăreşte şi ar fi fost obligaţi să înveţe româneşte sau, credeam eu, părinţii lor îşi uitaseră limba.*

Un glas lăuntric m-a îndemnat să plec şi să văd cu ochii mei despre ce este vorba. M-am urcat pe vas şi acesta şi-a ridicat ancora îndepărtându-se de chei. Muzica cânta neîncetat pe puntea vasului melodia, „Tărâmul Dobrogei", *impregnată cu uralele soldaţilor noştri. Burgas* [era numele vasului, *n.n.*] *era mare şi naviga cu toată viteza spre Balcic şi în curând am ajuns lângă coastele Varnei şi eu ca toţi călătorii, civili şi militari, ne-am repezit pe punte ca să vedem cum trecem vechea*

https://biblioteca-digitala.ro

Cartea a fost scrisă după memoriile personale ale lui Zmej Gorjanin – scriitorul folosea un pseudonim literar –, a fost tipărită la tipografia Rodina, în luna decembrie a anului 1940, în 15 000 de exemplare, din care 400 în ediție de lux, cu autograful scriitorului.

O a doua abordare, mai subtilă și mai profundă a problemei stăpânirii române asupra Dobrogei de Sud, o întâlnim în cartea lui I. Kaliakrenski, *Смехът на Добруджа* [„Farse dobrogene"]. Sub pretextul redării unui dialog, imaginar, între Bai Ganiu, popularul erou bulgar al lui Aleko Constandinov, prototipul bulgarului occidentalizat în imagine, dar balcanic în comportament, o combinație între candoarea și lipsa de educație *occidentală* a țăranului bulgar și încercările timide de modernizare a mentalității și Bai Ganiu Dobrudjanski, prototipul înțelepciunii populare locale, neieșit încă din țară până atunci, autorul încearcă să redea imaginea și percepțiile bulgarilor față de prezența românească în zonă. Prin acest

graniță maritimă ce separase nefiresc două părți a aceluiași pământ bulgăresc vreme de 27 de ani. Nu departe se zărea Ecrene, promotoriul unde se observau cele două puncte de control ale frontierei, cel bulgăresc și cel românesc. [...]

La orizont se zărește Balcicul, un arc enorm de verdeață, unde peste tot vedeai banere cu urarea „Bine ați venit, fraților!". Eu nu am privi, nici steagul mare al Bulgariei, nici arcul de verdeață, nici vilele luxoase, înconjurate de natura splendidă ca într-o pictură, ci am privit spre un grup de copii, puțin speriați și emoționați, aflat undeva la marginea cheiului, care priveau cu ochii lacomi de mirare la vasul bulgăresc ce sosea la chei. Când am coborât pe țărm i-am întrebat de ce priveau cu nesaț la vasul nostru, Burgas, dar și la celelalte care îl însoțeau. Spre surprinderea mea, o fetiță, îmbujorată toată, mi-a răspuns într-o frumoasă limbă bulgară prin următoarele cuvinte: „Noi, toți locuim pe plajă și știm că românii nu au asemenea mari și frumoase vase ca acesta". „Poate că au, dar nu le aduc până aici?, întreb eu, apropiindu-mă și mai mult de copii. Copii îmi răspund: – Pentru că Balcicul este bulgăresc. Ei știu că dacă aduc asemenea vase aici, noi nu o să ne bucurăm. De aia!" Auzindu-i cum vorbesc mi-am simțit ochii umezi și le-am întins buchetul de flori, oferit de copii bulgari din țară pentru ei, cei din fosta străinătate. [...] *„Aceste flori sunt pentru voi. Mi-au fost date de două fete din Varna". Cel mai mic dintre copii a luat florile, cu petale multe, dese, erau de fapt două buchetele. O fetiță a strigat: „Stați, vom desface buchețelele și fiecare dintre noi va lua acasă câte o floare. Aceste flori nu sunt unele obișnuite și o să ne amintească toată viața noastră de momentul eliberării Dobrogei". Am plecat prin oraș, străbătând micile străzi în pantă și pe toate am văzut case în stil bulgăresc cu acoperișurile în trei ape. Pe străzile mici și înguste m-am întâlnit cu un alt grup de copii, care urmăreau de departe manifestările organizate de primărie în cinstea eliberatorilor și a eliberării Dobrogei de sub stăpânire românească. Am intrat în vorbă cu ei și am aflat că toți știau bulgărește.* [...] *Ei m-au întrebat cu ce mă ocup. Eu le-am răspuns că sunt scriitor. Puțin nedumeriți, poate nu au înțeles cuvântul sau nu își puteau imagina cu ce se ocupă un scriitor, le-am promis că le voi trimite niște cărți de-ale mele de la Sofia, imediat ce am să mă întorc în capitală. Un copil de vreo cinci ani îmi cere și el o carte. Atunci îl întreb dacă știe să scrie și să citească în bulgară. El îmi cere o bucată de hârtie și un creion pe care își scrie numele la care adaugă și cuvinte în bulgară. „Nene, eu știu și românește, dar îți promit că o să uit"* [...]. *După patru zile foarte frumoase am plecat cu vasul nostru la Cavarna. Până și natura se bucura de eliberare, vremea era splendidă.*[...] *De aici am plecat la Caliacra, cel mai estic punct al coastei bulgare. Vasul nostru era escortat acum de un grup de delfini care se jucau, parcă, de bucuria revederii noastre. Cândva, când turcii erau stăpâni aici, de pe promotoriul stâncos al Caliacrei, s-au aruncat patruzeci de fecioare bulgare, care nu vroiau să-și schimbe credința.*

https://biblioteca-digitala.ro

dialog plin de aluzii şi ironii, autorul face referire la politica de colonizare a Dobrogei de Sud cu populaţie românească, legându-se de formulările stereotipe ale politicienilor de la Bucureşti [7].

Atitudinea generală a populaţiei bulgare din Cadrilater s-a datorat, în mare parte, şi activităţii scriitorilor bulgari care au prezentat în mod voit distorsionat situaţia sociopolitică a regiunii, supusă neîncetat atacurilor cetelor teroriste ale comitagiilor şi atacurilor presei bulgăreşti. Poate că nici politica administrativă a statului român şi nici calitatea oamenilor implicaţi în procesul de integrare a regiunii nu au favorizat apariţia unui climat amiabil într-o situaţie şi aşa destul de tensionată. Cu ajutorul povestirilor, nuvelelor, amintirilor şi romanelor, intelectualii şi politicienii bulgari au reuşit să obţină *retrocedarea Cadrilaterului.*

[7] Калиакренски, Иван. *Смехът на Добруджа*, Силистра, 1942, p. 17, 19, 25, 27.

„La cârciumă, Ganiu Dobrujanski îşi ocupă locul preferat, undeva în spate şi începe să discute în contradictoriu cu Bai Ganiu, despre politică. Dacă vin la putere ai noştri, vor muta Dunărea lângă sat, nu v-a mai fi secetă aici. O fi adevărat? S-a dus vorba că Ganiu Dobrujanski, este foarte bogat şi darnic şi într-o zi el cumpără toate alimentele dintr-un sat, fără a plăti vreun ban, oferind în schimb nişte flori aduse de departe de un cunoscut. Bai Ganiu Dobrujanski, nu înţelege ce este o colonizare, în ţinuturi aşa de pustii? Dar acolo nu sunt sălbatici..!?. I se explică de către Bai Ganiu că fenomenul colonizării este foarte vechi, încă din antichitate: grecii au colonizat coastele Mării Mediterane şi Mării Negre, întemeind aici prospere colonii, aducând aici civilizaţia şi cultura greacă, apoi au urmat romanii, şi apoi românii. Ganiu Dobrujanski întreabă ce au adus românii aici, că nu trăim mai bine, şi nici româneşte n-am învăţat? [...].

Intrigat de faptul că preţul abonamentului la ziare creşte de la o lună la alta, Bai Ganiu îl întreabă pe Ganiu Dobrujanski care este cauza scumpirii acestora. I se răspunde că hârtia este din import. „– Cum asta, replică Bai Ganiu, ţara asta nu are destul lemn să il transforme în hârtie?". „– Ba da, dar ei, exportă lemnul cu 100 de lei metrul cub şi importă hârtia cu 1000 de lei sulul". Într-o zi de vară, Bai Ganiu Dobrujanski dorea să citească ziarele centrale dar, încercat fiind de un somn de după amiază se grăbeşte să ajungă cât mai repede la hotel. La recepţie, vede ziarele centrale cu titlurile mari de o şchioapă scrise cu roşu, care îl intrigă. Îşi ia câteva ziare în cameră şi decide să se edifice în legătură cu conţinuturile ascunse ale titlurilor mari (este vorba de „Universul" în limba română). *Trebuie să fie ceva foarte important dacă sunt scrise cu roşu. Citeşte de două, apoi de trei ori articolele cu pricina, dar nu înţelege nimic. Bai Ganiu îl lămureşte că este vorba de unul Morgan, un milionar american, care are atâtea milioane de dolari încât nu le mai ştie numărul* [...]. *Atunci Bai Ganiu Dobrujanski se apucă să numere şi să adune banii, să-i scadă şi să-i înmulţească la numărul de zile şi de ani necesari lui Morgan ca să afle cât are. Socoteala dă greş, deoarece Bai Ganiu Dobrujanski are unele probleme cu zecile şi cu virgulele. Bai Ganiu, îl sfătuieşte să se lase păgubaş, deoarece e mai bine să nu ştii câţi bani ai, decât să cheltuieşti ce ai. Bai Ganiu şi Ganiu Dobrujanski, vorbesc despre politică, despre bancurile politice. „În politică nu există glumă", replică Bai Ganiu. „Ba cum să nu", răspunde Ganiu Dobrujanski. „Când strigi «trăiască», strigi «trăiţi», iar când strigi « Jos guvernul», strigi «Jos cu traiul», deoarece în politică gluma nu merge, aşa ca între noi"* [...].

„Ştii tu, bre, Bai Ganiu, cum este cu deciziile politice?", întreabă Bai Ganiu Dobrujanski. „Vezi tu podul ăla? Cât au fost **ei** *la putere, l-au construit, au construit şi şcoala şi o cale ferată şi tot ce îi trebuie unei regiuni. Foarte bine pentru ei, bravo, o să zici. Cine face aceste lucruri merită să fie votat. Dar cine învaţă, cine circulă şi cine vine aici, doar românii!"*

Într-o bună zi, Ganiu Dobrujanski călătoreşte în România şi îşi pune întrebarea, la Silistra, unde sunt munţii şi dacă Varna este în România sau Kavarna este în Bulgaria. El credea că slavii sunt peste tot şi se întreba unde este mastica bulgărească? Poate este la Kavarna sau, acum, acolo toţi beau coniac!

https://biblioteca-digitala.ro

Putem desprinde clar, concret şi la obiect sentimentele scriitorilor faţă de problema colonizării Cadrilaterului, din literatura bulgară cu iz naţionalist tipărită în Bulgaria şi România, publicată în colecţii de buzunar şi într-un tiraj de 3 000–4 000 de exemplare, având un limbaj simplu popular, menit a penetra rapid şi adânc sentimentele bulgarilor de aici. Povestirile bulgăreşti relatează concis relaţiile tensionate dintre *ciorbadji*, ţăranii bulgari, şi reprezentanţii autorităţilor române în teritoriu, pretori, jandarmi, ingineri cadastrali, primari, preoţi, funcţionari superiori etc.

În culegerea sa de povestiri *Добрузански раскази* [„Povestiri dobrogene"], apărută la Bazargic, în 1934, I. Kaljakrenski, relatează, uneori ironic, alteori cinic, relaţiile administrative dintre bulgari şi români. Povestirea *Ciorbadji*-ul ne prezintă modul în care pretorul român, un moldovean înalt şi frumos, face presiuni administrative asupra unui *ciorbadjiu* bătrân pentru a contribui cu bani la ridicarea unei biserici în comuna respectivă. Eroul povestirii, Baj Anghel, era un bătrân a cărui voinţă este graniţă şi pentru care cuvântul este lege. Baj Anghel trebuia să contribuie cu bani pentru construirea unui cazan destinat botezului, dar lucrul la acest obiect de cult se prelungea la nesfârşit şi pretorul român îl cheamă şi îl umileşte pe bătrânul *ciorbadjiu*, numindu-l leneş şi mincinos. Baj Anghel plânge din cauza acestor cuvinte grele, regretând că nu mai este suficient de puternic pentru a-i răspunde bărbăteşte acestui român *rău* [8].

În povestirea *Radoi* sunt descrise obligaţiile zilnice ale lui Radoi, mărunt slujbaş la primărie, când, într-o zi caniculară de vară, soseşte învăţătorul român care îl căuta pe primar pentru a-l ruga să convoace toţi oamenii din comună, având ceva foarte important de comunicat. Radoi îi explică dascălului român că oamenii sunt sătui să-i întreţină pe el şi pe primar, darămite să-l şi mai asculte. Oricum, niciun copil bulgar nu urmează şcoala românească din comună. Învăţătorul insistă şi împreună cu primarul zadarnic îi aşteaptă pe oameni până la apusul soarelui, pentru că nici un bulgar nu vine la adunare.

Relaţia de colaborare dintre un tânăr inginer cadastral român şi Baj Nedko, un respectat *ciorbadjiu*, reprezentantul satului în problema trasării noilor amplasamente destinate implantării viitoarei colonii româneşti constituie subiectul povestirii *Baj Nedko*. Acesta îl invită pe tânărul inginer la cină. Inginerul român nu ştie decât limba rusă, iar Baj Nedko numai bulgăreşte, dar înţelege puţin româneşte, iar vinul şi cina mediază comunicarea. Cuvintele pe care le rostea inginerul în rusă nu aveau corespondent în bulgară, dar dialogul a fost un succes, apropiindu-i pe cei doi. Într-o seară, câteva zile mai târziu inginerul român l-a invitat pe Baj Nedko la el în cameră să îi arate harta cadastrală, pe care solul şi cotele de înălţime se aflau frumos desenate. Inginerul explică şi Baj Nedko pune

[8] Калиакрески, Илиа, *Добружански раскази*, Издание на Българската Народен Университет Базарджик, 1934, p. 14.

https://biblioteca-digitala.ro

degetul său gros pe liniile roşii de pe hartă, adăugând: „Uite coloniştii, aşa, erau mai departe, lua-i-ar dracu!" A doua zi, Baj Nedko le explică sătenilor ce a înţeles el din planul inginerului român: „Uite, aici, dealul al doilea înspre [...] o să-l dea coloniştilor. Uite, aici o să fie noul drum, nici un dobitoc nu va mai putea paşte aici. Bine e şi pentru noi, bine e şi pentru ei. Ce mai vreţi..." Cum unii erau mai tari de cap, Baj Nedko le explică din nou planurile văzute de el. Unii, nemulţumiţi, mormăie, comentează şi se îndepărtează.

Seara, Baj Nedko îi spune inginerului român că toţi bulgarii au fost înştiinţaţi de planurile cadastrale, dar la plecare îl înjură pe inginer de mamă. A doua zi, inginerul pleacă la Bucureşti şi rămâne acolo, iar în locul său vine altul tăcut, dur şi brutal. Acesta într-o săptămână îşi termină munca şi pleacă. Trece o săptămână, o lună şi oamenii încep să uite măsurătorile cadastrale, viaţa satului scurgându-se după tipicul locului. În salonul primăriei era expus frumosul plan cadastral, cu toate cotele de înălţime şi toate revelementele, marcat din loc în loc cu nişte ace [...] Ţăranii erau nemulţumiţi, şuşoteau şi spuneau toţi că ei ştiu ce vor coloniştii. Planul nu era nici pe departe aşa cum îl descrisese Baj Nedko. Cele mai bune locuri şi apropriate de sat au fost date coloniştilor[9].

În povestirea *Baba Mila*, registrul narativ îmbracă forme populare pline de ironie şi cinism, menite să sublinieze vexaţiunile autorităţilor române faţă de micul producător agricol bulgar. Noul agent sanitar şi şeful lui îi amendaseră pe toţi bulgarii pentru o „amărâtă de brânză" şi ridicaseră actele de producători de la douăzeci de oameni pentru câţiva zeci de lei neplătiţi. Aşa că toţi ţăranii trebuiau să se ducă la oraş, la Silistra.

Agentul sanitar, scrupulos, încheiase pentru fiecare bulgar câte un proces-verbal de constatare pentru alimentele destinate vânzării. Pe la cinci dimineaţa, reprezentantul satului a plecat cu căruţa la oraş. S-a întors la sfârşitul zilei, pe o ploaie torenţială. Satul era cuprins de întuneric şi tăcere. Baba Mila era neliniştită, deoarece plecase l-a oraş cu brânză şi era acum judecată pentru ceva ce era peste puterile ei de înţelegere, trebuind să plătească şi o amendă mare. A doua zi de dimineaţă reprezentantul satului comunică bulgarilor rezultatul demersului său administrativ: toţi bulgarii trebuiau să plătească din nou autorizaţia de mic producător, altfel nu vor mai avea dreptul să vândă în oraş (Bazargic)[10].

Tensiunile dintre locuitori, generate de vechile dispute pentru pământ, sunt tratate în povestirea *Balkanski*. Baj Slavi nu-i avea la inimă „pe ăştia, funcţionarii". Noul primar era colonist din Macedonia, noul secretar, din Vechiul Regat, chehaia, turc de vârstă mijlocie şi doi jandarmi înalţi şi groşi. Ultimul din comisie era îmbrăcat în haine de colonist, pe deasupra, purtând, pe dedesubt, un costum naţional de păstor, pe cap avea un fes ca al turcului, o vestă bulgărească, pantaloni

[9] *Ibidem*, p. 30, 32, 33, 34, 35, 36.
[10] *Ibidem*, p. 37, 38, 39,

https://biblioteca-digitala.ro

închiși la culoare, iar pe deasupra o manta lungă și neagră din lână; era cuțovlah și avea atârnată de umăr o geantă plină cu desene ale amplasamentului viitoarei colonii. Toți îl așteptau pe agronom, un vânător împătimit, iubitor de câini, dar cam acru, deoarece a treia oară îi împărțea pământul lui Baj Slavi, douăzeci de hectare de pășune, *cel mai bun pământ*. Dar Baj Slavi nu s-a lăsat și s-a judecat cu ei și cu avocații lor la tribunal la Silistra. După cinci ani de procese, primăria câștigă în recurs și Baj Slavi este deposedat de pământ cu despăgubire în folosul comunității. Atunci în mintea sa, Baj Slavi urzește un plan de răzbunare contra blestematului de agronom [...].

Într-o toamnă, îl invită pe agronom la o vânătoare de iepuri. Agronomul acceptă invitația știind că *ciorbadji*-ul are niște câini ciobănești, frumoși și răi, sperând că, poate, bulgarul îi va dărui vreun pui. În timpul vânătorii, Baj Slavi, la rugămintea agronomului, își cheamă câinii ca să fie admirați. Dar în momentul când agronomul se îndrepta spre câini, *ciorbadji*-ul, orbit de furie și răzbunare, îi asmute asupra nefericitul vânător. Câinii îl mușcă pe acesta de mâini, față și picioare, mutilându-l. Baj Slavi îl lasă pe agronom să zacă într-o baltă de sânge și pleacă la postul de jandarmi pentru a se preda[11].

Modul în care locuitorii bulgari refuză, cu încăpățânare, colaborarea cu autoritățile române din teritoriu este prezentat în ultima povestire, *În sat*. Bulgarii sunt chemați să participe la o adunare extraordinară a primăriei privind comunicarea noilor tarife și impozite pentru anul 1929, la produsele agricole. Deși sunt anunțați toți, indiferent de etnie și religie, de către un alt bulgar – secretarul –, sătenii bulgari refuză participarea, motivând: „avem treabă, avem de secerat, nu înțelegem românește, nu ne interesează, nu ne ascultă nimeni, să facă ce vor..."[12]. Boicotul repetat al comunității bulgare îndreptat împotriva administrației locale nu face decât să adâncească prăpastia dintre coloniști, administrația românească și bulgari.

În perioada interbelică, în raport cu România, Bulgaria a fost un stat revizionist. Ea a urmărit statornic modificarea granitei dintre Dunăre și Mare și anexarea Cadrilaterului, într-o primă fază, căreia trebuia să-i urmeze, conform gândirii cercurilor politice naționaliste sofiote, anexarea întregii Dobroge. S-au întâlnit, în acest fel, cercurile naționaliste cu cele comuniste, dirijate de Comintern.

A fost creată, în cadrul mișcării comuniste, așa-numita Organizație Revoluționară Dobrogeană (DRO), care milita, urmând să îmbine mijloacele pașnice cu cele violente, teroriste, pentru ruperea întregii Dobroge din componența statului român și unirea ei cu Bulgaria[13].

În perioada interbelică, cu ajutorul statului sau din proprie inițiativă, în Dobrogea s-au stabilit aproape 10 000 de familii (înregistrate oficial în acte) din

[11] *Ibidem*, p. 45, 46, 47, 48.

[12] *Ibidem* p. 53

[13] Gheorghe, Zbuchea, *Cadrilater – Dobrogea de Sud*, în „Dosarele istoriei", an. VII, nr. 1 (65), 2002, București, p. 5.

https://biblioteca-digitala.ro

Balcani, care au creat aşezări prospere sau le-au dezvoltat pe altele şi au constituit, astfel, principalul aport de populaţie românească. Li s-au adăugat alţi români provenind mai cu seamă din Ardeal şi Banat[14].

Prezenţa zecilor de mii de români, proaspăt împroprietăriţi, a contribuit la întărirea autorităţii oficialităţilor, la impunerea unui climat de legalitate, la descurajarea incursiunii comitagiilor (fără ca ele să înceteze total), autorităţilor cerându-li-se, de către fruntaşi ai opiniei publice, aplicarea unei politici ferme de racordare a sudului Dobrogei la ansamblul naţional: *Ori voim să păstrăm actuala graniţă faţă de Bulgaria, şi atunci colonizarea este o afirmare temeinică a acestei voinţi, ori guvernul actual se gândeşte la revizuirea hotarelor de sud* – scria Pamfil Şeicaru în ziarul „Curentul", în 1929 – *şi atunci, în chip firesc, colonizarea cu plugari români a Cadrilaterului nu-şi are rostul*[15].

Relaţiile interetnice din Dobrogea, şi în special cele româno-bulgare din Dobrogea de Sud, au fost, în general, amiabile, dar marcate şi negativ, uneori, de conjunctura politică şi ideologică, de patimi şi orgolii.

Romanul *Хаика за вълци* [„Haita de lupi"] (1986) al lui Ivailo Petrov, prezintă situaţia reală a satului bulgar din timpul colectivizării forţate în sudul Dobrogei. În anii cincizeci ai secolului trecut, imaginea satului dobrogean este diferită de cea oficială comunistă, partizana armoniei etnice şi sociale a tuturor minorităţilor din Bulgaria. Autorul prezintă în culori sumbre relaţiile dintre comuniştii bulgari şi etnicii români din fostul Cadrilater. Românii şi aromânii sunt prezentaţi ca exploatatori cruţi ai bulgarilor şi ai pământului lor. Jendo Haiducul, eroul lui Petrov, povesteşte: *Pe loc am decis să-l jefuim pe primarul comunei Eniceşme. Era cuţovlah. Era bogat şi foarte ticălos. Îi chinuia pe bulgarii noştri, fura şi îi forţa pe ai noştri să devină români. Ca el erau mulţi în Dobrogea. Complicii noştri ne anunţau unde exact aveau loc ticăloşeniile şi cine le făcea. Au fost oameni bătuţi şi ucişi, trimişi în închisoare pentru nimic*[16].

Faptele sunt prezentate uneori subiectiv, alteori obiectiv. Jeno Haiducul, participant şi martor ocular la persecuţii şi omoruri, recunoaşte că el a furat şi jefuit doar, alţii ucigând pentru mai puţin sau numai din dorinţa de răzbunare. Se pune întrebarea dacă urmările războiului, propaganda antiromânească, naţionalismul promovat de comunişti sunt situaţii extreme sau doar episodice şi contextuale. Românul din Dobrogea de nord nu a ucis bulgarul, pentru că nu are nimic de împărţit cu el, dar nici realităţile Dobrogei de sud şi imaginea prezentată aici, în romanul lui Ivailo, considerăm că nu poate prezenta un adevăr omniprezent valid. În lunga perioadă comunistă a fost imposibil să fie prezentate imagini ale naţionalismului bulgar îndreptat împotriva celorlalte etnii minoritare. Tendinţa de a-i identifica pe aceştia cu cei vinovaţi de lipsurile inerente perioadei de după

[14] *Ibidem*, p. 6.

[15] Stoica, Lascu, *Împroprietărirea românilor balcanici în Cadrilater*, în „Dosarele istoriei", an. VII, nr. 1 (65), Bucureşti, 2002, p. 39.

[16] Петров Иваило, *Хаика за вълци*, София, 1986, p. 70.

https://biblioteca-digitala.ro

război reprezintă frustrările unei epoci de tristă amintire întărite de o propagandă bine instrumentată. Această culegere de texte cu tendințe naționaliste, scrise în cea mai mare parte între anii 1934 și 1942, credem că reprezintă punctul de vedere al epocii, când ideologia naționalistă, la modă în Europa acelor ani, susținută din culise, apoi de pe scena politică continentală de voci tot mai puternice promova ideea revizuirii frontierelor impuse de sistemul de pace de la Paris-Versailles din 1919–1920. O mică parte din texte au apărut în anii '80 ai secolului al XX-lea și credem că sunt republicări târzii, generate de tendința național-comunistă, tipică perioadei de eșec politic al sistemului. Nu încercăm să menajăm orgoliile poporului vecin de peste un mileniu, dar nici nu dorim să prezentăm denaturat *starea de fapt* a momentelor istorice descrise în romanele bulgărești. Cei care își neagă trecutul resimt păcatul prezentului și vor cunoaște din plin frustrările viitorului.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Горянин, Змеи, *В ослобожениа Добруджа (Пътни бележки)*, София, 1941.

Ionescu Dobrogeanu, *Invazia barbară din 1916–1919 în județul Tulcea*, în *Arhiva Dobrogei*, vol. II, 1919, București, 1920.

Калиакрески, Илиа, *Добружански раскази*, Издание на Бъалгарската Народен Университет Базарджик, 1934.

Калиакренски, Иван, *Смехът на Добруджа*, Силистра, 1942.

Lascu, Stoica, *Împroprietărirea românilor balcanici în Cadrilater*, în „Dosarele istoriei", anul VII, nr. 1(65), București, 2002.

Филип, А. Македонски, *Бунтат в Силистра*, Силистра, 1942.

Nistor, I. Ion, *Recuperarea Cadrilaterului. Cu ocaziunea aniversării de 25 de ani de la anexarea Dobrogei Noi*, în „Analele Dobrogei. Revista Societății Culturale Dobrogene", anul XIX, vol. II, Cernăuți, 1938.

Петров, Иваило, *Хаика за вълцй*, София, 1986.

Vulpe, Radu, *Dobrogea meridională în antichitate*, în vol. *Cadrilaterul. Publicație festivă. După un pătrar de secol: 1913–1938 de stăpânire civilizatoare românească*, Cernăuți, 1938.

Zbuchea, Gheorghe, *Cadrilater – Dobrogea de Sud*, în „Dosarele istoriei", anul VII, nr. 1(65), București, 2002.

https://biblioteca-digitala.ro

TEXTUL FOLCLORIC – FORMĂ DE COMUNICARE A IDENTITĂȚII CULTURALE ÎN MEDIUL DE POVESTIT AL FAMILIEI

CRISTINA GAFU

Condițiile de interacțiune și instituționalizare existente la nivelul grupurilor furnizează indicatorii pentru formarea identității și configurează modurile în care indivizii și colectivitățile se disting în relațiile lor sociale cu alți indivizi și cu alte colectivități.

Producerea și afirmarea identității se constituie în procese complexe ce marchează atât similaritatea, cât și diferența, varietatea. Similaritatea și diferența sunt indici care acționează unul în completarea celuilalt, încercarea de a stabili criterii de apartenență la un grup însemnând, implicit, determinarea acelor date ce induc nonapartenența, nonsubordonarea la o altă formă de asociere.

Identitatea se manifestă ca un construct mental, simbolic, ale cărui zone de stabilitate sunt reevaluate și negociate permanent, contextele socioculturale specifice societății contemporane accentuând această dinamică.

Procesul globalizării facilitează estomparea diferențierilor locale, o mai mare flexibilitate în administrarea identității individuale și a identității colective. În acest sens, etnicitatea, considerată una dintre componentele stabile ale identității sociale primare, poate fi, de asemenea, supusă manipulării situaționale.

Identificarea etnică a unui individ în raport cu grupul din care face parte sau a grupului în raport cu alte colectivități depinde de alocarea, atribuirea unor mărci culturale recognoscibile în ambele direcții. Diminuarea forței de penetrare și a gradului de reprezentativitate a reperelor ce țin de cadrul referențial, de background-ul istoric, cod lingvistic, religie, conduce la slăbirea coeziunii și a durabilității la nivelul grupului etnic. În consecință, se modifică atât imaginea pe care grupul și indivizii o proiectează în exterior, cât și procesul de construire a identității în interiorul grupului.

Adaptarea contextuală se poate concretiza în tentative de camuflare și chiar de negare a propriei etnii. Identificarea și validarea mărcilor culturale este circumstanțială, afirmarea unui grup etnic în anumite condiții de spațiu și timp depinzând și de activarea factorilor externi (istorici, geografici, economici, politici și sociali). Astfel, proximitatea unor grupuri etnice în același teritoriu, într-un anumit context istoric, poate să conducă la potențarea, amplificarea diferențelor, a elementelor de individualizare:

Anuar IEF, serie nouă, tom. 18, 2007, București, p. 117–125

https://biblioteca-digitala.ro

A historical situation may also create compulsions for a larger ethnic group to express broader cultural identity by including smaller ethnic groups under its fold. Such a situation sometimes prompts smaller ethnic ethnic groups to communicate difference. For the articulation of cultural identity differences are constructed in an intergroup context [...]. The political relations between different communities may develop a situation where the identity of the group and the difference to the other is conveyed *through cultural symbols*[1].

În aceste condiții, textul folcloric poate deveni o formă de prezentare, transmitere și comunicare în plan simbolic a identității culturale, dar și o variantă a identizării[2] grupurilor etnice, a stabilirii poziției în raport cu alte grupuri și a exprimării percepției asupra celorlalți.

Analiza materialelor obținute în urma cercetării de teren a urmărit identificarea acelor aspecte care, prin conservare, se constituie – și în prezent – în mărci definitorii[3] ale etnicității. Studiul de caz a fost motivat, într-o primă fază, de prezența în grup compact (94 de membri la recensământul din 2000) a italienilor în comunitatea lărgită a locuitorilor din satul Greci.

Dintre categoriile folclorice cu relevanță în procesul comunicării identității de grup, narațiunile – în special povestirile despre experiențe personale și istoriile orale – tind să ocupe o poziție privilegiată deoarece funcționează ca o modalitate de formulare, organizare și validare a unor experiențe existențiale modelate de convențiile cadrului referențial comun (norme etice tradiționale, modele comportamentale, mentalități, fond de cunoștințe și perspective comune). Narativitatea ca procesualitate și circulația narațiunilor la nivelul unei microunități sociale se manifestă în strânsă legătură cu funcționalitatea mediilor de povestit ca premisă a intensificării coeziunii de grup și garanție a contactului între generații.

Mediile de povestit facilitează emiterea și receptarea mesajelor, experiențelor narative și se bazează pe determinarea acelor constante (cadru referențial comun, cod lingvistic, stadiu cultural) ce conferă omogenitate și o relativă stabilitate unei asocieri de indivizi la nivelul grupului și la nivelul comunității[4].

Problema identificării mediilor de povestit este mult mai complexă în acest caz deoarece cumulează și aspectul multiidentităților, al modului în care italienii se raportează atât la propriul grup, cât și la comunitatea lărgită din care fac parte, cea a locuitorilor din satul Greci.

[1] Kishore Bhattacharjee Guwahati, *Communication of Identity and Difference: Folklore and Everyday Politics in Assam*, în „Fabula. Journal of Folktale Studies", 41 Band, Heft 3/4, 2000, p. 294.

[2] Septimiu Chelcea, *Memorie socială și identitate socială*, București, Editura I.N.I, 1998, p. 11.

[3] *Există o serie complexă de semne etnice pe care o are fiecare comunitate. Dar trebuie subliniat, din nou, că este nevoie ca grupurile alogene să le recunoască și aceste semne să fie recunoscute de grupul care le posedă, pentru ca ele să aibă valoare de mărci* – cf. Alina Ioana Ciobânel, *Înrudire și identitate*, București, Editura Enciclopedică, 2002, p. 16.

[4] Ion Cuceu, *Fenomenul povestitului. Încercare de sociologie și o antropologie asupra narațiunilor populare*, Cluj, Editura Fundației pentru Studii Europene, 1999, p. 60.

https://biblioteca-digitala.ro

Factori de ordin istoric, economic, social care au influențat contactul dintre grupul italienilor și colectivitatea membrilor majoritari, a românilor, au contribuit la diminuarea gradului de coeziune și durabilitate a unor medii de povestit unitare precum familia și vecinătatea.

Dinamica transmiterii orale a narațiunilor în interiorul familiei este imprimată și de un alt factor esențial, acela al interdependenței dintre grupuri. Individul aparținător al grupului informal ia contact cu o varietate de alte grupuri persistente sau conjuncturale. Prin intermediul comunicării stabilite cu membrii grupului de prieteni apropiați, de vecini sau cu membrii grupurilor informale profesionale, un membru al familiei poate introduce în circulație structuri narative care, însă, nu au relevanță în ceea ce privește păstrarea identității de grup.

Cu toate acestea, mediul de povestit care activează mai puternic elementele de individualizare este familia. Fenomenul povestitului în familie este canalul de transmitere a mărcilor identitare, acționând în același timp ca o formă de cenzură colectivă, o modalitate de reactualizare a unor experiențe comune și a unui trecut comun: *storytelling is part of a number of family rituals and in many ways partakes of their functions. It stimulates healthy family intercation, it provides a technique for influencing and managing family members, it serves as a family engineered canal through which culture flows from one generation to the next*[5].

Narațiunile de tipul istoriilor orale constituie una dintre cele mai consistente componente ale folclorului familiei[6] și o sursă bogată și variată de fapte fragmentare, detalii ce reconstruiesc simbolic, prin multitudinea punctelor de vedere, secvențe ale ciclului existențial individual și colectiv: *oral history is a history built around people. It thrusts life into history itself and it widens its scope. It allows heroes not just from the leaders, but from the unknown majority of the people [...]. It brings history into, and out of, the community. It helps the less privileged and especially the old, towards dignity and self-confidence. It makes for contact – and* then ceunderstanding – *between social classes, and between generations [...]. In short, it makes for fuller human beings*[7].

Dezvoltând o funcționalitate socioculturală complexă, istoriile orale performate în mediile de povestit ale familiei concentrează informații elocvente pentru configurarea identității grupului etnic.

Narațiunile ce alcătuiesc corpusul de texte obținut în urma anchetei de teren pun în evidență un format coerent, construit prin convenții narative care evocă

[5] S. J. Zeitlin, A. J. Kotkin, H. C. Baker, *A Celebration of American Family Folklore*, New York, Pantheon Books, 1982, p. 19.

[6] *Each family has its own folklore, often involving a mixture of traditions from each parent's side of the family. Family folklore* migaht *include accounts of how the family came to settle where it did or how the family name evolved. It might include a family whistle (a tune or sequence of notes) used in public places, for example, in a department store, to assemble members to depart for home. It might include reference, normally derogatory, to a member of the family within unfortunate personal characteristic [...].* cf. Alan Dundes, *Interpreting Folklore*, Bloomington, 1980, p. 7.

[7] Paul Thompson, *The Voice of the Past. Oral History*, Oxford University Press, 2000, p. 23–24.

https://biblioteca-digitala.ro

simboluri şi precepte evaluative culturale împărtăşite de întregul grup şi care marchează ordinea internă a textului. O primă categorie de povestiri este alcătuită din acele evocări în care evenimentele narate sunt organizate logic la nivelul discursului prin intermediul cadrului temporal. Cea mai comună modalitate cu ajutorul căreia indivizii îşi clasifică şi îşi fac cunoscute experienţele existenţiale este aceea stabilită în relaţie cu etapele marcante ale vieţii personale şi familiale (naşterea, copilăria, anii de şcoală, părăsirea casei părinteşti, căsătoria etc.). O parte importantă a naraţiunilor care evoluează conform acestui criteriu de sistematizare este reprezentată de povestirile al căror referent este migraţia italienilor la începutul secolului al XIX-lea în căutarea unui loc de muncă mai bine plătit. Experienţa migraţiei cuprinde etapele esenţiale ale procesului de acomodare cu noua ţară, angajarea la carieră, ajutorul reciproc între componenţii familiei şi între membrii grupului etnic, formarea unei comunităţi minoritare, practicarea în continuare a obiceiurilor şi tradiţiilor din Italia, crearea unor forme culturale hibride, căsătoriile mixte, eforturile depuse pentru afirmarea identităţii.

Modelul narativ al povestirilor de acest tip articulează trei componente de bază: motivul plecării, călătoria şi lupta pentru supravieţuire. Naraţiunile performate de informatorii din satul Greci nu conţin însă detaliile călătoriei din Italia până în România, persistenţa lor în mediul de povestit al familiei fiind legată, în principal, de conservarea mărturiilor privind originea şi identitatea grupului. Plecarea din Italia, percepută ca evenimentul cel mai dramatic din istoria familiei, reprezintă şi punctul decisiv, punctul de referinţă în progresia naraţiunii:

De fapt, n-am avut pe mama ca să-mi povestească, dar de la tata ştiu. Ei, după războiul din '16, Primul Război Mondial, în Italia era cum ar fi aici, acuma, mizerie şi fug toţi în Occident. Ei, acolo era atâta mizerie, că plecau din Occident în Est. Tata meu era ofiţer mecanic pe o navă. Era navigator. Şi a venit cu încă alte şase familii de la Trieste, până la... pe mare, până la Brăila. Şi acolo au debarcat şi au căutat fiecare o locuinţă, pentru că se auzea că în România se găseşte de lucru. Şi au rămas acolo, în Brăila [...][8];

Eu eram micuţă, am venit întâi cu mama, tata a mai rămas să mai lucreze acolo, ştiu eu ce... Pentru că mama a fost crescută, născută aici, în curtea asta. Altă casă, altă masă, da' aici. Şi dacă acolo n-a mers prea splendid... pe timpul ăla, în '25–'26, e mai demult, pentru că sunt bătrână, în tot cazul. Atuncea m-a luat pe mine şi am venit încoace. Şi tata a mai stat doi ani, nu ştiu cât, de fapt bătrânii noştri au venit, au fost chemaţi de regele Ferdinand, când s-a făcut podul ăsta de la Cernavodă. Saligny, inginerul ăla, Saligny. Da. El i-a chemat [...]. Şi aşa că au început să lucreze şi au făcut podul şi fântâni şi mai multe chestii [...][9];

[8] Informaţii de teren, sat Greci, jud. Tulcea, 5 oct. 2002, informator Pierina Bertig.
[9] Informaţii de teren, sat Greci, jud. Tulcea, 4 oct. 2002, informator Margherita Armanaschi.

https://biblioteca-digitala.ro

În preajma anilor 1880 și mai târziu, au venit mai multe grupuri de italieni din Italia, chemați de regele Carol pentru prelucrarea pietrei. Ei erau buni meseriași. Au venit aici, în comuna Greci, pentru că Greci este așezat la poalele munților și avem cel mai bun granit din țară [...]. Bătrânii noștri, când au venit, străbunicii mei, au venit ca imigranți. Statul român, pe vremea aceea, le-a acordat condiții optime de viață, le-a dat locuri de casă și le-a asigurat un loc de muncă bine plătit. Chiar pe vremea aceea era moneda de aur. Mulți italieni care s-au întors din România au plecat în Italia cu monede de aur. Deci România era un punct foarte prielnic, un punct bun de muncă, de brațe de muncă și, mai cu seamă, în acest domeniu [...][10].

Deși textul narațiunilor din această categorie consemnează coordonatele temporale și spațiale, relatarea derulată, în majoritatea cazurilor, la persoana a III-a evoluează către *fabul*. Valența funcțională dominantă, aceea de conservare și transmitere a experiențelor, cunoștințelor legate de un background istoric comun prin intermediul cărora să se mențină legătura între generații, precum și valoarea integratoare facilitează potențarea aspectelor identitare.

O altă categorie de povestiri familiale cumulează texte construite în termeni mult mai personali, care se focalizează asupra personajelor. Protagoniștii care populează narațiunile sunt figuri marcante, relaționate familiei povestitorilor: bunicii, părinții, copiii și, într-o mai mică măsură, prietenii. Accentele pozitive în aceste evocări se justifică din perspectiva dorinței performerului de a se plasa într-un ciclu familial, de a-și susține identitatea și locul în șirul generațiilor succesive. Figurile standard, recurente, sunt cele ale părinților și ale bunicilor, cele care marchează ideea progresiei ciclice, continuitatea, tranziția trecut – prezent – viitor, relația cu originile, cu rădăcinile.

Povestirile despre cele mai importante personaje ale familiei pun în evidență două tipuri distincte: *supraviețuitorii* și *eroii*.

În general, femeile sunt prezentate în ipostaza *supraviețuitorilor*, ele fiind acelea care țin unită familia în vremurile grele, cele cărora le revine sarcina păstrării și transmiterii identității etnice a grupului. Rolul important al femeii italiene în familie – femeia fiind cea care asigura educația morală, culturală și religioasă a copiilor – transpare în povestiri precum aceea a Celliei Boro, în care este evocată imaginea bunicii:

Bunica mea a trăit 88 de ani. Ea mi-a transmis cel mai mult dorul și dragostea pentru țara ei. Bunica mea știa foarte multe cântece. De asemenea, avea darul povestirii pentru că ea citea foarte mult [...]. Avea un vocabular foarte bogat și tot ce citea ea ne povestea după aceea nouă, că eram copii și abia o așteptam pe bunica să stea cu noi și să ne povestească ce a mai citit și ce mai știa ea din viața ei și ce a mai pățit și copilăria ei și viața ei. Bunica, Ida Fauro, mi-a rămas în suflet. Îmi amintesc și acum cum îmi povestea copilăria ei în Italia, sărăcia prin

[10] Informații de teren, sat Greci, jud. Tulcea, 5 oct. 2002, informator Cellia Boro Onțeluș.

https://biblioteca-digitala.ro

care au trecut şi motivul pentru care au trebuit să părăsească Italia [...]. Ea a avut fraţi mulţi, a trebuit să îi îngrijească, nici prea multă şcoală n-a învăţat, pentru că erau aşa cum erau, aproape că nu ştia să vorbească bine româneşte. Aici, în România, ea şi-a perfecţionat limba pentru că a avut copii, a avut contact cu românii. Dar în vocabularul ei pe care îl avea în limba italiană, ea mi-a lăsat multe amintiri şi chiar poveşti şi încerca să ne povestească romane pe care ea le citea în limba italiană, cărţi pe care le lua de la biserică. La biserica catolică a fost o bibliotecă foarte mare, numai în limba italiană [...]. Pentru că ea nu mai avea somn noaptea şi încerca să ne trezească şi nouă gustul cititului, dar noi nu ştiam să citim în limba italiană [...][11].

Eroii sunt în special figuri masculine, personaje care au rămas vii în memoria grupului datorită curajului de a-şi împlini destinul într-o ţară străină, dar mai ales datorită realizărilor (podurile, fântânile, monumentele construite), datorită calităţilor deosebite care îi individualizează în raport cu alţi membri ai familiei.

Amintirile Pierinei Bertig în legătură cu venirea în România sunt legate de figura tatălui, a cărui autoritate era complinită de competenţa profesională:

Şi de fapt, nu ... nu prea-l angajau pentru că era paşaportar şi el, fiind un mecanic foarte bun, cunoştea toate motoarele: Diesel, cu aburi şi diferite motoare. Era ... îl angaja, cum să spun, provizoriu, ca să repare motoare la diferite fabrici. Chiar a făcut foarte multe fabrici, a pus în picioare la Brăila ... era o moară care se chema Violatus, pe urmă alta Richiardopol. El ... era părăsită fabrica aceea şi patronul l-a pus şi a reparat-o. Dar nu era angajat cu carte de muncă. Dar era foarte apreciat şi, până la urmă, era fabrica Mulle care este şi acuma în Brăila şi acolo l-a angajat aşa, legal, pentru că a renunţat la paşaport. Până nu a renunţat la paşaport, nu era nicăieri primit să se angajeze. Şi până a murit acolo a lucrat. Că, de fapt, noi am venit la Brăila după un bombardament groaznic. Era în jurul gării şi noi stăteam acolo şi s-a speriat. Noi eram copii mici şi ne-a adus aici [...]. Şi am stat aicea până eu m-am căsătorit şi tata fiind ... găsise de lucru, la moara de măcinat grăunţe. A pus-o şi pe asta în funcţie, că măcina un vagon într-o zi. Că stăteau cu săptămânile la moară, cu căruţele, până termina. Şi a fost aşa de apreciat [...][12].

Funcţia educativă a naraţiunilor de acest gen este legată de necesitatea actualizării unor modele care să asigure transferul valorilor culturale şi etice specifice grupului.

O formă distinctă a organizării evenimenţiale selectează acele întâmplări şi episoade din viaţa performerului învestite cu o semnificaţie deosebită, aspecte-cheie ale vieţii acestuia care, din acest motiv, sunt mai puternic cristalizate şi relatate mai des. De obicei, aceste secvenţe sunt conectate într-o anumită măsură cu experienţele familiei sau ale comunităţii din care face parte naratorul.

[11] Informaţii de teren, sat Greci, jud. Tulcea, 5 oct. 2002, informator Cellia Boro Onţeluş.
[12] Informaţii de teren, sat Greci, jud. Tulcea, 5 oct. 2002, informator Pierina Bertig.

https://biblioteca-digitala.ro

18. Biserica italiană din Sulina.

https://biblioteca-digitala.ro

Una dintre informatoarele care au făcut parte din eşantionul anchetei de teren corelează momentul sosirii în România cu dificultăţile integrării într-o colectivitate nouă şi, mai ales, cu eforturile depuse în vederea însuşirii limbii române:

La şcoală am avut un învăţător român. Şi când ne-am dus prima zi la şcoala românească, nu ştiam nici să vorbim româneşte. Şi, probabil că domnu' învăţător a zis să aducem beţişoare, beţele alea care începi să numeri: unu, doi... că pe vremea aşa era, nu era ca acuma. Ne făcea tata beţişoare şi noi duceam. Noi nu... nu ştiam ce a zis învăţătorul. Noi auzeam ce vorbea, dar nu ştiam ce zicea. Şi a venit lângă noi. Tot vedeam copiii că punea batista şi beţişoare pe batistă. Noi nu. Nimica. A venit şi învăţătorul şi ne-a dat aşa, ne-a dat o palmă. Şi am început să plângem. Ne-am dus acasă şi i-am zis lu mama: „Uite, ne-a bătut învăţătorul. Toţi copiii aveau nişte beţişoare aşa, batiste şi noi nu aveam". A venit mamele la şcoală şi i-a zis învăţătorului că: „Fetele nu ştie româneşte". S-a mirat învăţătorul şi a spus să îl ierte, că el n-a ştiut.

Şi a învăţat învăţătorul italieneşte şi noi româneşte. La început el ne învăţa: „caiet": „caderno", ziceam noi. El scria: „caderno". „Libro": „carte". Tot ce era, el ne arăta şi noi învăţam. Şi el a învăţat italiana şi noi româna. Şi am luat şi premiul întâi că aveam deja trei ani făcuţi la şcoala italiană. Ştiam să scriem, ştiam să citim, dar nu ştiam româneşte. Şi nici nu ştiam să zicem „Bună ziua". Pentru că noi, unde stăteam, tata unde a cumpărat pământul, nu erau case, numai noi şi o bucată bună, ca la un kilometru erau casele. Şi n-aveam cu cine vorbi, n-aveam cu cine ne juca. Numai noi, între noi, italienii. N-aveam români, d-aia nu am învăţat[13].

Povestirea consemnează, la nivelul memoriei individuale, punctul de referinţă al experimentării şi cunoaşterii unui alt tip de cultură, al unui nou stil de viaţă, comunicând, în acelaşi timp, o perspectivă personală asupra acestei experienţe comune italienilor.

Evenimentul care a marcat puternic comunitatea italienilor din Greci, „ridicarea paşapoartelor", decupează segmentul din istoria migraţiei care polarizează drama despărţirii definitive de Italia şi destrămarea familiilor. Funcţia de conservare în memorie a unui moment extrem de important pentru articularea identităţii italienilor din satul Greci este complinită de o valenţă derefulatorie:

Prin anul 1947, când s-au ridicat paşapoartele şi poate şi mai înainte, nu mai ştiu exact, pentru că nu prea au vrut părinţii să ne spună multe, pentru că, oricum, totul ce spunea, noi, copiii, transmiteam şi era pericol [...]. Dar moment aşa ca să se fi simţit italienii prost în România a fost atunci când le-a ridicat paşapoartele şi cei care n-au vrut să dea paşapoartele au trebuit să plece în 24 de ore. Mai multe rude de ale mele au plecat chiar în Argentina, în America, nu-mi mai amintesc nicio localitate, că n-am avut voie să corespondăm, au murit şi aproape că n-am ştiut nimic despre ei. Şi în Italia au plecat o parte, iar noi am

[13] Informaţii de teren, sat Greci, jud. Tulcea, 5 oct. 2002, informator Giuseppina Fauro.

https://biblioteca-digitala.ro

rămas aici, am rămas puțin cu amar în gură. Și eu au fost pașaportari, și noi am fost pașaportari, dar ei au trebuit să plece și atunci ne-au destrămat familiile[14].

Implicarea personală și emoțională puternică este susținută de dezvoltarea narațiunii la persoana I, care conduce discursul spre un memorat de gradul I.

Cele trei convenții narative – cadrul temporal marcat de stadiile vieții familiale, focalizarea povestirii în jurul personajelor, selectarea evenimentelor proeminente pentru destinul performerului – conturează un anumit grad de formalizare care legitimează autonomia unui tip distinct de narațiune: povestirile din ciclul familial.

BIBLIOGRAFIE

Chelcea, Septimiu, *Memorie socială și identitate socială*, București, Editura I.N.I., 1998.

Ciobănel, Ioana Alina, *Înrudire și identitate*, București, Editura Enciclopedică, 2002.

Cuceu, Ion, *Fenomenul povestitului. Încercare de sociologie și antropologie asupra narațiunilor populare*, Cluj, Editura Fundației pentru Studii Europene, 1999.

Dundes, Alan, *Interpreting Folklore*, Bloomington, 1980.

Guwahati, Bhattacharjee Kishore, *Communication of Identity and Difference: Folklore and Everyday Politics in Assam*, în „Fabula. Journal of Folktale Studies", 41 Band, Heft 3/4 2000, Walter de Gruyter – Berlin – New York.

Thompson, Paul, *The Voice of the Past. Oral History*, Oxford University Press, 2000.

Zeitlin, S. J., Kotkin, A. J., Baker, H. C., *Celebration of American Family Folklore*, New York, Pantheon Books, 1982.

[14] Informații de teren, sat Greci, jud. Tulcea, 5 oct. 2002, informator Cellia Boro.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

MELOS ŞI IDENTITATE. O CERCETARE A TRADIŢIILOR MUZICALE ORALE ALE ITALIENILOR DIN SATUL GRECI, JUDEŢUL TULCEA

MIHAELA NUBERT CHEŢAN

În prefaţa colecţiei *Airs nationaux roumains*, editată la Viena în 1850, compozitorul Henri Erlich intenţiona să ofere prin intermediul melodiilor pe care le publica „o probă că naţionalitate acestui popul [...] se pronunţă precis, incontestabil, nu numai în limba şi datinile sale, dar încă şi în muzica sa, care diferă de oricare alta cunoscută până acum"[1]. În cei peste 50 de ani ce ne despart de Erlich, melosul unui popor a constituit un element important în definirea specificului identităţii culturale. În spaţiul românesc, începuturile acestui tip de abordare se regăsesc în *Istoria Daciei transalpine*, în care Franz Joseph Sulzer utiliza pentru prima dată metoda comparată, pentru a sublinia caracteristicile distincte ale melodiilor româneşti, prin analogie cu cele slovace, şi în lucrarea *Widslegung oder Abhalung*, în care Eftimie Murgu publica, pentru prima dată în notaţie apuseană, ghidonică, cinci melodii româneşti în scopul argumentării latinităţii românilor. Cu această ocazie autorul făcea următoare observaţie: „Muzica nu este un element de mică importanţă în caracterizarea unei naţiuni"[2]. Subiectul este departe de a-şi fi pierdut din rezonanţa pe care a avut-o în secolele trecute. Contextele politice, sociale şi culturale ale Europei secolului al XXI-lea determină chiar un reviriment al cercetărilor asupra identităţii culturale, cu accente frecvente pe evidenţierea identităţii grupurilor minoritare.

În studiul de faţă ne propunem investigarea repertoriului muzical al grupului italienilor din satul Greci (jud. Tulcea), din perspectiva identităţii ce presupune similaritatea şi diferenţa ca indici complementari care acţionează în definirea sa. În cercetările de teren efectuate în 2002 în satul Greci am încercat să identificăm componentele culturale, sociale şi materiale care individualizează grupul italienilor, ce nu depăşeşte, numeric, 100 de persoane.

Stabilirea italienilor în Greci, la sfârşitul secolului al XIX-lea, a fost stimulată de deschiderea carierelor de granit în Dobrogea, fapt ce a presupus existenţa unei munci calificate. A apărut, astfel, un nucleu de pietrari italieni concentrat într-o anumită parte a localităţii menţionate. Comunitatea din satul Greci s-a constituit

[1] Gheorghe Ciobanu, *Culegerea şi publicarea folclorului muzical român*, în „Revista de etnografie şi folclor", nr. 6, 1965, p. 555.

[2] Octavian Lazăr Cosma, *Hronicul muzicii româneşti*, Bucureşti, Editura Muzicală, 1975, p. 39.

Anuar IEF, serie nouă, tom. 18, 2007, Bucureşti, p. 127–133

https://biblioteca-digitala.ro

prin juxtapunerea a două grupuri importante, cu un statut profesional bine determinat: agricultori şi cioplitori în piatră, însoțiți de ingineri, maiştri, fierari. O parte masivă a grupului a provenit din lucrătorii italieni deja instalați la Turcoaia, Iacob-Deal, care s-au deplasat la un moment dat în căutarea unui nou front de lucru; pentru alții traiectoria a fost mai puțin sinuoasă: au venit direct din Italia, iar procesul aglutinării s-a realizat chiar în Greci.

Plasarea spațială s-a produs sub forma unei concentrări a emigranților într-o poziție periferică în raport cu vatra satului. Această localizare a permis configurarea unui anumit tip de topos cu caracteristici etnice legate, pe de o parte, de structura ocupațională şi, pe de altă parte, de petrecerea în comun a timpului liber. Din această perspectivă, omogenizarea a fost facilitată şi de modelarea specifică a spațiului morfologic care a acționat ca o forță centripetă. Ancheta de teren a relevat ca mărci identitare reprezentative: limba, religia, anumite obiceiuri locale, alimentația şi muzica.

Subiecții intervievați ne-au oferit melodii vocale, cu ritm măsurat, intonate în sistem temperat, puternic ancorate tonalității. Formele arhitectonice ale cântecelor sunt fixe şi se structurează la nivel de frază muzicală cu motive melodice repetitive sau secvențate, ce se grupează frecvent pe succesiunea cuplet–refren. Cântecele italienilor din Greci asociază textului o melodie unică; nu s-au înregistrat cazuri de interpretare a unui text pe mai multe melodii şi invers, nici variante ale tipurilor muzicale. În cazul interpretării în grup s-a constatat intonarea în terțe paralele a unor fragmente. Acest stil de interpretare, denumit în secolele al XI-lea şi al XII-lea *cantus gemmelus*, însemnând muzică populară, s-a îmbogățit ulterior prin adăugarea celei de-a treia voci, ce a dat naştere *faux-bourdon*-ului. Teoreticienii au plasat începuturile *faux-bourdon*-ului în Anglia şi, în special, în Italia unde, în secolul al XV-lea, o factură acordică însoțea tenorul în timpul cântării unor psalmi[3]. În prezent, Ignazio Macchiarello remarcă, în contextul tradiției orale din Italia, polivocalitatea paralelă ce se caracterizează printr-un procedeu de însoțire a celor două voci notă contra notă, la un interval muzical constant, comun unei părți importante a teritoriului italian, cuprinzând: arcul alpin, Câmpia Padului, cu extindere în toată Europa Centrală, Slovenia, Croația, Dalmația[4]. Ansamblul trăsăturilor muzicale menționate individualizează repertoriul muzical al italienilor din Greci în raport cu tradițiile muzicale româneşti. Este remarcabil faptul că, într-un mediu cultural puternic afirmat cum este cel românesc, nu a fost observată nicio transformare a caracteristicilor proprii. Mai mult, etnicii italieni nu interpretează melodii româneşti. Elemente de integrare socială şi culturală se constată cu caracter aleatoriu, prin participarea ocazională a unor copii italieni în cadrul colindatului local. Cu această ocazie, ei interpretau un cântec italian de Crăciun, *La note di*

[3] Dumitru Bughici, *Dicționar de forme şi genuri nuzicale*, Bucureşti, Editura Muzicală, 1975, p. 101.

[4] Ignatio Macchiarello, *La polivocalità di tradizione orale in Italia*, în „LARES", nr. 4, 1993, p. 702.

https://biblioteca-digitala.ro

Natale. Inserarea acestei secvenţe demonstrează existenţa şi persistenţa unui anumit grad al exprimării identităţii etnice.

Structura repertoriului muzical al italienilor din Greci a fost determinată de doi factori importanţi: zonal, prin provenienţa diferită a etnicilor din regiunile de nord ale Italiei, Veneto şi Friuli–Veneţia Giulia, şi temporal, prin stratificări ale melodiilor învăţate de întregul grup pe parcursul mai multor decenii. În ciuda faptului că în prezent niciun friulan nu se mai află în viaţă, numeroşi membri ai comunităţii cunosc şi interpretează în dialect cântecul popular *O, ce biel cestiel da Udin*. Melodiile înregistrate în cadrul anchetei de teren aparţin atât folclorului italian din regiunea Veneto (*La bella violeta, El mazolin dei fiori, Las taglia sui biondi capelli* etc.), identificate şi în repertoriile comunităţilor italiene din fosta Iugoslavie, cât şi spectrului muzicii uşoare italiene (*Piemontesina* de Raimondo şi Frati, *Santa Lucia* de Cossovich şi Cottrau). Deşi tematica de dragoste predomină, textele se remarcă prin varietate datorită combinării acestei tematici cu motive din folclorul militar. De altminteri, acele *canti di trancee*, cântecele tranşeelor, asociate cu folclorul partizanilor, au fost extrem de populare în perioada de sfârşit a secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea, perioadă care a dat naştere unor producţii muzicale atât anonime, cât şi cu autor cunoscut, ca *Il alpino, Bella ciao*.

Originea, provenienţa regională, caracteristicile muzicale, tematica textelor reprezintă doar o parte din criteriile de clasificare a repertoriului muzical al italienilor din Greci. Aici este momentul să amintim perspectiva cercetătorilor italieni care grupează tradiţiile muzicale orale din Italia în funcţie de ocaziile determinate, ce se interpretează periodic, în circumstanţe precise, cum sunt Anul Nou, *Capo d'ano*, Epifania, Carnavalul, Paştele şi Crăciunul, şi ocazii nedeterminate, cum ar fi cântecele narative sau cele legate de specificul muncii, *canti di lavoro*[5]. Această clasificare nu se poate aplica în mod riguros în cazul repertoriului italienilor din Greci, ea necesitând o nuanţare. Cântecele din repertoriul general beneficiază de o performare cu o dublă reprezentare: ocazii constituite, exemplificate de petrecerile comune prilejuite de sărbătorirea hramului Bisericii Santa Lucia, şi ocazii private, determinate frecvent de contextul efectuării unei munci fizice, individuale sau în grup. Melodiile instrumentale destinate jocului duminical al tinerilor, denumit *jur*, au căzut în desuetudine odată cu dispariţia acordeoniştilor care interpretau atât dansuri italiene ca *sete pasi*, dar şi valsuri şi tangouri cunoscute[6].

În raport cu clasificările cercetătorilor italieni se poate observa o variaţie a ocaziilor de performare a cântecelor italienilor din Greci. Simptomatic apare momentul petrecerii destinate sărbătoririi hramului Bisericii Santa Lucia, considerată cea mai semnificativă componentă ceremonială a grupului. Cu această

[5] *Etnomusica – Catalogo della musica di tradizione orale nella registrazzioni dele Archivio Etnico-Linguistico-Musicale della Discoteca di stato*, 1986.

[6] Trebuie adăugat şi fenomenul dispersiei tinerilor italieni din comună.

https://biblioteca-digitala.ro

19. Cântăreț la teorba (it. *chitarone*).

20. Cântăreț la gidulka
(vechi instrument mediteraneean).

https://biblioteca-digitala.ro

21–22. Cimpoieri din Enisala (jud. Tulcea).

https://biblioteca-digitala.ro

ocazie sunt interpretate în grup cântece din repertoriul general. Un loc aparte îl deţine *Santa Lucia, piccolo gioiello*, de Enrico Cossovich şi Teodoro Cottrau. Apărută imediat după anul 1848, în limba italiană cultă, *Santa Lucia* este considerată de muzicologii italieni ca momentul de cotitură în istoria cântecului italian. Structura sa muzicală reprezintă o sinteză a melosului popular *villanela, serenata* şi a formelor culte. Deşi aparţine ca tip muzical cantonetei napolitane, *Santa Lucia* este percepută ca un bun cultural specific local de către comunitatea italienilor din Greci. Textul, profund laic, nu prezintă nicio relaţionare cu viaţa sau legenda Sfintei Lucia, considerată protectoarea luminii ochilor. Naraţiunea evocă frumuseţile marine din vecinătatea oraşului Neapole. O oarecare corespondenţă cu sărbătoarea amintită revine invocării numelui Sfintei Lucia din refren, invocare ce determină, în cele din urmă, interpretarea cantonetei cu acest prilej. În contextul sărbătoririi hramului bisericii, performarea cantonetei *Santa Lucia* devine imperativă, circumstanţială, fapt ce nu se repercutează la nivelul altor producţii muzicale. Relaţionarea acestui cântec cu desfăşurarea festivităţilor hramului bisericii catolice a impregnat cantonetei o funcţie cvasiceremonială.

Melodiile, fie că sunt interpretate în cadru sărbătoresc, fie în cotidian, s-au transmis şi se transmit pe cale orală. Procesul de conservare mnemonică a definit, în cele din urmă, configuraţia repertoriului muzical. Etnicii italieni acordă importanţă producţiilor muzicale învăţate fie în familie, fie de la prieteni. Surse de primenire nu au lipsit. Radioul şi Televiziunea Română au difuzat, timp de mai multe decenii, melodii de mare succes ale unor cântăreţi italieni renumiţi. Este suficient să-i amintim pe Domenico Modugno, Adriano Celentano, Giani Morandi, Rita Pavone etc. În prezent familiile italiene ascultă înregistrări audio cu muzică italiană şi vizionează postul de televiziune Rai Uno. Melosul italian cu care au intrat în contact prin intermediul mass-mediei nu a fost însă asimilat în repertoriul propriu. Această detaşare nu consemnează doar nivelul scăzut de reprezentativitate pe care italienii din Greci îl atribuie muzicii din patria originară, ci delimitează cadrele tradiţiei muzicale locale ca pol de cristalizare a identităţii de grup.

Construirea acestei tradiţii s-a materializat într-un proces secvenţial şi dinamic. Prima etapă este caracterizată de joncţiunea componentelor muzicale ce formează repertoriile familiilor provenite din regiunile Veneto şi Friuli. Cea de-a doua etapă marchează asimilarea unor cântece prin intermediul institutorilor şi preoţilor din Italia care au locuit o perioadă în localitate. Procesul de cristalizare a repertoriului muzical s-a încheiat la sfârşitul celui de-al Doilea Război Mondial, moment care a definit constituirea sa ca o entitate culturală ermetică.

Desigur că repertoriul muzical al italienilor din Greci nu se limitează şi nu s-a limitat la reperele înregistrate în 2002. Sincopele care s-au produs se datorează efectelor tradiţiei orale şi hiatusului de comunicare între cea de-a doua generaţie şi copiii lor. Unii informatori ne-au interpretat fragmente de cântece pe care le-au auzit de la părinţii lor, fără a fi capabili să le redea în întregime. Contextele sociale, economice şi politice în care au trăit cele trei generaţii aflate în discuţie sunt foarte

https://biblioteca-digitala.ro

diferite şi merită atenţie. Analiza repertoriului muzical trebuie contextualizată ansamblului componentelor economice, sociale, culturale şi religioase, pentru că acestea, în ultimă instanţă, dictează sau anulează funcţia sa de individualizare. Exprimarea unui text muzical nu este nici în cazul de faţă un fenomen autonom, ea se află într-o relaţie de interdependenţă cu fenomene sociale extrem de dinamice. Etnicii care s-au stabilit în comună şi copiii lor au beneficiat de instrucţie şcolară şi slujbă religioasă în limba maternă, căsătoriile erau endogame, existenţa grupului era marcată de practicarea meseriei de pietrar, petrecerea timpului liber se desfăşura în limitele comunitare. Această perioadă este caracterizată de propagarea moştenirii muzicale în mod natural, inconştient, prin sisteme informale. Cea de-a treia generaţie, cei trecuţi în prezent de 60 de ani, nu au beneficiat de învăţământ în limba italiană; slujba religioasă se efectuează lunar în limba maternă. Este sesizabilă răspândirea geografică, atât în comună, cât şi prin stabilirea tinerilor în mediul urban românesc şi italian; căsătoriile sunt exogame; se constată o diversificare ocupaţională, atât a bărbaţilor, datorată închiderii carierei de granit, cât şi a femeilor care, în trecut, erau casnice. Cea de-a treia generaţie a reevaluat importanţa repertoriului muzical ca paradigmă culturală identitară şi şi-a construit strategii de conservare a tradiţiei prin arhivarea textelor şi difuzarea lor în comunitate prin intermediul cópiilor xerox. În această situaţie s-a operat o selecţie dictată, pe de o parte, de memorie, iar pe de altă parte, de gradul de reprezentativitate al cântecelor. Semnalăm şi forme de valorificare în spectacol, în special după anul 1990; festivalurile interetnice au constituit un cadru propice în care formaţia de copii italieni *Amici* a prezentat diferite cântece din repertoriul comunităţii.

Tradiţia muzicală a italienilor din Greci se menţine, deocamdată, ca o puternică marcă identitară cu caracteristici proprii grupului etnic.

Pe parcursul etapelor de structurare a repertoriului muzical al comunităţii, nivelul textului muzical a devenit o invariantă culturală, deoarece în interiorul său nu se pot opera cu uşurinţă schimbări. Structurile muzicale rămân imuabile, necontaminate, nu au fost notificate pătrunderi ale unor cântece noi în repertoriu, nu au fost consemnate procese de refuncţionalizare. În prezent, repertoriul italienilor din Greci conturează un spaţiu închis, performarea sa este susţinută de generaţia maturilor şi a celor mai vârstnici.

Luând în considerare fenomenul dispersării generaţiei tinere şi lipsa contactului permanent cu modalităţile de manifestare specifică a comunităţii, ne punem întrebarea în ce măsură şi pentru cât timp repertoriul muzical este şi va mai fi considerat o formă de exprimare identitară.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

TRADIȚIA MUZICALĂ A AROMÂNILOR FĂRȘEROȚI ȘOPANI DIN LOCALITATEA MIHAIL KOGĂLNICEANU (CONSTANȚA)

– STUDIU DE CAZ –

IULIA WISOȘENSCHI și MIHAELA NUBERT CHEȚAN

Aromânii *șopani*[1], una dintre cele două subramuri ale fărșeroților, sunt estimați, în statisticile oficiale, la peste 1100 locuitori în localitatea Mihail Kogălniceanu, așezare cu cel mai mare grad de reprezentativitate al acestui grup. Locul lor de proveniență îl reprezintă regiunea de nord a Greciei, Veria și Vudena (localitățile Cândrova, Papadia, Paticina, Grămăticova). Evoluția istorică a acestei comunități – dislocarea din ținuturile de baștină, colonizarea în Cadrilater și, ulterior, în Dobrogea – a produs modificări în structura și conștiința socială a grupului.

Trecerea de la munte la șes, sedentarizarea treptată, renunțarea la ocupațiile tradiționale, dispersia spațială în perimetrul noilor așezări, cu repercusiuni asupra coeziunii sociale și a modelului de organizare pe spițe de neam, *fălcare*, adoptarea unui nou stil de viață au impus o direcție nouă în reconfigurarea viziunii asupra sistemului folcloric și în perpetuarea formelor de exprimare identitar-culturală a acestor aromâni. Deținători ai unui capital cultural păstrat în memoria colectivă și transmis prin canale de comunicare orală, aromânii activează în prezent un repertoriu de categorii folclorice pe care le-au colportat din locurile de baștină. Elementele culturii actuale, create și performate într-un mediu nou, aflat într-o permanentă dinamică, se supun unor procese de continuă desemantizare și resemantizare parțială la nivelul componentei tradiționale.

Cercetarea de față s-a focalizat pe reliefarea unor coordonate ale tradiției muzicale ale grupului de cântăreți reprezentativi din localitate: repertoriul muzical marcat de indicii autenticității și specificității, dinamica morfologică, contexte de performare, analiza funcțională și structurală a cântecelor și caracteristici de constituire a grupului. În ce privește metodologia de teren, subiecților li s-a acordat „libertatea dirijată" de a constitui un repertoriu care să includă cântecele cele mai vechi și relevante pentru colectivitate. Selecția operată de interpreți a scos în evidență, pe de o parte, preferința pentru categoria jurnalului oral, care permite reactivarea unor evenimente și a unor personalități de importanță locală ce

[1] Etnonimul *șopani* desemnează locuitorii unui ținut cu multe izvoare, *șopati*.

Anuar IEF, serie nouă, tom. 18, 2007, București, p. 135–139

https://biblioteca-digitala.ro

funcţionează în cadrul comunităţii ca repere de identitate, iar pe de altă parte, eludarea cântecelor ceremoniale şi rituale ce fac parte dintr-un fond comun al aromânilor din România. Această constatare demonstrează că anumite cântece devin mărci diferenţiatoare la nivelul grupurilor de aromâni. Grupul de cântăreţi este format dintr-un număr de cinci membri (cu vârste cuprinse între 65 şi 85 de ani), recunoscuţi de comunitatea din Kogălniceanu pentru calităţile interpretative deosebite şi de buna cunoaştere a repertoriului. Depozitari ai unei memorii colective şi cu o poziţie privilegiată în structura ierarhică a familiei, bătrânii, *auşii*, sunt păstrătorii şi colportorii melosului popular, adevăraţii cunoscători ai tradiţiei cu rol în transmiterea şi reglarea mesajelor şi codurilor culturale.

Dintre mărcile identitar-culturale, dansul, obiceiurile, mitologia, arhitectura, etc., care definesc comunitatea şi asigură coeziunea între membrii acesteia, cântecul polifonic, caracteristic pentru ramura fărşeroţilor, devine purtătorul unor semne culturale definitorii, cu o funcţie preponderent de informare la nivelul textului epic, dezvăluind prin intermediul acestuia aspecte din evoluţia istorică şi ideologică a comunităţii. În contextul societăţii actuale, această categorie folclorică reprezintă un exerciţiu de rezistenţă şi o strategie de supravieţuire împotriva „uitării", fiind unul dintre cele mai importante simboluri identitare ce dau naştere unui sentiment al apartenenţei împărtăşite. Comunitatea tradiţională recunoştea statutul de apartenenţă a individului prin garantarea aceloraşi simboluri şi valori culturale şi prin obligativitatea perpetuării formelor de exprimare specifice ei. Abaterile de la regulile normate pe calea tradiţiei, dar şi avantajele ce asigurau prestigiul comunităţii prin intermediul unor personalităţi şi anumite acţiuni cu valoare excepţională erau reglate de comunitate prin cântec, existând şi în prezent expresia *va-l'i scoată cântic* (o să-i scoată cântec). Fixarea în memoria colectivă a unor situaţii şi a unor personalităţi marcante, refacerea culturală a comunităţii viilor şi morţilor şi cenzura morală devin coordonatele unui mecanism care funcţionează la nivelul grupului beneficiar ca indici de modelare a comportamentelor colective. La nivelul textului, cele mai multe creaţii relatează întâmplări reale din istoria îndepărtată şi recentă a acestei colectivităţi. Tematica lor este variată: cântece epice – jurnale orale: *Nă avem doi, trei meşi* (Au trecut două, trei luni), *Nă marţă ti prăndzu* (Într-o marţi după-amiază); cântece lirice de dragoste: *Lilicea galbină* (Floarea galbenă), *Cănd vineai dzeana* (Când coborai valea); de înstrăinare: *Aidi, cântă cucu* (Uite, cântă cucu!), *Patru ani di dzăli* (Patru ani de zile); de protest social: *Aidi, voi giunami* (O, voi tineri); satirico-moralizatoare: *Iara di Psilihurtii* (Iarna în Psili...), *Ună iară şiună veară* (O iarnă şi o vară).

În procesul de creaţie al cântecelor polifonice evoluţia este lentă, textele poetice relevă informaţii despre realităţi dispărute, în faza actuală această categorie tinzând să intre în fondul pasiv. Comparând culegerile aflate în Arhiva Institutului de Etnografie şi Folclor „Constantin Brăiloiu" din Bucureşti, cu repertoriul membrilor grupului, se constată o orientare diferită a tematicii cântecelor; generaţiile antecesoare din Mihail Kogălniceanu (Constanţa), înregistrate de Emilia Comişel

https://biblioteca-digitala.ro

în 1949 (A.I.E.F. fonogramele 10788 a – 10795 b), interpretau melodii cu texte precum: *Cole Ghiza*, *Cântecul lui Ali Paşa*, *Naum Capitan*, *Cântecul Americii*, *Despre naţionalizare* etc., ce nu se mai regăsesc în repertoriul actual.

În mod tradiţional, în comunitatea aromânilor cântecele se performează în cadru privat, la *muabeţ* (petreceri) de tipul logodne, nunţi, botezuri, zile onomastice, de către cântăreţi neprofesionişti, fără a-şi pierde, în prezent, forţa de execuţie în interiorul grupului. Alături de funcţiile specifice ale acestui gen muzical – de divertisment, catarhică, de informare, de conservare a valorilor culturale proprii comunităţii creatoare – la fărşeroţii din Kogălniceanu, cântecul încorporează alte două funcţii preeminente la nivelul performării: cea instructiv-educativă, pregnant moralizatoare, şi cea identitar-socială.

Tradiţia muzicală a aromânilor a intrat în sfera de preocupare a cercetării de tip etnomuzicologic în primele decenii ale secolului al XX-lea, când Vanghele Millio a publicat 47 de melodii sub titlul *Cântece populare macedonene*. La scurt timp, în anul 1937, Ion Caranica îşi îndrepta atenţia spre valorificarea cântecului aromânesc, tipărind lucrarea *130 melodii populare aromâneşti*, importantă datorită colecţionării materialului muzical de la aromânii nestrămutaţi. Începând din 1907, an în care a fost numit profesor de muzică la Liceul din Bitolia, până la începutul Primului Război Mondial, autorul a notat cea mai mare parte a acestor melodii, completate, ulterior, cu variante culese de la coloniştii stabiliţi în Cadrilater. Studiul introductiv al antologiei constituie prima încercare de clasificare a melodiilor în funcţie de ocupaţiile diferitelor ramuri ale macedoromânilor şi precizează ocaziile de interpretare, fenomenele de versificaţie, maniera de interpretare omofonă şi polifonică, ritmica asimetrică, structurile muzicale cu caracteristici proprii de intonaţie şi ornamentaţie. În cea de-a doua parte a secolului al XX-lea (1977), apare volumul *Folclor muzical aromân* aparţinând lui George Marcu, volum despre care Preşedintele Uniunii Compozitorilor din acea vreme, compozitorul Ion Dumitrescu, afirma în prefaţă: „cartea pe care o deschideţi este o carte rară între culegerile de folclor din ţara noastră"[2]. Reluând criteriile de clasificare ale predecesorilor săi, muzicologul aduce o importantă contribuţie prin evidenţierea funcţională a celor două categorii ale cântecului vocal al aromânilor: cântece *de pade* (de ascultat) şi cântece de joc.

Maniera de interpretare în grup a acestor cântece este o altă caracteristică ce a stat în atenţia autorilor menţionaţi: I. Caranica menţionează grupurile de nord şi de sud ce interpretează la unison şi fărşeroţii, care cântă polifonic. Cercetările asupra polifoniei vocale s-au intensificat după cea de-a doua jumătate a secolului trecut prin contribuţiile lui George Marcu şi Constantin Breazna. Marcu delimitează două tipuri de polifonie. Primul este denumit „polifonie spontană", în care majoritatea grupului intonează linia melodică, în timp ce un grup interpretează o contramelodie, iar la sfârşitul frazei muzicale şi în final se reîntâlnesc la unison.

[2] George Marcu, *Folclor muzical aromân*, Bucureşti, Editura Muzicală, 1977, p. 5.

https://biblioteca-digitala.ro

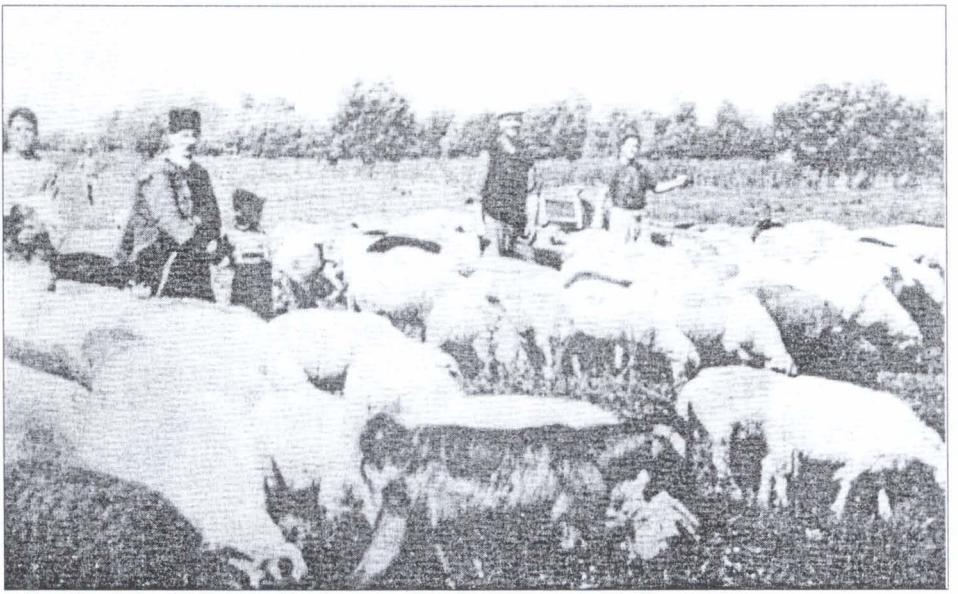

23. Aromâni cu oile la păşune.

24. Horă aromânească.

https://biblioteca-digitala.ro

Acest fenomen este considerat de Breazna drept eterofonie, definită ca deviere incidentală a vocilor într-o alternare de unisonuri cu alte intervale muzicale întâmplătoare.

Cel de-al doilea tip de polifonie este mult mai complexă şi presupune un anumit tipar pe care Theodor Capidan l-a descris foarte plastic: „În vreme ce aromânii cântă toţi aceeaşi melodie, la fârşeroţi, din contră, numai unul singur – solistul – cântă o melodie mai mult recitată, iar toţi ceilalţi ţin o notă, de obicei, tonică. Când solistul a isprăvit de cântat versul, atunci toţi ceilalţi care îl acompaniază ţinându-i isonul «tal'e cântecu», taie cântecu, adică repetă cu o voce ceva mai tare ultimele cuvinte ale solistului"[3].

Melodiile înregistrate de la fărşeroţii din Kogălniceanu continuă tradiţia cântării polifonice. Analiza etnomuzicologică a relevat o manieră standardizată a interpretării: cântecul este început de către primul solist, iar la jumătatea sau spre sfârşitul primului vers şi începutul următorului, cel de-al doilea solist *l'i tal'e boaţea*, intră împreună cu grupul care susţine unisonul pe tonică. Se creează astfel o structură de tip polifonic în care primului solist îi revine fiecare început de vers, iar celui de-al doilea fiecare sfârşit de rând melodic: „de multe ori [...] ei se iau la întrecere să creeze sau să improvizeze motive melodice noi"[4].

Maniera specifică de interpretare a fărşeroţilor presupune prezenţa a doi solişti care se legitimează prin performanţele muzicale: ureche muzicală, voce deosebită, simţ ritmic şi deţinerea unui repertoriu autentic tradiţional. Primul solist impune configurarea structurii grupului prin desemnarea celui de-al doilea solist, poziţia în această schemă fiind variabilă: solistul prim devine solist secund şi invers în anumite cântece. Isonul este susţinut de restul grupului pe vocala *e*, fapt care se reflectă în terminologia tradiţională, cântecele polifonice fiind numite *cântiţi cu e*. Utilizarea constantă a vocalei *e* are o explicaţie practică legată, pe de o parte, de valenţele vocale (apertură medială), emisie facilă, iar pe de altă parte, o rezonanţă acustică pregnantă.

Această tehnică polifonică a fărşeroţilor este specifică unei arii extinse a folclorului muzical, conform observaţiei etnomuzicologului Tiberiu Alexandru, care semnala existenţa acestui stil în interpretarea bulgarilor din zona Kostur, iar în forme mai evoluate în cântările corsicanilor, osetinilor, gruzinilor şi a altor popoare din Caucaz şi Transcaucazia[5].

[3] Theodor Capidan, *Fârşeroţii. Studiu lingvistic asupra românilor din Albania*, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1931, p. 14.

[4] George Marcu, *op. cit.*, p. 85.

[5] Tiberiu Alexandru, *Polifonie şi armonie populară. Studii de folcloristică, organologie, muzicologie*, vol. II, Bucureşti, Editura Muzicală, 1980, p. 144.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

BESTIAR CREŞTIN ÎN COLINDE DOBROGENE SAU DISCURSUL APOCALIPTIC ÎN ORALITATEA ROMÂNEASCĂ

SILVIA CHIŢIMIA

Una dintre cele mai insolite figuri din colindele dobrogene este cea a *delfinului*, *dulfului* sau *duhului de mare*. În tipologia Monicăi Brătulescu colindele cu subiectul dulfului sunt încadrate în categoria celor profesionale, la tipul nr. 52: *Dulful, monstru marin*. Un delfin în chip de monstru acvatic iese din mare şi vine asemenea unui hoţ să prade, să mănânce merele pomului roşu. Mărul începe să strige, cerând ajutor. Apare un voinic care vrea să-l săgeteze. Spre a fi cruţat, dulful oferă voinicului pe sora sa, ca mireasă. Variante ale acestui colind „de flăcău" se întâlnesc atât la Brăila, Tulcea, Galaţi, Constanţa, cât şi în Bihor sau Vrancea.

Despre „enigmaticul Duh din mare, care fură mereu merele", cum observa Ovidiu Bîrlea[1], s-au scris o seamă de comentarii interesante. Sabina Ispas identifica în delfinul săgetat o imagine hristologică şi asocia vânarea peştelui-mamifer cu simbolismul vânării animalului sfânt (cerb, bou) care se dovedeşte a fi Sfântul Ion, naşul lui Dumnezeu. Faptul că delfinul îşi oferă sora ca viitoare soţie, voinicului pe cale să-l săgeteze, e văzut de autoare ca un argument ce plasează căsătoria sub semnul tainei creştine[2]. Vasile Filip analizează tema delfinului din perspectiva „agresorilor acvatici ai pomului şi ai grădinii: dulful şi peştele". Interesantele corelaţii pe care le prilejuieşte discuţia colindelor pe tema „pomului cosmic" apărat de flăcăul vânător se cantonează exclusiv în sfera semnificaţiilor mitico-simbolice[3]. Vorbind despre dulful sau duhul de mare, Mihai Coman observă că, deşi unii autori cred că dulful este delfinul, absenţa unor determinări concrete şi atmosfera fabuloasă ce-l înconjoară sugerează în acest caz nu un animal mitologic, ci o stihie personificată în chipul unei apariţii supranaturale[4].

Colindele despre dulful-delfin se leagă în chip structural de cele care au ca subiect peştele, cerbul, boul sau vidra, dar spaţiul nu ne permite o discuţie mai amplă.

[1] Ovidiu Bîrlea, *Folclorul românesc*, vol. I, Bucureşti, Editura Minerva, 1981, p. 326.

[2] Sabina Ispas, *Colindul şi marea*, în *Sub aripa cerului*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1998, p. 86–88.

[3] Vasile V. Filip, *Universul colindei româneşti*, Bucureşti, Editura Saeculum I.O., 1999, p. 256–261.

[4] Mihai Coman, *Bestiarul mitologic românesc*, Bucureşti, Editura Fundaţiei Culturale Române, 1966, p. 32.

Anuar IEF, serie nouă, tom. 18, 2007, Bucureşti, p. 141–149

https://biblioteca-digitala.ro

În cele ce urmează, ne vom axa comentariul asupra variantei de colind culeasă de Teodor T. Burada şi publicată în 1880 în monografia sa folclorică dedicată Dobrogei. Textul descrie un „măr aurel" care *strigă*, chemând pe cineva să-l săgeteze pe furul merelor venit direct din mare: „Crescutu-mi-au, / [...] / Fir de măr aurel, / [...] / Face merele / 'N toate verele / [...] / Ce folos că le face, / Dacă nu se coace; / Duf de mare neagră / Când vine-n deseară / [...] / Sare-n merişor / Mâncă binişor. / [...] / Prinsă măru-a se văita, / Cu glas mare a striga: / «Cine-n lume s-a afla / Duf de mare-a săgeta?»"[5].

Textul prezintă un tablou aparent fantastic: un delfin prezumtiv, poate o stihie sau un monstru acvatic, vine să fure şi să mănânce merele necoapte, hrană total inadecvată pentru delfin. Acțiunea are loc întotdeauna *pe înserat*, iar copacul (mărul) începe *să strige* după cineva care să-l săgeteze pe delfin. La sosirea voinicului, dulful vorbitor se arată invincibil (temă încadrabilă la subtipul 52a) deoarece împreună cu frații săi *s-a ascuns* în mare: „Duf de veste că prindea / Şi din gură aşa grăia: / «Niță, nu mă săgeta, / Că degeaba te sileşti / Pe noi să ne prăpădeşti, / Căci suntem vreo nouă fraţi / Ce au fost toți săgetați, / Dar nici unul n-am murit, / Căci în mare ne-am dosit»".

Colindul se încheie printr-o invocare a lui Hristos: „Rămâi dară sănătos / C-am în vestea lui Hristos"[6].

Frapează, în materia narativă a colindului citat, frecvența imaginilor inedite: un delfin vorbitor care fură pe-nserat, un copac care strigă în gura mare, preferința pentru mere necoapte a delfinului, nouă frați delfini săgetați etc. Pe bună dreptate ne putem întreba cine sunt aceste personaje şi ce mesaje au de transmis toate aceste imagini în plan simbolic, ele, altminteri, fiind total incoerente.

Contextul simbolic şi mitologic în care poate fi încadrată figura delfinului aparține Antichității greceşti şi celei creştine. Grecii îl considerau un animal sacru, iar uciderea unui delfin echivala cu o crimă[7]. Funcția esențială asociată delfinului era aceea de salvator al oamenilor căzuți în apele mării, cea mai veche legendă cu acest motiv avându-l ca erou pe cântărețul-poet Arion, salvat din mare pe spatele unui delfin. Delfinii erau animalele favorite ale lui Apollon. Cel mai vechi epitet ale zeului era, de altfel, Delfinios. Unii specialişti interpretează acest epitet ca pe un vestigiu lingvistic al unui zeu mai vechi, numit *Delphinios* sau *Delphos*, erou care a dat şi numele cetății Delfi, devenită celebră prin sanctuarul şi oracolul lui Apollon. Legendele amintesc despre *Delfos* ca fiind arhaicul stăpân al ținutului luat în stăpânire, apoi, de Apollon. Unele credințe îl pomenesc ca fiu al lui Poseidon care s-a iubit cu fiica lui Deucalion luând chipul unui delfin. Conform legendei, la Delfi, Apollon a ucis cu săgețile sale un şarpe sau monstru acvatic numit când

[5] Teodor T. Burada, *Opere*, vol. IV, *Folclor şi etnografie*, Editura Muzicală, Bucureşti, 1980, p. 37.

[6] Teodor T. Burada, *op. cit.*, p. 38.

[7] Melita Rabinovitch, *The dolphin in Greek legend and myth*, în „Alexandria. The journal of western cosmological traditions", Phanes Press, 1993, p. 316.

https://biblioteca-digitala.ro

Python, când Delfin. Acesta din urmă, însărcinat să protejeze oracolul lui Themis, zeița legii personificate, se deda la tot felul de devastări în ținut, răvășind câmpia, răpind turmele[8]. Delfinul era, de asemenea, consacrat zeilor invocați în timp de pericol pe mare. Astfel, zeița Artemis, sora lui Apollo, era privită ca protectoare a marinarilor și oamenii o invocau cu epitetul *Delfinia.*

Am citat din acest bogat fond legendar despre delfin, aparținând corintienilor, destinatarii de mai târziu ai epistolelor Sf. Apostol Pavel, deoarece evocă o seamă din atributele dulfului din colindele românești: răvășește florile, răpește mieii din turmă, este săgetat, are o soră și frați. (Este interesantă și o apropiere între gr. *adelphos* „frate" și *delphis* „delfin".) El este, de asemenea, un salvator miraculos din apele mării și călăuză a sufletelor spre Câmpiile Elisee, fapt atestat de prezența sa pe sarcofagele păgâne. Născuți, conform unor credințe arhaice, din marinarii pierduți pe mare, delfinii întruchipau în Antichitate și un simbol al renașterii[9]. Toate aceste atribute au făcut din delfin o emblemă preferențială a creștinismului primar, care l-a resemantizat în spiritul doctrinei și dogmelor sale. Culcat pe ancoră sau trident (care devin simboluri ale crucii), delfinul îl reprezenta pe Hristos crucificat. Imaginea delfinului salvând pe spatele său corabia, din valuri, va întruchipa pe Hristos în rolul său de purtător și ghid al Bisericii spre Împărăția Cerurilor. Delfinul prezentat în creștinismul primar nu era adesea decât un pește. Părintele capadocian Grigore de Nyssa (sec. IV e.n.) supranumea delfinul „împăratul peștilor", reprezentându-l pe Hristos-ul prieten, omorâtor al șarpelui, călăuză și salvator al oamenilor aflați în pericol. Peștele hristic, euharistic sau nu, era prezentat în general fără detalii legate de apartenența la vreo specie, în chip de ICHTYS (gr. *pește*) figurând acronimul grec Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul.

În sec. II–III e.n. imaginea Delfinului intră în iconografia mântuirii. Îl găsim decorând sarcofagele creștine unde, alături de pâinea euharistică reprezenta hrana spirituală a sufletului. Scurte narațiuni mitice cu delfini evocau tematica mântuirii. Astfel este legenda Amfitritei, fiică a lui Nereu, care se ascundea în adâncurile Oceanului de iubirea lui Poseidon. Regăsită de delfini, ea este adusă lui Poseidon cu care se căsătorește. Episodul acestei nunți în care *mireasa* adusă de un delfin este oferită mirelui funcționa în creștinismul primar ca *alegorie a sufletului omenesc* care fuge de Dumnezeu, dar este adus Acestuia de către Hristos sau apostoli (delfinii, frații salvatori)[10].

Revenind la episodul jefuirii pomului din colind, diferențiem aici două teme: cea a *furului* sosit pe neașteptate, seara, și cea *a pândei, a vegherii* sau *a privegherii eroului* pentru a surprinde hoțul: „Numai (cutare), Făt-Frumos [...] Încearcă-și Murgu [...], / Arcu-n mână că-și lua, [...] / Cărăruia-și d-apuca, / [...] Drept la vale, cam la măr. / *Păzi ziua, toată ziua, / Când fuse soare-n asfințit, / Duf*

[8] *Ibidem.*

[9] Jean Paul Clébert, *Bestiar fabulos. Dicționar de simboluri animaliere*, traducere Rodica și Radu Valter, București, Editura Artemis – Cavallioti, 1995, p. 99.

[10] Louis Charbonneay Lassay, *Le bestiaire du Christ*, Paris, Editura Desclée, 1940.

https://biblioteca-digitala.ro

de mare s-a ivit / [...] Sări în vârf de merișor, / Prinse mere a mânca"[11]. Nu vom detalia în cele ce urmează complexul merelor furate, prezent în basmele tip *Prâslea cel voinic și merele de aur*[12], respectiv în basmele tip *Prinderea hoțului care fură fructele prețioase* (tip ATh. 630) sau *Pasărea măiastră* (tip ATh. 550) care și ea fură merele din grădina împăratului. Ceea ce ne interesează este faptul că hoțul din colinde poate fi o figură emblematică a creștinismului primar. Ipoteza ne-a sugerat un posibil orizont teologic al lecturii. Vom remarca însă, cu privire la colindele despre dulf, incoerența unor elemente narative și neclaritatea mesajului. Funcția de „colind de băiat" în care, potrivit opiniei curente a folcloriștilor, semnificațiile vânătorești sunt convertite în sensuri premaritale, legate de viitoarea căsătorie a flăcăului[13], nu este în măsură să justifice fantasticul și stranietatea unor imagini precum: delfinul care mănâncă mere, copacul care strigă, fructele care sunt mâncate întotdeauna necoapte, sau ridicarea voinicului în slava cerului: „Dolfu se rugă: / Doamnele, / „Nu trage, voinicio, / Că ți-oi trebuio, [...] P-aripi te-oi lua, / [...] Și te-oi ridicao, / Sus te-oi ridicao"[14].

În fine, luând în considerare concepția creștin-ortodoxă, dominantă în spațiul tradițional românesc, prezența unui simbol creștin esențial, cum este delfinul săgetat, sugerează o posibilă dimensiune teologică a colindelor tip nr. 52. Figura delfinului săgetat (ipostază a lui Hristos răstignit) venind spre seară, asemeni unui hoț, evocă parabola evanghelică a furului care vine noaptea. Ea face parte dintre parabolele despre a doua venire a lui Hristos (Parusia) care va avea loc la Sfârșitul lumii[15]. Întoarcerea Fiului Omului e descrisă de evanghelistul Matei (24, 43): „Însă aceea să cunoașteți că, de-ar ști stăpânul casei la ce strajă din noapte vine *furul*, el ar priveghea și n-ar lăsa să i se spargă casa". „Așadar, privegheați, că nu știți în care zi vine *Domnul vostru*" (24, 42). În discursul său parabolic relatat de Matei, Hristos, vorbind despre un furt nocturn, utilizează exemplul acestuia ca pe un avertisment față de calamitatea iminentă a Judecății de Apoi, care se apropie: „Și, precum a fost în zilele lui Noe, tot așa va fi și venirea Fiului Omului" (Matei 24, 37), spune Iisus. Evenimentul descrise în episodul potopului lui Noe, deși de o extremă antichitate, copleșesc o omenire nepregătită; el este utilizat de Hristos ca un avertisment cu privire la grozăviile ce vor veni. Prin cuvântarea sa eshatologică (Matei 24, 42–43; Luca 12, 39), Iisus vrea să-i trezească pe credincioși, să le deschidă ochii[16], să-i îndemne la priveghere. Grozăvia se apropie tot atât de

[11] Gh. I. Neagu, *Colinde din lalomița*, Roșiorii-de-Vede, 1946, p. 31.

[12] Tipul *Hesperidele* aparținând ciclului descinderilor infernale – cf. Lazăr Șăineanu, *Basmele române*. Ediție îngrijită de Ruxandra Niculescu. Prefață de Ovidiu Bârlea. București, Editura Minerva, p. 288.

[13] Pavel Ruxăndoiu, *Folclorul literar în contextul culturii populare eomânești*. București, Editura Grai și Suflet, p. 225.

[14] Gheorghe C. Mihalcea, *La dalba cetate. Folclor nord-dobrogean*, Tulcea, p. 54.

[15] Ioachim Ieremias, *Parabolele lui Iisus*, București, Editura Anastasia, 2000, p. 55.

[16] În basmul fantastic, un anumit măr poate reda vederile, dar pe acesta numai zânele îl cunosc. Băiatul care le fură hainele (AT 400) o silește pe cea mare dintre ele să-i arate acest măr.

https://biblioteca-digitala.ro

neaşteptatată precum furul, la fel de înfricoşătoare precum potopul. „Pregătiţi-vă! În curând va fi prea târziu!" Astfel vor fi înţeles ascultătorii lui Hristos parabola cu hoţul care vine noaptea, ca pe un *strigăt de alarmă* adresat mulţimii. *Mărul roşu* (numit în diferite variante şi *măr de aur* sau *mărul lui Dumnezeu*) *care strigă*, pare a se referi la un asemenea înţeles eshatologic. În plan profan, *mărul roşu* este o sintagmă pleonastică. El devine însă expresiv în plan teologic. La *Catavasiile Crucii* se spune: „În raiul cel preasfânt, care este Maica Domnului, creşte *Pomul Vieţii*, se ridică *Sfânta Cruce* şi *pe cruce stă Domnul Iisus Hristos jertfit* pentru noi"[17].

Încă de la începutul sec. II, Sf. Hipolit din Roma (170–235), referindu-se la răstignire, spunea că „Iisus atârnat pe cruce răspândea parfumul mărului"[18]. Culoarea roşie a mărului, credem, evocă tocmai această idee a jertfei hristice. Pe de altă parte, teologia simbolică asimilează Sf. Cruce cu Pomul Vieţii, conform legendelor apocrife care au circulat în spaţiul românesc, lemnul crucii provenind din pomul raiului (copacul vieţii şi al cunoaşterii binelui şi răului) care a fost un măr.

Prin jertfa lui Hristos pe cruce se ştie că s-a născut biserica. Acest şir de omologii derivate din gândirea creştină conduc la echivalenţa simbolică a mărului roşu cu biserica. *Mărul roşu* care strigă, este conform acestor deducţii, un simbol al *crucii* şi, respectiv, al *bisericii primare care strigă*, avertizează asupra primejdiei sosirii iminente a sfârşitului veacurilor, a Judecăţii de Apoi. Un argument în acest sens este oferit de o variantă din Bordeasca Veche, în care Duhul atacă poarta raiului şi scaunul Domnului: „Duh de mare iese-afar, / Sare-n poarta raiului / Şi-n scaunul Domnului"[19].

O altă parabolă a Parusiei, cea a celor zece fecioare, simbol al comunităţii creştine în aşteptare, vorbeşte de acelaşi *strigăt* de avertizare asupra crizei eshatologice ce urmărea să trezească mulţimea credincioşilor: „Iar *la miezul nopţii* s-a făcut *strigare*: Iată vine mirele!" (Matei 25, 6). *Tot seara strigă şi mărul* descris de colindele tip nr. 52.

Compararea lui Iisus cu un fur o găsim în *Apocalipsă*: „Dar dacă nu vei priveghea, Eu voi veni ca un fur" (Apoc. 3, 3) sau „Iată, Eu vin ca un fur. Fericit cel ce priveghează" (Apoc. 16, 5). Cel care priveghează şi întâmpină furul în colinda despre dulf este voinicul erou. Aşa-zisa *vânare* a Dulfului are un rol simbolic. În mentalitatea creştină medievală, parcursul unei căi spirituale era asemănat cu o vânătoare. Marele mistic renan, Maître Eckhart, spunea că sufletul creştinului se află mereu la vânătoare pasionată a prăzii sale, Hristos. La strigătul *mărului roşu* (care semnifică biserica), voinicul porneşte la vânătoarea dulfului (simbol al lui Hristos). Pentru aceasta, el îşi schimbă hainele, adică se botează,

[17] Andrei Arhiepiscopul Alba-Iuliei, *Ospăţul credinţei. Cuvinte de învăţătură*, Alba-Iulia, 1999, p. 149.

[18] Isidor Mărtinică, *Duhul Sfânt*, Bucureşti, Editura Gramar, 1996, p. 80.

[19] Lucia Cireş, *Colinde din Moldova*, „Caietele Arhivei de Folclor", vol. V, Iaşi, p. 55.

https://biblioteca-digitala.ro

îmbrăcându-se în Hristos: „Râle haine dezbrăcară, / Râle haine groas-erar', / Bune haine-ş îmbrăcară, / Bune haine scump-erar' "[20].

Neașteptata sosire nocturnă a Fiului Omului (în chip de fur, hoț) își găsește paralele, așa cum am menționat, în neașteptata revărsare a potopului. Asemeni celor salvați la potop, în arca lui Noe (opt persoane și cu Noe, nouă!) sunt prezentați în colind și cei 9 frați despre care vorbește dulful. Deși cu toții săgetați, adică „răniți hristic", convertiți la Hristos, ei se salvează în mare, imagine care evocă, pe de o parte, botezul, pe de alta, drama potopului, când are loc misterul mântuirii drepților reprezentați de Noe și familia sa (opt suflete)[21] care și-au găsit salvarea în momentul venirii Furului, la Judecata de Apoi. Hristos – Dulful pe cale de a fi săgetat – amintește de salvarea celor opt frați ai săi (simbolul celor 9 frați exprimă frăția creștină a drepților) în apele mării (potopului): „Căci suntem vreo nouă frați, / Ce au fost toți săgetați, / Dar nici unul n-a murit, / Căci în mare ne-am dosit"[22].

Despre raportul dintre potop și Judecata de Apoi, amintește evanghelistul Luca (17, 26,27): „Și precum a fost în zilele lui Noe, așa va fi și în zilele Fiului Omului. Mâncau, beau, se însurau [...] până-n ziua când a intrat Noe în corabie și a venit Potopul și i-a pierdut pe toți".

Figura delfinului-hristic poate fi apropiată de eroul salvator, voinicul (ortoman precum ciobanul mioritic) din balada *Șarpele* (tipul Scorpia). Acesta, asemeni lui Hristos la Parusie, vine dinspre răsărit: „Spre răzarea Soarelui, / Într-acolo ce-mi venea ?/ Că venea, măre, venea / *Voinic* mândru, ortoman, / *P-un cal ager*, dobrogean [...], / De departe tot *strigând*"[23]. Voinicul îi atrage atenția feciorului pe cale de a fi atacat de „șarpele înveninat". Merită subliniat că acest șarpe vine,]n unele variante, *din mare* (sic). Căci voinicul mândru spune: „De când eu cu el mă bat [...] / Sânt opt ani și jumătate [...], / Io-l băteam, *marea-l lua*". Faptul că voinicul pe cal, venind dinspre răsărit, și delfinul hristic din colinde aparțin aceluiași câmp semantic (din sfera teologiei) o sugerează și identitatea discursului lor simbolic. Voinicul dobrogean își prezintă neamul în același chip ca și delfinul: „Fost-am și noi nouă frați, / Nouă frați ca nouă brazi, / Dar pe opt ne-a înșelat / Și pe opt că ne-a mâncat"[24].

Ca o concluzie a comentariilor noastre, putem stabili o primă identificare a *furului Delfin*. El poate fi privit ca o *alegorie a Parusiei*, a *venirii eshatologice a*

[20] *Ibidem*, p. 54.

[21] Jean Daniélou, *Sacramentum futuri. Études sur les origines de la typologie biblique*, Paris, Beauchesne et fils, 1950, p. 74.

[22] Teodor T. Burada, *op. cit.*, p. 38.

[23] G. Dem. Teodorescu, *Poezii populare române*, București, Editura Minerva, 1982, p. 503. (Balada *Șarpele* scrisă în august 1883 după lăutarul Petrea Creșul Șolcan. T. T. Burada, în culegerea *O călătorie în Dobrogea* dă o variantă. *Zmeul și Zmeoaica*...).

[24] G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 503. Vezi și arhaica imagine a botezului figurată prin înghițirea neofitului de către un monstru marin. Tema este ilustrată în balada „Șarpele".

https://biblioteca-digitala.ro

Fiului Omului, conform Apocalipsei: „Iată, Eu vin ca un fur. Fericit cel ce priveghează (Apoc. 16, 5). De fapt, doar în această *funcţie hristică* privind Parusia, furul este într-adevăr un *delfin*, tipologie a lui *Hristos în creştinismul antic*. Simbolismul dulfului-delfin nu se epuizează aici. El va ilustra simultan şi un alt capitol din Cartea Apocalipsei (cap. 12, 1–14, 5) tema Bisericii prigonite de balaur (şarpe, monstru marin) şi fiare.

Antihristul (*Fiara*) este descrisă ca venind din mare: „Şi-am văzut *ridicându-se din mare o Fiară* [...] având gură de *leu. Balaurul* i-a dat puterea şi tronul său" (Apoc. 13, 1–2); „Şi-am văzut o altă *Fiară* [...] „Şi i s-a dat [...] *un duh* pentru ca chipul Fiarei să-şi grăiască" (Apoc. 13, 15).

Textele din cap. 13 al Apocalipsei descriu imagini precum: *fiara ce se ridică din mare*, asemeni cu *leul, balaurul (şarpele)*, căreia i s-a dat un *duh pentru a vorbi*.

Aceste reprezentări amintesc imagistica din colinde: figura duhului distrugător apărut din mare şi care, în unele variante, e asociat cu leul sau şarpele: „Jos în prundul *mării* dalbe / Este-un măr d'alior. / Nu ştiu *la măr ce s-a-nvăţat*, / Nu ştiu *leu*-i, / Nu ştiu *smeu*-i"[25], în final, mărturiseşte a fi Ion Sântion, „nănaşul lui Dumnezeu", confuzie populară, poate, a lui Ioan Botezătorul cu sfântul Ioan autorul Apocalipsei. Poate că nu întâmplător fie eroul (Niţă, Onea, ambele nume fiind hipocoristice de la Ion, adică Ioniţă şi Ionea sau Ghionea) colindelor tip nr. 52 este mereu un Ion, fie că dulful se dovedeşte un Ion metamorfozat! Pe de altă parte, se cuvine să observăm că termenul apocaliptic *duh* (legat de balaurul sau fiara ieşită din mare) evocă şi simbolul Nou Testamentar al Duhului Sfânt, întruchipat frecvent de porumbel. Această asociere a putut genera, credem noi, ciclul de variante, prezente şi la ucrainieni, în care rolul dulfului fur este deţinut de o pasăre măiastră (jar ptiţa) sau „gălbioară" precum într-un colind de flăcău cules în 1870 de G. Dem. Teodorescu: „Păsăruică gălbioară, [...] / Ce-ţi faci cuibul [...] / Că pe drumul Giurgiului / Trece-un voinicel călare, / Cu săgeţile-n spinare. [...] / Păsăruica mi-i grăia: /

– Stai, voinice, nu mai da, / C-am să-ţi spun o ghicitoare [...] / Să te duci la cas' a mare [...] / Şi e soţia dumitale"[26].

Ca şi dulful sau duhul de mare, pe cale de a fi săgetat, „păsăruica galbenă" îi oferă eroului o mireasă. Asocierea conceptelor de *Duh* şi *Mireasă* o găsim în ultimul capitol din *Apocalipsă*, cel care se referă la Noul Ierusalim şi cea de-a doua Venire a lui Hristos: „Şi *Duhul şi Mireasa* zic: Vino!" (Apoc. 22, 17). Conform teologiei simbolice, Mireasa Mirelui din *Apocalipsă* este Biserica lui Hristos în care este prezent şi lucrează Duhul Sfînt.

În fine, perspectiva eshatologică propusă de hermeneutica noastră ne permite o ipoteză privitoare la ciudata hrană a dulfului: merele de aur. Ceea ce frapează în

[25] Alexiu Viciu, *Colinde din Ardeal*, Bucureşti, Editura Socec – Sfetea, 1914, p. 58.
[26] G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 76–77.

https://biblioteca-digitala.ro

episodul mâncării merelor este menționarea insistentă că *ele nu sunt coapte, ci doar pârguite*: „Fir de măr aurel [...] Face mere, [...] Ce folos că le face, / Dacă *nu se coace*; / *Duf de Mare Neagră* [...] Sare-n merișor, / Mâncă binișor"[27]. Rămânând în contextul Apocalipsei, atacul duhului (monstrului marin) asupra merelor din *pomul lui Dumnezeu* poate fi privit ca o figură alegorică a prigoanei Bisericii (a adunării credincioșilor) de către balaur și fiara ieșită din mare, conform relatării din Apocalipsă (12, 1 – 14, 5). Semnificația simbolică a *merelor pârguite* poate fi înțeleasă mai bine dacă ne raportăm la unele variante care descriu atacarea nu a merelor, ci a unei turme de oi, de către dulf: „Dolfule, Dolfule, / La stână te-ai învățat, / Cum seara-nserează, / La stână te tragi, / [...] / La oi mari mănânci, / La mieluşei strici"[28]. Or, o interesantă omofonie leagă merele și mieii în vechiul dialect grecesc (ionian) în care *melon* (μηλον) desemna atât *mărul*, cât și *mielul*[29]. De fapt în opinia noastră, imaginea primară la care se raportează atacul „duhului de mare" nu este cea a merelor, ci a mieilor. Atacul Fiarei apocaliptice ieșită din mare are loc împotriva *bisericii* care este *adunarea credincioșilor* și, potrivit teologiei simbolice, ea este reprezentată printr-o *stână unde se adună turma de oi*, figura *oilor tinere* fiind un analog al fructelor încă necoapte. Atacul asupra mieilor devenit, în urma ocultării mesajului, un atac al merelor, exprimă, credem, turma bisericii agresată de Fiară și martiriul drepților din cap. 12–14, descrise în Apocalipsă. Viziunile Sf. Ioan din Patmos se referă la ultima încercare prin care va trece biserica, la prigoana cea din urmă a puterilor răului împotriva acesteia, când martirii rânduiți de Dumnezeu, cei 144 000 de aleși, vor fi sacrificați, vărsându-și sângele pentru Hristos. Transcriind viziunile Apocalipsei, sfântul Ioan urmărește să accentueze două aspecte: intensitatea prigoanei împotriva bisericii și faptul că cei 144 000 de credincioși, *drepții lui Dumnezeu*, se mântuie împreună cu Mielul[30]. Aceștia, cei salvați, *feciorelnicii* cum îi numește sfântul Ioan Teologul „au fost răscumpărați dintre neamuri, *pârgă* lui Dumnezeu și Mielului" (Apoc. 14, 4). *Merele abia pârguite, încă necoapte*, ar putea fi, în lectura teologică pe care o propunem, tocmai simbolul acestor *feciorelnici* atacați de *fiara ieșită din mare*, căreia i s-a dat *duh* pentru a vorbi. Asocierea aparent stranie dintre atacul *merelor necoapte*, de către *duhul – dulf*, și istoria celor 9 frați săgetați, care totuși nu au murit, ci s-au ascuns în mare, își găsește articulația logică în gândirea eshatologică potrivit căreia „precum a fost în zilele lui Noe, tot așa va fi și la venirea Fiului Omului" (Matei 24, 37). Imaginea celor 144 000, a celor mântuiți, răscumpărați ca pârgă lui Dumnezeu, este asociată celor salvați în arca lui Noe de urgia potopului. Cele 8 suflete din arca lui Noe împreună cu Hristos sunt cei 9 frați delfini, săgetați,

[27] Teodor T. Burada, *op. cit.*, p. 38.

[28] Gh. I. Neagu, *op. cit.*

[29] Guz Du Courthial, *La pomme*, Ed. Paradès Puisequx, 1996, p. 78 (cuvânt grec. *mêlon* poate desemna un fruct rotund și mai ales un *măr*, dar și un animal: mielul).

[30] Savas Agouridis, *Comentariu la Apocalipsa Sf. Ioan*, traducere pr. prof. Constantin Coman, București, Editura Bizantină, 2004, p. 183, 217.

https://biblioteca-digitala.ro

care s-au salvat în mare. Variantele în care delfinul îşi oferă sora drept soţie, exprimă, în acelaşi context, nu o terestră şi viitoare căsătorie, ci o metaforă eshatologică, al cărei rost este de a semnala vremea Judecăţii de Apoi şi timpul mântuirii simbolizate de veşmântul curat şi de nuntă. Într-o variantă din Galaţi, *Dulful, monstru marin*, voinicul, auzind mărul cum strigă, se duce să-şi schimbe hainele „rele" cu unele „bune şi scumpe": „... el voinicu / El pe-acolo că-m trecea Şi *pe măr îl auzeară,*/ El napoi mi se-nturna, / *Răle haine dezbrăcară* /

Răle haine groas-erar' / *Bune haine-s îmbrăcară*, / Bune haine scump erar"[31].

Pregătindu-se să-l săgeteze pe „Duh de mar" (Duhul din mare), acesta îi spune că au fost 9 fraţi săgetaţi şi au rămas doar dulful (Duhul) şi sora lui pe care o oferă ca mireasă voinicului: „Prins-a Duhul de-a strigare: / Nu mă, Doamne, săgeta, / Că noi am fost nouă fraţi / Ş-au murit-u săgetaţi, / Numai eu că am scăpat-u, / Numai eu cu-o sor mai mic', / Fi-ţ-ar ţâie dăruită"[32]. Duhul ne introduce astfel în taina lui Hristos care este totdeauna Ultimul. Cel care vine în ultimele zile ale istoriei lumii. Căsătoria cu „sora sa" pe care i-o propune Hristos-delfinul eroului, nu exprimă doar o convenţie socială bazată pe un contract. Ea este o imagine eshatologică a uniunii mistice care-l uneşte pe Hristos cu biserica (comunitatea fraţilor şi surorilor întru Hristos) sau, în plan individual, pe credincios – imago a lui Hristos, potrivit concepţiei *Imitatio Christi* – cu Biserica mireasă.

Suntem de părere că, la origini, colindele de băiat tip 52, cu funcţie legată de iniţierea premaritală, încorporau un mesaj religios de tip catehetic şi nuanţă eshatologică. Vechimea lui ne este sugerată de faptul că pentru majoritatea creştinilor din primele secole, credinţa în apropiata revenire a lui Hristos (Parousia) era aproape obiectul unei dogme. Figura centrală a Dulfului evocă simbolul paleocreştin al lui Hristos, dar şi, prin contaminare, figura fiarei ieşite din mare, în vremurile de pe urmă, descrisă de *Apocalipsă*.

Demn de semnalat este şi faptul ca într-un grupaj de omilii care se citeau în bisericile de rit răsăritean găsim comparaţia mreajelor iadului cu dulfii mării[33].

[31] Lucia Cireş, *op. cit.*, p. 54.
[32] *Ibidem.*
[33] Ioannykij Haleatovsky, *Cheia înţelesului*, Bucureşti, Editura Libra, 2000, p. 34.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

ALUATURI RITUALE ÎN ALIMENTAȚIA ȚĂRANILOR DOBROGENI ÎN SECOLUL AL XX-LEA*

GEORGETA MORARU

Despre alimentația tradițională, îndeosebi despre obiceiurile alimentare la români, am avut prilejul să mă refer cu alte ocazii, ultima dată publicând un articol în periodicul constănțean „Datina"[1]. Lucrarea de față își propune să analizeze informația etnografică cuprinsă în răspunsurile consemnate cu ocazia completării chestionarelor *Atlasului etnografic român*, culese în Dobrogea la sfârșitul deceniului opt al secolului al XX-lea, în județul Constanța, satele: Cochirleni, Comana, Dobromir, Istria, Oltina, Ostrov, Peștera, Runcu, Siliștea, Șipote, Topalu, Valu lui Traian, și în județul Tulcea, satele: Chilia Veche, C.A. Rosetti, Casimcea, Cârjelari, Luncavița, Niculițel, Peceneaga, Sfântu Gheorghe, Stejaru, Valea Nucarilor, Visterna. Informația de teren se referă la realitățile etnografice de la 1900 și, respectiv, anii 1976–1982[2].

Desigur, răspunsurile consemnate în chestionarele *Atlasului etnografic român* conțin numeroase și variate date etnografice care se cer analizate în contextul vieții cotidiene a comunităților locale dobrogene. Elementele alimentare cu forme și semnificații multiple se regăsesc inserate într-o structură complexă, distribuite pe diverse paliere ale ansamblului culturii populare cu specific dobrogean. Încărcate de acte rituale ce conțin multiple semnificații magice, religioase sau sociale, o serie de componente alimentare le regăsim în structura mai multor obiceiuri și ceremonialuri ce însoțesc viața oamenilor de la naștere la moarte, precum și în ceremonialurile alimentare practicate la date calendaristice precise care marcau viața comunităților sătești. Sub o formă sau alta, mozaicată, elementele ce țin de domeniul alimentar impregnează întreaga existență a oamenilor. Dintre acestea, în

* Comunicare susținută la Sesiunea națională de la Constanța, august 2005.

[1] Georgeta Moraru, *Obiceiuri alimentare la români*, în „Datina", Constanța, anul XI, nr. 30, martie 2003, p. 4.

[2] Cercetările de teren au fost efectuate în județul Tulcea la: ChiliaVeche (Ion Vlăduțiu, 1977); C.A. Rosetti (A. Motomancea, 1977); Casimcea (Elena Maxim, 1977); Cârjelari (Georgeta Moraru, 1977); Luncavița (Ion Vlăduțiu, 1976); Niculițel (Ion Vlăduțiu, 1977); Sf. Gheorghe (Ion Vlăduțiu, 1976); Valea Nucarilor (Ion Vlăduțiu, 1976); Peceneaga (Nicolae Dunăre, 1976; Georgeta Moraru, 1982); Stejaru (Georgeta Moraru, 1980); Visterna (Ofelia Văduva, 1977). În județul Constanța: Cochirleni (Ion Vlăduțiu, 1977); Comana (A. Motomancea 1977); Dobromir (Georgeta Moraru, 1982); Istria (Georgeta Moraru, 1978); Oltina (Elena Maxim, 1977); Ostrov (Georgeta Moraru, 1982); Peștera (Ofelia Văduva, 1977); Runcu (A. Motomancea, 1977); Siliștea (Ofelia Văduva, 1978); Șipote (Elena Maxim, 1977); Topalu (Georgeta Moraru, 1982); Valu lui Traian (Georgeta Moraru, 1978).

Anuar IEF, serie nouă, tom. 18, 2007, București, p. 151–158

https://biblioteca-digitala.ro

lucrarea noastră ne vom opri asupra preparatelor făinoase, nelipsite din bucătăria gospodinelor dobrogene, în special asupra numeroaselor aluaturi realizate în forme variate, cu roluri şi semnificaţii rituale precise.

La începutul secolului al XX-lea, în satele dobrogene principalele cereale cultivate erau grâul şi porumbul, „plante de civilizaţie", cum le denumea Fernand Braudel[3]. La acea dată, porumbul era în curs de a elimina meiul din alimentaţie, ocazie cu care îi lua locul până şi terminologic atât în ponderea alimentaţiei, cât şi în structura şi semnificaţia actelor magico-rituale pe care le însoţea în diferite momente din viaţa localnicilor. De altfel, meiul dispare complet din culturi după Primul Război Mondial, supravieţuind, în cantităţi nesemnificative, până la mijlocul secolului al XX-lea. Din 23 de localităţi cercetate în Dobrogea, în 8 localităţi din judeţul Constanţa şi 8 localităţi din judeţul Tulcea a fost consemnat consumul meiului sub formă de *mămăligă* şi mai rar *mălai* (*mălaie*), la Cârjelari, Luncaviţa, Niculiţel (jud. Tulcea). Se mai consuma sub formă de *păsat*, boabe de mei decorticate şi râşnite superficial, fierte în lapte (Chilia Veche, Peceneaga, Cârjelari, Stejaru, jud. Tulcea, Topalu, jud. Constanţa), ca umplutură în *sarmale* sau ca mâncare de păsat („pilaf"). Păsatul din mei cu lapte îl găsim ca aliment ritual, pomana împărţită la diferite sărbători calendaristice, uneori chiar la pomana de la înmormântare. Din mei se mai făcea şi o băutură foarte apreciată, *braga*.

La începutul secolului, orzul se cultiva în cantităţi mici; au fost consemnate cazurile în care era folosit: calamităţi naturale, războaie, secete prelungite etc. Din el se făceau pâine sau turtişoare la: Dobromir, Cochirleni, Istria, Oltina, Ostrov, Siliştea, Topalu, Valu lui Traian, din jud. Constanţa; Cârjelari, Luncaviţa, Niculiţel, Peceneaga, Stejaru, Valea Nucarilor, Visterna, din jud. Tulcea şi, uneori, mămăligă, la Cochirleni, Runcu, jud. Constanţa. După 1960 orzul a fost scos din culturi.

La 1900 se mai cultiva încă secara, din care se prepara pâine (11 localităţi din jud. Tulcea, 10 localităţi din jud. Constanţa), uneori dulciuri simple, *scoverzi* (Cochirleni). Este consemnat *bulgurul* din secară la Topalu. Tot din secară se făcea cafea la Casimcea, Ostrov, Runcu, Topalu, iar la Stejaru se prepara rachiu de secară.

Au mai fost semnalate, în caz de foamete, mămăliga din mălai de sămânţă de dughie, la Cochirleni şi Cârjelari, mămăliga din sămânţă de mătură, mâncată în timpul războiului din 1916 (Stejaru) şi pâinea din făină de mazăre, în timpul foametei din 1946 (Valu lui Traian).

La începutul secolului al XX-lea intra în alimentaţie orezul, în cantităţi mici şi nesemnificative pentru lumea satelor dobrogene, provenit din mediul oraşelor de la Marea Neagră. În timp, orezul fiert în lapte va înlocui păsatul din mei sau din porumb, preparat ritual împărţit cu ocazia pomenirii morţilor, precum şi orezul din mâncăruri: sarmale, pilaf etc.

[3] Fernand Braudel, *Structurile cotidianului*, Bucureşti, Editura Meridiane, 1984, p. 115.

https://biblioteca-digitala.ro

În hrana cotidiană din cursul săptămânii, principalul aliment consumat în toate localitățile cercetate a fost mămăliga preparată din făină de porumb. De altfel, și astăzi mămăliga continuă să facă parte din meniul cotidian. Se consuma și fiertura simplă de mălai. *Puricii* de mămăligă fărâmițată erau prăjiți în grăsime. Tot din făină de porumb se făceau și *turtoiul* sau *turtele* simple, fără aluat, coapte pe vatră sau pe plită. Păsatul din porumb era fiert, simplu, în apă, sub formă de ciorbă de păsat sau fiert în lapte. De altfel, în timp, păsatul de porumb fiert cu lapte a luat locul păsatului de mei în alimentația rituală. Păsatul se mai consuma opărit sau prăjit în grăsime la: Ostrov, Valu lui Traian. Din păsat se făcea pilaf sau se umpleau *sarmalele de post* sau *de dulce*, cu carne, care se serveau la nuntă (C.A. Rosetti). În zilele de sărbătoare nelipsit era *mălaiul* (*mălăiașul*, *turtoiul*, *ghismani*) preparat din făină de porumb amestecată cu puțină făină de grâu, având în compoziție uneori lapte dulce sau lapte prins, smântână și ou, copt în tavă, în cuptor. La Cârjelari se adăugau jumări de porc. Mălaiul îl găsim până și pe lista preparatelor servite la nuntă. În timpul Primului Război Mondial, din porumb s-a făcut rachiu la Runcu, jud. Constanța, și Valea Nucarilor, jud. Tulcea. Se mâncau curent, la clăci sau în alte prilejuri de întâlnire: *floricelele* din boabe de porumb coapte și boabele de porumb fierte și îndulcite cu zahăr. Cu excepția mămăligii, în zilele noastre toate aceste preparate din mălai nu le mai găsim în preferințele culinare locale.

Dintre cereale, grâul a fost și a rămas, până astăzi, materia primă de bază și de vază, pentru prepararea pâinii, aliment cu valoare simbolică, care a marcat și continuă să marcheze sărbătorile în satul dobrogean. Se consuma curent bulgur, boabe de grâu amestecate cu făină, fierte, opărite cu grăsime și acoperite cu brânză. În toate satele dobrogene din făină de grâu se făceau *colarezi* cu lapte, *lapte îngroșat* sau *cir* și *tăieței* care erau consumați fierți în zeamă (ciorbă sau supă) sau cu brânză. Cel mai adesea, tăițeii se fierbeau cu lapte și se dădeau de pomană.

Lista produselor preparate din făină de grâu este surprinzătoare prin diversitatea lor, găsindu-le consumate în toate componentele alimentației de sărbătoare: ceremoniale, rituale, sociale, dar și în alimentația cotidiană, zone cu semnificații profunde care se întrepătrund.

La 1900, pâinea era preparată cu predilecție la sărbători, astăzi este cumpărată de la magazin și se consumă zilnic atât la muncă, cât și la sărbători. În mentalitatea tradițională locală, pâinea și colacul s-au aflat în centrul diverselor ritualuri practicate în ceremonialul sărbătorilor de peste an, sau însoțeau cele mai importante momente ale ceremonialurilor care marcau nașterea, nunta și moartea oamenilor. Cu un colac și sare se întâmpinau oaspeții. Pâinea, aliment cu valoare de simbol major, sublinia rodnicia, fertilitatea, bunăstarea, bogăția, sănătatea celor cărora le era oferită[4].

[4] Ofelia Văduva, *Repere simbolice în cultura populară. Pâinea și alte modelări din aluat*, în „Revista de etnografie și folclor", tom. 26, nr. 1, 1981, p. 57.

https://biblioteca-digitala.ro

Pâinea, fie că era preparată cu aluat sau fără aluat, nedospită şi coaptă în spuză (*azma*, *coca*, *lipia*, *turta*), era nelipsită de pe toate mesele, atât la cele petrecute în familie, în ziua de duminică sau de la sărbătorile calendaristice de peste an, cât şi la masa comună de la hramul bisericii satului. În diferite forme o regăsim pe masa ursitoarelor, pe masa de botez, pe masa mare de la nuntă sau pe masa funerară de la pomana de înmormântare sau de la parastase. Forma sa cea mai elaborată, colacul, nu diferea compoziţional, ci avea doar dimensiuni şi forme simbolice diverse, ornamentate conform tradiţiei locului, fiind executate de femei specializate.

Foarte bogată şi interesantă este categoria colacilor care marcau principalele momente ale vieţii omului. Imediat după naştere, a treia noapte, ursitoarele erau aşteptate să ursească viaţa şi norocul copilului, în toate localităţile dobrogene. Pentru a le îmbuna, ca să ursească favorabil, de pe masa ursitoarelor nu lipsea *turta ursitoarelor*, colaci sau pâini, îndeosebi azme, anume preparate de moaşa care a asistat naşterea. Chiar şi în zilele noastre, când se naşte la dispensar sau la spital, acolo sau acasă, uneori la întoarcerea mamei şi copilului, se aşază masa ursitoarelor cu pâine, apă, vin şi alte obiecte simbolice pe ea. La botez se ofereau naşilor, *colaci de naşă* sau *colaci de naş*, mari şi frumos ornamentaţi; nu era uitată nici moaşa, care căpăta colac ca răsplată pentru munca sa. Colacii pentru naşi erau nelipsiţi de pe lista *ploconului* care însoţea copilul şi părinţii lui la naşi, la sărbătorile de la Paşti, Crăciun sau Lăsata Secului, unde trebuiau să participe. Şi astăzi se merge cu plocon la naşi, bineînţeles cu cozonac şi cu cadouri cumpărate de la oraş. La vârsta de un an, când băiatului i se „tăia moţul" sau fetei i se „rupea turta", colacul şi turta aveau rolul de a marca trecerea primului prag din viaţă. La Şipote, la vârsta de un an moaşa dădea copilul la grindă cu colacul pe cap, în ziua de Sf. Vasile. Dar cei mai frumoşi erau colacii de nuntă, îndeosebi *colacul miresei*, *turta miresei* sau *pupăza*, de formă rotundă cu gaură la mijloc şi ornamentat cu flori făcute cu furculiţa, pe care naşa o rupea în patru bucăţi pe capul miresei înainte de a pleca la biserică, obicei consemnat în aproape toate chestionarele. O bucată din colac se oprea pentru a fi mâncat de mireasă şi mire (Peştera) sau pentru a avea noroc la animale (Silistea). La Visterna se făceau doi *colaci de braţe* pentru iertăciune şi patru *jemeni* care se aruncau după nuntaşi, iar *pupăza* se rupea pe capul miresei. O altă formă era cea a *colacului de brad* care la Dobromir era pus pe căldarea cu apă adusă de mireasă şi se rupea pe capul miresei. La Şipote, colacul de brad se împărţea la băieţi. La Cochirleni se făcea colacul de brad, dar şi turta miresei. O categorie aparte era cea a *colacilor pentru naşi şi naşă*, colaci mari, frumos ornamentaţi (Chilia Veche, Luncaviţa, Peceaneaga, Valea Nucarilor); *colacu pentru socru mare* şi *colacu pentru soacra mare* (Cârjelari) şi colăceii pentru meseni erau simpli, unşi uneori cu miere.

Momentele înmormântării şi parastasele care urmau erau marcate de categorii aparte de colaci: *capete*, colaci preparaţi anume pentru a însoţi mortul pe ultimul drum, şi *colaci pentru morţi*, ofrande pentru strămoşii plecaţi pe lumea cealaltă. Se mai făceau şi *colaci pentru vii*, *colacii de împărţit* pentru participanţii la

https://biblioteca-digitala.ro

înmormântare oferiți la ușa bisericii, la răscruci, pe drumul de la cimitir, la cimitir sau peste groapă și la mesele ceremoniale funerare, *mesele de pomană*. Diversitatea formelor acestor colaci este deosebită, diferențiați prin forme și funcții precise. De aceea ei nu puteau fi făcuți decât de femei specializate: *babă de vatră*, *babă de capete* sau *căpităreasă*, *căpiterniță*, o femeie în vârstă, iertată, văduvă, specializată în modelarea colacilor. Uneori pentru înmormântare se făceau diferențieri între *colac de femeie* și *colac de bărbat* (Cochirleni).

În satele dobrogene, fiecare mort era însoțit de 1–3 capete, *capete de țărână*, denumirea lor sugerând sensul lor sacrificial, simulacru de ofrandă, sacrificiu oferit ritual[5]. Capete se făceau aproape în toate localitățile anchetate: Cochirleni, Comana, Dobromir, Oltina, Ostrov, Istria, Peștera, Runcu, Siliștea, Șipote, Topalu, Valu lui Traian, jud. Constanța; Casimcea, Cârjelari, Chilia Veache, Luncavița, Peceneaga, Stejaru, Valea Nucarilor, Visterna din jud. Tulcea. Uneori se făceau și un *cap de 3 zile* și un *cap de 9 zile* (Peștera). Capul de țărână era format dintr-un un cap, un colac mare, trei colăcei de forme diferite: *Aranghel*, *colac de cinci* și *colac de șapte*, care se dădeau preotului și celor care îndeplineau diferite funcții în cadrul ceremoniei funerare (Luncavița); un cap, o *punte*, un Aranghel, o *prescură* și 9 colăcei pe *pominete* (Peștera); *colacul ăl mare*, 2 colăcei, o prescură (Casimcea); 2 capete, o *cruce*, o prescură (Valea Nucarilor); un cap format din trei bucăți de mărimi diferite, o cruce, o presură și 44 de colaci (Visterna); un cap, o cruce, 10 prescuri (Ostrov); un cap, o *mărturie*, o cruce (Oltina); capete, un colac *Dumnezeu*, un Aranghel, *Avram*, *Maica Domnului* (Șipote); cap, Aranghel, crucea, puntea, prescurea (Cochirleni); capete, prescură, Aranghel (Siliștea); 2 capete, unul de țărână, altul pentru 3 zile, cu *Liturghie*, Aranghel, o prescură, iar la fiecare cap se făceau 9 colăcei și 9 turtișoare (Valu lui Traian); 3 capete cu 3 prescuri și 9 colăcei la un cap, un Aranghel împletit (Dobromir). S-au mai consemnat: capetele formate din patruzeci de colaci rotunzi, împletiți într-un singur fel (Chilia Veche, Niculițel) și colaci în formă de cruce (C.A. Rosetti). Se mai făceau *colaci pentru poduri* (Valea Nucarilor); 12 poduri cu 12 colăcei (*vămile*) la Visterna. La coborârea coșciugului, peste groapă se dădea o găină și o bucată de pânză cu un colac; înainte se dădea o oaie sau un vițel (Visterna); 9 colaci se rupeau și se dădeau în cimitir peste groapă împreună cu o găină sau un cârlan (Valea Nucarilor); 9 colăcei cu un ban erau puși în ciur și se dădeau de pomană la groapă (Luncavița). Participanților li se dădeau *pitișoare de împărțit* (Șipote); 4 *colaci de masă* (Cochirleni); colăcei pentru cei veniți la pomană (Siliștea); colaci cu 44 lumânări se împărțeau și fiecare lua cu colacul dintr-un castron de miere (Dobromir); 1 colac cu lumânare la fiecare participant (Visterna).

Nelipsite erau *călăviile*, bucăți de colac rupte și înmuiate în vin, oferite participanților la masa funerară. Aceste ofrande, călăviile, sunt atestate pe o arie ce cuprinde teritoriul dobrogean și sate din județele Galați, Brăila, parțial Ialomița.

[5] Ofelia Văduva, *Pași spre sacru. Din etnologia alimentației românești*, București, Editura Enciclopedică, 1996, p. 73.

https://biblioteca-digitala.ro

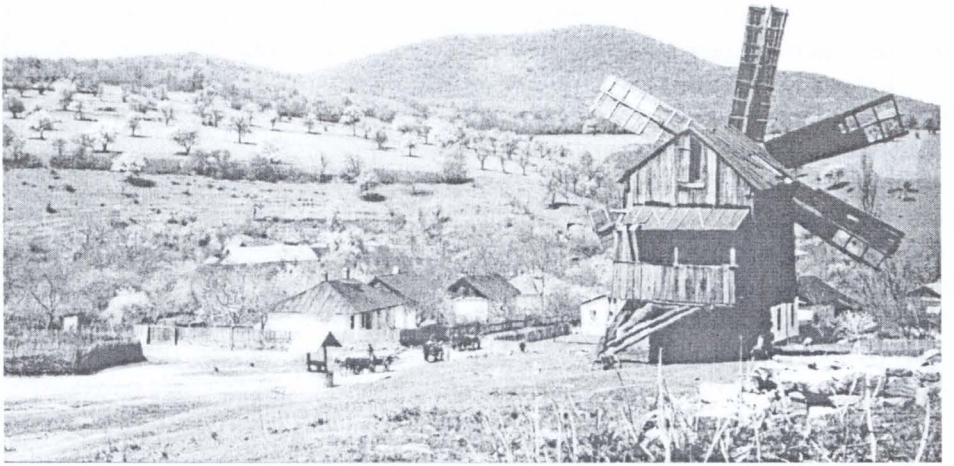

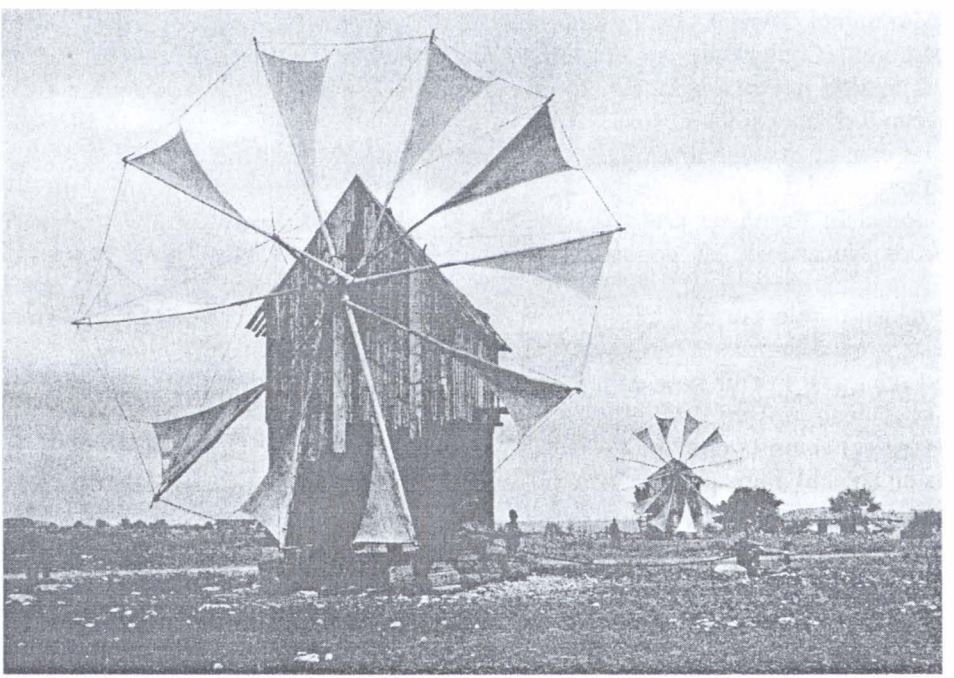

25. – 26. Mori de vânt în Dobrogea.

https://biblioteca-digitala.ro

Masa de pomană, de dulce sau de post, după cum cădea ziua înmormântării, marca comuniunea familiei, vecinilor şi prietenilor cu cel decedat. La fel şi pomana de la parastase are simbol funerar de comuniune a celor rămaşi cu cel decedat, dar şi cu neamurile moarte anterior, conform pomelnicului cu morții familiei dat preotului să-l citească şi să-i pomenească.

La parastasele de după înmormântare, pentru sufletul celui care a murit, se făceau capete pentru trei zile şi nouă zile, conform credinței că acesta rămânea pe lângă casă până la 40 de zile când i se ridica *panaghia*, un colac mare, frumos împodobit cu *merişoare* şi cruci, care se frângea ritual de preot şi se împărțea celor care participau la masa de pomenire. Se făceau colaci pentru împărțit la parastasele de trei luni, de şase luni, la un an şi la şapte ani. De multe ori se dădeau 44 colaci cu 44 lumânări.

Foarte interesante sunt şi modelările din aluat care erau executate pentru *pomul de înmormântare*: *porumbei*, *scară*, *foarfecă*, diverşi colăcei cu care se împodobea o creangă, împreună cu mere, scoverzi, ouă fierte şi diferite obiecte: cămaşă, prosop, batic, oglindă etc. Lângă pom se dădea de pomană o căldare cu apă de care se lega *colacul căldării*. În unele sate acest pom se făcea la ridicarea panaghiei de 40 de zile. Pomul de înmormântare era împodobit cu diferite modelări din aluat în câteva localități din jud. Tulcea (Cârjelari, Peceneaga, Stejaru), practică rituală arestată în sud-estul Bărăganului şi mai cu seamă în Moldova.

Colaci de împărțit se mai făceau şi pentru sufletele morților care conform credinței reveneau printre cei vii la diferite sărbători: Crăciun, Paşte, Moşi. Au mai fost consemnați colacii pentru împărțit la diferite sărbători din calendar, ocazii în care se împart şi diferite mâncăruri, peşte, brânză, ouă, păsat cu lapte etc. În categoria modelărilor din aluat se includ şi *mucenicii* (*bradoşi, măcinici, sfințişori*), colaci în formă vag antropomorfă, de opt, ofrande din grâu legate de cultul morților care marcau şi începutul anului agricol la 9 martie, pentru fertilitatea pământului.

Nelipsită din ritualurile funerare este *coliva*, fiertura din boabe de grâu, amestecată cu nucă şi îndulcită cu miere, mai nou cu zahăr, ofrandă oferită ca pomană mortului, la înmormântare şi la parastase. Colivă se împărțea şi în ajunul marilor sărbători religioase, la Mucenici, în Joia Mare, la Paştele Blajinilor, la Moşii de vară şi la alți sfinți patroni ai celor decedați. Deseori, în locul colivei, la diferite sărbători calendaristice se împărțea grâu fiert în lapte, păsat cu lapte sau colarezi cu lapte. Colaci cu colivă se mai împărțeau la sărbători calendaristice fixe, iar împreună cu străchini cu mâncare, fructe şi băutură – vin, apă sau lapte – erau date în căni ornate cu flori, la Moşii de vară.

Au mai fost consemnați colacii oferiți ca dar colindătorilor la sărbătorile de iarnă şi *pasca*, preparat ritual din făină de grâu, brânză de vaci şi ouă, consemnată în majoritatea localităților dobrogene, produs alimentar caracteristic sărbătorii Paştelui, alături de ouăle roşii.

În sfârşit, o altă categorie alimentară de sărbătoare o formau plăcintele. Spre deosebire de alte zone ale României, la 1900 în Dobrogea se preparau şi se

https://biblioteca-digitala.ro

consumau multe plăcinte. Plăcinte simple, cum erau *scutecele Domnului*, care se împărțeau în ajunul Crăciunului, plăcinte cu ban sau cu *noroace* la Anul Nou, nelipsitele plăcinte cu brânză la Lăsata Secului sau plăcinte umplute cu dovleac, gutui, mere, mac, nucă la diferite sărbători. S-au mai consemnat: clătite, gogoși, uscățele, scoverzi, chiroști și biscuiți. În privința cozonacului, acesta a pătruns în lumea satului dobrogean, ca influență urbană alimentară, după 1900.

În privința modificărilor survenite în alimentația tradițională dobrogeană pe parcursul secolului al XX-lea, în categoria mare a aluaturilor rituale și ceremoniale nu constatăm schimbări deosebite, mai cu seamă la colacii de mireasă sau la colacii de înmormântare și de pomenire. De altfel, ritualul de înmormântare a rămas neschimbat. Singura constatare este opulența observată peste tot, îndeosebi după 1965, colaci mai mari, mai mulți și mai ornați. Modificări se observă la categoria colacilor pentru noul-născut, naşterea la spital sau dispensar a redus practicile legate de masa ursitoarelor, turtele se fac tot mai rar, după ce mama și copilul se întorc acasă. Doar la botez lucrurile se complică. De altfel, mari modificări apar în ceea ce privește meniurile meselor, tot mai bogate și mai variate, influența mediului urban prevalând, mai cu seamă, în privința dulciurilor, prăjiturile și torturile s-au generalizat la mesele de la botez și de la nuntă.

După cum s-a putut observa, informațiile etnografice culese în satele dobrogene cu ocazia cercetărilor pentru *Atlasul etnografic român* sunt foarte bogate și variate. Cadrele generale sunt aceleași cu cele ale întregului spațiu românesc. De aceea nu se pot constata deosebiri semnificative la nivelul întregii țări. O serie de elemente sugerează doar unele interferențe care duc spre zona sud-estului Bărăganului, explicabile prin circulația elementului demografic local pe cele două maluri ale Dunării. De asemenea, în nordul județului Tulcea se surprind vagi influențe moldovene, provenind probabil de la ultimele elemente demografice moldovene stabilite în Dobrogea după 1900, care s-au asimilat, în timp, cu populația locală. Mai puțin vizibile sunt elemente etnografice certe cu specific ardelenesc, știut fiind că mocanii ardeleni sunt atestați în Dobrogea cu secole în urmă. Așa cum constatam și în analiza etnografică a urmelor lor din jud. Brăila, mocanii au reprezentat un segment de populație format de cele mai multe ori din elemente singulare, care prin căsătorii s-au dizolvat în masa locală[6]. Desigur, această problemă necesită studii aprofundate. De altfel, întreaga informație etnografică cu privire la subiectul mai sus analizat va fi pus la dispoziția cercetătorilor prin publicarea *Corpusului de documente etnografice*, volumul al V-lea al seriei *Sărbători și obiceiuri. Dobrogea și Muntenia.*

[6] Georgeta Moraru, *Zonarea etnografică a județului Brăila*, în *Studii de etnografie și folclor din zona Brăilei*, vol. II, Brăila, 1977; idem, *Spațiul brăilean în contextul resemantizării tradiției*, în „Anuarul Institutului de Etnografie și Folclor «Constantin Brăiloiu»", serie nouă, tom. 11–13, 2000–2003, p. 301–305.

https://biblioteca-digitala.ro

MEMORIA RĂZBOIULUI ÎN MANUSCRISE

RODICA RALIADE

În măsura în care cercetătorul foloseşte datele oferite de manuscrise ca indiciu şi mărturie a realităţii sociale în evoluţia sa, el conferă textelor respective valoare de surse documentare. Categoria *documentelor sociale* include documente scrise şi nescrise, oficiale şi neoficiale, într-un cuvânt tot ce poate da o indicaţie despre viaţa prezentă sau trecută, sub toate aspectele ei (cultural, politic, istoric, confesional ş.a.)[1].

Acestea pot fi emise şi în împrejurări-limită, pe front, în timpul războiului, eveniment istoric cu implicaţii profunde. Pe această temă, am descoperit la Biblioteca Academiei Române, în fondul de manuscrise româneşti referitoare la Dobrogea, un *Miscelaneum de însemnări politice, militare ş.a. din timpul primului război mondial* (ms. 4692, conform catalogului de *Manuscrise ale Bibliotecii Academiei Române*. Vol. IV, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1992, p. 91). Manuscrisul are 77 de file şi datează de la începutul secolului XX (1916–1918). Textele sunt scrise cu cerneală neagră, creion, câteva pagini dactilografiate, pe hârtii de diferite dimensiuni (33,5 / 21 cm), cu o numerotaţie şi paginaţie veche, cu cifre arabe. Manuscrisul a fost dăruit Bibliotecii Academiei Române la 9 noiembrie 1920, chiar de Ioan Bianu, întemeietorul acestei instituţii. Nu cunoaştem împrejurările în care manuscrisul a fost obţinut şi donat. Titulatura aleasă de autorii catalogului de manuscrise, *Miscelaneum*, ne dezvăluie conţinutul eterogen al materialelor.

Manuscrisul nu se încadrează în categoria textelor folclorice, ci în aceea a *documentelor sociale*. Acesta include, printre altele, un jurnal de front (filele 22–29; 33–35), *<Însemnări tactice şi aprecieri ale unui ofiţer participant la luptele din Dobrogea, făcute pe teren>*[2] aparţinând unui combatant român din linia întâi, din timpul Primului Război Mondial. Prima filă (nr. 22) este datată în partea stângă, sus, 10 octombrie 1916.

Un astfel de document, pus în relaţie cu informaţiile scrise în memorii, corespondenţă, amintiri, ca şi cu datele orale oferite de cântecele şi povestirile de război recreează contextul evenimentelor, prin ceea ce scapă documentelor oficiale.

[1] Septimiu Chelcea, Ioan Mărginean, Ion Cauc, *Cercetarea sociologică. Metode şi tehnici*, Bucureşti, Editura Destin, 1998, p. 334.

[2] Titlu conform catalogului de *Manuscrise*....

Anuar IEF, serie nouă, tom. 18, 2007, Bucureşti, p. 159–163

https://biblioteca-digitala.ro

Emitentul este un ofiţer român[3], notiţele apărând ca un „aide-mémoire", o derulare a momentelor şi faptelor care l-au marcat, acele detalii care îl ajutau să-şi explice, să înţeleagă o cauzalitate a modului în care s-au derulat evenimentele din luptele cu bulgarii. Ceea ce vine în sprijinul părerii noastre este şi frecventa utilizare a verbelor la trecut, ca formă de rememorare prin notare imediată a faptelor. Conţinutul notiţelor nu este o relatare, ci un şir de observaţii pertinente referitoare la starea trupelor româneşti, observaţii ce explică eşecul ofensivei noastre. Mişcarea armatei române şi aportul aliaţilor (francezi şi ruşi) determină comparaţii şi dezvăluirea modului în care sunt percepuţi militarii aliaţi de către soldaţii români.

Propoziţiile scurte, adesea eliptice de predicat, creează un tablou în mişcare, prin surprinderea realităţilor din linia întâi de luptă. Autorul jurnalului reuşeşte să puncteze secvenţial situaţii, prin formulări stricte, la obiect. Nu este nici timpul şi nici momentul de a povesti, dar notiţele pot fi oricând folosite de creatorul lor ca eşafodaj pentru eventuale amintiri orale sau scrise, despre desfăşurarea luptelor.

Documentul personal complineşte informaţiile istorice oficiale româneşti despre evenimente din Primul Război Mondial, pe care generaţiile actuale nu le cunosc. Jurnalul sublocotenentului este o perspectivă psihologică individuală de lectură a unui moment de viaţă colectivă, aşa cum este războiul, căruia nimeni nu i se putea sustrage.

Experienţa revelează o sinteză de memorie personală, componentă a memoriei naţionale. Paul Ricoeur afirma că istoria este deopotrivă a indivizilor, a comunităţilor şi a civilizaţiilor. Războiul este un eveniment în care combatanţii sunt, pe rând, atât protagonişti, cât şi martori. Problema adaptării la realitatea frontului a unui ofiţer, aşadar a unui militar de carieră, diferă de cea a soldatului. Jurnalul dezvăluie atitudinile acestuia ca răspuns personal la factorii ce acţionează concomitent asupra combatantului, sursă permanentă de stres. Jurnalul sublocotenentului este o formă de articulare-ordonare a unor evenimente şi stări de fapt aşa cum au fost surprinse şi păstrate de memoria imediată a acestuia, notarea vizând ordonarea gândurilor într-o situaţie-limită în care domnea confuzia. S-ar putea ca scopul acestui jurnal să fie construirea osaturii unui raport oficial, deşi unele observaţii, prin sinceritatea lor, ne fac să credem că ele vor rămâne doar în memoria intimă a unor participanţi direcţi la luptă. Oricând, însă, jurnalul putea fi folosit de autor ca adjuvant mnemic pentru eventuale relatări orale.

Din istoria scrisă de specialişti, consemnăm intrarea României în al Doilea Război Mondial, în august 1916, alături de Franţa, Rusia, Italia.

Eşecul de la Turtucaia va determina aducerea de forţe de pe frontul Transilvaniei. Ruşii nu respectaseră angajamentul de a ajuta armata română din Dobrogea. Cu sprijinul venit de peste munţi, bulgarii au fost opriţi pe linia

[3] Nu am putut descifra numele semnatarului. Cu aproximaţie, probabil subl. Constantinescu.

https://biblioteca-digitala.ro

Amzacea-Topraisar. Generalul Al. Averescu a trecut Dunărea şi era pe punctul de a zdrobi trupele bulgăreşti, dar tocmai atunci germanii au atacat în Transilvania. Situaţia a impus retragerea armatei române de pe frontul dobrogean.

Jurnalul datează din primele luni ale războiului, pe frontul din Dobrogea, cu precizarea momentelor deosebite. Secvenţialitatea este fixată de autor, prin numerotarea de la 1 la 3 a fiecărei împrejurări sau probleme pentru care încerca să găsească soluţii şi explicaţii.

Pentru scurtimea lui, ne permitem redarea integrală a manuscrisului.

„F. 22 1. Cine să aşeze Cadrilaterul:
Batalioane: al 4 (40 ani), la / în fiecare regiment recruţi f. instrucţie, neştiind să tragă.
Front Turc. Balcic (la 100 de km).
Arme: Model 92, care după ploaie nu funcţionează.
Fără artilerie [...][4] cu mitralieri. Un divizion (5 tunuri).
2 reg. de cavalerie
1 reg. Nr. 40 infanterie activ
Bateria 9 vânători

2. [Pornirea]
24 august în lupta de la Ghelengic (est de Bazargic) în unire cu divizia rusească abia sosită (pe jos).
Am bătut pe bulgari, respinşi dincolo de Bazargic.
Noaptea ordin de retragere.
Cauza: comandantul a semnalat la flancuri trupe inamice. Numărul nostru insuficient la Caraorman, evacuând Cadrilaterul într-o singură noapte.

3. Bătălia de la Caraorman 30 aug.–1 sept.
Trupele noastre în tranşee. Apariţia a 2 divizii inamice în faţă a produs o mare ciocnire cu artilerie şi mitraliere (sosite de la francezi) şi reg. 19 români
2–3000[5] duşmani la pământ.
Noi, nimic.
Noaptea retragere din cea mai bună poziţie. Insuficienţă de trupe (gen. [...] a fost destituit din cauza aceasta).
Ultima linie, Tuzla, Topraisar, Cobadin. Menţine apărarea Constanţa şi a drumului de fer. Tranşee proaste, largi, neîngrădite, neinspectate.
Armata bulgară, în mase mari, în unghiul spre Cernavodă – Dunăre. Direcţia Orşova.

[4] Între paranteze pătrate cuvinte ilizibile.
[5] Număr neverificat de cercetător.

https://biblioteca-digitala.ro

Bătălia de la Enigea (4–6 sept.) dinspre Dunăre şi ofensiva ruşilor şi a românilor din partea de Nord au împins pe duşman la distanţă de 40 km de Cernavodă şi drumul de fer, unde se află şi astăzi...
Com. Averescu. El i-a bătut la Giurgiu. După Enigea şi de la . [...]. Bulg. Au fost respinşi încă 10–15 km înapoi. De atunci retragerea este încetată dar se face continuu. Ruşii îi gonesc. Acum noi mai avem acolo o singură divizie: divizia XIX (comandată de colonelul [Scări...]".

„F. 26 Viitorul
Ruşii au venit acum de curând mulţi. Vreo 2 divizii cu multă artilerie franceză (servanţii ruşi). În vederea unei ofensive inamicul de 2 săptămâni nu a manifestat nici o tendinţă ofensivă, e în şanţuri...
Aeroplanurile inamice descopereau forţele ce soseau.
Ruşii merg încet, molatic, dar sigur.
Ruşii scandalizaţi de fuga ofiţerilor. Nu se văd la atac".

Fila 27 conţine amănunte legate de lipsa de înzestrare a armatei române: existenţa mitralierelor franţuzeşti, dar absenţa hărţilor, a binoclurilor şi a legăturii telefonice între artilerie şi infanterie.
„Hărţi nu aveau nici comandanţii de companie.
Binocluri nu erau decât la comandamentul de batalion.
Telefoane în ultimul timp lega batalionul cu divizia. Lipsa legăturii cu artileria a avut un efect dezastruos. Efect: Artileria a tras în ai noştri; în partea mea era 20 de morţi.
Până acum
2 aeroplane ruseşti
2 baloane captive
Acum se montează la Medgidia aeroplanele franceze."

F. 28 O schiţă cartografiată a liniei frontului.

„F. 29 Demoralizarea trupelor.
1. Oameni bătrâni de peste 40 de ani.
2. Armament prost şi insuficient la puşti, mitraliere şi artilerie
3. Comandanţi fricoşi care nu se vedeau în lupte
4. Lipsa de măsuri de recunoaştere pt. a apăra flancurile de învăluiri
5. Numărul insuficient al trupelor; duşmanii de multe ori de 10 ori mai numeroşi
6. Retragerile continue fără motive înţelese de ostaşi, neexplicate
7. Înşelarea soldaţilor. Ei crezuseră că vor fi pe linia a treia, când colo ei au fost puşi pe linia întâia fără comandantul necesar
8. Lipsa de legătură între artilerie şi infanterie
9. Bulgarii şi turcii dobrogeni: comandanţii nu se încredeau în ei.

https://biblioteca-digitala.ro

Acum se operează fără legătură între ruşi şi români, ceea ce a provocat de multe ori retragerea ruşilor şi românilor din anumite poziţiuni. Acestea au început a se îndrepta.

Soldaţii noştri vedeau la ruşi: comandanţi curajoşi şi arme bune şi comparau..."

Manuscrisul continuă pe filele 33–35, cu notaţii scurte, despre deruta soldaţilor şi comandanţilor români, cauzată de imposibilitatea localizării bulgarilor, stare generatoare de nesiguranţă, de haos, cu implicaţii psihologice negative asupra spiritului combatant al soldaţilor. Ultima datare este din februarie 1917. Nu ştim ce s-a întâmplat cu autorul notiţelor. S-a reîntors acasă? A dispărut pe front?

Discursul nostru a dorit să atragă atenţia asupra unui document sociopsihologic, din timpul Primului Război Mondial, autorul fiind un oarecare ofiţer român, despre a cărei viaţă din cotidianul anterior, de pace, nu aflăm nimic. Asemenea manuscrise devin documente informative pentru sociologi, politologi, etnologi, psihologi ş.a. preocupaţi de trăirile războiului. Materialul aduce trecutul în prezent şi proiectează prezentul trăit de autor, lupta din linia întâi, în viitor. Sublocotenentul, personaj al unui destin comun, conturat prin intermediul celor notate, aduce un plus de informaţii despre identitatea istorică românească şi europeană. Un astfel de manuscris îşi justifică legitimitatea de a fi arhivat ca document de mentalitate şi de expresie a memoriei colective, prin individual.

REFERINŢE

Miscelaneum de însemnări politice, militare ş.a. din timpul primului război mondial (mss. 4692, conform catalogului de *Manuscrise ale Bibliotecii Academiei Române*. Vol. IV. Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1992, p. 91).

Fruntelată, Ioana-Ruxandra. *Naraţiunile personale în etnologia războiului*. Bucureşti, Editura Ager, 2004.

Chelcea, Septimiu, Ioan Mărginean, Ion Cauc. *Cercetarea sociologică. Metode şi tehnici*, Bucureşti, Editura Destin, 1998.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

CONCURSUL LITERAR-MUZICAL – INSTRUMENT AL IDEOLOGIEI TOTALITARE COMUNISTE

ANCA STERE

Sintagma „comunitate închisă" poate defini o mare varietate de situații în care existența grupului uman se desfășoară după reguli impuse de condiția unei deschideri minime sau a unei închideri totale față de exterior. Un caz de comunitate închisă, tipic pentru situația politică și pentru contextul istoric din cea de-a doua jumătate a secolului al XX-lea, este reprezentat de țările comuniste din Europa de Sud-Est. Izolarea țărilor din blocul comunist se manifesta pe toate palierele vieții sociale de la economie la cultură. Schimbul de informații și reprezentări între aceste state și „exterior" (un „exterior" politic, social, cultural și mentalitar care, de multe ori, funcționa ca sinonim al libertății) era filtrat – reconstruit prin distorsionare – prin grila ideologiei comuniste. Raporturile se stabileau în termeni binari și dihotomici – „dușmanul de clasă", sintagmă conotată negativ și utilizată pentru desemnarea „celuilalt", era, de multe ori, reprezentantul „țărilor imperialiste".

„Folclorul nou", una dintre metodele de legitimare a regimului totalitar comunist din România, a funcționat și ca strategie de izolare a societății, de închidere ideologică. *Creațiile folclorice cu tematică actuală*[1] conțin imaginea societății socialiste, cu elementele promovate de politica de partid, în general, focalizându-se, în perioada '50–'60, pe procesul colectivizării, în particular. Sensul transformărilor din agricultură este însă deturnat în creația populară cu tematică nouă. Nu apar în structurile versificate deportările țăranilor care s-au opus intrării în colectiv, revoltele țărănești sau abuzurile miliției și ale securității. Aceasta pentru că antologiile de texte literare reprezintă creația oficială, apărută ca urmare a unei comenzi politice, manifestată sub forma concursurilor de creație, culegere și interpretare sau impusă de brigăzile de agitație, responsabile cu propaganda la sate. Aceste forme noi de manifestare poetică nu sunt rezultatul unui proces firesc de creație în interiorul comunității rurale, ci reprezintă una dintre modalitățile de legitimare a conducerii comuniste, prin care se construiește o suprarealitate mistificatoare, cu scop agitatoric. Comanda politică este unul dintre impulsurile de creație. O altă explicație a vehiculării de către versificatorii populari a imaginilor „realității societății socialiste" ar putea fi „bombardamentul ideologic". Ziarele,

[1] Determinativul adjectival, cu sens temporal, din această sintagmă se referă exclusiv la perioada comunistă, fiind un termen „specializat" pentru creațiile supuse ideologiei oficiale.

Anuar IEF, serie nouă, tom. 18, 2007, București, p. 165–170

https://biblioteca-digitala.ro

radioul, programele transmise zilnic la difuzoare, pe de o parte, şi activitatea agitatorilor, pe de altă parte, promovau „realizările" Partidului Comunist sau cântecele populare premiate la concursurile iniţiate de Casele de Creaţie. Limbajul utilizat era adaptat informaţiilor transmise şi scopului urmărit. Se impune, în acest fel, un model lingvistic, tematic şi de opinie care poate explica, într-o oarecare măsură, o parte a creaţiilor populare cu tematică nouă.

Se poate vorbi despre o relaţie între cele două coordonate pe care se structurează existenţa societăţii într-un regim dictatorial – regim care modelează forma şi structura unui anumit tip de societate închisă. Pe de o parte, considerăm realitatea concretă, condiţiile socio-istorice obiective, furnizate de materialele de arhivă, de întregul material legislativ păstrat din perioada comunistă sau de mărturii personale. Cel de-al doilea termen al relaţiei este reprezentat de poziţia oficială a reprezentanţilor puterii, de „discursul" ideologic, care filtrează prin grila proprie fiecare segment al realităţii obiective, oferind o imagine distorsionată în care majoritatea semnificanţilor au semnul schimbat faţă de perioada anterioară. Se creează, în acest fel, un metatext mistificator care are menirea de a obtura coerenţa primului element. Unul dintre instrumentele ideologice de manipulare şi mistificare îl reprezintă creaţia populară nouă, care aduce la nivelul maselor conceptele şi mecanismele ideologice comuniste[2]. Studiile referitoare la acest segment, elaborate în perioada comunistă, reprezintă, la rândul lor, un metatext mistificator. Ele nu doar promovează aceste structuri versificate drept model de creaţie populară, ci le şi recomandă drept mărturii, documente ale realităţii obiective. De asemenea, oferă justificări pentru ignorarea, din motive ideologice, a cercetării anumitor segmente ale culturii populare (mai ales a celor rituale), prezentându-le drept specii intrate în fond pasiv. „Lipsite astăzi de baza gnoseologică şi socială care le-a dat naştere, unele specii folclorice, cum sunt descântecele[3], apar depăşite de mentalitatea contemporană şi sunt părăsite; altele, care au cunoscut o mare înflorire în perioada feudală şi precapitalistă, ca de pildă doina şi balada, suferă un proces rapid de involuţie, pierzându-şi rolul şi însemnătatea de altădată. Se dezvoltă, în schimb, cântecul şi jocul, care capătă trăsături noi. În acelaşi timp, în folclorul contemporan au început să se generalizeze forme de expresie întâlnite doar în chip excepţional în tradiţie. Aşa este poezia necântată, în momentul de faţă recitată la brigadă sau scrisă ca material agitatoric"[4].

O etapă importantă în creaţia şi transmiterea liricii populare cu tematică nouă o reprezintă concursul pe ţară, organizat de Institutul de Folclor[5] şi de Casa Centrală

[2] Acelaşi rol îl îndeplinesc şi brigăzile de agitaţie, mass-media sau creaţia literară şi muzicală cultă care trebuie să reflecte realitatea socialistă.

[3] Una dintre categoriile cel mai puţin permisive intruziunii ideologicului.

[4] *Introducere* la Eugenia Cernea, Vasile D. Nicolescu, Monica Brătulescu, Nicolae Rădulescu, *Cântece şi strigături populare noi*, Bucureşti, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din R.S.R., 1966, p. 4.

[5] Titulatura actuală este Institutul de Etnografie şi Folclor „Constantin Brăiloiu".

https://biblioteca-digitala.ro

a Creației Populare, în 1960, având ca temă *Culegerea cântecelor populare cu conținut nou și a cântecelor muncitorești revoluționare.* Materialul prezentat a fost împărțit în trei categorii: „**texte literare noi** (strigături, ghicitori, poezii, balade, legende, texte de brigadă etc.), **cântece noi** (text și melodie – culegeri sau creații personale) și **culegeri de cântece muncitorești revoluționare** (cântece care au apărut înainte și după 1921 în focul luptei clasei muncitoare pentru crearea Partidului Comunist Român, pentru eliberarea – sub conducerea acestuia – a poporului nostru de sub robia capitalistă)"[6]. După selecționarea creațiilor literare și muzicale, cercetătorii institutului au stabilit centrele reprezentative: Rupea, Sighet, Lăpuș, Găești, Costești, Drăgășani, Mediaș, Urziceni și Craiova, centre unde s-au deplasat (în perioada iunie–decembrie 1960) folcloriști literari și muzicali pentru a înregistra la fața locului cântecele primite la concurs.

Concursul în sine, cu performarea cu rol de model a materialelor „folclorice" comandate, precum și culegerile și antologiile rezultate în urma acestei manifestări reprezintă o modalitate de fabricare a imaginii oficiale a unei societăți închise (în ciuda faptului că imaginea promovată de oficialități era aceea a unei societăți deschise) – societatea românească din timpul guvernării comuniste. Închiderea ideologică a comunității românești a determinat nevoia de a elabora strategii de legitimare care raportau comunitatea la o suprarealitate ficțională justificativă. Un model de realitate era transmis și impus prin manifestări la care participarea largă era obligatorie. Segmentul politic constituia motorul acestor acțiuni. Toate palierele societății erau supuse intruziunii politicului – punct de pornire și finalitate ultimă (regulamentul de organizare a concursului preciza: „concursul este organizat conform prevederilor celui de-al III-lea Congres al P.M.R."[7]).

Aceste aspecte ale concursului literar-muzical, precum și rolul esențial al acestui tip de manifestare în modelarea unei realități secunde care urmează să fie impusă drept model metatextual al unei societăți închise se regăsesc în regulamentul concursului din 1960, regulament adaptat specificității folclorice a fiecărei zone. Ne vom referi, în continuare, la „scrisoarea metodică adresată participanților la concurs", elaborată de Casa Regională a Creației Populare Constanța[8].

Obiectivele manifestării sunt enunțate în prima pagină a broșurii: „Descoperirea elementelor talentate din rândul oamenilor muncii și atragerea lor în cercuri literare, muzicale și crearea de noi cercuri" și „Stimularea muncii creației literare și în special a creației de texte pentru brigăzi artistice de agitație, a creației și culegerii de folclor, pentru îmbogățirea continuă a repertoriului formațiilor

[6] Vasile D. Nicolescu, *Din materialele premiate la concursul de cântece noi și cântece muncitorești-revoluționare*, în „Revista de folclor", anul VII, nr. 1–2, 1962, p. 72–93.

[7] *Concursul literar-muzical, Ediția 1960.* Regulamentul de organizare a concursului. Scrisoare metodică adresată participanților la concurs, Sfatul popular regional. Casa Regională a Creației Populare Constanța.

[8] *Ibidem.*

https://biblioteca-digitala.ro

artistice de amatori, pentru dezvoltarea creației artistice populare în scopul satisfacerii nevoilor cultural-artistice ale oamenilor muncii din regiunea Constanța". Accentul cade pe necesitatea elaborării unui nou corpus de texte (unele având finalitate specială – „pentru brigăzile artistice de agitație"), care are menirea de a reformula segmentul literar al culturii populare și de a-l restructura conform modelului de realitate pe care ideologia oficială îl impunea. Segmentul de public vizat este denominat șablonard și integrator. *Oamenii muncii*[9] – categorie nou creată nu doar la nivel conceptual, ci și social și cultural – se definesc și prin noile lor *nevoi cultural-artistice*.

Broșura destinată participanților la concurs conține informații vizând structura tematică a creației poetice destinate brigăzilor artistice de agitație (*planul tematic*) și nivelul poetic, al mecanismelor de creație. Temele solicitate ancorează ideologic publicul țintă în ficțiunea pe care regimul comunist a impus-o drept realitate: „să evoce trecutul de luptă al clasei muncitoare sub conducerea Partidului Comunist pentru eliberarea țării de sub jugul fascist, lupta poporului – a gărzilor muncitorilor, partizanilor, ostașilor, marinarilor în regiunea noastră pentru alungarea armatei hitleriste și guvernului fascist, aspecte tipice în lupta pentru cucerirea puterii de Stat; să dezvolte sentimentul patriotismului socialist, să mărturisească și să cultive sentimentul dragostei față de patrie, dragostei pentru Partid, să slăvească viața liberă a poporului nostru; să scoată în evidență prietenia de nezdruncinat cu Uniunea Sovietică și cu celelalte țări socialiste; să se scrie despre eforturile oamenilor simpli din toată lumea pentru apărarea păcii, pentru eliberarea națională și socială și să sădească tuturor încrederea în superioritatea noii orânduiri socialiste; să surprindă aspecte tipice ale eroismului clasei muncitoare în lupta dusă sub conducerea partidului pentru desăvârșirea socialismului în țara noastră, să zugrăvească fața nouă a regiunii noastre prin marile realizări – uzine, fabrici, șantiere și noul aspect al litoralului românesc al Mării Negre; [...] lupta oamenilor muncii sub conducerea partidului pentru industrializarea socialistă a regiunii, pentru creșterea potențialului economic; lupta pentru dezvoltarea și consolidarea sectorului socialist al agriculturii; să combată manifestările dușmănoase, să satirizeze cosmopolitismul, mentalitatea și atitudinile învechite; să combată prejudecățile misticismului, practicile obscurantiste, birocratismul, indolența, nepăsarea, lăcomia, zgârcenia, îngâmfarea, grija pentru avutul obștesc, să demaște hoții, delapidatorii [n.m., A.S., acesta fiind sistemul de valori propus, sistem care nu contravine unor norme general valabile și acceptate, aici, însă surprinde agresivitatea afirmării lor]. În general, în conținutul de idei, ca un fir roșu

[9] „Comunismul înțelegea să promoveze vechiul proletariat, clasa muncitoare. Sigur, diferențele vor dispărea între munca fizică și cea intelectuală, dar fără ca muncitorii și țăranii să devină intelectuali. Ei vor atinge nivelul tehnologic și cultural al intelectualilor, rămânând totuși muncitori și țărani. Sau, mai bine zis, „oameni ai muncii", deoarece noțiunile de *muncitor* și *țăran* vor dispărea, contopindu-se într-o singură mare familie" – cf. Lucian Boia, *Mitologia științifică a comunismului*, București, Editura Humanitas, 1999, p. 118.

https://biblioteca-digitala.ro

să treacă în fiecare creație în parte rolul conducător al clasei muncitoare sub conducerea partidului – călăuză sigură în victoriile obținute în opera de construire a socialismului". În *Scrisoarea metodică adresată participanților la concurs* sunt recomandate „satirizarea nominală a elementelor negative" și „modul de lichidare a lipsei" sau „soluția de îndreptare". De asemenea, „textul unui program de brigadă artistică de agitație trebuie să întrunească următoarele caracteristici: operativitate, combativitate, mobilitate și conciziune". În ceea ce privește producerea textelor, se recomandă studierea materialelor propagandistice: „Pentru documentarea asupra *tehnicii* [s.m., A. S.] scrierii unui text pentru programul brigăzii artistice de agitație, se recomandă participanților să consulte la casele de cultură, la căminele culturale și la biblioteci broșurile editate de Casa centrală a creației populare".

Regulamentul de organizare a concursului prevede și „rețeaua de distribuție" a textelor create cu această ocazie. Se asigură, astfel, nu numai producerea lor, ci și diseminarea lor ca modele poetice și mentalitare. Canalele de transmitere vizează cele mai variate segmente sociale și culturale: consilii sindicale pentru cluburile din întreprinderi și din „puternicele centre ale sectorului socialist al agriculturii", case de cultură pentru căminele culturale și cercurile literare, biblioteci raionale pentru bibliotecile comunale, secțiile de învățământ și cultură pentru școli – nominal tuturor membrilor corpului didactic, stațiile de radio amplificare, gazetele de perete, unde „se vor expune fragmente din textele de brigadă".

O parte semnificativă a indicațiilor privind structura și desfășurarea concursului o reprezintă segmentul *Folclor literar-muzical.* Precizările care se fac privind *subiectele pentru folclor vechi și pentru folclor nou* fragmentează creația orală structurând-o după criterii artificiale care contrazic atât mecanismul de producere și transmitere, cât și criteriile științifice ale culegerii. „Să se culeagă producții populare care [...] să ne amintească de suferințele maselor largi muncitoare exploatate de burghezo-moșierime și să iște ura și revolta împotriva claselor exploatatoare și a uneltelor lor, [...] creațiile folclorice să reflecte un optimism viguros, concepția sănătoasă despre viață și speranța că vor veni zile fericite, zile pe care le trăim azi în regimul nostru democrat popular. [...] [Să se culeagă] piese folclorice asupra unor obiceiuri obscurantistice [...] pentru a fi categoric satirizate, combătute; descântece, leacuri băbești pe care le mai practică pe ici colo câte o așa-zisă „doftoroaie" a satului, practica unor sărbători ținute de unii pe considerentul că sunt pe „stil vechi", sărbători așa-zise „băbești" cu obiceiurile lor mistico-religioase".

Folclorul nou se încadrează tematic și categorial „mitologiei"[10] elaborate în vederea legitimării și impunerii regimului comunist. Se fabrică și se „sacralizează", în acest fel, toposuri (lagărul de exterminare de la Târgu-Jiu, din timpul fascismului, Delta ca loc al luptei partizanilor români), evenimente și date (lupta

[10] Utilizăm termenul „mitologie" cu sensul utilizat de Lucian Boia în *Mitologia științifică a comunismului.*

https://biblioteca-digitala.ro

antifascistă, predarea la bazele de recepție a cantităților contractate la Stat, joia tineretului, ștafeta culturală pentru popularizarea noilor realizări în spiritul sarcinilor trasate la cel de-al III-lea Congres al P.M.R., 23 August) și eroi (Filimon Sârbu).

Broșura Concursului literar-muzical de la Constanța, ediția 1960, rămâne, prin toate elementele enunțate mai sus, un document important care, prin deconstrucție, poate revela o parte din mecanismul de fabricare și transmitere a ficțiunii ideologice pe care regimul comunist o suprapunea realității.

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOAGELE FONOGRAMELOR AFLATE ÎN ARHIVA INSTITUTULUI DE ETNOGRAFIE ŞI FOLCLOR „C. BRĂILOIU"

„Arhivele de folclor care tezaurizează creaţia profundă imaterială sunt instituţii chemate să conserve faptele folclorice originale, în forma lor specifică şi constituie unul dintre cele mai eficiente şi obiective instrumente sociale pentru păstrarea memoriei colective. Ele au între sarcini şi pe aceea de a alcătui colecţiile, a face selecţii valorice cu funcţie de model, au capacitatea să folosească, cu maximă eficienţă, aceste produse ale conştiinţei umane. Construirea unei arhive naţionale de folclor înseamnă instituţionalizarea conştiinţei culturale în aşa fel încât valorile naţionale să poată fi protejate şi utilizate într-o modalitate cât mai raţională. [...] O arhivă de folclor trebuie să reproducă fenomenul real din perspectivă istorică (în diacronie şi sincronie) şi geografică, la nivelul structurilor şi formelor, stilului etc." (Sabina Ispas, *Cultură orală şi informaţie transculturală*, Bucureşti, 2003, p. 115). Un număr de oameni de cultură, mai ales muzicologi, în consens cu direcţiile de cercetare europene, implicaţi conştient în strategiile culturale ale României din perioada interbelică, au militat pentru înfiinţarea arhivelor de folclor multimedia, prin mijlocirea cărora să poată fi realizate documente obiective, sonore, de imagine şi manuscrise. În 1927, fiind ministru al cultelor şi artelor Vasile Goldiş şi secretar general, Nichifor Crainic, a luat fiinţă Arhiva fonogramică sub coordonarea profesorului şi esteticianului George Breazul A fost numită o comisie alcătuită din Tiberiu Brediceanu, George Breazul, Dumitru G. Kiriac şi, mai apoi, Emil Riegler-Dinu şi Sabin Drăgoi şi a luat fiinţă o echipă de tineri care s-a implicat în activităţi de culegere; alături de cei amintiţi se aflau şi Alex. Zirra, Gh. Fira, Aurelian Borşianu, P. Şrefănescu, Paul Jelescu etc. În 1928, cu sprijinul lui George Enescu, preşedintele Societăţii Compozitorilor Români, profesorul, compozitorul şi etnomuzicologul Constantin Brăiloiu a întemeiat Arhiva de Folklore a Societăţii Compozitorilor Români. Alături de el s-au implicat în realizarea colecţiilor şi perfecţionarea metodologiilor Harry Brauner, Tiberiu Alexandru, Emilia Comişel, Paula Carp, Ilarion Cocişiu etc. Unirea celor două arhive, în 1949, în Institutul de Folclor, a dus la constituirea unei adevărate arhive naţionale multimedia la a cărei dezvoltare au participat toate marile personalităţi ale folcloristicii, etnomuzicologiei şi coreologiei din a doua jumătate a secolului al XX-lea.

Anuar IEF, serie nouă, tom. 18, 2007, Bucureşti, p. 171–172

https://biblioteca-digitala.ro

În anii dintre cele două războaie mondiale, coordonatorii celor două arhive, avându-i alături pe studenții de la Conservatorul Regal de Muzică și pe cei de la Facultatea de Litere și Filozofie s-au alăturat celor ce întreprindeau cercetările monografice în cadrul Scolii Sociologice de la București al cărei îndrumător a fost prof. Dimitrie Gusti. Din perioada când s-au realizat acele culegeri și din primii ani de după întemeierea Institutului de Folclor, când s-a urmat principiul reprezentării echitabile a tuturor arealelor culturale ale României în patrimoniul arhivistic amintit, se conservă fondurile înregistrate pe cilindri de fonograf, cu material manuscris și de imagine însoțitor. El constituie fondul de fonograme (fg.) al Arhivei Institutului de Etnografie și Folclor „C. Brăiloiu". Dobrogea este reprezentată prin culegerile realizate în județele Tulcea și Constanța. Unul dintre principiile de arhivare are în vedere realizarea instrumentelor de inventariere și clasificare primară care constituie, și astăzi, „baza pe care se construiește întregul eșafodaj al clasificărilor și sistematizărilor arhivei": întocmirea cataloagelor. Alcătuite după tipurile de suporți pe care s-au consemnat documentele, cataloagele oglindesc ceea ce specialiștii au apreciat că este semnificativ și specific fenomenului folcloric la data la care s-a întreprins cercetarea. Publicarea cataloagelor este unul dintre demersurile necesare pe care le întreprinde orice arhivă atunci când se are în vedere intrarea sa în circuit național și internațional. Folosim prilejul apariției acestui număr al anuarului institutului pentru a face cunoscute cataloagele culegerilor înregistrate pe cilindri de fonograf între anii 1928 și 1950. Astfel, constatăm că cele mai vechi culegeri sunt ale lui Emil Riegler-Dinu (1928, localitățile: Tulcea, Oltina, Gârliciu, Saraiu, Rasova, Medgidia, Năvodari) și Constantin Brăiloiu și P. Ștefănescu (1928–1930: Casimcea); în 1931 au cules C. Brăiloiu, Tatiana Găluşcă, C. Gheorghiu în Cucuieți, iar în 1932, P. Jelescu a lucrat în Oltina și Mârleanu; la un interval de câte doi ani se succed culegeri în: Pecineaga (1936, Il. Cocișiu), Enisala (1936, T. Alexandru), Dăeni (1938, Emilia Comișel, Il. Cocișiu, T. Alexandru), Topolog (1938. P. Ștefănescu) și Dăeni (1940. C. Brăiloiu, Emilia Comișel), Samova (1940, Emilia Comișel, Tatiana Găluşcă), Niculițel (C. Brăiloiu, Emilia. Comișel), Tulcea, Prislop, Somova, Satu Nou (1940, C. Brăiloiu), Babadag, Veterani Ienisala (1940, Emilia Comișel, Tatiana Găluşcă), Topolog, Războeni, Sâmbăta Nouă (1940, Emilia Comișel), Casimcea (1940, P. Ștefănescu), Seimenii Mari (1940, C. Brăiloiu, Emilia Comișel, Gh. Ciobanu); o scurtă revenire la Măcin (1943, Emilia Comișel) este urmată de culegerile specialiștilor din Institutul de Folclor la Sarchioi (1949, V. Nicolescu) și la Chilia Veche, Periprava, Caraorman, C.A. Rosetti (1950, B. Marcu, M. Siminel). Urmărind consemnările din cataloage, putem caracteriza Dobrogea, la acea dată, ca purtătoare a unor interesante repertorii folclorice, în care excelează, ca bogăție și stil, colindatul și balada, cu piese antologice, precum și diversitatea cântecelor de joc și prezența unor piese cu tematică pastorală.

https://biblioteca-digitala.ro

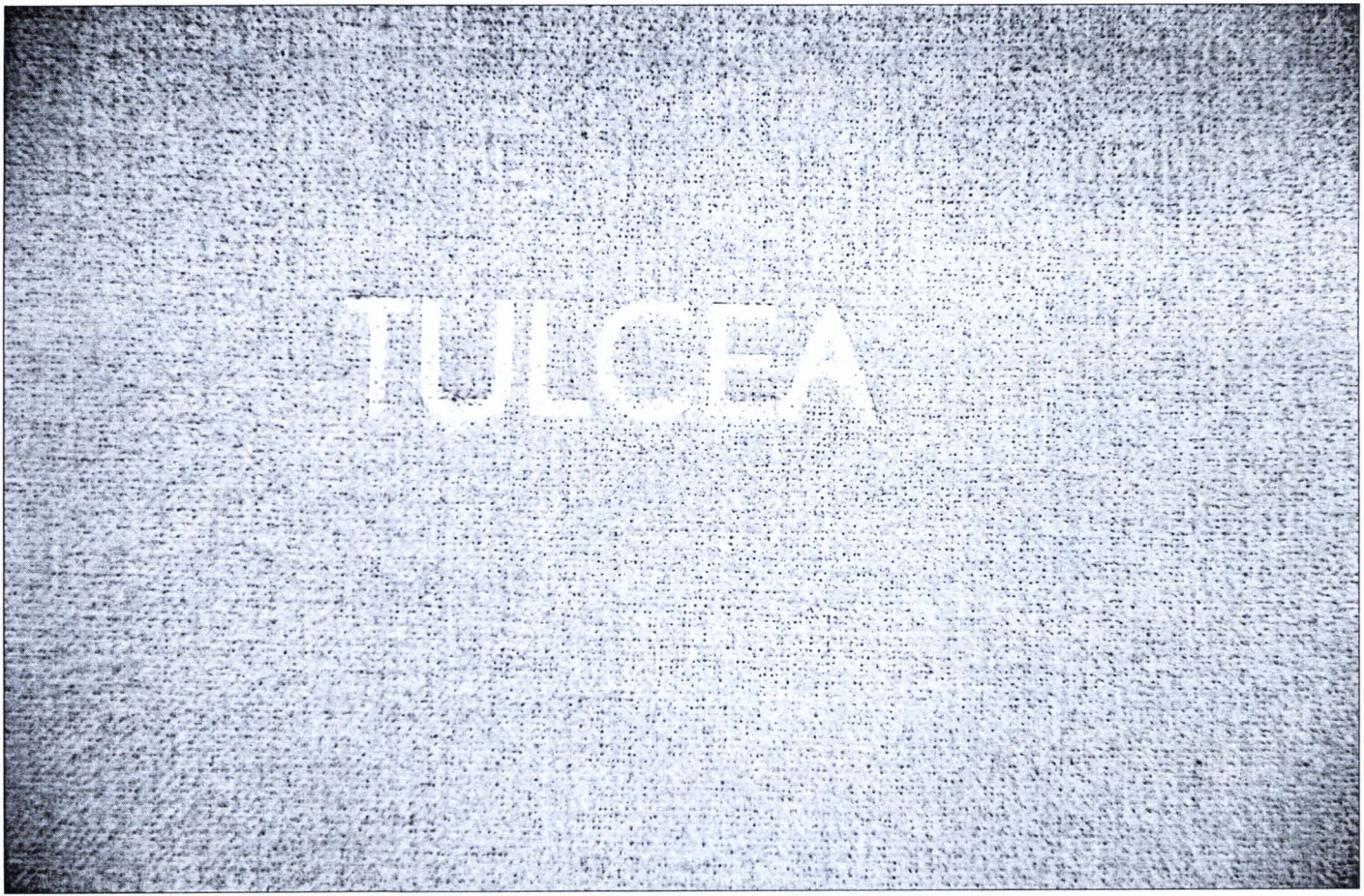

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	LOCUL INREGISTRARII	DATA	CULEGĂTOR	OBSERVAȚII
816 f	Colindă: Feciorii [illegible]	gură	Mitran Gheorghe	Brănești ✓	[illegible].31	C. Brăiloiu	[illegible] MB 30 f; Catalog mgt. 1084 k
820 f	Joc: Hărăngluțele	fluer	-"- -"-	-"- ✓	-"-	[illegible]	-"- MB 24 f
821 a	-"-: Mâna 'n bătaie	-"-	-"- -"-	-"- ✓	-"-	Tationi?	-"- MB 35
-"- f	-"-: Sârbăneasca	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	-"- [illegible]
-"- e	-"-: Pilca?	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"- [illegible]	-"-
822 a	-"-: Brâu bulgăresc	-"-	-"- -"-	-"- ✓	-"-	-"-	-"- MB 32
f	-"-: Țigănesc: Chilieiana	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	-"-
e	-"-: Turceasca	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	-"-
823 a	-"-: Mocăneața	-"-	-"- -"-	-"- ✓	-"-	-"-	-"- MB 27
f	-"-: Vaiha?	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	-"-
e	-"-: Țărăşelul	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	-"-
832 a	-"-: Mușamaua	-"-	Marcu Gheorghe, 23 a	-"- ✓	15.11.31	C. Gheorghiu	-"- MB 7
f	-"-: Păiduşca	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	-"-
e	-"-: Hora rară	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	-"-
851 a	Repert. păstoresc Doina: Când și-a pierdut oile din Dobrogea	-"-	-"- -"-	-"- ✓	-"-	-"-	-"- MB 57
f	-"-: După oi	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	-"-
e	Joc: Când a găsit oile	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	-"-
852 a	-"-: Mămăruța?	-"-	-"- -"-	-"- ✓	-"-	-"-	-"- MB 28
f	-"-: Mâna 'n bătaie	-"-	-"- -"-	-"-		-"-	-"-

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	LOCUL INREGISTRARII	DATA	CULEGATOR	OBSERVATII
853 a	Jc: [illegible]	fluier	[illegible]	Bucureşti	15.11.31	[illegible]	[illegible] 6 ton NE 29
f	-"- : Cĕraşii	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	-"-
c	-"- : Turceana	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	-"-
854 a	-"- : [illegible]	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	-"- NE [illegible]
f	-"- : Chiccea	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	-"-
c	-"- : [illegible]	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	-"-
855 a	Rit. nunta: Doina: [illegible] (mireasa) [illegible]	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	-"- NE 31
f	Jc: [illegible]	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	-"-
857 a	Doina: Cântec de drum	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	-"- NE 33
f	Jc: Rata	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	-"-
c	-"-, Hora fetelor	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	-"-
1561 a	Doină:	gură, arl.	Ioana Gh. Bâlea, 57a	Pecineaga	10.8.36	I. Cocişiu	
1611 a	Baladă: („Voinicel streine")	gură	Sanda Puşcaţă, 49a	-"-	8.8.36	-"-	Mgf. 1085 e
f	Cântec: („Colo'n vale la fântână")	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	Mgf. 1085 f
1612 a	Baladă: Nevasta fugită	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	
f	Cântec: („Mi-a adus moartea pe-aici")	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	
1613 a	Baladă: Hineuta Sandului	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	
f	-"- : Miorita	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	
1614	Rit. mort. Bocet la mamă	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	

https://biblioteca-digitala.ro

No.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	LOCUL ÎNREGISTRĂRII	DATA	CULEGĂTOR	OBSERVAŢII
1615 a	Colindă: „Lungi-s, lungi-s ale ...” de flori	gură	Ticoi Ştefănic, 47 a	Periş	9.8.36	I. Cocişiu	
f	-"- : „... el voinic” de flori	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	
c	-"- : „Mica ..., ...” de flori	-"- ... 4103	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	
1616 a	-"- : „Jurcată ... mai ...” a mireasă	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	
f	-"- : „Cât ... căutat” de tineri	... 4104	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	
c	-"- : „Trei ... care cântă” de logodiţi	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	
1617 a	-"- : „Din cer, pe cel ...”	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	
f	-"- : „... care cântă” de fată	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	
c	-"- : „De ... Brăilei” de fată	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	
1618 a	-"- : „La lină fântână” de casă	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	
f	-"- : „... care cântă” de preot	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	
c	-"- : „Prea ... ...” a ...	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	
1619 a	-"- : „Şi ...... voinic” de copii	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	
f	-"- : „Stă ... legat” de copii	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	
c	-"- : „... cerului” a primarului	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	
1620 a	-"- : „Trei ... care cântă” a colonelului	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	
f	-"- : „Coturul de mare ...”	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	
c	Cântec: „Păsărică de pe lac”	-"-	Constantin Puşcuţă 26 a	-"-	-"-	-"-	
1621	-"- : „Mai ... doi ...”	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. crt.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREGISTRĂRII	CULEGĂTOR	OBSERVAȚII
1622	Doină: Fluieraşul oilor	fluier	Vasile St. Dăincanu, 25a	Pecineaga : 9. 8. 36	J. Cosin...	
1623 a	Joc: Sârba	-"-	-"- -"-	-"- -"-	-"-	
b	-"-: Știuca	-"-	-"- -"-	-"- -"-	-"-	
c	-"-: Olteneasca	-"-	-"- -"-	-"- -"-	-"-	
1624 a	-"-: Ciacâru	-"-	-"- -"-	-"- -"-	-"-	
b	-"-: Pătlăgica	-"-	-"- -"-	-"- -"-	-"-	
c	-"-: Ciobănească	-"-	-"- -"-	-"- -"-	-"-	
1625 a	-"-: Bădăneasca	-"-	-"- -"-	-"- -"-	-"-	
b	-"-: Fedeleșu	-"-	-"- -"-	-"- -"-	-"-	
c	-"-: Rusească	-"-	-"- -"-	-"- -"-	-"-	
1626	Rit. mort.: Bocet la frate	gură	Stoiana P. Crișan, 25a	-"- 10. 8. 36	-"-	
1627 a	-"- : -"- nepot	-"-	Voica J. Savu, 56a	-"- -"-	-"-	
b	-"- : -"- frate	-"-	Stoiana P. Crișan, 25a	-"- -"-	-"-	
1628	-"- : -"-	-"-	Stoiana P. Crișan, 25a Voica J. Savu, 56a și alte femei	-"- -"-	-"-	[illegible]
2111	Rep. păstoresc: Bocceala oilor	caval bulg.	Nița D. Stamate, 58a	București : 9. 11. 36	T. Alexandru	Originalo [illegible]
2112 a	-"- : -"-	fluier	-"- -"-	-"- : -"-	-"-	-"-
b	Joc: Brâulețul	-"-	-"- -"-	-"- : -"-	-"-	-"-

https://biblioteca-digitala.ro

No. cr.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGATOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	
2113 a	Rep. păstoresc, Cînd a pierdut ciobanul oile (Jc: Hărăughile)	caval bulgăresc	Niţă D. Stamate, 58 a	Enisala ~~…~~ 61 Tulcea	T. Alexandru	Bucureşti : 9. 11. 56	
f	-„- : Cînd a văzut piatrile și a'nceput (să grăie)	-„-	-„- -„-	-„-	-„-	-„- -„-	
c	-„- : -„- -„- că nu aud oile	-„-	-„- -„-	-„-	-„-	-„- -„-	
2114 a	-„- : Dublet la 2113 f	-„-	-„- -„-	-„-	-„-	-„- -„-	
f	-„- : -„- -„- 2113 c	-„-	-„- -„-	-„-	-„-	-„- -„-	
c	-„- : Jecînd s'a bucurat că a găsit (oile)	-„-	-„- -„-	-„-	-„-	-„- -„-	
2115 a	Rit. nuntă: Cînd mireasa a ieșit cinstită	-„-	-„- -„-	-„-	-„-	-„- -„-	
f	-„- : Jc: Geamparalele	-„-	-„- -„-	-„-	-„-	-„- -„-	
2116 a	Jc: Sîrba lui Cusa	-„-	-„- -„-	-„-	-„-	-„- -„-	
f	-„- : „Kioček" turcesc	-„-	-„- -„-	-„-	-„-	-„- -„-	
2117	Doină: „Doina oltenească"	fluer	-„- -„-	-„-	-„-	-„- -„-	înr. 1.67.
2118	Jc: Hora cu două porți	-„-	-„- -„-	-„-	-„-	-„- -„-	
2119 a	Baladă: Corbea	-„-	-„- -„-	-„-	-„-	-„- -„-	
f	-„- : Ghiță Cătănuță	-„-	-„- -„-	-„-	-„-	-„- -„-	
2120 a	Rit. nuntă: Cînd se iartă mireasa	-„-	-„- -„-	-„-	-„-	-„- -„-	
f	-„- : Cînd pleacă caii	-„-	-„- -„-	-„-	-„-	-„- -„-	
2121 a	Jc: Samariteanca (horă dreaptă)	caval bulgăresc	-„- -„-	-„-	-„-	-„- -„-	
f	Cîntec: („Ithi i lat și basa i niră")	-„-	-„- -„-	-„-	-„-	-„- -„-	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	OBSERVAȚIUNI
4137a	Cântec: Fata mamii cea frumoasă, fată	gură	Cudalbu Ion	Sărichioi	V. Nicolescu	Buc. 23.5.949	
b	-„- : Când eram la mama grea	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	
c	Marș: Suntem olegari	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	
5952a	Colind (al mare): Icea, D-ne 'n ceste curți	-„-	Iarca Adam, Anton Ştin, Dămeanu Iordan, Mândru Ion, Popa Vasile, Orheanu Vasile	Măcin	Em. C. Dragnea	Măcin, 7/43	în spirit general
b	-„- (de fată): Fericea, ferice	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	
6020a	-„- (de logodiți): Iar ni icea'ncea dom bun	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	
b	-„- (de casă): Icea 'n ceste curți	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	
c	-„- (-„-): Asta seară, seara-i mare	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	
6028a	-„- (de băiat): Șoimu	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	
b	-„- : La vârf la doi meri	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	
c	-„- (al copiilor): Cam sub zori, mare 'n răsare	-„-	Sandu Ion, Toma Alex., Rădulița Tănase	-„-	-„-	-„- -„-	
[illegible]a	-„- (al colacului): Trebă-mi-să treabă	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	
b	-„- (Leul)	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	
c	-„- : Pe luceana Dunării	-„-	Ca la 5952	-„-	-„-	-„-	
6040a	-„- (de fată): Din vadu Brăilii	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	
b	-„- (de băiat): La cea cruce	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	
c	-„- (de [illegible]): Icea 'n Doamne ceste curți	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA INREG.	OBSERVAŢIUNI
6048 a	Colind (de casă): Tunică, mănică	gura	Ceiaba 6033	Măcin	Com. D. - Comisel	Măcin, 7.1.943	
b	Cântec: Stai tacute nu plesi	-"-	Marin V. Vasile (Bădia)	-"-	-"-	-"-	
c	-"- : Dorule ai-o boală grea	-"-	Alexandru Ion	-"-	-"-	-"-	
6049 a	-"- : Amar sunt zilele mele	-"-	Popa Vasile	-"-	-"-	-"-	
b	-"- : Sus pe dealu Dunării	-"-	Hogea Dumitru	-"-	-"-	-"-	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. crt.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	
6601	Baladă: Dumitru Dobrogeanu	gură - țambal	Tudor Vlădilă	Dăeni ~~[illegible]~~ Olt	~~[illegible]~~ T. Cocișiu	București 6.7.38	fire 830a
6602	-"- : Ioana Ghizuleana	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"- -"-	fire 83?a
6603 a	-"- : Tudor - Tudorel	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"- -"-	fire 83?b
b	-"- : Macovei (...)	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"- -"-	fire 830b
6604 a	-"- : Hincuța Lomanului	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"- -"-	
b	-"- : Chira - Chiralina	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"- -"-	
6605	-"- : Iliu - Haiducu	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"- 7.7.38	
6606 a	-"- : Oancea	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"- -"-	
b	-"- : Doicilă - Arnăutu	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"- -"-	
6607 a	-"- : [illegible] - bătrân	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"- -"-	
b	-"- : Cântecul Vinului	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"- -"-	
6608	-"- : Corbea	-"-	-"- -"-	-"-	T. Cocișiu T. Alexandru	-"- -"-	
6609	-"- : Ghiță Cătănuță	-"-	-"- -"-	-"-	-"- -"-	-"- -"-	
6610 a	-"- : „Pe răzor de vie"	-"-	-"- -"-	-"-	T. Alexandru	-"- 8.7.38	
6611 a	-"- : Soarele și Luna	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"- -"-	
b	-"- : Corbea	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"- -"-	
6612 a	-"- (?) Voinicel străin	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"- -"-	
b	C. haiducesc: Jianu	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	-"- -"-	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA INREG.	
6613	Joc: Arămuța (ca la Breasa)	țambal	Tudor Vădăilă	Raionul Hârșova, Dăeni, Regiunea C-ța	E. Comișel, T. Alexandru	București: 8. 7. 38	
6614 a	-„- : Giamparalele	-„-	-„- -„-	-„-	-„-	-„- -„-	fir 829a
b	-„- : Paiușca	-„-	-„- -„-	-„-	-„-	-„- -„-	
6615 a	-„- : Turceasca	-„-	-„- -„-	-„-	-„-	-„- -„-	fir 820 b
b	-„- : Hora cadrilotenului	-„-	-„- -„-	-„-	-„-	-„- -„-	
6616 a	-„- : Țeseoara	-„-	-„- -„-	-„-	-„-	-„- -„-	
b	-„- : Fedeleșu	-„-	-„- -„-	-„-	-„-	-„- -„-	
6617	-„- : Hora mocănească	-„-	-„- -„-	-„-	-„-	-„- 9. 7. 38	
6618	-„- : „Hora rară dobrogeană ca pe malu bălții"	-„-	-„- -„-	-„-	-„-	-„- -„-	
6619	de ascultare: Horeana turcească	-„-	-„- -„-	-„-	-„-	-„- -„-	
8237 a	Joc : Hărunghele	cimpoi	Ichim Ion	Regiunea C-ța, Sarinasa	Em. Comișel	Reg. Carol, 11. II. 940	
b	-„- : Ceasu	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	
8238 a	Rit. nunta : Cântecul nunului	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- 12. II. 940	
b	-„- : Marșu cumnatelor	-„-	-„-	-„- Regiunea C-ța, Raionul Tulcea	-„-	-„- -„-	
c	Colindă : Și-ntreabă, și-ntreabă	gură	Stan Crăciun	Regele Carol	-„-	-„- -„-	
8239 a	Joc : Șchioapa	cimpoi	Cojocaru Dumitru	-„- Regiunea C-ța	-„-	-„- -„-	
b	Rit. nunta : La pelin"	-„-	Ichim Ion	Sarinasa	-„-	-„- -„-	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. ctl.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	OBSERV.
1239 c	Rit. nuntă : Când gătește mireasa	cimpoi	Ichim Ion	Somova C. ta.	[illegible]	Reg. Carol, 12 [illegible]	
d	Joc : Brâu mocănesc	-"-	-"-	-"- C. ta.	-"-	-"- -"-	
1240 a	Doină	caval	Cojocaru Ștefan	Regele Carol C. ta.	-"-	-"- -"-	
b	-"- : Doină mocănească	cimpoi	Ichim Ion	Somova C. ta.	-"-	-"- -"-	
c	-"-	caval	{ Cojocaru Ștefan -"-	{ Reg. Carol -"- C. ta.	-"-	-"- -"-	
1241 a	Baladă : La nunta lui (?)	gură	Ichim Ion	Somova C. ta.	-"-	-"- -"-	
b	Doină : La fântânița din deal	-"-	Cojocaru Ștefan	Reg. Carol	-"-	-"- -"-	
c	Joc : Cântecul țiganului	fluer	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	vezi fgr. 1241 b
d	-"- : Cam în două părți	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	-"-
1242 a	Rep. păstoresc	-"-	-"-	-"- C. ta.	-"-	-"- -"-	
b	-"- : Sterp (Pieirea oilor)	caval	Ichim Ion	Somova C. ta.	-"-	-"- -"-	
c	Cântec : Copilul străin	gură	Ștefan Cojocaru	Reg. Carol C. ta.	-"-	-"- -"-	
d	-"- : Mureș, Mureș	caval	Ichim Ion	Somova C. ta.	-"-	-"- -"-	
1243 a	-"- : -"-	gură	Ștefan Cojocaru	Reg. Carol C. ta.	-"-	-"- -"-	
b	Joc : Țigăneasca	cimpoi	Ichim Ion	Somova C. ta.	-"-	-"- -"-	
c	-"- : Mocănească (. di doi)	caval	Ștefan Cojocaru	Reg. Carol C. ta.	-"-	-"- -"-	
1244 a	Rit. nuntă : Înaintea nașului	-"- și știg.	{ Ichim Ion (caval) -"- Ștefan	{ Somova -"-	-"-	-"- -"-	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Tulcea

No. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	OBSERV.
9244 b	Colindă : Pe drumul cel mare	gură	Stan Crăciun	Regele Carol Cta.	Ion Cornișel	Reg. Carol, 12.II.940	
c	-"- : Care din sus și care din jos	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
d	-"- : La trei curți slujește	-"-	{ D-tru Cojocaru	{ -"-	-"-	-"- -"-	
9249 a	-"- : Strașa pe lângă cea	-"-	{ -"-	-"-	-"-	-"- -"-	
b	C. de stea : Doamne Iisuse Cristoase	-"-	D-tru Cojocaru	-"-	-"-	-"- -"-	
c	Colindă : Icea doamne cât bun	-"-	Ichim Ion	Somova Cta.	-"-	-"- -"-	
d	-"- : La tulpina mărului	-"-	D-tru Cojocaru	Reg. Carol Cta.	-"-	-"- -"-	
9250 a	Joc : Horă, țărănească	caval	Ichim Ion	Somova Cta.	-"-	-"- -"-	
b	-"- : Pandelașu	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
c	-"- : Rața	fluier	D-tru Cojocaru	Reg. Carol Cta.	-"-	-"- -"-	
9251 a	-"- : Sârba lui Matei	caval	Ichim Ion	Somova Cta.	-"-	-"- -"-	
b	Cântec : „doină": Eu din tinerețe maică	gură	Stan Crăciun	Regele Carol Cta.	-"-	-"- -"-	
c	Colindă : Scoală, domnu' lui scoală	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
9252 a	Cântec : de petrecere	-"-	Ichim Ion	Somova Cta.	-"-	-"- -"-	
b	Joc : Hușamana	caval și [illegible]	{ Stan Crăciun	{ Reg. Carol Cta.	-"-	-"- -"-	
c	Baladă : Corbea	gură	D-tru Cojocaru	-"-	-"-	-"- -"-	
d	Joc : Rămnicu mocănesc	fluier	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. ctl.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	OBSERV.
8253 a	Cântec : Ziopule, prea rotundo	„clanaret"	Liviu Vasoglu	Seciviola	E. Com. Petra Em. Crinul	Reg. Carol, 13.X.50	
b	Joc : Horă pe bătai	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
8254 a	-"- : Paiduşca	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
b	Cântec : Spune, măiculiţă, spune	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
c	Joc : Slănicu	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
8255 a	Rit. nunta : Înaintea naşului (Vădanu)	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
b	Joc : Cătuşarca	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
c	Rit. nunta : La crop (pe stradă)	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
8256 a	Joc : Lăuteta	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
b	-"- : Horă de mână	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
c	-"- : Sârbă, ţărănească	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
8257 a	-"- : Horă „de mână"	fluier de trestie	Tchiu Ion	Samova	E. Ta.	-"-	-"- -"-	
b	: Ţigăneasca	clanaret	Liviu Vasoglu	Seciviola	E. Ta.	-"-	-"- -"-	
c 8258 a	Rit. sunt. Rit. secete : Popomdel, Paparudele	gură	{ Adaman Olga, Cojocaru Ioana	{ Reg. Carol Princiipele	E. Ta.	-"-	-"- -"-	
b	-"- : Colbiaru	-"-	{ -"-	{ -"-	E. Ta.	-"-	-"- -"-	
c	Joc de copii : Dragi nenişorilor	-"-	Adaman Olga	Reg. Carol	-"-	-"- -"-	
d	Colindă : La tulpina mâinii	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. crt.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA		CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.		OBSERV.
8516	[illegible]	joacă	[illegible]	Reg. Corabia		[illegible] C. Brăiloiu	Reg. Corabia	13.6.940	
8517	Baladă: Drăgan din Balaban	vioară gură țambal	Mihalache Vlădilă	Tulcea	Dăeni	-"-	Tulcea	13.6.940	
8518	-"- : Doiciu	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	duplicat
8519	-"- : Turlea	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
8520	-"- : Chiorgiuliaș	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
8521 a	-"- : Mioara	gură	Ion Sarghei	-"-	Tulcea	-"-	-"-	-"-	
b	Cântec: Când eram copil de-mnaș	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
8522	Baladă: Turlea	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
8523 a	Cântec: Rău mai e storin pe lume	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
b	Colindă: Iacă-n cestor curți	vioară	Mihalache Vlădilă	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
8524	Baladă: Sarpele	gură-țambal	Tudor -"-	-"-	Dăeni	-"-	-"-	14.6.940	
8525	-"- : Cântecul ciobanului	vioară-gură	Mihalache Vlădilă	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
8526 a	C. ciobanului: C. ungurului	vioară-țambal	Mihalache și Tudor Vlădilă	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
b	-"- : C. turcului	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
c	Joc: Săltată bulgărească	vioară	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
8527 a	C. ciobanului: C. bulgarului	gură-țambal	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. alb.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA		CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	OBSERV.
8527 b	Colindul: Doină din carul	Vioară gură-țambal	Mihalache Vlădilă Tudor Vlădilă	Tulcea	Dăeni	C. Brăiloiu Com. Comisiei	Tulcea	14.6.940
c	-"- : Din bucium	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-
8528 a	-"- : Cum sbiară măgarul	Vioară	Mihalache Vlădilă	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-
b	-"- : Cum urlă lupii	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-
c	-"- : Cum a bătut eșinii	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-
d	-"- : Cum a cântat cocoșii	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-
e	-"- : Cala Sârle: Moâncuța	Vioară gură-țambal	Tudor Vlădilă	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-
8529 a	Joc : Hora	Vioară-țambal	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-
b	-"- : Sârba țărănească	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-
8530	Doină : a haiducului	gură-țambal	Tudor Vlădilă	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-
8531 a	Rit. nuntă : Capanuța	gură	Maria Enică Mihai	-"-	Niculițel	C. Brăiloiu	Niculițel	-"-
b	Cântec : Dealule, când te urc	-"-	Paraschiva Chiriac	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-
8532 a	Baladă :	-"-	Maria V. Stângă	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-
b	-"- : a lui Marcu	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-
8533 a	Doină	Trimbă	Gheorghe Trifu	-"-	-"-	Com. Comisiei	-"-	-"-
b	Joc : Sârbă	-"-	Ștefan Răznoveanu	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-
8534 a	Cântec [Doină] : a mierlii	-"-	Gh. Trifu	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. crt.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA		CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.		OBSERV.
3534 b	Joc : Mărănghile	frunză	Gh. Trifu	Tulcea	Niculițel	Em. Comișel	Niculițel	14.6.40	
c	-„- : Brâu românesc	-„-	-„-	-„-	-„-	-„-	-„-	-„-	
3535 a	-„- : Mărunțica	-„-	D. Răznoveanu	-„-	-„-	-„-	-„-	-„-	
b	-„- : Mărănghile	-„-		-„-	-„-	-„-	-„-	-„-	
[illegible] a	Rit secetă : Călinan	gură	Stoiana Răznoveanu Maria Stănciuc	-„-	-„-	C. Brăiloiu	-„-	-„-	fix 1562 -„- (?)
b	Cântec : Duminică pe la toacă	-„-	Stoiana Răznoveanu	-„-	-„-	-„-	-„-	-„-	
c	-„- : Sub poale de codru verde	-„-	Gherghina Gh. Gălățeanu	-„-	-„-	-„-	-„-	-„-	
3537	-„- : Lung e drumul Clujului	-„-	-„-	-„-	-„-	-„-	-„-	-„-	fix 1364/12 (?)
3538	Bocet : la mamă	-„-		-„-	-„-	-„-	-„-	-„-	fix 1362 -
3539 a	Cântec : Pădure și iar pădure	-„-	Ghiță G. Bălea	-„-	-„-	-„-	-„-	-„-	
b	-„- : ~~[illegible] dela~~ ...	frunză de păr	Gh. Trifu	-„-	-„-	-„-	-„-	-„-	
3540 a	Romanță : Rămâi sănătoasă	gură	Ghiță G. Bălea	-„-	-„-	-„-	-„-	-„-	
b	Colindă : Fericeană, ferice	-„-	Dumitru I. Tudor	-„-	-„-	-„-	-„-	-„-	
3541	Cântecul ciobanului	caval bulgăresc	Peter Stoian Jipa	-„-	-„-	-„-	-„-	-„-	
3542 a	Joc : Brâu bulgăresc	-„-	-„-	-„-	-„-	-„-	-„-	-„-	
b	-„- : Mărănghile	-„-	-„-	-„-	-„-	-„-	-„-	-„-	
c	-„- : Gaidușca	-„-	-„-	-„-	-„-	-„-	-„-	-„-	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	OBSERV.
8543 a	Joc : Moscăneasca	fluier	Ștefan Cotoarghe	Tulcea Niculițel	C. Brăiloiu	Niculițel 14.6.940	
b	-"- : Țigăneasca	-"-	-"-	-"- -"-	-"-	-"- -"-	
c	-"- : Mărunțica	-"-	-"-	-"- -"-	-"-	-"- -"-	
8544 a	Cântec : Lade mese 'ntr'o cămeș	gură	Cotoroghina Răznoveanu	-"- -"-	Em. Comișel	-"- -"-	
b	-"- : Sărcau omu străin	-"-	-"-	-"- -"-	-"-	-"- -"-	
8545	Baladă : Mioriță	-"-	Anastase Tudor	-"- -"-	-"-	-"- -"-	
8546 a	Cântec : M'a pus pădurea la stat	-"-	Teodor Cotoroghe	-"- -"-	-"-	-"- -"-	
b	-"- : Dumitroică, Dumitrache	-"-	Tudor Anastase	-"- -"-	-"-	-"- -"-	
8547 a	Baladă : Mioriță. Dă-le, Doamne (2 părți)	-"-	Cotoroghina Răznoveanu	-"- -"-	-"-	-"- -"-	8547 b anulat
8548	Rit. mort : -bocet, la tată	-"-	Jean Cristache Tudor Anastase	-"- -"-	-"-	-"- -"-	
8549 a	Colindă : La izvoare rece	-"-	Tudor Cotoroghe, Georgescu N.	-"- -"-	-"-	-"- -"-	Mgf. 698 a
b	-"- : La tulpina mănchii	-"-	Georgescu Nicolae / Tudor Anastase	-"- -"-	-"-	-"- -"-	Mgf. 698 b
c	-"- : La munți ninge, plouă	-"-	Teodor Cotoroghe	-"- -"-	-"-	-"- -"-	Mgf. 698 c
8550 a	Joc : la bote : merișoarele	-"-	Ștefan Tudor	-"- -"-	-"-	-"- -"-	
b	Colindă : C-lui Sf. Nicolae	-"-	Ștefan Răznoveanu	-"- -"-	-"-	-"- -"- !	
c	-"- : Doamnele	-"-	D. Răznoveanu / Rotaru Ștefan / Burcea Ștefan	-"- -"-	-"-	-"- -"-	
d	-"- : La tulpină la doi meri	-"-	-"-	-"- -"-	-"-	-"- -"-	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. crt.		CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA		CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.		OBSERV.
8551	a	Cântec: Du-te, fiarde, du-te-n ai	fluierată	Dumitru Răzmoveanu	Tulcea	Niculițel	Com. Comisiel	Niculițel	14.6.40	
	b	Colindă: Stăpâne...	fluierată	Ion Cristache	-"-	-"-	-"-	-"-	15.6.40	
8552	a	Cântec: O vrea-i armata infanteriu	-"-	Tudor Anastase	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
	b	Colindă: La munți ninge pleină	-"-	Ecaterina Grălățan	-"-	-"-	C. Brăiteiu	-"-	-"-	
8553	a	Cântec: Da dus bărbatu-n oștire	-"-	Ecaterina G. Grălățan	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	fără 1362
	b	Baladă: Nevasta Vânduță	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
8554	a	Doină (Dragoste) Ilite-al dracului mai este	-"-	Ecaterina Răzmoveanu	-"-	-"-	Com. Comisiel	-"-	-"-	
	b						-"-	-"-	-"-	
8555	a	Colindă: Sus la munte ninge, plouă	-"-	Vasilica Moreanu	-"-	-"-		-"-	-"-	
	b	Rit. mort: Bocet la fată	-"-	Sanda Simion Dinu	-"-	-"-	C. Brăilaru	-"-	-"-	
	c							-"-		
8556	a	Cântec: Plesnule, foaie rotundă	-"-	Tudor Anastase	-"-	-"-	Com. Comisiel	-"-	-"-	
	b	Colindă: La munți ninge, pleină	-"-	Const. Popa Dumitru Tudor	-"-	-"-	C. Rc. și Com. C.	-"-	-"-	
	c									
8557		Cântec: Amoru când vrei să-l faci	-"-	Ecaterina Răzmoveanu	-"-	-"-	Com. Comisiel C. Brăiloiu	-"-	-"-	
8558		Baladă: Tănără mă mărita	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
8559	a	Cântec: Ciu este astăzi tare	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	OBSERV.
8559 b	Rit. ploaie: Caloian.	gură	Paraschiva Alexiu	Tulcea Niculiţel	Em. Comişel	Niculiţel 15.6.940	
8560 a	Baladă:	-„-	Ioana Vasile Mocanu	-„- -„-	-„-	-„- -„-	[illegible]
b	Cântec: Fa' dracului noaptea mică	-„-	Aneta Gr. Ciulin	-„- -„-	-„-	-„- -„-	
c	Rit. ploaie Papandele	-„-	Ioana Mocanu; Chiţa Alexe Stan	-„- -„-	-„-	-„- -„-	
8561 a	Romanţă: Ciobănaş cu 300 de oi	-„-	Sandu Tudor	-„- -„-	-„-	-„- -„-	
b	Cântec: Anică	-„-	-„-	-„- -„-	-„-	-„- -„-	
8562 a	Joc: Colea	frunză	Bâldea Ion	-„- -„-	-„-	-„- -„-	
b	-„- : Hora 'n bătae	-„-	-„-	-„- -„-	-„-	-„- -„-	
c	-„- : Mărunţelele	-„-	Toader Odagiu	-„- -„-	-„-	-„- -„-	
d	-„- : Românu (?)	-„-	Bâldea Ion	-„- -„-	-„-	-„- -„-	
8563 a	Cântec: Asta iarnă era iarnă	gură	Serghei Elena	-„- Tulcea	C. Brăiloiu	Tulcea 16.6.940.	
b	Romanţă: De-ar cânta răsună codrii	-„-	-„-	-„- -„-	-„-	-„- -„-	
c	Cântec: Mă sui pe un vârf de munte	-„-	-„-	-„- -„-	-„-	-„- -„-	
8564 a	Baladă: Gherghişan	-„-	Serghei Ion	-„- -„-	-„-	-„- -„-	
b	Cântec: Drag mi-a fost o casă pe lume	-„-	Serghei Miţa	-„- -„-	-„-	-„- -„-	
c	-„- : Vine anu de când joc.	-„-	-„-	-„- -„-	-„-	-„- -„-	
8565 a	Colindă: „Doamnele"	-„-	Serghei Ion	-„- -„-	-„-	-„- -„-	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. crt.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	OBSERV.
3565 b	Colindă: La tulpina la doi meri	jucă	Serghei Ion	Tulcea	Șm. Comisel	Tulcea 16.6.940	
3566 a	-"- : La tulpina mărului	-"-	-"-	-"-	C. Băiașu	-"- -"-	
b	-"- : Din jos de Vadul Brăilei	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
3567 a	-"- : La mumă mingi, plană	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
c	-"- : Voicuțel Ion	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
3568	Cântec: Mai vino seara pe la noi	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
3569	-"- : Tu stroim și eu stroi nă	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
3570	Romanță: Ay eram fină frumoasă	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
3571 a	Colindă: Îngerii au mare sfat	-"-	Serghei Cristache	-"-	-"-	-"- -"-	
c	-"- : Sculați, boieri mari	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
c	-"- : Din cele'n cel	-"-	Serghei Ion	-"-	-"-	-"- -"-	
3572 a	Rit. Florii: Lăzărica	-"-	Serghei Nuța	-"- Brăila	C. Lăzărloi	-"- -"-	
b	Rit. Secerii: Sapanude	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
c	-"- : -"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
d	-"- : Calorian	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
e							
3573 a	Joc: Bestpeanca	flueraș	Ion Schin	-"- Sonora	-"-	-"- 16.6.40.	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. crt.		CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA		CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA INREG.		OBSERV.
8573	b	Joc : Sârbesc	fluier de stuf	Ion Jelmin	Tulcea	Sonoră	C. Brăiloiu	Tulcea	16.6.940	
	c	-"- : Sârba fluierarului	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
8574	a	-"- : Țigănească	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
	c	-"- : Mocănească	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
8575	a	-"- : Cernica	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
	b	-"- : Bătuta	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
	c	-"- : Troparea	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
8576	a	-"- : Hora de brâu	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
	b	Joc de fecioare : Jocul caprei (de Crăciun)	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
8577	a	Cântec de dragoste	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
	b	Joc : Joc din „Oraștia" : de doi	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
8578	a+b	Baladă (a Păunăresei) și Sârbă	fluier	Ion Bontaș	-"-	-"-	-"-	Sonoră	17.6.940	
	c	Joc : Mărunțelul	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
8579	a	-"- : Brâu moinesc	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
	b	-"- : Bătuta	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
	c	-"- : Țigănească	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
8580	a	Colindă : Maica sfântă n'a pornit	gușă	Vasile Copsa	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. sil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA		CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.		OBSERV.
8580 b	Colindă: La fulgeș de mare	gură	Vasile Popa	Tulcea	Somova	C. Brăiloiu	Somova	8.6.40	
c	-"- : Doamnelă: P. mare	-"-	~~Ion Bontaș~~	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
8581 a	-"- : Când Ion sădea la mare	-"-	Ion Bontaș	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
b	Joc: Cadânească	fluier	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
c	-"- : Haiducească	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
8582 a	Baladă: Mioriță	gură	Vasile Popa	-"-	-"-	C. Brăiloiu și Ion C.	-"-	-"-	
b	Cântec: Trece dragostea prin apă	fluier	Ion Bontaș	-"-	-"-	C. Brăiloiu	-"-	-"-	
a	Colindă: La fulgeș la doi meri	gură	Teodan Moraru	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	Oxyt. 690 L
8583 a	Joc: Mărănghilă	cimpoi	Ion Bontaș	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	Oxyt. 690 L
b	Baladă: Mioriță	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
c	Doină: [R.I. pe vale oilor]	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	Oxyt. 690 L
8584 a	Joc: Moldovenească	-"-	-"-	-"-	-"-	Ion Conisel	-"-	-"-	
b	Doină: Ottule, Ottetule	gură	Vasile Popa	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
8585 a	Baladă: Șandor	-"-	Teodan Moraru	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
b	Cântec: De vale, Leano, pe vale	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
c	Colindă: Fiilorii s'au mâniat	-"-	Vasile Popa	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
8586 a	Rit. muntă: La legat	fluier	Șelmiu Ion	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Tulcea

No. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	OBSERV.
8586 b	Doină: „Frunză verde ..."	gură	Vasile Popa	Tulcea / Samova (Ctm)	Em. Comișel	Samova 17.6.940	
8587 a	Colindă: „Mărul, mărgăritar"	"	Tiron Ion / Tiron Colica	Tulcea	"	"	
b	" : „Din cel cel"	"	" / "		"	"	
8588 a	Rit nuntă. Joc: „Măranghile"	fluier dublu	Catelin Dumitru	Babadag	Em. Comișel / T. Găluşcă	Babadag 22.6.940	
b	" : „ Jocul zestrei miresei"	"	"	"	-"- / -"-	"	"
8589 a	" : Marșul nașului	"	"	"	-"- / -"-	"	"
b	Joc : Sârba	"	"	"	-"- / -"-	"	"
8590 a	Cântec	"	"	"	-"- / -"-	"	"
b	Rep. păstoresc: Doină (Miorița)	"	"	"	-"- / -"-	"	"
8596 a	Cântec: „Am auzit și te știu"	gură	Ileana Marian / Maria P. Dumitru	Veterani (Babadag)	Em. Comișel	Veterani 22.6.940	
b	Romanță: „Iubite m-a lăsat"	"	Ileana Marian	"	"	" 23.6.940	
c	" : „Eram frumoasă ca o..."	"	Ileana Dumitru / Tinca I. Dăncilă	"	"	" "	
8597 a	Cântec: „Măi Gheorghiță, puișor"	"	-"-	"	"	" "	mgf. 698 m
b	" : „Miciue toți recruții ..."	"	-"-	"	"	" "	mgf. 698 m
c	Colindă: „La vârfu la nouă meri"	"	Vasile Barna / Nic. Tănase	"	"	" "	mgf. 698 —
8598 a	" : „La un măr mare rotat"	"	Vasile Barna / Gh. Fotache	"	"	" "	
b	C. de stea: „Îngerul cu mare glas"	"	Victor Constantin	"	"	" "	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Tulcea

No. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	OBSERV.
8598 c	Colindă: „La tulpina mărului"	gură	Cust. Fotache Golagan	Regiunea ... Raionul Istria Veterani / Babadag	Ion Cornișel	Veterani 23.6.960	
8599 a	Cântec: „Pe sub deal, pe sub pădure"	"	Maria Ion Fotache	"	"	" "	
b	Joc: „Mărioarele"	"	{ Ileana Marian Maria Arion	"	"	" "	
c 30.5.960	Romanță: „Într-o grădină."	"	Sofia Eftimie	"	"	" "	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Tulcea

No. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	OBSERV.
8600 a	Cântec : „Tudoriţo, neicu"	gură	Ştiunie Talia	Regiunea Constanța Raionul Istria Veterani (Baia dep.)	Em. Comișel	Veterani, 23.6.960	
b	-„- : „În grădina cu ..."	-„-	...	-„-	-„-	-„- -„-	
c	-„- : „Grănicerii ai țării mele"	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	
8601 a	Rit. mort : Bocet la cununie	-„-	Ştiunie Talia	-„-	-„-	-„- -„-	
b	Joc : Sârbă	fluier	Gh. Micu	-„-	-„-	-„- -„-	
B. u. 8602 a	-„- : Horă dreaptă	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	
B. u. b	-„- : Paidușca	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	
B. u. c	-„- : Rățaia	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	
B. u. 8603 a	-„- : Cadâneasca	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	
B. u. b	-„- : Șchioapa	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	
B. u. c	-„- : Mărăunghile	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	
8604 a	Rit. An Nou : Capra	fluier și dujtă	Gh. Fătache	-„-	-„-	-„- -„-	
b	Joc : Brâulețu	fluier	Gh. Miciu	-„-	-„-	-„- -„-	
8605 b	Doină : „Oltule, oltețule"	gură	Gh. Mitroi		-„-	-„- -„-	8605 a anulat și terminat ...
8606 a	Colindă :	-„-	Petre M. Tudor	Regiunea Galați Raionul Tecuci Ivesti Galița	-„-	-„- 24.6.960	
8607 a	Joc : Sârbă	vioară	Avram I. Cealicu	-„-	-„-	-„- -„-	
b	-„- : Leliță Ioană	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

[illegible]

No. crt.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	OBSERV.
[illegible] a	Joc : [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
b	-„- [illegible]	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	
[illegible] a	-„- Hora [illegible]	-„-	[illegible]	-„-	-„-	-„- -„-	
b	-„- [illegible]	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	
c	-„- Sârbă	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	
[illegible] a	Cântec : „[illegible], satele, [illegible]"	„ gură	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	
b	-„- „Trece dragostea [illegible]"	-„- -„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	strofa [illegible]
[illegible] b	Rit. secetă : „Paparuda"	gură	Petrana Milea / Manea Maria	-„-	-„-	-„- -„-	[illegible]
c	Colinda : „De fată"	-„-	Petre Tudor	-„-	-„-	-„- -„-	
d	-„- „[illegible] cestor [illegible]"	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	
8612 a	-„- „[illegible] în vârful [illegible]"	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	[illegible]
c	-„- „La munte ninge, plouă"	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	
d	-„- „[illegible]"	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	
8613 a	-„- „Pentru tineri"	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	
b	Rit. mort : Bocet („p. fată")	-„-	Vasilca [illegible]	-„-	[illegible]	-„- -„-	
[illegible] a	Baladă : Nunta soarelui	-„-	-„-	-„-	-„-	-„-	
b	-„- : [illegible]	-„-	-„-		-„-	-„-	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Tulcea

No. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	OBSERV.
8614 c	Baladă : Miorița	gură	Dochița Croitoru	Tenisala Raionul Tulcea	Ion Comișel	Tenisala, [illegible] 940	
8615 a	Doină : „S-a dus bărbatu cu chirie"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
b	Cântec (Baladă) „Doi copii iau fost"	vioară	Avram Ceaticu	-"-	-"-	-"- -"-	
8616 a	Baladă : „Cucul și cortul"	gură	G. Dumitroi	Regiunea Constanța Raionul Istria Peteranu (Babadag) Gh. Hârșova	-"-	Babadag 24.6.940	
b	Colindă „Lăsăceam toți grădina"	-"-	Dobre Ion	Casimcea	-"-	Casimcea 25.6.940	[illegible] ambele
8617 a	Cântec : „Geaba mă mai duc de-acasă"	-"-	Gh. Minea	-"-	-"-	-"- -"-	
b	-"- : „Hai hăidița leagănu"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
8619 a	Joc : Ca la ușa cortului	vioară	Avram Ceaticu	Regiunea Galați Raionul Tulcea Tenisala	-"-	-"- 24.6.940	cântat și jucat
b	-"- : Curelușa	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
8631 b	Colindă : „Sculați, boieri, nu dormiți"	gură	Ion Dobre	Regiunea Constanța Raionul Hârșova Casimcea	-"-	Casimcea, 25.6.940	
c	-"- : „Sculați, boieri mari"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
8633 b	C. de stea : „Colo sus pe ..."	-"-	Ion Trandafir	-"-	-"-	-"- -"-	
c	Joc de copii : Numărătoare	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
8634 a	Joc : Sâmicel	fluier	Dumitru Cabuz	Regiunea Constanța Raionul Hârșova Sâmbăta Nouă	-"-	Sâmbăta Nouă 27.6.940	
b	Doină : „Doina ..."	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	
c	Cântec	-"-	-"-	Regiunea Constanța Raionul Hârșova	-"-	-"-	
8635 b	-"- „(Ce trei nopți ...)"	gură	Ilie Anghel	Casimcea	-"-	Casimcea, 25.6.940	8635 a ambele

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	OBSERV.
8638 a	Doină	fluier	Dumitru Catichiu	Babadag	Em. Comișel	Babadag, 15.6.940	8636 a anulat [illegible]
c	Joc : Bărbuța	– „ –	– „ –	– „ –	– „ –	– „ – – „ –	
8639 a	Cântec : „Trec căruțele cu apă"	cimpoi	Toma Gavrilă	Războieni	– „ –	Războieni 26.6.940	
b	– „ – : „Uite-l, uite-l, trec dealu"	– „ –	– „ –	– „ –	– „ –	– „ – – „ –	
c	Joc de copii : „Omul negru"	gură	Argentina Stănci	– „ –	– „ –	– „ – – „ –	
8640 a	Joc : Horă de doi	cimpoi	Toma Gavrilă	– „ –	– „ –	– „ – – „ –	
b	– „ – : Rața	– „ –	– „ –	– „ –	– „ –	– „ – – „ –	
c	– „ – : Birul greu	– „ –	– „ –	– „ –	– „ –	– „ – – „ –	
8641 a	– „ – : Brâu mocănesc	– „ –	– „ –	– „ –	– „ –	– „ – – „ –	
b	– „ – : Hora strigă	– „ –	– „ –	– „ –	– „ –	– „ – – „ –	
c	– „ – : Hora'n două părți	– „ –	– „ –	– „ –	– „ –	– „ – – „ –	
d	Joc de copii : Formulă magică	gură	Argentina Stănci	– „ –	– „ –	– „ – – „ –	
8642 a	Cântec : „Pe izvor, pe izvoraș"	cimpoi	Gavrilă Toma	– „ –	– „ –	– „ – – „ –	
b	Rep. păstoresc : Doină („Streaj")	– „ –	– „ –	– „ –	– „ –	– „ – – „ –	
c	Joc : Bărbuța la poiană	– „ –	– „ –	– „ –	– „ –	– „ – – „ –	
8643 a	– „ – : Slănicu	– „ –	– „ –	– „ –	– „ –	– „ – – „ –	
b	– „ – : Ciobănașu	– „ –	– „ –	– „ –	– „ –	– „ – – „ –	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA INREG.	OBSERV.
8643 c	Joc : Chindia	cimpoi	Gavrilă Toma	Războeni	Em. Comişel	Războeni, 26.6.940	
d	-"- : Sârbă	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
8644 a	Cântec : Copilul străin	gură	Ion Constantin	-"-	-"-	-"- -"-	
b	Baladă : Mioriţa	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
8645 a	-"- : Macovei	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
b	Doină : „Oltule, Olteţule"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
8646 a	Cântec : „Fă Mariţo, fă vecină"	-"-	Ioana Constantin	-"-	-"-	-"- -"-	
b	-"- : „Strig la puşca, ne văzând"	-"-	{ Ion -"- Constantin	-"-	-"-	-"- -"-	
8647 a	-"- : „Toţi pricepeţi mă întrebă"	-"-	{ -"- -"-	-"-	-"-	-"- -"-	8647 b anulat
8648 a	-"- : „Copiliţă cu brăţări"	-"-	Ioana Constantin	-"-	-"-	-"- -"-	nu s'a imprimat
b	Baladă : Ioan	-"-	Ion -"-	-"-	-"-	-"- -"-	
8649 a	Joc : Schioapa	fluier	Dumitru Cabuz	Regiunea Constanţa Raionul Hârşova Sâmbăta Nouă	-"-	Sâmbăta Nouă 27.6.940	
b	Doină : „Oltule, Olteţule"	gură	Gh. Blendea	-"-	-"-	-"- -"-	în 2 fragm.
c	Cântec : „Dunăre, apă vioară"	-"-	Anica Blendea	-"-	-"-	-"- 27.6.940	
8650 b	-"- : „Plin îi codru de voinici"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	8650 a anulat
c	-"- : „Lasă-mă vine câte-odată"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
8651 b	-"- : „Jale mi-i măicuţo, jale"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	8651 a anulat

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Tulcea

No. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA INREG.	OBSERV.
8651c	Cântec: „Jelui-m-aș, jelui"	gură	Anica Blendea	Sâmbăta Nouă	Em. Comișel	Sâmb. Nouă 28.6.960	865 ½ anulat
8652a	Rit. mort: Zocet la mamă	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
8655a	Rit. de sărbători: Zuori	-"-	Stan Cabuz și V. Hagiu		-"-	-"- 21.6.960	
b	Joc: Sârbă	-"- fluier	N. Hermeneanu	Topolog	-"-	-"- -"-	Cântat cu acc. [illegible]
c	Cântec: „De jale"	-"-	Stan Cabuz	Sâmbăta Nouă	-"-	-"- -"-	
d	-"- „Săraci dealuri, săraci văi"	-"-	Gh. Blendea	-"-	-"-	-"- -"-	
8657a	Joc: Șapte pași	fluier	Stan Cabuz	-"-	-"-	-"- 27.6.960	865 a anulat
b	-"-: Galopu	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
c	Cântec: „Hureș, hureș"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
d	Joc: Leliță Ioană	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
8658a	Cântec: „Pădure, dragă pădure"	gură	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
b	-"-: „Nici o frunză nu-i amară"	fluier	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
c	Colindă: „Cetar curți, cetar domnii"	gură	Gh. Blendea	-"-	-"-	-"- -"-	
8659a	Doină	gură fluier	N. Hermeneanu	Topolog	-"-	-"- -"-	cântată și horă
b	Cântec: „Streini sunt, D-zeu, pe lume"	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
c	Joc: Trăncănău	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	
8660a	Cântec: „Pe sub poale de pădure"	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. crt.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	OBSERV.
[illegible]	Colindă: [illegible]	gura	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible] 21.6.[illegible]	
c	[illegible]: [illegible]	"	[illegible]		"	" "	
[illegible] b	Colindă: „Sus în vârf la [illegible]"	"	Ilie Anghel	Casimcea	"	Casimcea 25.6.[illegible]	[illegible]
c	Baladă: Iianu	"	"	Cta	"	" "	
8904 b	Colindă: Întrecerea calului cu [illegible]	"	Petre Ivan	Niculițel	"	Ana [illegible]	
9015 a	Cântec: „În seara de Sf. Marie"	"	Gherghina Gălățan	Cta Tîrin Satu Nou	"	" "	din 1361 I, o
b	" : „Blestemată ai fi, Marie"	"	"	"	"	" "	
9016 a	Colindă: „Cheză 'n chezărel"	"	Petre Ivan	Pimtotil	"	" "	
b	" : Maica cu fiul	"	"	"	C. Brăiloiu	" "	
c	" : „Sus în oare, jos pe mare"	"	"	"	"	" "	
9017 a	Baladă: Ghiță Cătănuță	"	"	"	"	" "	din 1364 I, a
b	Cântec: „Am o mândră mititică"	"	"	"	"	" "	
9018 a	" : „În ce ceasuri m-ai născut"	"	Gherghina Gălățan	Satu Nou Topra Cta	"	" "	din 1364 I, a
b	" : „Hai, măi frate, 'n ceasta vale"	"	Petre Ivan	"	"	" "	din 1364 I, o
9019 a	Rit nunta (Joc): Dobrogeanca	cimpoi	"	"	"	" "	
b	" " : Musamaua	"	"	"	"	" "	
9020 a	Joc: Mărăunghile	"	"	"	"	" "	din 1360 I, o

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Tulcea

No. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	OBSERV.
9020 i	Joc : Zaraziasca	cimpoi	Petre Ivan	Miculiţel	Em. Comişel	Buc. 12.X.40	fix 1960 II c
9021 a	" : Ţărka	"	"	"	"	" "	
b	" : Paiduşca	"	"	"	"	" "	fix 1860 II a
9022 a	" : Mocăncuţa	"	"	"	"	" "	
b	" : Rusearca	"	"	"	"	" "	
9023 a	" : Chirceu („Ciocârlie")	"	"	"	"	" "	
b	" : Mâna peste picior (horă)	"	"	"	"	" "	
9024 a	" : Hora 'n două părţi	"	"	"	"	" "	
b	" : Fedeleşu	"	"	"	"	" "	
9025 a	" : Studianca (Horă)	"	"	"	"	" "	
b	" : Hora 'n bătae	"	"	"	"	" "	
9026 a	" : Ciobănaşu (horă)	"	"	"	"	" "	
b	Rit. nunta (Cântec): „Când bagă mireasa"	"	"	"	"	" "	
9027 a	" (Dragoste): „Taci mireasă, nu mai plânge"	gură	"	"	"	" "	
b	" : Marş	cimpoi	"	"	"	" "	
9028	Baladă : Mioriţa	fluer	"	"	"	" "	fix 1963
9029 a	" "	gură	"	"	"	" "	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGATOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	OBSERV.
9029	[illegible]: „Dimineața [illegible]"	gură	Gheorghe [illegible] Golățan	[illegible]	Em. Comișel	Buc. 12.10.[illegible]	
9030 a	Doină: „Ciobănaș cu două oi"	"	"	"	"	" "	Fix 1361
b	Bit. [illegible]: Chiperița (joc)	"	"	"	"	" "	
9031 a	" : „Cand teaga mireasa"	"	"	"	"	" "	
b.	Studiu : Scara fluerului	fluer	Petre Ivan	[illegible]	I. Alexandru	" "	
c.	" : Scara cimpoiului	cimpoi	"	" [illegible]	"	" "	
10.418 a	Joc: „Bătaia"	fluer	Cudalbu Ion	Saricioi Sabangia	V. Nicolescu	Buc. 18.5.949.	
b	Joc: „Mărăngelele" (geambaraklel)	"	"	"	"	" "	
c	" „Sârba'n vals"	"	"	"	"	" "	
10.419. a.	" „Paidușca"	"	"	"	"	" "	
b.	Joc: „Romanasul"	"	"	"	"	" "	
c	" „Cadâneasca"	"	"	"	"	" "	
d ~~[illegible]~~	" „Sârbă"	"	"	"	"	" "	
10.420 a	Joc: „Fusul"	Fluer	"	"	"	Buc. 23.V.949.	
b	Cântec: „~~[illegible]~~ Danlică Lina mea"	Fluer și voce	"	"	"	Buc. 23.V.949	
c	Joc: „Isvoraș cu apă rece	" "	"	"	"	" "	
10.421 a	Joc:	Fluer	"	"	"	" "	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA INREG.	OBSERVAȚIUNI
[illegible] b.	[illegible] „Ivanița na șuiai"	Fluer	Cudalbu Ion	Jud. [illegible] Sarichioi	V. Nicolescu	23. V. 949. Bu-	
c	Joc: „Ruseasca"	"	"	"	"	" "	
d	" „Țigănească"	"	"	"	"	" "	
10.422 a	Joc „Focșeneasca"	"	"	"	"	" "	
b	" „[illegible]ița	"	"	"	"	" "	
c	" „Vals"	"	"	"	"	" "	
d	Cântec „M'a făcut mama oltean	Fluer și gură	"	"	"	" "	
10.849 a	Joc: „Sprâncenoasa"	fluer	Cudalbu Ion	"	"	Buc. 19-X-949	
b	" : „Mușamaua"	"	" "	"	"	" "	
c	" : „Hora tătărească"	"	" "	"	"	" "	
d	" : „Mâna 'n două părți"	" și cobză"	" " și Rusu Grigore	"	"	" "	Cobzarul [illegible]
10.850 a	Doină: „Când și-a pierdut ciobanul oile"	" "	" "	"	"	" "	
11.701	Cântec: Pe sub culmea unui deal	gură	Vălean Dobrița	Regiunea Cluj, Raion Hațeg, Clopotiva [illegible]	Z. Sulițeanu	Pa[illegible] - 27.8.949	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA INREG.	OBSERVAŢIUNI
12999b	Cântec: Până să plec la miliție	gură	Staicu Vasile	Calfa - Hârșova - Cța	P. Ștefănescu	Frăgușeni 15.III.930	
13000a	-"- : Mama mea mamă	-"-	Dumitru Popescu	Topolog - Hârșova -"-	-"-	-"- -"- 1?.III.930	
13000b	-"- : Duminică 'n prânzul mare	-"-	-"-	-"- -"- -"-	-"-	-"- -"-	
13000c	-"- : Mărio bărbatu-ți vine	-"-	-"-	-"- -"- -"-	-"-	-"- -"-	
13001c	-"- : Fă Mărio dela munte	-"-	-"-	-"- -"- -"-	-"-	-"- 22.III.930	
13001d	-"- : Murgule călutul meu	-"-	-"-	-"- -"- -"-	-"-	-"- 26. -"-	
130[illegible]a	-"- : Răsai lună răsai sus	-"-	Ureanu Ana	-"- -"- -"-	-"-	Goești-Lugoj 21.IV.928	
13034a	-"- : Păsărică păsărea	-"-	Ilie Popescu	-"- -"- -"-	-"-	18.XII.930	
b	-"- : De știam că n-am noroc	-"-	-"-	-"- -"- -"-		-"-	
13036a	Colindă: De când Domnul s-a născut ~~[illegible] împărate~~	-"-	Gh. Ancica ~~Constantin Bancia~~	Casimcea -"- -"-	-"-	14.X.932	
d	C. de stea: Trei crai dela răsărit	-"-	-"-	-"- -"- -"-		-"-	
130[illegible]c	~~Cântec~~: În vara de astă vară	-"-	Gh. Taifas	Urumbei Tulcea ~~[illegible]~~ Cța			
13040a	Colindă: Leagănul se clătinise	-"-	Ion Moise	Topolog Hârșova Cța	-"-	-"-	
c	-"- : Din oraș din Vitleem	-"-	-"-	-"- -"- -"-	-"-	-"-	
13041b	Cântec: Mă uitai din deal în luncă	-"-	Dumitru ~~Popescu~~	-"- -"- -"-	-"-	-"-	
13046a	-"- : Trenul dela Severin	-"-	-"-	-"- -"- -"-	-"-	-"-	
13229a	Cântec: „De dragoste" folc. turc.	-"-	Inosim Tașah	Tulcea - Babadag Cța	E. Riegler-Dinu	1925	
b	Cântec: „de joc"	-"-	-"-	-"- -"-	-"-	-"-	
c	-"-	-"-	-"-	-"- -"-		-"-	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. cil	C U P R I N S U L	CÂNTAT DIN	I N F O R M A T O R	O R I G I N A	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA INREG	OBSERVAŢIUNI
14o18	a (joc) Polca lipovenească	acordeon	Alex. Mugurt	[illegible] u l c e a	[illegible]arcu [illegible]ihail	2).II. u l c [illegible] a	
	b (c) Cântec ucrainiesc	"	" "	"	"	"	
14o19	a (joc) Dans lituanian	"	" "	"	"	"	
	b (joc) Dans ucrainean	"	" "	"	"	"	
	c (c) Oi Saşki buhaşki	"	" "	"	"	"	
	d (joc) Dans ucrainean	"	" "	"	"	"	
14o20	a (c) Kakim ti fil, takin i oudes	"	" "	"	"	"	din filmul Kazacii di Cuban
	b (c) Oi ţoctiot kalimuşka	"	" "	"	"	"	"
14o21	a (ceastuşka) Polovina meseaţa	"	Alex. Mugurt şi Ivan Alexandrov	"	"	"	[illegible]lo [illegible]ndis
	b (joc) Surba lipovenească	"	" "	"	"	"	
	c (joc) Dans ucrainian	"	" "	"	"	"	
14o22	a (c.uncra.) Oi ti hriţea	[illegible]u"r [illegible] (solo c r,	Ignat Duluchian Lazăr Petrenco				
	b (c) (Spensia) Kazacenko	"	" "	"	"	"	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. crt.	Cuprinsul	Cântat din	Informator	Originea	Culegator	Locul şi data înreg.	Observaţii
1o23 a	(c. [illegible] cavalerie, [illegible]) [illegible]	gură (solo cor) [illegible]	Ignat Duluchian şi Lazăr Petrenco	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
b	(c. marinăresc) Vdrug sarvalasi na more [illegible]	"	" "	"	"	"	
c	(c. ostăşesc) Karabeli plivoit	"	" "	"	"	"	
1o24 a	(c) Sonţe shodit za gorami	"	" "	"	"	"	
b	(c) Oi da iauharodi slucilas beda	"	" "	"	"	"	
1o25 a	(baladă) Za Kubaniom za rekoi	solo	Ignat Dulchian	"	"	"	adus di. [illegible]
b	(c) Oi za haiom zelenenkom	gură (solo cor)	Ignat Dulchian şi Lazăr Petrenco	"	"	"	
1o26 a	(c. burlăcesc) Zasineli horî	"	" "	"	"	"	
b	(c. ostăşesc) U pole vetir veit	"	" "	"	"	"	adus di [illegible]
1o27 a	(c) Stribili son zdre mucii	solo	Magdalena Zanirca	"	"	"	
b	(c) " " " "	"	Ignat Duluchian	"	"	"	
c	(c) Iadin sad zilionfi	"	Magdalena Zanirca	"	"	"	
1o28 a	(c. de cavaleri) Rasprìahaiti hlopţi koni	gură (solo cor)	Ignat Duluchian şi Lazăr Petrenco	"	"	"	var. cil. adus din URSS în 1932

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA INREG	OBSERVAŢIUNI
4028 b	(c marinăresc, I r ak-Aivela buria dojdí şumel	gură (solo cor)	Lazăr Petrenco	Chilia veche Tulcea	I. Boris I. Simiel	1.XII.950 Chilia veche	Bilete tip rit
c	(c ostăşesc) Lavarişci abri-ada.	Solo	Magdalena Zamirca	"	"	"	
d	(c) Stepa Baicală	"	Ignat Duluchian	"	"	"	Compară cu melodia fi
4029 a	(joc) Sârba cavalerilor	armonică	Policarp Perejoc	"	"	"	
b	(") Sârba mocanilor	"	" "	"	"	"	
c	(j) Sârbă lipovenească	"	" "	"	"	"	
d	(j) Sârbă ţigănească	"	" "	"	"	"	
4030 a	(j) Brâul	"	" "	"	"	*Copiate. Bucureşti. 1. III. 1951*	
b	(j) Hora oltenilor	"	" "	"	"	"	
c	(j) Hora Chiliei	"	" "	"	"	"	
d	(j) Haleandraua	"	" "	"	"	"	Geamparale.
e	(j) Kazacioc	"	" "	"	"	"	Inreg. scurtă
4031 a	(c) Raskinulasĭ more şiroko	gură armonică	Ignat Dukuchian şi Ion Perejoc	"	"	"	
b	(j) Kazacioc	armonică	Ion Perejoc	"	"	"	
c	(j) Kazacioc	"	" "	"	"	"	

./.

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. crt.	C U P R I N S U L	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA Comuna	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	OBSERVAŢII
14031	a (j) Kazacioc	armonică	Ion Perejoc	Pulcea Chilia veche	..Moris Mihail	I..II.95c Chilia veche	vezi va. cil.urm to
	b (j) Kazacioc	"	" "	"	"	"	
	c (j) Sîrbă oltenească	"	" "	"	"	"	variantă cil.precedă
14032	a (j) Sîrbă oltenească	"	" "	"	"	"	
	b (j) Sîrbă bîbească-Clobotş	"	" "	"	"	"	
	c (j) Kazacioc (al bătrînilor)	"	" "	"	"	"	
	d (c) Naşe, naşe	"	Policarp Perejoc	"	"		v.vari.fil urm. cor
	e (c) Naşe, naşe	"	Ion Perejoc	"	"	-	v.vari.cil precedentă
14033	a (rit nuntă) Jalui mene nenka moia	gură solo	Magdalena Zamfirca	"	"	2.XII.970 Chilia veche	
14034	a (rit.nuntă)Nenko-j moia ti ridnenka	gură (solos cor)	Magdalena Zamfirca şi Maria "	"	"	"	
	b (c) Ci na rinu na rinocîku	"	Maria Zamfirca	"	"	"	
14035	a (c pescăresc) U odnim prekrasnom meşte	"	Bacîcela Simfon	"	"	"	
	b (c soldăţesc) S nerazlucinoi svoiei avtomatoi	"	" "	"	"	"	

./.

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. cil	C U P R I N S U L	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	O R I G I N A	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG	OBSERVAŢII
4o35c	j) Kazaciok	[illegible]	Adrian Vindic	[illegible]	[illegible]	2.I.970 Orlia veche	
4o36a	c) Ceternaţăti let ia vdovuş cof bîla	g u r ă	Baccela Didion	"	"	"	
b	c) Zahodit iasho soncţe	g u r ă (selc cor)	Popov Evdochin	"	"	"	
4o37a	c) Skaji-ka diadia	"	Ignat Duluchian	"	"	"	
b	c) Juravelĭ	"	Tudorache Petrenco	"	"	"	
c	c) de înstrăinare) Mamo moia mamo	"	Maria Zamîrca Magdalena Zamîrca	"	"	"	
4o38a	c) Ne bîlo v lesu kustocĭku	"	Magdalena Zamîrca	"	"	"	
b	c) vînătorească) Bejite sabacĭki	"	Popov Evdochin	"	"	"	
c	c) Is vastoka soncţe shodit	"	" "	"	"	"	
d	c) Korobocĭka	"	Tudorache Petrenco	"	"	"	
4o39a	c) Dravstvui milaia Varusca	"	Popov Evdochin	"	"	"	
b	c) Is vastoka soncţe shodit	"	Baccela Didion	"	"	"	
c	c) Oi da krasna viasna nastaiot.	"	Popov Evdochin	"	"	"	
d	c) Katinka, Katiuşa	"	Baccela Didion	"	"	"	
4o40a	j) Kazaciok	armonică	Adrian Vindic	"	"	"	
b	j) Kazaciok	"	" "	"	"	"	
c	j) Kazaciok	"	" "	"	"	"	

./.

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. cr.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGATOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	OBSERVAŢII
14c40d	(j) Sîrba dela Calafat	armonică	Adrian Pîndic	Chilia Veche Tulcea	M. Coriş M. Zamfirescu	2.VII.950 Chilia Veche	
14c41a	(j) P o l c a	"	" "	"	"	"	
14c41b	(j) V a l s-Metaşa	"	" "	"	"	"	
	c (j) Krakoviak	"	" "	"	"	"	
	d (j) H o r ă	"	" "	"	"	"	
	e (j) V a l s	"	" "	"	"	"	
14c42a	(j) Tango-Serţe şi Foxtrot	"	" "	"	"	"	
	b (j) Schicapa	"	" "	"	"	"	
	c (j) Malagamba-Foxtrot	"	" "	"	"	"	
	d (j) S ă r b ă	"	" "	"	"	"	
14c43a	(j) Bruleţul	"	" "	"	"	"	
	b (j) S ă r b ă	armonică	Damian Pîndic	"	"	"	
	c (j) V a l s	"	" "	"	"	"	
	d (j) Boleandraua	"	" "	"	"	"	
14c44a	(j) Sîrbă populară	F l u e r	D lc ran Ion	"	"	"	
	b (j) Mărănchiile	"	" "	"	"	"	Ciamparal
	c (j) Muşamaua	"	" "	"	"	"	

•/•

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. cil.	C U P R I N S U L	CÂNTAT DIN	I N F O R M A T O R	O R I G I N A	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA INREG	OBSERVAŢIUNI
4o44d	(j) Cadînească	f l u e r	Dălcăran Ion	Chilia veche T u l c e a	M.Beriş M.Simînel	2.XII.95o Chilia veche	
e	(j) Turcească	"	" "	"	"	"	
4o45a	(j) Rusească	"	" "	"	"	"	
b	(j) Bătuta	"	" "	"	"	"	
c	(j) Ţigănească	"	" "	"	"	"	
d	(j) Şchioapa	"	" "	"	"	"	
e	(j) Ciobănească	"	" "	"	"	"	
f	(j) de nuntă Ciamparalele	"	" "	"	"	"	
4o46a	(rit nuntă) Ne Smion sokol	g u r ă (solo cor)	Dunea Ditkov	Periprava T u l c e a	"	3.XII.95o Periprava	
b	(rit nuntă) Kak Pahnilisea seni	"	" "	"	"	"	
c	(rit Nuntă) Pliviot reckа ne skalihnioţa	"	" "	"	"	"	
4o47a	(c.pescăresc)Kak sarvalasî na more furtuna.	"	Michifor Danilov Pancrat Danilov	"	"	"	
b	(c) Kapal,Kapal kirnicinku	"	" "	"	"	"	
c	(c pescăresc) Letit strileţ s more.	"	Petre Melnicov	"	"	"	v.14.o56 a
d	(c) Letite vî oiaiki v kraî Sibirea.	"	Michifor Danielov Natalia Usov	"	"	"	
4o48a	(c) Oi veriba,veriba kuciriavaia.	"	Dunea Simionov	"	"	"	

./.

https://bibliotesa-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. cil.	C U P R I N S U L	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA INREG.	OBSERVAŢIUNI
14048b	(c.marinăresc) Nad birişkom sidit mariacika	g u r ă (solo cor)	Natalia Usov Dunea Simionov	Periprava P u l c e a	Doina M.Simionel	3.XII.950 Periprava	
b	(c.marinăresc) Vidno bilo mariakam	"	" "	"	"	"	
b	(c.marinăresc) Cernamoreţ mamińka.	"	" "	"	"	"	
14049a	(c) Padui,padui buion vetir	"	Maria Simionov	"	"	"	
b	(c) Cervona kalina	"	" "	"	"	"	v.var. 14056 c.
14050a	(c) Zahodit iarko solnuşko	"	" "	"	"	"	
b	(rit nuntă) Tî vaskuknula kukuşka	"	Dunea Ditcov	"	"	"	
c	(rit nuntă) Ne apravdlivaia kalina	"	" "	"	"	"	
d	(rit nuntă) Po uliţe belîi sneg	"	" "	"	"	"	
14051a	(rit nuntă) Storona moia storona.	"	" "	"	"	"	
14052a	(c.marinăresc) Edit mariak na vastoc	"	Teodor Hrabanov Simion Covaliov	"	"	"	
b	(c) Veleonaia moia vetuşka	"	" "	"	"	"	
14053a	(rit nuntă) Ne za horî soluş ko ihrait.	"	" "	"	"	"	(reînreg.l (14054a,fe (le c ntă (melod.pe (alt text. (
b	(c) Oi da duit vetir	"	" "	"	"	"	
c	(c) Oi tam kolo siniavo more	"	" "	"	"	"	
14054a	(rit nuntă) Ne za horî solnuş ko ihrait.	"	" "	"	"	"	înreg.şi 14053 a.

./.

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. cil.	C U P R I N S U L	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	O R I G I N A	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA INREG.	OBSERVAŢIUNI
4o54b	(c.ostăşesc sovietic) Iedut hlopţi visiliaţa	Gura (solo cor)	Teodor Hrabanov Simion Covaliov	Periprava T u l c e a	Mo Boris Medinel	3.XII.95o Periprava	
c	(c) Kak v naşei derevne slucilasi beda.	"	" "	"	"	"	(Textul se (cântă şi pe (altă melod.
d	(c.ostăşesc) Praşciai direvne praşciai Kavkaz	"	" "	"	"	"	
4o55a	(c) Ai v pole tri doroşki reazli	"	Natalia Urcov	"	"	4.XII.95o	
b	(c) Tam na gorki cito-s' cibecit.	"	" "	"	"	"	
c	(c) A na horki balniţa staiala	"	" "	"	"	"	
d	(c.de căutnie) Vişivala ia platocik	"	Dunea Stepanov Dunea Simionov	"	"	"	v.var.14o4 c.
4o56a	(c.pescăresc) Litel strileţ amore.	"	Alexandra Nichiforov	"	"	"	
b	(c) Cem travka zilionaia	"	" "	"	"	"	v.var.14o49 b.
c	(c) Cervona kalina	"	" "	"	"	"	
4o57a	(c) Katinka, Katiuşa kupeceskaia docl.	"	Paşa Simionov Ulita Nichiforov Dunea Ditcov	"	"	"	
b	(c.marinăresc) Kak na more u plavala studenta	"	Ulita Nichiforov Maria Simionov	"	"	"	
c	(c) Cidnîi neseaţ plîviot nad rekoiu.	"	Ulita Nichiforov	"	"	"	
d	(c) Kolo sadiku hodila	"	Paşa Simionov	"	"	"	
4o58a	(c.sovietic) Iz vastoka sonţe shodit.	"	Marfa Fedatov	"	"	"	(Ireg.1 stro (fă pe cil. (14o59 a.
4o59a	(c.sovietic) Iz vastoka sonţe shădit.	"	" "	"	"	"	

./.

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. cil.	C U P R I N S U L	CÂNTAT DIN	I N F O R M A T O R	O R I G I N A	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA INREG.	OBSERVAŢIUNI
4o59b	(c) I krîluşki,krîluşki	g u r ă (solo cor)	Varvara Iacovlev Natalia Kuţov	Periprava T u l c e a	M.Doris M.Siminel	4.XII.95o Periprava	
c	(c.vînătoresc) Po astravan ahotnic	"	Dunea Simionov	"	"	"	
d	(j.cîntat) Uj tî hmelî	"	" "	"	"	"	întrerupt şi continuat
4o60a	(rit nuntă) Ai recîka tî recîka bîstraia	"	" "	"	"	"	
4o61a	(rit nuntă) Ivuşka-Vîpîm po riumocîki	"	" "	"	"	"	
b	(rit nuntă) Ivuşka-Vîpîm po riumocîki	"	Marîsea Simionov	"	"	"	
c	(j.cîntat) Prişla s mine radostî.	"	Natalia Usov	"	"	"	
d	(c) Tri nideli va pasteli lejala	"	" "	"	"	"	
4o62a	(c.de leagăn) Liuliu, liuliu bai.	s o l o	Natalia Kuţov	"	Mihai Pop.	"	
b	(c.de leagăn) Hăi, hăi bîciok	"	" "	"	"	"	
c	(bocet)(După bunică)	"	Dunea Ditcov	"	M.Doris M.Siminel	"	întrerupt
d	(bocet)(După bunică)	"	" "	"	"	"	
4o63a	(rit nuntă) Vastrubîli trubuşki rano po zare.	"	" "	"	"	"	
b	(c) Sporodila mne matî spodni voliu.	g u r ă (solo cor)	" "	"	"	"	
c	(rit nuntă,j.vocal) Cîkatala Lastacika	"	" "	"	"	"	melodie nesfîrşită.
4o64a	(rit nuntă.j.vocal) Trava zelena.	"	" "	"	"	"	v.var. 14o56 b.

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA INREG	OBSERVAŢIUNI
4064b	(rit nuntă j.vocal, i vi kurî, kurî rania.	gură (solo cor)	Dunea Ditcov	Periprava Tulcea	[illegible]	4. II.950 Periprava	
c	(rit nuntă j.vocal) [illegible]	"	" "	"	"	"	
d	(j.cântat)(al fetelor)Karahod	"	" "	"	"	"	
e	(rit nuntă j.cântat) Ia po travke, po muravke	"	Niculina Simionov	"	"	"	
4065a	(rit nuntă) Ciaracîka	"	Paşa Simionov	"	"	"	
b	(c) Iehali kazaki s frontu do domu	"	Niculina Simionov	"	"	"	
c	(c.ostăşesc) Tî kazace molodnenko.	"	Dunea Ditcov	"	"	"	
d	(rit nuntă.j.cântat)Ia vo sadu	"	" "	"	"	"	
4066a	(rit nuntă) Ne Smion sokol	"	Lavrente Mihai	"	"	"	a se compa cu "Berozk
b	(c.de pahar) Beriozka-Piom vino.	"	" "	"	"	"	
4067a	(c.pescăresc) Rîbalka mokrîi i halodnîi	"	Timofei Ditcov	"	"	"	text progresist.
b	(c) Ci tam liteli sokolî	"	Melnicov Petre Lavrente Mihai	"	"	"	
4068a	(c.de cătănie) Prasciai horîd libidinoi	"	Teodor Hrabanov	"	"	"	
b	(c.de cătănie) Poslednii nînişnii diniocik	"	" "	"	"	"	
c	(c) Zima,Zima liutaia	"	" "	"	"	"	
4069a	(c) Juravelî	"	" "	"	"	"	
b	(c) Na niobe tuci	"	" "	"	"	"	

./.

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. crt.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGATOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	OBSERVAȚIUNI
14069 c	(c.pescăresc) Rîbalili ribalîciki usiu ticmnuiu noci.	gură (solo cor)	Varvara Iacovlev	Periprava Tulcea	[illegible]	4.XII.950 Periprava	
d	(c) Oi da Kalinușka	"	Dunea Ditcov	"	"	"	
14070 a	(colind de Anul nou) Malanka	"	Luchian Vorobiov Fedea Ditcov	"	"	"	
b	(urare de Anul nou)	Vorbit	Agafia Stefanov	"	"	"	
	(c) Maladaia Nastasia	gură (solo cor)	Timofei Ditcov	"	"	"	
14071a	(j) Horă	armonică	Tănase Artimov	Caraorman Tulcea	"	6.XII.950 Pe vasul Talin	
b	(j) Sârbă	"	" "	"	"	"	
c	(j) Brâulețul	"	" "	"	"	"	
14072a	(j) Vals-Iablociko	"	" "	"	"	"	
b	(j) Polca din Poltava	"	" "	"	"	"	
c	(j) Vals- In stepa Baicali	"	" "	"	"	"	Modificat (informator
d	(j) Holeandreaua	"	" "	"	"	"	Geamparale
14073a	(recitare)(Cum se făcea armata în trecut.	Recitat	Iosif Naradov	"	"	"	
b	(j) Malagamba(foxtrot-Bei mir)	armonică	Tănase Artimov	"	"	"	
c	(j) Tango- Serțe	"	" "	"	"	"	
14074a	(j) Sârbă	"	Ion Vâștiu	C.A.Rosetti Tulcea	"	"	
b	(j) Sârbă	"	" "	"	"	"	

./.

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA INREG.	OBSERVAŢIUNI
14074c	(j) Sîrbă pe Comand -ceregher sc.	armonică	Ion Vântu	C.A.Rosetti Tulcea	..oris ..iminel	6.XII.950 Pe vasul Talin	
d	(j) Hurtuvoia	"	" "	"	"	"	
e	(j) Foxtrot rusesc(modern)	"	" "	"	"	"	
14075a	(j) Polca	"	" "	"	"	"	
b	(j) Vals Raskinulasĭ moria şiroko	"	" "	"	"	"	
c	(j) Tango-Suliko	"	" "	"	"	"	(Suliko Tango ?)
d	(j) Holeandreaua	"	" "	"	"	"	Geamparale
14076a	(j) Horă	"	" "	"	"	"	
b	(j) Polcă	"	" "	"	"	"	Polcă ? Geamparale
c	(j) Polcă în două părţi	"	" "	"	"	"	
d	(c) Ciub-cik	"	" "	"	"	"	
e	(j) Vals Ti Tavarişcĭ moi	"	" "	"	"	"	(foarte bocciu)
4o77 a	(j) Kazaciok	"	" "	"	"	"	
b	(j) Kazaciok	"	" "	"	"	"	
c	(j) Kazaciok	"	" "	"	"	"	
d	(j) Kazaciok	"	" "	"	"	"	
e	(j) Kazaciok Stradania	"	" "	"	"	"	

./.

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. crt.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGATOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	OBSERVAŢIUNI
14077f	(j) [illegible]	armonică	Ion Vântu	C...[illegible]setti Tulcea	[illegible]	6.XII.1950 pe vasul [illegible]	
14078a	(c) [illegible] cu zurgălăi	voce - armonică	" "	"	"	"	
b	(c) Maricaro dela Gorj	"	" "	"	"	"	
c	(c) Marioaro, mai [illegible]	"	" "	"	"	"	
d	(j) Krakoviak	armonică	" "	"	"	"	
e	(j) Polcă pe comandă	"	" "	"	"	"	
f	(j) [illegible]ira	"	" "	"	"	"	

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No cil	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA INREG	OBSERVAŢIUNI
2372	Doină haiducească Faice nă trimite la plug	Gură	Ion Vasile	Mărtă	P. Jelescu	Mărtănuş 1932	
2373	Cântec - scoală te prică din somn	"	"	"	"	"	
2374	Bătrânesc - Doi naică bătrână	"	"	"	"	"	
2375	" dragoste Delefac de nu le fac	"	"	"	"	"	
2376	" haiducesc Şaide, şaide mugulet	"	"	"	"	"	
2377	Baladă - soarele şi luna (Două Dumitrie	"	Zaharia Popescu	"	"	"	
2378	" " continuare	"	"	"	"	"	
2379	" "	"	"	"	"	"	
2380	" " (cont. la 2379)	"	"	"	"	"	
2381	" Lefejoare (pov. cu cântec)	"	"	"	"	"	
2382	" A Şarpelui	"	"	"	"	"	
2383	Cântecul Jaurului	"	"	"	"	"	
2384	Baladă Cântecul lui Radu Cârciumaru	"	"	"	"	"	
2385	Cântec Două mi-e trenca	"	"	"	"	"	
2386a	Joc: Hora dreaptă	fluer	Ionică Sandu	Oltina	"	Oltina	"
b	" Sârbă	"	"	"	"	"	
2387	Doină	"	"	"	"	"	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA INREG.	OBSERVAŢIUNI
2388	Cântec: Bălănuş bălane	guă fluer.	Botce Brucă guă Ionică Sandu fluer	Oltina	P. Jelescu	Oltina 1932.	
2389	" : „Sus pe-o culme"	" "	" "	"	"	" "	

https://biblioteca-digitala.ro

No. crt.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	LOCUL INREGISTRĂRII	DATA	CULEGĂTOR	OBSERVAȚII
9120 a	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
b	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
c	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
9121 a	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
b	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
c	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
9122 a	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
b	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
c	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
9123 a	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
b	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
c	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
9124 a	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
b	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
c	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
9125 a	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
b	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
c	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
9126 a	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
b	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
c	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
9127 a	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
b	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
c	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
9128 a	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
b	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

c. 1500 – „Universul"

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No cil	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA INREG.	OBSERVAŢIUNI
10.813 c	Kilimenti „Hai frumos, hai"	Drimi, cartelos, tambal, naiguri	Caraluka Ion (nai-guri)	Constanţa	Gh. Ciobanu, C. Dogariu	Constanţa	
d	„ „ gi geambaşarca"	„	-„-	„	„	„ „	✝
10.876 b	Cântec: „Eglel e charum"	gură	Beulizu Sarkis	„	Czamfir	Brec: 11-XI-949	
c	„ „ „Ţine mă încet inima"	„	„ „	„	„	„ „	
d	„ „ „Ies hoşeti giampot eui"	„	„ „	„	„	„ „	
10.882 b	„ Nibodr ghisket in maso godar-kar"	„	„ „	„	„	„ 18-XI-949	
c	„ Gărung zear"	„	„ „	„	„	„ „	
d	„ Kănă, kănă, Kolios iem"	„	„ „	„	„	„ „	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. crt.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA INREG	OBSERVAŢIUNI
13.036 a	Colinde: „Troade împărate"	gură	Ştefan Bauciu	Adam Clisi	P. Ştefănescu		
b	Cântec: Dealu-i deal şi valea-i vale	"	Gh. Anton	Cochirleni	"		
1320[illegible] a	Joc: „[illegible]ească"	vioară	Alex. P. [illegible]	[illegible] Adam Clisi [illegible]	[illegible]	19[illegible]	
b	— „Tropanca"	—	—	— — —	—	—	
13209 a	— „[illegible]"	—	Scrofă [illegible] vioara I	— — —	—	—	
b	— —	—	Costică Tudor — II	— — —	—	—	
c	— „Sârba românească"	—	—	— — —	—	—	
d	— „Geamparale"	—	—	— — —	—	—	
13210 a	Cântec: „Scoală-te puică din somn"	voce	Haralambie Nicolae	— — —	—	—	
b	— „Iubeşte-mă copiliţo"	—	— cu P. Craioveanu	— — —	—	—	
c	— „[illegible] şi ţigănie"		Pinciu Craioveanu	— — —	—	—	
13211 a	Joc: „Ţigănească"	vioară tamb.	Ghiţă Scrofă mare, Costică Tudor, Marin Mincu	— — —	—	—	
b	— —	—	—	— — —	—	—	
c	— „Fedeleşul"	—	—	— — —	—	—	
13212 a	— „Cadâneasca"	—	—	— — —	—	—	
b	— „Tropanca"	—	—	— — —	—	—	
c	— „Geamparale-Mărăncile"	—	—	— — —	—	—	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA INREG.	OBSERVAŢIUNI
13213a	Colinde:	voce	grup	Oltina Adamclisi Cța	E. Riegler-Dinu	1940	
b	—"—	—"—	—"—	—"— —"—	—"—	—"—	
13214a	Balade: „Şarpele"	—"—	Gheorghe Necula	Gârliciu Hârşova	—"—	—"—	
13215	—"— : „ —"— (contin.)	—"—	—"—	—"— —"—	—"—	—"—	
13216	—"— : „ Şarpele"	—"—	—"—	—"— —"—	—"—	—"—	
13217	—"— : „ Gruia"	—"—	—"—	—"— —"—	—"—	—"—	
13218	—"— : „ Gruia"	—"—	—"—	—"— —"—	—"—	—"—	
13219	—"— : „ Gruia" (contin.)	—"—	—"—	—"— —"—	—"—	—"—	
13220	—"— : „ Şarpele"	—"—	—"—	—"— —"—	—"—	—"—	
13221	—"— : „ Săndruleasa"	—"—	—"—	—"— —"—	—"—	—"—	
13222	—"— : „ —"—	—"—	—"—	—"— —"—	—"—	—"—	
13223a	—"— : „ Ghina Ghiralina	—"—	—"—	—"— —"—	—"—	—"—	
b	—"— : „ Niaga	—"—	—"—	—"— —"—	—"—	—"—	
13224a	Colinde: „ a Şoimului"	—"—	—"—	—"— —"—	—"—	—"—	
b	—"— : „ a Leului"	—"—	—"—	—"— —"—	—"—	—"—	
13225a	—"— : „ Colinda mare"	—"—	—"—	—"— —"—	—"—	—"—	
b	—"— : „ de fată"	—"—	—"—	—"— —"—	—"—	—"—	
c	—"— : „ de băiat	—"—	—"—	—"— —"—	—"—	—"—	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA INREG.	OBSERVAŢIUNI
[illegible] a	Doină: „[illegible]"	[illegible]	Gheorghe [illegible]	[illegible] ~~[illegible]~~ Hârşova Cţa	[illegible]	[illegible]	
b	---: „[illegible]"	---	---	--- ---	---	---	
[illegible] a	Cântec: „[illegible] să mă [illegible]"	---	---	--- ---	---	---	
b	---: „[illegible]"	---	---	--- ---	---	---	
13228 a	Colindă: „[illegible]"	---	[illegible]	--- ---	---	---	
b	---: „De fică"	---		--- ---	---	---	
13231 a	Cântec: „Dimineaţa când mă scol	---	Maria Cristăceanu	Saraiu - Hârşova Cţa	---	---	
b	Colindă „de coasă"	---	grup	--- ---	---	---	
c	---: „Ostrovel de mare"	---	---	--- ---	---	---	
13232 a	Cântec: „Du-te neică"	---	Ion Odor	--- ---	---	---	
b	---: „Trece dragostea prin apă"	---	---	--- ---	---	---	
13233 a	Colindă: „Ici-n Doamne cestor cetăţi"	---	grup	--- ---	---	---	
b	---: „Sus în slava cerului"	---	---	--- ---	---	---	
13234 a	Cântecul Iancului	---	Stan Oprea 84 ani	--- ---	---	---	
b	Cântec „Suim la deal şi drum la vale"	---	---	--- ---	---	---	
13235 a	--- „Creşte iarba şi dudău"		Maria Tudor Paşa 31 a	Raşova - Medgidia Cţa.	---	---	
b	--- „Foaie verde mărăcini"	---	---	--- ---	---	---	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA INREG.	OBSERVAŢIUNI
13236a	Cântece: „Scoală-te, puică din somn"	voce	Maria Nicolae Paica 51	Rasova. Medgidia. C-ța	Ciplea Ilie	1958	
b	—: „Foaie verde maica mea"	—	—	— —	—	—	
13237a	Cântec de leagăn: „Ia apleacă-ți vârful tău"	—	Paraschiva Ciorbac	— —	—	—	
b	—: „Pelin dragă pelin"	—	—	— —	—	—	
13238a	Colindă: „Prundițel de mare"	—	grup.	— —	—	—	
b	—: „Ferice-i Doamne"	—	—	— —	—	—	
13239a	—: „Verde Iederei"	—	—	— —	—	—	
b	—: „Prundurile Mării Negre"	—	—	— —	—	—	
13240a	—:	—	—	— —	—	—	
b	Colindul mare	—	—	— —	—	—	
13241a	Joc: „Dobrogeanca"	vioară țambal	—	Medgidia —	—	—	
13241b	—: „Geamparalele"	—	—	— —	—	—	
13242a	—: „Cadineasca"	—	—	— —	—	—	
13243a	—: „Harleganca"	—	—	— —	—	—	
b	—: „Brâulet"	—	—	— —	—	—	
13244a	Cântec de joc la nuntă (tătar)	voce	Omer Apas (tătar)	— —	—	—	
b	Cântec: „românesc"	—	— —	— —	—	—	

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	OBSERVAȚIUNI
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]		[illegible]	
13.2[illegible]a	Baladă	voce	Sutik Duage (tătar)	Medgidia Cța	E. Riegler D.	1928	
„ b	„	„	„	„ „	„	„	
„ c	Joc	„	„	„ „	„	„	
13.247a	Cântec turcesc	„	Omer Apas	„ „	„	„	
„ b	„ tătăresc	„	„ „	„ „	„	„	
13.248a	Cântec rusesc: Lucițiomnia (?)	„	Jarim Clim	Năvodari, Medgidia Cța	„	„	
„ b	„ „ cazalinca (?) Cac odim maladoi (?)	„	„ „	„ „ „	„	„	
13.249a	„ „ Mazalogam (?) parublu (?)	„	grup [illegible]	„ „ „ „	„	„	
„ b	„ „ de nuntă	„	„ „	„ „ „	„	„	
13273a	Joc: „Hora la doua" (?)	caval	Nincin (?) Vajaiala (?)	Gălbiori (?) - Hârșova (?) Cța	[illegible]	[illegible]	
b	Țintor... (?)	Cimpoi	[illegible]	[illegible]			

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG = MG 2

1 - 266 ...

TOTAL PIESE = 2.444 { BALADE ...
PROZĂ POP. ...

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. crt.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	OBSERV.
Înr. 79 a	Baladă: „Cu drăguț ..." [illegible] (Legătura ... [illegible])	gură	Ilenia Ciobanu [illegible]	Teleorman Sfinta - [illegible] Vădele	P. Carp, E. Sulițeanu, P. Ciocan, E. Sulițeanu, R. Weiss, P. Cireș	Buc. 1 IX 1950	1'25"
b	Cântec: „[illegible] a ..."	–„–	–„–	–„–		–„–	1'20"
c	–„– „Frunză verde frumos"	–„–	–„–	–„–		–„–	1'23"
d	Doină: „[illegible], mes fără"	–„–	Elena Constantinescu	Teleorman, Romani - [illegible] Drăgănești: Olt	A. Sachelarie, P. Cireș	Buc. 1 IX 1950	1'20"
e	Cântec: „[illegible] pădure"	–„–	–„–	–„–	–„–	–„–	1'25"
f	–„– „C. plonului ..."	voce și vioară	Codreanu Nicolae	Pipiriș - [illegible] Bacău	E. Comișel, P. Cireș	–„–	1'17"
g	Joc „Bătuta din Pipiriș"	vioară	–„–	–„–	–„–	–„–	1'10"
h	Cântec „Bai [illegible]"	voce	Poporici Aniluta	Solic - Cluj - Bechau Hunedoara (Rodna) [illegible]	–„–	–„–	1'25"
[illegible]	A fost odată un fiu de rege.						
Înr. 50 a	Cântec macedonean Romanță	–„–	Boicoreanu Ecaterina	Hagilor Tulcea - C-ța [illegible]	E. Comișel, V. Nicolescu, P. Cireș	–„–	1'40"
b	–„– „Visul mamă, [illegible]"	–„–	–„–	–„–	–„–	–„–	1'48"
c	Joc macedonean	–„–	–„–	Murfatlar –„–	–„–	–„–	58"
d	Cântec tătăresc „Vrăbiile"	–„–	Amet [illegible] Rozikior	Murfatlar Tulcea C-ța [illegible]	–„–	–„–	1'25"
e	–„– –„– „Porumbelul albastru"	–„–	–„–	–„–	–„–	–„–	1'15"
f	–„– –„– „Calul [illegible]"	–„–	–„–	–„–	–„–	–„–	1'43"
g	–„– maced. „Sunt la oi"	–„–	Mangilă H. Hristo	Hagilar –„– C-ța	–„–	–„–	1'42"
h	–„– –„– „Unde te duci, [illegible]"	–„–	–„–	–„–	–„–	–„–	1'25"
i	–„– „Fluieră, mândră, și cântă"	–„–	Popa Gheorghe	Romanesti: Hunedoara	Nicolescu V., P. Cireș	–„–	1'53"

453

Flamura Roșie 7200 — 54955

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. crt.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	OBSERV.
50 a	Cântec Doamne, nu mai sati-așu	voce	Popa Gheorghe	mănerău Crăncrău Hunedoara	Ciobanu Ş. Ciocan	Buc. 6 IV 49	1'33"
b	Cântec: "Spune, mamă..."	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1'27"
c	-"- "Păsărica, ciripă pădure"	-"-	Bloj Rozalia 12 ani	Reg. -"- Hunedoara Vălișoara - Dera	Z. Sulițeanu Ş. Ciocan	-"-	[illegible]
m	-"- "Doru-i cu dragoste"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1'40"
51 a	-"- "Ara' duce la plug în coastă"	-"-	Comșa Maria 17 ani	Abba Amihalț - Hunedoara	A. Rabinovici	-"-	1'15"
b	-"- "Din poiană, vile boi"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1'15"
c	-"- "Nimeni în lume nu se'nțelege"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1'35"
d	-"- "Leagănă-te vai de trud"	-"-	Veta Romanescu 30 ani	Turdulești - Reg. Jiu	P. Crop. Z. Sulițeanu	-"-	1'37"
e	Doină: "Ți-o băga în cea'n plug"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1'37"
f	Cântec: "Cupa-ți-aș coama bălane"	-"-	Domnica Popescu 12 ani	Sugeni	-"- A. Suchlobscie	-"-	1'41"
g	-"- "Ana mamă, mama, la ră"	-"-	-"-	-"-	-"- V. Găzdac	-"-	1'30"
h	-"- "Ți-a-i zis, bădiță..."	-"-	Gud Amica 16 ani	Roia Mare Suciu de Sus - Lăpuș	-"-	-"-	1'20"
i	-"- "Dupa' casă la badea"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1'16"
j	-"- "Leano, am și eu un dor"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1'20"
k	-"- "Du-te badi, duca-te"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1'21"
l	Joc: "Hațegana"	fluier mare	Popa Adam 41 ani	Tuștea Vaideeni - Hațeg. Hațeg	O. Bârlea Z. Sulițeanu [illegible]	-"-	[illegible]
m	-"- "Jienesca de vai"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	[illegible]
n	-"- "Jienesca"	-"-	-"-	-"-	-"-	[illegible]	[illegible]

471

cum 2 texte nu există pe bandă pe fond

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. crt.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINEA (Localitatea / Județul)	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	OBSERV.
Mg. 52a	Joc: „Învârtita oierului"	fluier mare	Zănoi Dumitru 64 ani	Vaideeni, Horez., Vâlcea	I. Șerbu, E. Sulițeanu, V. Nicolescu, P. Carp	Buc. 6.IV.1957	1'35" COPIA
b	–"– „Ungureneasca lui Ștefică"	–"–	–"–	–"–		–"–	56"
c	–"– „Învârtita lui Costică"	–"–	Ionescu Victor	–"–	–"–	–"–	1'15"
d	–"– „Ungureneasca lui Gh. Tintorici"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	1'
e	–"– „Hațegana lui Ștefică"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	1'20"
f	Doina oltului	frunză	Zamfir Constantin	–"–	–"–	–"–	2'26"
g	Joc: „Hora de mână"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	1'
h	–"– „Învârtită"	3 fluiere mari	Popa Adam 41 ani, Zănoi Dumitru 64 –"–, Ionescu Victor 64 –"–	–"–	–"–	–"–	1'11"
i	–"– „Învârtita dogăriței"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	1'41"
j	Cântec: „Sunt fecior de om sărac"	voce	Gheorghe Petria 34 ani	Hurezani (Gorj)	K. Weiss, E. Sulițeanu	–"–	2'20"
k	Doină: „La fântâna din făget"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	2'44"
l	Doină: „Îmi aduc aminte și plâng"	–"–	–"–			–"–	1'46"
Mg. 53a	Joc: „Sârba"	taraful din Gulia	Chiriac Gh. (47 ani) vioară I, Halunga Ion (44 ani) –"– II, Gagiu H. Gh. (36 ani) –"– III, Lefter Const. (48 ani) –"– IV, Lăcătuș Ion (27 ani) –"– V, Baciu Gh. (42 ani) contrabas, Gheorghiță Gh. (44 ani) țambal	Gulia, Rad., Fălticeni (Suceava)	C. Prichici, Gh. A. Galați	Buc. 6.IX.1957	53"
b	–"– „Ungurească"	–"–		–"–	–"–	–"–	35"
c	–"– „Țigănească"	–"–		–"–	–"–	–"–	1'07"
d	Cântec: „Frunză verde grâu mărunt"	–"–		–"–	–"–	–"–	40"
e	Joc: „Polca din Gulia"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	36"
489 f	–"– „Ciobănașul"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	35"

Flamura Roșie 7209 – 54855

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	OBSERV.
Mg. 33 g	Joc „Rusasca dela Probata"	Tirafe	Torojul din Gulia	Reg. Suceava Gulia Rai: Fălticeni	C. Prichici Gh. A. Gălăţi	Apr. 6. IV/911	30"
h	–"– „Hora dela Gulia"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	57"
i	Rit. runda: Joc „Hălăţu"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	50"
j	–"– : –"– „Buruienu"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	53"
k	–"– : –"– „Tontoroiul"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	48"
l	Joc: „Ca la uşa cortului"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	35"
m	–"– „Laiba"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	59"
n	–"– „Trilişeştilo"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	35"
o	–"– : „Rusasca lui Pandelil"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	50"
p	Cântec: „Mult mă-ntreaba inima"	voce	Jucan Maria 23 ani	m. Reghin Jara – Cluj	A. Sachelarie	7. IV. 1911	1'50"
q	–"– „Inima, de ce nu mori"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	1'40"
r	–"– „Munte, munte, brad frumos"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	70"
s	Doina	cimpoi	Anihai Chiriu	Dobrogea Constanţa Vadu Oii – Hârşova	Z. Iuliţeanu V. Nicolescu	–"–	3'40"
Mg. 3 ja	Joc „Cichirăeul"		–"–	–"–	–"–	—	1'55"
b	Doina pirinighetoarilor	fluier din gură, titiri, frunză	Tache Grigore 36 ani	Reg. Ploieşti – Ploieşti Târgşoru (Prahova)	–"–	—	5'30"
c	Cântec: „Am iubit şi-am iubesc rău"	frunză, titere	–"–	–"–	–"–	–"–	45"
d	–"– „Din poiana Vadului"	voce	Zelea Gheorghe	Alunişul (Cluj – Câmpia)	Z. Iuliţeanu	–"–	1'55"

506

Flamura Roşie 7200 – 34055

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. crt.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	[illegible]
Ing. a	Solist, Lăutar Cântec de cătane	voce	Lelut Iuseiu	Țigan - regiunea Constanța, reg. Dobrogea	Ing. Ioniță, I. Ghiuș	Ex. Ius 8-5 57	[illegible]
b	-"- -"- -"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1'3"
m	-"- -"- -"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	50"
n	Cântecul urcării	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1'0"
o	-"- ungării	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1'0"
p	Cântec: „Puicuța mea"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	[illegible]
q	Joc: (cu răspunsuri) Caitarma	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	25"
r	-"- -"- Caitarma	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	54"
s	Cântec „Vai drogă! Caramin	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	14"
t	-"- -"- Și vai sarămsak	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	36"
u	Cântec de leagăn (adormit) lubita (la nuntă)	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	38"
Ing 65 a	-"- -"- -"- „Hainani"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1'26"
b	Cântec: „Glumai"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1'55"
c	-"- de joc „Zaxe, zaxe"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1'55"
d	-"- „Prostuțul" Persemyik	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	20"
e	Joc (cu răspunsuri) Azza sielam	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	15"
627 f	Cântec: „Vrabie" unuste, Bor torgai	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	40"

Flamura Roșie 7299 — 54955

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. crt.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	[illegible]	
mg 65 a	„Ţocul coţului" [illegible]	voce	Lebat Iuliu	Tunt[illegible]	B. Smarem, P. Cioco	Ajac 8.[illegible]	1'	COPIAT
b	Cântec „Sătuce mea"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	[illegible]	
c	–"– „Fetiţe frumoase"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	35"	[illegible]
mg 66 a	Joc „Brâul mare"	fluier	Petre Popescu	Tega-Reg. Sugag / Obreja / Cîrlău	–"–	Ajac 19.[illegible]	2'0" 2'08"	– –
b	–"– „Mânicul"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	2'	– –
c	–"– „Lelită Ioană" (geamparale)	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	2'18"	– –
d	–"– „Geamparale"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	1'30"	– –
e	–"– „Şaiba"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	1'55"	– –
f	–"– „Şaiba-n văi"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	1'52" 58	– –
g	–"– „Ciurcuţa" (Amiuţa)	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	1' 45"	– –
h	–"– „Puricelul"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	1'5" 52	– –
i	–"– „Hora"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	1'55"	– –
j	–"– „Hora" (alta)	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	1'5"	– –
k	–"– „Şaiba"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	1'07" 50	– –
l	–"– „Şaiba lui Ghenghe"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	1'[illegible] 40"	– –
m	–"– „Tărăşelu"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	1'[illegible] 40"	– –
n	–"– „Clopoţelul"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	1'[illegible]	– –

644

13

Flamura Roşie 7200 – 54053

https://biblioteca-digitala.ro

I..STITUTUL DE FOLCL.. 1½

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	OBSERV.	
262 a	Cântec (la petrecere) „Radka"	gură	Vocea Profir	Istria, Constanța; Lunca (Budadag)	Paula Carp, Gh. Bălașa	Lunca, 29.10.953	1'30"	bulg.
b	Joc (Horă) „Țafnă lumi [illegible]" (trezor)	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	1'0"	-„-
c	-„- „De ima vinu cerveni"	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	1'	-„-
d	Cântec: „Țafnălui biale rukiu"	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	50"	-„-
e	Joc (Horă) „Lelea Kera ima rusa" (rusa)	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	55"	-„-
f	Cântec: „Kugalu beimi maki"	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	1'55"	-„-
g	-„- „Subt umbra de steguleț"	-„-	Olerghina Ispas, 16 a.	-„-	-„-	-„- -„-	1'10"	rom.
h	Rit. nunta: „Înaintea mirelui" (Ceamparan)	2 clarinete și [illegible] + tobă cu talgere	Vasile Serifcaru, 28 a., Roman Vasioglu, 37 a., Const. Ghiban, 40 a.	Pașa Cișla - Junifofka (Budadag - Constanța) Istria	E. Suliteanu, Gh. Bălașa	-„- -„-	1'30"	bulg.
i	-„- : -„- -„-	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	1'50"	-„-
j	-„- : -„- -„-	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	1'20"	-„-
k	-„- : -„- -„-	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	1'25"	-„-
l	-„- : Ceamparan, înaintea mirelui luni dimineața	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	2'30"	-„-
m	-„- : Ceamparan, înaintea mirelui	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	1'37"	-„-
n	-„- : -„- -„-	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	1'35"	-„-
o	-„- : -„- -„-	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	1'15"	-„-
p	-„- : -„- -„-	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	1'14"	-„-
r	-„- : -„- -„-	-„-	-„-	-„-	-„-	-„- -„-	1'22"	-„-

2392

Întreprinderea Poligrafică Nr. 6 3653

https://biblioteca-digitala.ro

INSTITUTUL DE FOLCLOR

CATALOG DE FONOGRAME

17

Nr. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	OBSERV.	
262 a	Rit. nuntă: Înaintea cununiei (Oeangara?)	2 clarinete, tobă	Vasile Scripcaru, Roman Vasiloglu, Const. Stoban?	Zurasicla? - Fundofca? (Babadag - Constanța) Istria	E. Ursițeanu?, Gh. Abălaei?	Lunca, 29.10.973	2' 17"	bulg.
b	Joc: Mărunghile?	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	3' 10"	-"-
263 a	-"- : -"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	1' 55"	-"-
b	Doină ciobănească) „Sireagul"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	5' 30"	rom.
c	Cântec de jale turc. și joc: („Pe toți Bolin? mi-i duca") Sîrtobuz?	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	5'	-"-
d	„Doină" turc. - cârlănească și joc („Păsalmi? Bolcin? ilete") Sîrtobuz	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	3' 50"	-"-
e	Cântec de joc și joc („Trec? în toată lumea" „Mărunghi")	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	3' 12"	-"-
f	Joc: „Keček"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	2' 30"	-"-
g	-"- („turcesc"): Kadâneasca	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	1' 12"	-"-
h	Rit. nuntă: Când se îmbracă mireasa" („Taci mireasă nu mai plânge")	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	1' 35"	[illegible]
264 a	-"- : Cântecul miresei	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	2' 15	-"-
b	-"- : C. miresei și Mărunghile	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	3' 35"	-"-
c	-"- : Cântec la îmbrăcatul miresei și joc	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	3' 05"	-"-
d	Joc: Hora lui Borlete?	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	1' 02"	rom.
e	-"- : Hăul s. Bătaia	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	defect 2' 45"	țig.
f	-"- : Brâu (mocănesc) / Corghelească?	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	2' 10"	rom.
g	-"- : Brâu mocănesc	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	1' 30"	rom.
h	-"- : Sârba? (Brâu mocănesc dela Slivec?)	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	1' 46"	rom.

2410

Întreprinderea Poligrafică Nr. 5 3673

https://biblioteca-digitala.ro

INSTITUTUL DE FOLCLOR

CATALOG DE FONOGRAME

18

Nr. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGATOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	OBSERV.	
264 i	Joc: „Hurò"	2 fluiere, voce	Vasile Scripcaru, Roman Vasilescu, Cornel Ghibu	Başaciştea - Jurilofca (Babadag - Constanţa) Golia	E. Suliţeanu, Gh. Aboţarei	Lunca, 9.10.73	1' 40"	bulg
j	Baladă (Nerusta rudută) / Cîntec: „Kăkaf mi sprucu Stătalu"	voce	Ioana Borcănaşu, 50 a.	Lunca (Babadag - C-ţa) Golia	P. Carp, Gh. Aboţarei	-"- -"-	1' 52"	-"-
k	Baladă: „Kralui Krăliţiu duuruţe"	-"-	Stanca N. Jene, 14 a.	-"-	-"-	-"- -"-	2'	-"-
l	-"- : „Imală i mamă i glidală"	-"-	Tudora Borcănaş, 18 a.	-"-	-"-	-"- -"-	1' 36"	-"-
m	-"- : „Kălesul ghiudue ghiudulo"	-"-	Tudora Mihai Andrei, 44 a.	-"-	-"-	-"- -"-	1' 42"	-"-
265 a	-"- : „Mustafa stalnă stolu"	-"-	Colina M. Andrei	-"-	-"-	-"- -"-	2' 20"	-"-
b	Joc (Horo): „Prisquniţă vărvăl"	-"-	Tudora M. Andrei, 39 a.	-"-	-"-	-"- -"-	1' 45"	-"-
c	-"- : „Tăcălcu Druca pristi[illegible]la"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	55"	-"-
d	Rit. nunta: „Trăgusălă mie Ilenka (maicio)"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	1' 15"	-"-
e	Cîntec (de masă): „Stuveana vătă"	-"-	Tudora Borcănaş, 8 a.	-"-	-"-	-"- -"-	1' 50"	-"-
f	Cîntec: „Paplu-ş puşte a lui ri"	-"-	Sicu Vasile, 36 a.	-"-	-"-	-"- -"-	1' 27"	nunta
g	-"- : „Lea-bakiţa noastă"	-"-	Culumiţu Gh., 22 a.	Ceamurlia de Jos (Babadag - Constanţa) Golia	-"-	-"- -"-	2' 25"	-"-
h	-"- : „Bobo Dode custă veată"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	1'	-"-
i	-"- : „Cedilifi numă creţumore loti"	voce, tigulcă	Nicolae Ştan, 39 a.	Caugagia - Ceamurlia (Babadag - Constanţa) Golia	E. Suliţeanu, Gh. Aboţarei	-"- -"-	3' 42"	bulg.
j	Joc: „Cadîneasca bărbătească"	tigulcă	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	1' 17"	-"-
k	-"- : -"- femeiască	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	1' 20"	-"-
l	Baladă (Cîntec): „Provicnăţ(l) să geanam Şaraţud"	voce, tigulcă	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	2' 45"	—

2427

Intreprinderea Poligrafică Nr. 3 363

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG ... NOGRAME

Nr. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	OBSERV.	
265 m	Baladă: „Ustuna Colio mlad dore" (C. Dâncu)	vre-tiguliă	Nicolae I. Stan, 39 a	Caucagie - Ceamurlia (Babadag, Constanța) Istria	E. Sulițeanu A. Bălașei	Lunca, 29.'090	3' 15"	bulg
n	Rit. nuntă: Joc încinsea zegului	Tigulcă	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	1' 20"	-"-
o	-"- -"- -"- -"- în casă	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	1' 30"	-"-
p	Joc: Tropânkă na tripăte	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	50"	
266 a	Cântec „de masă"	gură	Dumitrescu Ștefan, 31 a	Lunca (Babadag - Cța) Istria	P. Carp A. Bălașei	-"- 30.10.77	1' 55"	turc
b	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	2' 30"	-"-
c	Joc tincesc	gură în pogit dogelele	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	55"	-"-
d	Cântec „Și-am un bărbat frumușel"	gură	Gherghina Ispas, 15 a; Vasilica Ghelmes	-"-	P. Carp E. Sulițeanu A. Bălașei	-"- -"-	48"	rom.
e	-"- : „Străina mamii străină"	-"-	Vasilica Ghelmes, Gherghina Ispas, rota contu	-"-	-"-	-"- -"-	47"	-"-
f	-"- : „Marioară dela munte"	-"-	cele de mai sus și Maria Ioan	-"-	-"-	-"- -"-	45"	-"-
g	-"- : „Sus pe casă la mânda"	-"-	Gherghina Ispas	-"-	-"-	-"- -"-	52"	-"-
h	-"- : „Când eram în libertate"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	55"	-"-
i	-"- : „Vine trenul din spre leal"	-"-	Gherghina Ispas, Vasilica Ghelmes	-"-	-"-	-"- -"-	1' 12"	-"-
j	-"- : „Bată-l Dumnezeu să-l bată"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	43"	-"-
k	-"- : „Anișoara fata mea"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	56"	-"-
l	-"- : „Nu-mi te ride feată mică"	-"-	Vasile Sicu, 26 a	-"-	P. Carp A. Bălașei	-"- -"-	1' 10"	maced.
m	-"- : „Stau să dorică tru [illegible]"	-"-	Mihai Pelteki, 17 a; Vasile Sicu, 26 a	-"-	-"-	-"- -"-	1' 02"	-"-

2444

Intreprinderea Poligrafică Nr. 2 3653

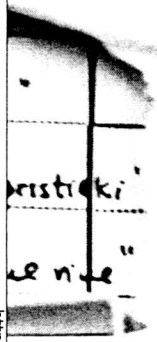

TOTAL PIESE = 2255 PIESE

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	OBSERV.
266 n	Cîntec: „Care-i vrdsu soarle noapte" (e dătătuea)	gură	Șiçu Vasile, 26 a.	Lunca (Babadag – Con[stanța]) Gotria	P. Carp (Abăluței)	Lunca, 30. X. 53	58"
o	-"- : „Căcăf nu[i] frumeu stanolo"	gură, tigulcă	Stoicu Couclea, 41 a. Ștefan Evdochim 32 a.	-"-	[illegible] (Abăluței)	-"- -"-	54"
p	Joc (Horă): „Alen bujor"	-"-	Maria Evdochim, 28 a.; Dobru Lazăr, 43 a.; Dorca D. Caramfil, 44 a.; St. Couclea, 41 a; Vas. Șiçu, 16 a.; Șteș. Evdochim, 32 a. (?)	-"-	P. Carp [illegible] (Abăluței)	-"- -"-	2,03"
r	-"- -"- : „Tăkălăi Douke pristicki"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	2' 32"
s	Cîntec: „Ț-aum leano tumul rice"	gură	Ileana Amanici, 19 a.; Vasilica Ghelmeș, 18 a.; Sirbu Marta, 16 a.; Gheorghina Ispas, 15 a.; Marioara Unciu 15 a.	-"-	-"-	-"- -"-	43"
t	-"- : „Vai de copilul strîin"	-"-	Gherghina Ispas, 15 a.	-"-	-"-	-"- -"-	1' 07"
u	-"- : „Răsai lună, răsai sus"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	1'
v	-"- : „Ctt ie Argyue de mare"	-"-	-"- [illegible] a.	-"-	-"-	-"- -"-	1' 12"
267 a	Joc (Horă): „Două feate dauli-nureate"	-"-	I Elena Șiçu, Ileana Unciu; II Maria Unciu, Sultana Șiçu	-"-	[illegible] (Abăluței)	-"- -"-	1' 30"
b	-"- -"- : „Nă mă ula kalto"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	1' 07"
c	-"- -"- : „Unu Doria li Bănati"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	1' 22"
d	Cîntec: „Dindăva lăi diudăva"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	1' 15"
e	-"- : „Te-a latut tel (dreană) cîne"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	1' 14"
f	Joc (Horă): „Sus la munte noriloare"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	1' 01"
g	Cîntec: „Tonlo tel de tiutrești [illegible]"	-"-	Elena Șiçu, 18, Milsana Șiçu, 19 a., Maria Unciu 15, Elena Unciu, 23 a.	-"-	-"-	-"- -"-	1' 30"
h	-"- : „Kolosițe e gios tu pat"	-"-	Elena Unciu, 23 a.; Maria Unciu, 15 a.	-"-	-"-	-"- -"-	1' 30"
i	Joc (Horă): „Rafte ți nu dasti"	-"-	ale dela [illegible] – g	-"-	-"-	-"- -"-	1' 07"

Întreprinderea Poligrafică Nr. [illegible] 3033

CATALOG DE FONOGRAME

Nr.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINEA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	[illegible]	
267 j	Cîntec: „Krușova i korulăvdat"	gură	Calaguii T. Gheorghe	Enisala (Babadag - Cta) Istria	E. Ionescu Abălașei	Enisala, [illegible]	1' [illegible]	[illegible]
k	-"- „Di stinele Kiuliși"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1' 30	-
l	-"- „Di stinele Kiuliși"	-"-	Calaguii T. Gheorghe / Calaguii T. ~~Gheorghe~~ Ilie	-"-	-"-	-"-	2' 20"	-
m	Zit nueti: Ț. la mărgele / „Belica mi kole"	-"-	Votca Profir, 26 a.	-"-	O. Carp Abălașei	-"-	52	[illegible]
n	Cîntec „Avrichița vișu gărdinea" / „ne ieli ca nueti"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1' [illegible]	
o	Cîntec de haz: „Mogu săm izgle[illegible]"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	55	-
p	-"- -"- : „luncenit vika"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1' 26"	- -
r	Joc („beambara"): „Mlogu să-mi izglen"	voce „tigulia"	Ștefan Evdochin, 31 a.	-"-	-"-	-"-	35"	-
268 a	Cîntec: „Urăna Marga clotu se[illegible]"	-"-	Maria Evdochin, 18 a. / Ștef. Evdochim, 31 a.	-"-	E. Ionescu Abălașei	-"-	2' 12"	- -
b	Joc (Hora): „Moiță malkă i mi misli"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	2' 09"	- -
c	Cîntec: „Kăkăfui jemen stînalu"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- 2.II.53	2' 30	-
d	Joc: Kiocek	clarinet doue	Asan Osman Sait, 26 a. / Sadik Memet, 31 a.	Medgidia - ~~Cramauța~~	-"-	Medgidia [Ciocîrlia de jos]	2' 45"	[illegible]
e	-"- : Kiocek Auasi [melodie]	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-		
f	-"- : ~~[illegible]~~ Salagim	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1' 35"	-
g	-"- : Zebek	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	2' 24"	-
h	-"- : Negibene	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1' 41"	- -
i	-"- : Mendile avasi	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1' 46"	-"-

34

CA[illegible]LOG DE [illegible] ON [illegible] A ME

Nr. crt.	CUPRINSUL	[illegible] DIN	INFORMATOR	C[illegible]NA	CULEGATOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	[illegible]	
268 j	Joc: Gıngolaşa	clarinet daul	Asan Osman Șaib, 26 a Sadîk Memet, 31 a	Medgidia - Constanța	Z. Sucițeanu A Bălăşei	25 [illegible] Ciocîrlia de jos	2' 36	[illegible]
k	-"- : Çiftetelli	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	3' 31	-"-
269 a	-"- : Kalaila küčük[illegible]	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1' 35	-"-
b	-"- : Aradan čişkmar	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	2' 58"	-"-
c	-"- : Oğlan ţailâ	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1' 58	-"-
d	-"- : Akaja oasâ	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	3' 35"	-"-
e	-"- : Kürta oasâ	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	[illegible] 42"	-"-
f	-"- : Üsküdar	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	4 50"	-"-
g	-"- : Kaitama	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1' 28"	-"-
h	-"- : Karşlama	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1' 40"	-"-
i	-"- : Ailama aiasâ	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	2' 06"	-"-
j	cîntec: „Suie g'ider suteskesi" (elinde)	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	2' 0	-"-
k	-"- : „Vorenu kîs oa be iaşinda gură"	-"-	Meutede Aslan, 37 a	Pot[illegible] Mereni Negru Vodă, ~~[illegible]~~ Medgidia (Constanța)	-"-	-"-	[illegible] 32"	-"-
l	-"- (de dragoste) : „Kalife iastîgdemick"	-"-	Ismare Asan, 50 a	Ciocîrlia de jos Medgidia ~~[illegible]~~	P. Carp A Bătarei	-"-	2' 5"	-"-
270 a	-"- : -"- : „Malek Anim Anex"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	3' 53	-"-
b	-"- : -"- : „Elip dedim bekeden"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	3 27"	-"-
c	-"- : Esmerim"	-"-	Meutade Aslan, 37 a	Mereni - Negru Vodă - Constanța	Z. Sucițeanu A Bălăşei	-"-	1' 40"	-"-

51

Întreprinderea Poligrafică [illegible] 3603

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. crt.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGATOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	OBSERV.	
270 d	Romanță	gură	Mexfedè Aslan, 37 a	Ciocîrlia de jos (Constanța) Medgidia	Z. Sulițeanu A Bălașei	Ciocîrlia de jos [illegible]	1'15"	tătar
e	Cîntec de leagăn tătăresc	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1'05"	-"-
f	Cîntec din război 1916)	-"-	Ismail Asan, 50 a.	-"-	Z. Carp A Bălașei	-"- 3.XI.[illegible]	1'16"	-"-
g	Cîntec de suferință: „Maprissaxe icinde"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	2'15"	-"-
x h	-"- : „Ahçam oldi"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	3'23"	-"-
i	-"- (la nuntă): „Mixsaleam alikim"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	1'47"	-"-
j	-"- (de dragoste): „Katende kolnek tüzengden"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	2'20"	-"-
k	-"- (de împăcare): „Ilfda jelir ekibairam"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	2'33'	-"-
271 a	-"- (de dragoste): Kokte ildăs saldir ma"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	2'30"	-"-
b	-"- (de haz): „Sendeke kaslar"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	1'50"	-"-
c	-"- (de supărare): „Soilet me bene"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	3'15"	-"-
d	-"- (de dragoste): „Avada durun zesigelu"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	3'25"	-"-
e	-"- : „Urmoda bülbil."	-"-	Amirae Rașid, 31 a.	Mih. Kogălniceanu (Medgidia - Const.)	7. Carp Z. Sulițeanu A Bălașei	-"- -"-	2'25"	-"-
f	-"- (de militărie): „Kosteușe."	-"-	-"-	-"-	Z. Sulițeanu A Bălașei	-"- -"-	1'24"	-"-
g	-"- : „Towaluș."	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	1'28"	-"-
h	-"- : „Ciauak kolo."	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	2'0[illegible]"	-"-
i	-"- : „Bortongai."	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	2'30"	-"-
j	-"- : „Beririeu."	-"-	-"-	-"-	-"-	-"- -"-	1'55"	-"-

69

Poligrafico Nr. 3673

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Nr.		CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINEA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	DURATA	
271	a	Cântec „Rubiem..."	gură	Memnodé Aslan, 37 a	Negru Vodă Mereni - Constanța	B. Sulițeanu A. Bălașei	Ciocârlia 3.XII.53	2' 35"	țină
	b	Joc „Ozchi odek"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1' 42"	-"-
272	a	-"- -"- -"- Db.	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	2' 01"	-"-
	b	Cântec: „Aia nailar"	-"-	Amiral Rașid, 31 a.	M. Kogălniceanu - Cța Medgidia	-"-	-"- 3.XII.53	1' 55"	-"-
	c	-"- : „Manikone"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	2' 27"	-"-
	d	-"- (de dragoste) „Demisgilan (dominder)"	-"-	Ismail Asan, 50 a	Ciocârlia de jos (Medgidia - Cța)	Z. Carp A. Bălașei	-"-	2' 55"	-"-
	e	-"- -"- : „Biralcir ronaz"	-"-	Sicradie Kengeakai, Vta. Ismail Tolil, 18 a. Barguetan Abdulgani, 19 a.	-"-	P. Carp A. Ciortea A. Bălașei	-"-	1' 02"	-"-
	f	Joc : „Sürmelin"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1' 43"	-"-
	g	-"- : „Galașim"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	50"	-"-
	h	-"- : „Kizceaslerim"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	53"	-"-
	i	-"- : „Aman doktor"	-"-	Sikradie Kengeakai, Vta.	-"-	-"-	-"-	1' 25"	-"-
	j	-"- : „Kainanam"	-"-	ule dela e	-"-	-"-	-"-	1' 40"	-"-
	k	-"- : „Taiem atkă deniz nam"	-"-	Borguetan Abdulgani	-"-	-"-	-"- 4.XII.53	55"	-"-
	l	Cântec (de dragoste) „Kalemgi bilim"	-"-	Lebibi Amet, 17 a.	-"-	-"-	-"- -"-	1' 10"	-"-
	m	-"- -"- : „Kaz ghelir kalta"	-"-	-"-	-"-	P. Carp A. Bălașei	-"- -"-	2'	-"-
	n	Rit. mort : Bocet după tată	-"-	Memnode Aslan, 37 a.	Negru Vodă Mereni - Constanța	B. Sulițeanu A. Bălașei	-"- -"-	40"	-"-

85

3633

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Nr.		CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	Durata	
273	a	Cîntec de nuntă: „Kele jîmea ..."	gură	Memede Aslan, 37 a	Negru Vodă; Moreni - Constanța	E. Muzicescu; A.Bălașa	Cobadin de jos 1953	1'	tobă
	b	Joc de nuntă: C. la mireasă	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	55"	-"-
	c	Cîntec „Amma Arcane.."	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1' 35"	-"-
	d	-"- de dragoste: „Seni karinleri"	-"-	Cebibi Amet, 17 a. Jikfede Kerpakai, 17 a	Cobadin de jos - Megidia	P. Carp, A.Bălașa	-"-	1' 10"	-"-
	e	-"- : „Senas ere amane"	-"-	Cebibi Amet, 17 a.	-"-	-"-	-"-	2' 05"	-"-
	f	-"- (de dragoste): „Aldu kitkuas"	-"-	Cebibi Amet, 17 a. Kadir Geambulat, 30 a.	-"-	-"-	-"-	3' 10"	-"-
	g	-"- (de mișcare): „Kele jîmea aurin"	-"-	Kadir Geambulat, 30 a.	-"-	-"-	-"-	1' 10"	-"-
	h	Joc: „Sau aman arîu geamisa"	-"-	Cebibi Amet, 17 a.	-"-	P. Carp, A. Giorgea, A.Bălașa	-"-	45"	-"-
	i	Cîntec (de dragoste): „Eslithan"	-"-	-"-	-"-	P. Carp, A.Bălașa	-"-	2'	-"-
	j	-"- : „Derea boida olur korut"	-"-	Memi Nuri, 8 a. Raim A. Tonga, 28 a.	Fîntîna Mare (Negru Vodă)	E. Muzicescu, A.Bălașa	Fîntîna Mare, 5.XII.53	1' 57"	Dare
	k	-"- : „Oxbeș iacîuda..."	-"-	Ali D. Ibram, 38 a	-"-	-"-	-"-	2' 57"	-"-
	l	-"- : „Semiz dolanu.."	-"-	Suleiman Memet, 40 a.	-"-	-"-	-"-	2' 10"	-"-
	m	-"- : „Erișia șo dagîn.."	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	2' 40"	-"-
	n	-"- (vesel): „Alaya di ghiea.."	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	2' 30"	-"-
274	a	-"- : „Eirat amiir..."	-"-	Abdul Amu Ismail, 32 a.	-"-	-"-	-"-	2' 27"	-"-
	b	-"- (de dragoste): „Sanada iabtrim"	-"-	Ali D. Ibram, 38 a.	-"-	-"-	-"-	1' 20"	-"-
	c	-"- : „Karadu kaplan"	-"-	Suleiman Memet, 40 a.	-"-	-"-	-"-	2' 30"	-"-

102

Întreprinderea Poligrafică Nr. : 3653

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Nr.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	[illegible]	[illegible]
274 a	Cântec „Avere, avere..."	gură	Suleiman Mamut	Fântâna Mare (N. Vodă - Cța)	2 elevi de la A3	Fântâna Mare 5 [illegible]	[illegible]
b	-"- „Ep [illegible] [illegible]"	-"-	Arif Arif, 10 a; Abdula Amet, 15 a	-"-	-"-	-"-	[illegible]
c	-"- „[illegible] [illegible]"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	[illegible]
d	-"- „Benim [illegible] [illegible]"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	55"
e	-"- „Martina"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	55"
f	Cântec de dragoste „Ondir [illegible]"	-"-	-"-	-"-	2 elevi de la A3	-"-	2' [illegible]
g	„Partona [illegible]"; „[illegible]"	-"-	Zemi Nuri, 11 a.; ~~[illegible]~~	-"-	2 elevi de la A3	-"- 6.XII.[illegible]	2' 20"
h	-"- „Bean bir [illegible] [illegible]"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1' 35"
i	-"- „Gel güzelim..."	-"-	Suciu Mamut, 47 a.	-"-	-"-	-"-	2' 15"
j	-"- „Șu [illegible] alt [illegible]" fabrika	-"-	Arif Arif Iacob, 10 a; Zemi Nuri, 11 a.	-"-	-"-	-"-	2' 20"
k	-"- „Evlerim, evlerim..."	-"-	Arif Arif Iacob, 10 a.	-"-	-"-	-"-	3' 25"
o	-"- „Ateșim [illegible]..."	-"-	Bekir Veli, 18 a.	Chirnogeni N. Vodă Cța	-"-	-"-	2' 10"
275 a	-"- „Ceotal [illegible]..."	-"-	Arif Arif Iacob, 10 a; Sin Iacob, 18 a.	Fântâna Mare N. Vodă Cța	-"-	-"-	2' 12"
b	-"- „Arman [illegible] [illegible]"	-"-	Emba Aziz, 38 a.	-"-	-"-	-"- 7.XI.[illegible]	55"
c	-"- „Bacileardi baldiran"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1' 32"
d	-"- „Kara beghi..."	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1' 27"
e	-"- „Tuvana, tuvana..."	-"-	Halle Hagi Ale, 30 a.	-"-	-"-	-"-	4[illegible]"

119

CATALOG DE FONOGRAME

Nr.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINEA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	[illegible]	
275 f	Cîntec „Meculiverdem"	gură	Halie Hagi Ali, 30 a	Fîntîna Mare (N. Vodă - Tulcea)	Z. Ghilițeanu, A. Bălașa	Fîntîna Mare 7 X 73	[illegible]	Tur.
g	-"- „Ris satișdan"	-"-	Arif Arif Iacob, 20 a	-"-	-"-	-"-	3'5	-"-
h	-"- „Küčiuium nerden"	gură daire, gură-zilmafea	Mamut Amet, 16 a; Ismail Mukaren, 23 a	-"-	-"-	-"-	2'35"	-"-
i	-"- „Kopru altisi čekleunis"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1'	-"-
j	-"- „Karanjili ek beni"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1'05"	-"-
k	-"- („Deniryhiler") [süvwelleu]	fluier	Ibram R. Ibram, 28 a	-"-	-"-	-"-	1'30"	-"-
l	Joc „Derea Doiuda durdure"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1'	-"-
m	Cîntec „Kis ana maișbur [illegible]"	gură	Suleiman Mamut, 49 a	-"-	-"-	-"- 8 XII 73	2'	-"-
n	-"- „Adabardan dervai ghelit"	-"-	Ibram I. Ali	-"-	-"-	-"-	2'42"	-"-
o	Joc Kaplariu	voce-zilmafea, voce daire, voce	Iacob R. Ibram, 37 a; Suleiman Mamut, 49 a; Ali I. Ibram, 38 a	-"-	-"-	-"-	50"	-"-
276 a	Cîntec „Iadim [illegible]"	gură	Ibram [illegible], 32 a; [illegible]	-"-	P. Carp, Z. Ghilițeanu, A. Bălașa	-"-	2'55"	-"-
b	-"- „Küčiuime nerden gilärsi"	gură-daire, gură-zilmafea	Suleiman Mamut, 49 a; Ali Ibram, 38 a; Iacob A. Ibram, 36 a	-"-	-"-	-"-	2'50"	-"-
c	-"- „Püskie percereden"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	2'40"	-"-
d	-"- „Birine, Birine"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1'40"	-"-
e	-"- „Necin ceidin seni"	gură	Besie Nuri, 18 a; Atige Suleiman, 18 a	-"-	-"-	-"-	1'55"	-"-
f	-"- „Mendilinin iezile"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1'20"	-"-
g	-"- „Varie süile in dülbüle"	-"-	Atige Suleiman, 18 a; Usnia Selim, 18 a	-"-	-"-	-"-	1'27"	-"-

136

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	OBSERV.	
276 h	Joc: „~~[illegible]~~ ...ium daline"	gură	Atige Suleiman, 19a. Üsnie Selim, 18a.	Fiurina Mare, (N. Vodă - Cța)	I. Cucu [illegible]	Fiurina Mare 8.XI.53	1'50"	tur
i	-"- : „Aladdan čikatos turse"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1'46"	-"-
j	Cântec: „Uyz dagla.."	-"-	Şerife Memet, 20a. Bune Nuri, 18a. Üsnie Selim, 18a.	-"-	-"-	-"-	2'45"	-"-
277 a	-"- : „Deilen dallen.."	-"-	Şerife Memet, 20a.	-"-	-"-	-"-	Ocupate încă 1'25"	-"-
b	-"- : „Küsteeze aber ghelde"	-"-	Bune Nuri, 18a. Atige Suleiman, 19a.	-"-	-"-	-"-	1'10"	-"-
c	-"- : „Ben bir leşil bülbulu"	-"-	Ülrie Bekir, 16a. Üsnie Selim, 18a.	-"-	-"-	-"-	2'30"	-"-
+ d	Joc: Ekiterle ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~	fluier dauul	Abdul Aman Bekir, 43a. Kiamil Etem, 49a.	Megidia - Cruşteuta	-"-	Megidia, 10.11.53	~~[illegible]~~"	tătar
e	-"- : Şiftetele	fluier dauul	Kiamil Etem, Abdul-Aman Bekir	-"-	-"-	-"-	1'55	-"-
f	-"- : Şiftetele	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	2'05"	-"-
g	-"- : Tereuta	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1'44"	-"-
h	-"- : „Čis şaşlarim, saşlarim"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	2'05"	-"-
i	-"- : Sürmelim	-"- gură	Sadet Fetzula, 17a. Secret Dsemile, 16a.	-"-	-"-	-"-	1'20"	-"-
j	-"- : Kiocek	fluier dauul	ca la d	-"-	-"-	-"-	1'10"	-"-
k	-"- : Salaşiue	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1'07"	-"-
l	-"- : Tebek	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1'32"	-"-
m	-"- : Neğitlem	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1'25"	-"-
n	-"- : Kiocek	-"-	Kiamil Etem, 49a. Memet Oelas, 19a.	-"-	-"-	-"-	1'15"	-"-

153

Întreprinderea Poligrafică Nr. 3 3633

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. crt.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGATOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	OBSERV.	
277 s	Joc „Gliovinu, givoltum nendili" (ghioltum)	zurna doua	Kiamil Etem, 49 a. Belal Memet, 19 a.	Medgidia - Constanța	P. Carp, T. Ineițeanu, A. Buldre	Medgidia 1983	1'55"	tătar
p	-"- Ciugolava	-"-	Abdul Aman Bekir, 44 a. Kiamil Etem, 49 a.	-"-	-"-	-"-	1'12"	-"-
r	-"- : Kalaila Küçükanem	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1'15"	-"-
278 a	-"- : Čiček auasi	-"-	Kurtu Veli, 42 a. Narif Kiazim, 17 a.	-"-	-"-	-"-	1'37"	-"-
b	-"- : Aradan čiakum	-"-	Abdul Aman Bekir, Kiamil Etem	-"-	-"-	-"-	2'	-"-
c	-"- : Oglan ali	-"-	Kiamil Etem, Abdul Aman Bekir	-"-	-"-	-"-	1'55"	-"-
d	-"- : Akai ~~Kürt~~ auasi	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1'56"	-"-
e	-"- : Kürt auasi	-"-	Kiamil Etem, 49 a. Narif Kiazim, 17 a.	-"-	-"-	-"-	1'37"	-"-
f	-"- : Üsküdar	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1'35"	-"-
g	-"- : Geampale	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	55"	-"-
h	-"- : Kaitarma (bengie) [Db. la 277 p]	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1'58"	-"-
i	-"- : Aur kaitarma	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1'22"	-"-
j	-"- : -"- -"-	-"- gură zurna doua	-"- Zadik Abdul Kair, Kiamil Etem, Narif Kiazim	-"-	-"-	-"-	1'42"	-"-
k	-"- : Karșlama			-"-	-"-	-"-	1'30"	-"-
l	-"- : Altan auasi	-"- gură zurna doua	-"- Zadik Abdul Kair, Kiamil Etem, Narif Kiazim	-"-	-"-	-"-	2'10"	-"-
m	c. de luptă: Pehlivănie tătărească			-"-	-"-	-"-	2'35"	-"-
n	-"- : " turcească	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1'20"	turc

170

Intreprinderea Poligrafică [illegible] 3673

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. crt.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	OBSERV.	
279 a	Joc: Anagîn	surla, doue	Kiaziu Etem, Nazif Kiazim	Medgidia - Constanța	1. Carp, 2. Sulițeanu, Abdiaziz	Medgidia, 10.XI.33	1' 45"	tătar
b	c. de nuntă: Perlirmile töirörgö	-"-	Abduraman Bekir, Nazif Kiazim	-"-	-"-	-"-	3' 20"	-"-
c	Joc: Martin	-"-	Masuret Negib, Nazif Kiazim	-"-	-"-	-"-	1' 05"	-"-
d	Cântec (de ascultare): „Dailer, dailer" „Kaui dailer"	-"-	Kiazim Etem, Nazif Kiazim	-"-	-"-	-"-	1' 50"	turc
e	-"- -"- „Ölürsen latüktär bam"	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1' 40"	tătar
f	Joc: Dütoin	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1' 37"	turc
g	-"- -"-	-"-	-"-	-"-	-"-	-"-	1' 45"	-"-
h	C. de ascultare): „Kis sura gleu"	gură, clarinet, doue	Sudey Abdul Kair, Osman Seid, Nazif Kiazim	-"-	-"-	-"-	2' 35"	-"-
i	Joc: Umalî	surla, doue	Kiazim Etem, Nazif Kiazim	-"-	-"-	-"-	1' 17"	tătar
280 a	Cântec: Ș-am să fac o cătănie	gură	Ana Nițu, Ana Arion	Bătăiani, Teleajen, Prah.	A. Sachelarie, P. Ciacoș	București, 4.XII.33		
b	" : Ș-ai necat, necat, necat	"	" "	" " "	și A. Vicol	" "		
c	" : Ți, di, di, ungurule, di	"	" "	" " "	"	" "		
d	" : Hai dă-i pinion de vale	"	" "	" " "	"	" "		
e	" : Șapte săptămâni din post	"	" "	" " "	Firictiod și Le. Rabinovici	" "		
f	" : S-a dus puiul meu să dea	"	" "	" " "	"	" 5	2'	
g	" : Hai, frunză lată, pădurea	"	" "	" " "	"	" "	1, 24	
h	" : Hai, Costică, pădurea	"	" "	" " "	"	" "	1' 55"	
187								

https://biblioteca-digitala.ro

Concursul echip. artistice de amatori ale Căminelor Culturale

366 m	Joc „Sârba"	fluer îngem.	Geleleţu St. Vergea	Dobreşti-Balş-Craiova	I. Vicol V. Niculescu	Buc. 20 aug. 1954	1'
367 a	Doină olteneasca	fluer	Ion M. CĂLUŞERIU (43 a)	Salcia – CRAIOVA	–"–		1'10"
b	Joc: „Orăşanca"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	1'25"
c	–"– : „Brâu pe 7"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	53"
d	Cântec „Colo-n vale-n vadu larg"	voce	PRUNDEANU Valeria	Capu Satului-SUCEAVA	Gh. Ciobanu Viorel Cocoş	–"–	1'17"
e	Cântec: „Auzit-am, bade, eu"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	1'45"
f	–"– : „Cine dragostea nu ştie"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	1'45"
g	Joc: „Rusească"	fluer (mare fără dop)	PUŞCAŞU Ion	Budeni-Dolhasca Fălticeni	–"–	–"–	40"
h	Cântec: „Omul de inimă rea"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	1'
i	Joc: „Chilabaua"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	1'15"
j	Joc: „Sârbă populară"	2 fluere	TRĂISTARU Tudor-mel. NETCU Florea acomp.	Turnu Măgurele-Buc.	C. Zamfir P. Bentoiu	Buc. 21 aug. 54	25"
k	Joc: „Hora spiccato"	fluer	NETCU Florea	–"–	–"–	–"–	1'06"
l	–"– : „Brâu"	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	38"
368 a	C. de luptă (Areuţa): „Pehlivanie lată reaua"	zurna şi daul	Bekir Abdul Aman Ismail Ahmet	Medgidia-Constanţa	–"–	–"–	1'17"
b	Cântec de nuntă: Gazeli şi Tirele.	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	
c	Joc: Geugil Kaitarma	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	1'30"
d	Eskidar Siortim meudelim	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	1'35"
e	Makedon anasi	–"–	–"–	–"–	–"–	–"–	1'12"

1060

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

No. Mg.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	OBSERVAŢIUNI
369 h	Joc: Hora-n două părţi cu bătaie [illegible]	În ogoarţă şi [illegible]	Simion Variogle şi Gheorghe S. Variogle	Enisala, Istria, Constanţa	Marcu Boris Adrian Vicol	Buc. în august 1956	[illegible]
i	" „Vârsă"	" "	" "	" " "	" "	" " " "	" " [illegible]
j	" „Alica"	" "	" "	" " "	" "	" " " "	" "
k	" „Mocănuţă"	" "	" "	" " "	" "	" " " "	" " [illegible]
l	" „Lanţeta"	" "	" "	" " "	" "	" " " "	" " [illegible]
m	" „Oira"	" "	" "	" " "	" "	" " " "	" " [illegible]
n	" „Brâul"	" "	" "	" " "	" "	" " " "	" "
o	" „Brâuleţul fetelor"	" "	" "	" " "	" "	" " " "	" " [illegible]
p	" „Cărăceanca"	" "	" "	" " "	" "	" " " "	" " [illegible]
r	" „Polca"	" "	" "	" " "	" "	" " " "	" " [illegible]
s	" „Hărăuţghiule"	" "	" "	" " "	" "	" " " "	" " 45
t	" „Paiduşca" Ph. Le. 368 p	" "	" "	" " "	" "	" " " "	" " [illegible]
u	Cântec: „Bulgăraş dogheată rece" şi Joc: „Horă"	" "	" "	" " "	" "	" " " "	" " 1'10
370 a	Joc: „Hora nouă ca la Cătina"	Grupul fluiere	Popescu [illegible], Ungureanu [illegible], Vasile Co[illegible], Ion [illegible], Zărnă Constantin, Milea Tudor, Petre Burlacianu, Ungureanu [illegible]	Cătina, Cislău, Prahova	I. Stănculeanu, P. Cîrnos	13 oct. 25 VIII 957	[illegible] 1'40
b	" : „Hora veche"	...	...	...	...	...	...
c	" : „Brâu"	...	...	...	...	...	...

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG MGT.

505 f - 725 f

https://biblioteca-digitala.ro

Folclor lipovenesc

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. crt.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	OBSERV.
3507 a	R. nuntă: Oi mahorki	Voce/Cor	Zaiţ Tănase - Ivli	Reg. Galaţi Carcaliu-Tulcea	M. Bozie, M. Sadie, P. Ciocoş	Carcaliu 10/IX 1951	copie mg.
b	,, I hto naş horoşenki	,,	Ivli T. Matei şi Ustenia Cernoi	,,	,,	,,	copie mg.
c	,, Za horoi sonţe ihrait	,,	,,	,,	,,	,,	copie mg.
d	,, Uje hto naş prihojenki	,,	,,	,,	,,	,,	copie mg.
e	Ceastuşkă-Polovina meseaţa	,,	Petre Petuhov şi Zaiţ Tănase	,,	,,	,,	copie mg.
f	R. nuntă_joc_ Karahod	,,	Ivli ~~T.~~ Matei şi Ustinia Cernoi	,,	,,	,,	copie mg.
g	C. de pahar: Veseolaia besedujka	,,	Ivli ~~T.~~ Matei şi Matriona Rusu	,,	,,	,,	copie mg.
h	C. revoluţionar: Ni za Lesu	,,	Petre Petuhov Zaiţ Tănase	,,	,,	,, copie mg.	lipsă ...
i	C. Sovietic: Vâhodili komsomolţi	,,	,, ,,	,,	,,	,,	copie mg.
j	C. de cătănie: Vâsivala mati piatocek	,,	,,	,,	,,	,,	5" copie mg.
k	Cântec: Ai v naşei dirivuşke (melodia Vera)	,,	,,	,,	,,	,,	5" copie mg.
l	Cântec: Oi da tiKalinu ka	,,	,,	,,	,,	,,	3' copie mg.
m	Cântec ~~Şuker kamaş~~	,,	,, Sch- Petuhov	,,	,,	,, copie mg.	40"
n	C. revoluţ: Terkva zolţim oblita	,,	,,	,,	,,	,, copie mg.	1'12"
o	C. de partizani: stepeam Po Uralskin	,,	,,	,,	,,	,,	copie mg.
p	C. Oi da uj vâ hlopţi komsomolţi	,,	,,	,,	,,	,, copie mg.	1'15"
r	Cânt. Ribalili ribalîciki	,,	,,	,,	,,	,, copie mg.	43"

3542

https://biblioteca-digitala.ro

INSTITUTUL DE FILOLOGIE

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. cu.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA INREG.	OBSERV.
Mg 667	C.Sov,Na nos hirmanţi Capadali	voce-cor	Petre Petuhov Zaiţ Tănase	Reg.Galaţi Carcaliu -Tulcea	M.Boris M.Simionescu P.Ciocoş	Carcaliu 8/IX 1951	copii 3' 0"
t	C.Marinar:O ti tam to po sinema moriu	,,	,, ,,	,,	,,	,,	Copii 1' 0"
u	Cântec:A va sadu pri va delinie	,,	,,	,,	,,	,,	copii
v	C.Sov.:I na more i na suge	,,	,,	,,	,,	,,	copii
Mg 668a	Cântec:Seroi kamini	voce-cor	Tudor Călin Petre Procup	Reg.Galaţi Başpunar-Istria	M.Boris M.Siminel P.Ciocoş	Başpunar 11-IX 1951	copii 1' 8"
b	C.Căzăceşc Oi tîdub kucirevăi	,,	Evdochim Ion S. Petre Procup	,,	,,	,,	copii 1' 30"
c	Cântec:Esti u menea koni voronşi	,,	,,	,,	,,	,,	copii 100"
d	Cântec: Nâe kovali kandalami..	,,	Silvestru Ion Petre Procup	,,	,,	,,	copii 1' 10"
e	,, Vipruhaite hlopţi koni	,,	,,	,,	,,	,,	copii 40"
f	,, Rozovie Mapki..	,,	Evdochim Ion S. Petre Procup	,,	,,	,,	copii 1' 45"
g	Cântec:Nicevo mne na svete ne nado..	,,	Silvestru Ion Petre Procup	,,	,,	,,	copii 1' 45"
h	,, V kinţi hrobli	,,	Simeon Paraschiva Larin Maria	,,	,,	,,	copii 1' 20"
i	,, Tam za horoi	,,	,,	,,	,,	,,	copii 1' 15"
j	Cântec:Za gorodom caciki plăvut..	voce-unis	,,	,,	,,	,,	copii 2' 0"
k	Cântec:Oi V pole kirmidânka	,,	,,	,,	,,	,,	copii 2' 0"
l	Rit nuntă:Za horodom Kalina	Voce-Cor	Elisabeta Nădejde Elena Filip	,,	,,	,,	copii 1' 12"
m	,, Oi s dorohe vorohe (p.) (f.)	,,	Simeon Paraschiva Larin Maria	,,	,,	,,	copii 45"

3369

https://biblioteca-digitala.ro

INSTITUTUL DE FOLCLOR

CATALOG DE FONOGRAME

3355 a	Rit nunții: Ia na dvore Bilo leto a ti- per zima..	Voce-unis	Maria Ierin și grup de fete	Pog. Galați Bașpunar-Istria	M. Boris M. Sinigal P. Ciocoș	Bașpunar 11-IX 1951 [illegible]
o	,,	Voce-Cor	Elisabeta Nădejde Elena Filip	,,	,,	,, Copie bg [illegible]
p	C. leagăn: Gaidi liuliu Ciuindi meseț pi-	,,	,,	,,	,,	,, Copie bg [illegible]
r	Cântec: viot nad rekoiu	voce, mixt	Petre Procup Gh. Evdochim Elena Filip etc.	,,	,,	,, Copie [illegible] Provocat
sC	Cântec de pahar	Voce solo	Gh. Evdochim	,,	,,	,, Copie bg 1'0[illegible]
t	Cântec: Oi po to bik hora po to bik druha	Voce-mixt	Gh. Evdochim Petre Procup E. Filip	,,	,,	,, Copie bg [illegible] Provocat
u	Cântec Sov: Po tihomu po sinemu moriu	Voce Cor	Silvestru Ion Petre Procup	,,	,,	,, Copie bg 1'30"
3359 a	Colind;	Voci	Traian Petrov Ilarii Gh. Mihailov lo ,,	,,	,,	,, Copie bg 35" 3
b	Cântec Sov: Na nas Iaponții nastupali	Voce-Cor	Silvestru Ion Petre Procup	,,	,,	,, Copie bg 45"
c	Cântec Sov: Ai v sibirskih kraiah	,,	,,	,,	,,	,, Copie bg 57"
d	Cântec: Oi spaliubil odnu [illegible] divcinu..	,,	,,	,,	,,	,, Copie bg 35"
e	C. soldățesc: Konea vedut	,,	,,	,,	,,	,, Copie bg 55"
f	Cântec Sov: Proletaiti ciornăi voron...	,,	,,	,,	,,	,, Copie bg 1'08"
g	Cântec: Litai, litai ti moi koni...	,,	,,	,,	,,	,, Copie bg 48"
h	Cântec: Bila u ministera odna docika...	,,	,,	,,	,,	,, Copie bg 1.00
i	Cântec: Po toi bik hora po toi bik druha	,,	,,	,,	,,	,, Copie bg 50"
j	Cântec: Oi Marusia, Marusenka..	,,	,,	,,	,,	,, Copie bg 40"

Bala

3376

https://biblioteca-digitala.ro

INSTITUTUL DE FOLCLOR

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. crt.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	[illegible]
3369k	Cântec: Po sadočiku ia hodila..	Voce-Cor	Silvestru Ion Procup Petru	Reg. Constanța Baspunar-Istria	M. Boris M. Siminel P. Ciocos	Baspunar 11-IX-1951	[illegible] 1'25"
l	Cântec: Po di sad zileo-nit..	,,	,,	,,	,,	,,	copiat [illegible] 35"
m	Cântec: Posadila ia ţvetocik	,,	,,	,,	,,	,,	[illegible] 1'2
n	,, Po Dunaiu za Dunaiu	,,	,,	,,	,,	,,	copiat 1'33"
o	Cântec: Po sadu bilo tiho i spokoino..	,,	,,	,,	,,	,,	copiat 1.17
p	Cântec: Oi na dvore..	,,	,,	,,	,,	,,	copiat
r	,, Zosieala Verf rucika	,,	,,	,,	,,	,,	copiat
s	Cântec Vâgla Sonia na guleanie	,,	,,	,,	,,	,,	copiat 45"
t	Cântec Sov: [illegible]	,,	,,	,,	,,	,,	copiat 1'17"
u	Cântec Sov: Naşa stoliţa rodnaia...	,,	,,	,,	,,	,,	copiat 55"
3370a	Cântec: Oi isla Katia pra[illegible] locikam domoi..	Voce Cor	Elena Tănase (solo) Varvara Onofrei	Reg. Constanţa Slava Rusă (Istria)	M. Boris M. Siminel P. Ciocos	Slava Rusă 12-IX-1951	copiat 1'05"
b	Cântec: Citel? kanâş	,,	,,	,,	,,	,,	copiat 40"
c	,, Katinka, Katiuşa	,,	,,	,,	,,	,,	copiat 35"
d	,, V'sadu pri doline	,,	,,	,,	,,	,,	copiat 35"
e	,, Ehali kazaki.......	,,	,,	,,	,,	,,	copiat 50"
f	,, Cervona Kalina	,,	,,	,,	,,	,,	copiat 48"
g	,, Ne şetaisea Kalinuşka...	,,	,,	,,	,,	,,	copiat 1'12"

3394

[illegible]

https://biblioteca-digitala.ro

INSTITUTUL DE FOLCLOR

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. cr.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	OBSERV.
7 h	Cântec:Oi huleala Maja v zileonom sadu..	Voce-Cor	Varvara Onofrei Elena Tănase	Reg.Constanţa Slava Rusă(Istria)	M.Boria P.Crocos	Slava-Rusă 12-IX-1951	Copii 12
i	Cântec:Ot na Morki bolnita stoiala ..	,,	,,	,,	,,	,,	Copii 12
j	Cântec:Oi ia ehal kolo mlînu...	,,	Frosa Zamfir Ahimia Iăsacova	,,	,,	,,	Copii 5 5
k	It nuntă, Sîlovăli da dva lebedea..	,,	,,	,,	,,	,,	Copii 1 29
l	,, V tiomnom lese..	,,	Varvara Onofrei Elena Tănase	,,	,,	,,	Copii 3 3
m	,, Ne trubuşki trubeat	,,	,,	,,	,,	,,	Copii 1 03
n	,, Dubrovuşka	,,	,,	,,	,,	,,	Copii 40
o	,, Kukui,kukuşeciika	,,	,,	,,	,,	,,	Copii 55
p	Cântec:Vo direvne rastavania poiut...	,,	,,	,,	,,	,,	Copii 9.15
r	Cântec:Ceceaviciika.	,,	,,	,,	,,	,,	Copii 43
s	Cântec:Oi da tî kalinuşka rasmalinuşka	,,	,,	,,	,,	,,	Copii 3.5
t	Cântec: Sidit Katia ga plosoiatkî...	,,	Varvara Onofrei Iarmil Ustenia	,,	,,	,,	Copii 42
u	,, Iedit sotnea kazacei	,,	Varvara Onofrei Elena Tănase	,,	,,	,,	Copii 43
v	Ceastuşka:Devki gde vi? tuta,tuta...	,,	Varvara Onofrei Iarmil Ustinia	,,	,,	,,	Copii 25
w	Cântec:Ceceaviciika.	,,	,,	,,	,,	,,	Copii 45
x	Cânt.băbesc:Oi kak pavadilaşi Katiuşa.	,,	Varvara Onofrei Elena Tănase	,,	,,	,,,	Copii 30
y	Rit.nuntă: Vinograd rastvitait	,,	,,	,,	,,	,,	Copii 8 5
z	,, Plîvi ot stado lebedei	,,	,,	,,	,,	,,	Copii 2

3+12

https://biblioteca-digitala.ro

INSTITUTUL DE FOLCLOR

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. ef.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	OBSERV
3571 a	Rit nuntă: Kak pavadilasi Varvara	Voce-Cor	Varvara Onofrei	Reg. Constanţa	M. Boris şi P. Ciocoi	Slava Rusă 12-IX-1951	copiile 40
b	Cântec: Mejdu temi krută- mi şorami...	,,	Elena Tănase	Slava Rusă (Istria)			copiile 40 25
c	,, Padruşka moia...	,,	,,	,,	,,	,,	copiile
d	Cântec: Brala, brala devka vodu...	,,	,,	,,	,,	,,	copiile 37
e	,, Poseili devki lion	,,	Varvara Onofrei Iarmil Ustinia	,,	,,	,,	Cu fluer copiile 40
f	,, Cervona kalina.	,,	Varvara Onofrei Elena Tănase	,,	,,	,,	copiile 35
g	,, Bilo vremiciko takoie	,,	,,	,,	,,	,,	copiile 35
gh	,, Eto hore cito malo imait..	,,	,,	,,	,,	,,	copiile 32
i	,, Ot ma horki cito scir- neit...	,,	,,	,,	,,	,,	copiile 35
j	,, Cem travka ziliona	,,	,,	,,	,,	,,	copiile 21
k	Rit nuntă: Ne poveşinim Haluşka ...	,,	,,	,,	,,	,,	copiile 33
l	,,	,,	Iarmil Ustinia Elena Tănase	,,	,,	,,	cânt. Varvara On. copiile începe
m	,, Kak vaskuknula da kukuşka...	,,	,,	,,	,,	,,	copiile inreg. de
n	,, Kak idut ribarki	,,	Varvara Onofrei Elena Tănase	,,	,,	,,	copiile 34
o	,, Ni za hori soñe sinie...	,,	,,	,,	,,	,,	copiile 30
p	,, Yo ni lea ni trava.	,,	Iarmil Ustinia Elena Tănase	,,	,,	,,	copiile 48
q	,, La sterema...	,,	Varvara Onofrei Elena Tănase	,,	,,	,,	copiile 36
3630 a	Cânt. Uj ti utka lugovaia	,,	,,	,,	,,	,,	

https://biblioteca-digitala.ro

INSTITUTUL DE FOLCLOR

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. cat.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA INREG.	OBSERV.
3571	Rit muntă: Ia kalinu	Voce Cor	Isrnil Ustinia Elena Tănase	Reg. Constanţa Slava Rusă (Istria)	M. Boris M. Siminel P. Ciocoş	Slava Rusă 12-IX-1951	(Varvara Cocoşte
u	Cântec: Letel ariol cerez sad zilionâi...	,,	"	"	"	"	Copii by 27
v	Cântec de pahar: Vî biriczâcika.	"	"	"	"	"	Copii by 46
w	Rit muntă: Poideom vo lesocik...	"	"	"	"	"	Copii by 37
x	Cântec: Posledni minişnii diniocik..	"	"	"	"	"	Copii by 40
y	Cântec de leagăn: Liuli	voce solo	Varvara Cnofrei	"	"	"	Copii by 30
z	Bocet	"	"	"	"	"	Copii by 58+15 4
24 3572 a	Ceaştuşka: Mnogo gore i strădania.	Voce şi Armonică	Gavril Cain	Reg. Galaţi Jurilofca-Tulcea	M. Boris M. Siminel P. Ciocoş	Jurilofca 13-IX-1951	Copii by 84
b	Cântec: Za goroi Ze rekoi	"	"	"	"	"	Copii by 50
c	Cântec: Crăgom: Ia siro-tinka...	Voce cor	Paşa Naumov Ana Jora	"	"	"	Copii by 41
d	" Liubila mne maminka	"	"	"	"	"	Copii by 45
e	Cântec: Ot horu, ot horu viscoi...	"	"	"	"	"	Copii by 35
f	Cântec: Duvinaţit cesaicov probilo...	"	"	"	"	"	Copii by 30
g	" Işla Maşa po viz more bereşkom..	"	"	"	"	"	Copii by 1,05
h	" Şto steaiş kaciais	"	"	"	"	"	Copii
i	" Letel ariol cerez sad zilionâi...	"	"	"	"	"	Copii by 40
j	Po niobe tuci " Po niobe hmari.	"	"	"	"	"	Copii by 35

3647

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG MGT.

725 K — 1127 h

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE ~~FONOGRAME~~ Magnetofon.

Nr.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	OBSERV.
804 u	Potpuriu de cântece naționale	Armonică de gură	Ioanid Gheorghe[illegible]sa	Constanța	M. Bonis	Câmpina-Ploești 25.VI.956	1'40"
v	Joc: „Vals".	″ linguri	″ ″	″	″	″ ″	50"
z	Cântec grecesc „Sirtotisa"	″ ″	″ ″	″	″	″ ″	1'30"
x	Cântec grecesc „Kelariste"	armonică	″ ″	″	″	″ ″	55"
y	Imnul grecesc.	″	″ ″	″	″	″ ″	1'07"
805	Spectacol de satiră	cor, acordeon și recitări	Brigada artistică a Uzinei Poiana Câmpina.	Poiana-Câmpina Ploești.	Colectiv	Poiana-Câmpina 21.VI.956	
806	și humor „Te-am zărit pe portativ"						
807 a	Cântec de luptă: „Cânt liber [illegible] ți-e răpită"	Voce	Ionescu Ctin 62	Câmpina-Ploești	A. Sachelarie	Câmpina-Ploești 26.VI.956	50"
b	″ ″ „În pădurea neagră deasă"	″	″ ″	″ ″	″	″	32"
c	″ ″ „Sub steagul roșu"	″	″ ″	″ ″	″	″	33"
d	″ ″ „1 Mai"	″	″ ″	″ ″	″	″	1'04"
e	″ ″ „Sus fraților, sus tovarăși!"	″	″ ″	″ ″	″	″	57"
f	″ ″ „Înainte"	″	″ ″	″ ″	″	″	22"
g	″ ″ „Imnul francez"	″	″ ″	″ ″	″	″	45"
h	″ ″ „Dacă goarnistul sună alarma"	″	″ ″	″ ″	″	″	50"
i	″ ″ „Marsilieza"	″	″ ″	″ ″	″	″	58"
j	″ ″ „Avanti popolo"	″	″ ″	″ ″	″	″	1'02"

442 - 3

Întreprinderea Poligrafică nr. 8 3653

INSTITUTUL DE FOLCLOR
CATALOG DE FONOGRAME

Nr. crt.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINEA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	OBSERV.	
871 a	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	copie ms.	2'47"
b	[illegible]	"	" " " "	— —	" —	. . .	copie ms.	1'25"
c	[illegible]	"	. . . .	. .	. .	. . .	copie ms.	2'
d	[illegible]	"	— . . .	— —	. .	. . .	copie ms.	2'55"
e	[illegible]	"	. . . .	— —	. .	. . .	copie ms.	1'44"
f	[illegible]	"	" " " "	" "	[illegible]	. . . .	copie ms.	2'12"
g	[illegible]	"	" " " "	— "	" "	. . . .	copie ms.	1'18"
h	[illegible]	"	" " " "	" "	. .	" " " "	copie ms.	1'38"
i	[illegible]	"	" " " "	— —	— —	. . . .	copie ms.	1'50"
j	[illegible]	"	" " " "	— —	[illegible]	. . . .	copie ms.	1'25"
872 a	[illegible]	"	" " " "	" "	[illegible]	[illegible]	copie ms.	1'25"
b	[illegible]	"	" " " "	" "	" "	" " " "	copie ms.	2'55"
c	[illegible]	"	" " " "	— —	— —	. . . .	copie ms.	3'12"
d	[illegible]	"	" " " "	— —	— —	. . . .	copie ms.	1'59"
e	[illegible]	"	" " " "	— —	— —	. . . .	copie ms.	3'25"
f	[illegible]	"	" " " "	— —	— —	. . . .	copie ms.	2'43"
g	[illegible]	"	" " " "	— —	— —	. . . .	copie ms.	1'15"

888-37

Întreprinderea Poligrafică Nr. 8 3673

765

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Nr.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	OBSERV.	
872	[illegible]	vrce	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	Copie	2'10"
	[illegible]	"	"	"	"	"	Copie	0'51"
873 a	[illegible]	"	"	"	"	"	Copie	1'50"
b	" " " joc: [illegible]	"	"	"	"	"	Copie	1'20"
c	" " " Drăgaică: [illegible]	"	"	"	[illegible]	"	Copie	1'10"
d	" " " joc: [illegible]	"	"	"	"	"	Copie	2'05"
e	" " " Drăgaică: [illegible]	"	"	"	"	"	Copie	2'30"
f	" " " joc: [illegible]	"	"	"	"	"	Copie	0'51"
g	" " " Drăgaică: [illegible]	"	"	"	"	"	Copie	1'20"
h	" " " " : [illegible]	"	"	"	"	"	Copie	1'40"
i	" " " " : [illegible]	"	"	"	"	"	Copie	2'
j	" " " " : [illegible]	"	"	"	"	"	Copie	1'10"
k	" " " joc: [illegible]	"	"	"	"	"	Copie	1'30"
874 a	" " " Drăgaică: [illegible]	"	"	"	"	"	Copie	2'05"
b	" " " joc: [illegible]	"	"	"	"	"	Copie	1'10"
c	" " " " : [illegible]	"	"	"	"	"	Copie	1'20"
d	" " " Drăgaică: [illegible]	"	"	"	"	"	Copie	1'10"

[illegible] 995 - 37 Tipografia Nr. 1 3033

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Nr.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	OBSERV.	
874 e	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	copie lui	3'15
f	. . . . [illegible]	.	.	.	.	.	copie lui	2'20
g	. . . doaga: [illegible]	.	.	.	.	.	copie lui +	2'[illegible]
h	. . . . : Ciocanu [illegible]	.	.	.	.	.	copie lui	1'25
i	. . . joc: Rânchiu	.	.	.	.	.	copie lui +	1'35
j	. . . doaga: „Mistrul [illegible]"	.	.	.	.	.	copie lui	2'15
875 a	. . . . : Vrăitură [illegible]	.	.	.	.	.	copie lui +	1'20
b	. . . . : Rancheuchi [illegible]	.	.	.	.	.	copie lui +	1'20
c	. . . . : Telegrafu tolterine	.	.	.	.	.	copie lui +	2'25
d	. . . . : Bülbül [illegible]	.	.	.	.	.	copie lui	2'40
– e	Cântec turcesc de legănat – [illegible]	.	.	.	.	copie lui	Se cântă şi la Th. +	1'32
f	. . . joc: „Cez saclarin"	.	.	.	.	.	copie lui +	1'15
g	. . . . : „Hai haz cizi"	.	.	.	.	.	copie lui +	1'30
h	. . . . : „Cemberimi aman"	.	.	.	.	.	copie lui +	1'35
i	. . . . : „Cez sina [illegible]"	.	.	.	.	.	copie lui +	1'05
j	. . . . : „Oglan, oglan"	.	.	.	.	.	copie lui; vaj. P. lui [illegible]	1'15
k	. . . . : „Vai bostangi, bostangi"	.	.	.	.	.	copie lui	1'2[illegible]

90 922 - 37

Întreprinderea Poligrafică Nr. 6 3653

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Nr.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL SI DATA INREG.	OBSERV.	
877	a							
	b							
	c							
	d							
	e							
	f							
	g							
	h							
	i							
	j							
	k							
	l							
877	a							
	b							
	c							

1948 739 - 37

Întreprinderea Poligrafică Nr. 8 3653

616

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. înr.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGATOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	OBSERV.	
[illegible] a	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	copie leg	1'50
b	[illegible]	—	— — —	— —	— —	— — —	copie leg	1'40
c	[illegible]	—	— — —	— —	— —	— — —	copie leg	1'50
d	[illegible]	—	— — —	— —	— —	— — —	copie leg	1'50
e	[illegible]	—	— — —	— —	— —	— — —	copie leg	1'50
f	[illegible]	—	— — —	— —	— —	— — —	copie leg	1'50
g	[illegible]	[illegible]	— — —	— —	— —	— — —	copie leg	3'30
h	[illegible]	—	— — —	— —	— —	— — —	copie leg	3'50
878 a	— — — : [illegible]	—	— — —	— —	— —	— — —	copie leg	1'50
b	— — joc: [illegible]	—	— — —	— —	— —	— — —	copie leg	1'
c	— — — : [illegible]	—	— — —	— —	— —	— — —	copie leg	1'40
d	— [illegible]	—	— — —	— —	— —	— — —	copie leg	0'40
e	Text [illegible]	—	— — —	— —	— —	— — —	copie leg	0'30
f	— — [illegible]	—	— — —	— —	C. Gh. Brăiloiu	— —	copie leg	0'75
g	Baladă-cântec Cântecul lui Bujor	caval	Preot Neculai C. Tufă	Negrilești-Vrancea	Vancea & Georgescu	Buc. 24 V 956	copie leg	2'40
h	rep. păstorești: Foaie neagră	— " —	— " —	— " —	— " —	— " —	copie leg	2'46
i	Cântec: Mă urcai în dealul Cerii	fluier	— " —	— " —	— " —	— " —	copie leg	2'4
j	Joc: Hora preotului N. Tufă	"	— " —	— " —	— " —	— " —	copie leg	3'22

Intreprinderea Poligrafică Nr. 5 3673

947 - 37

https://biblioteca-digitala.ro

C

Nr. [illegible]	CUPRINSUL	CÂNTA[illegible]	[illegible]	[illegible]	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	OBSERV.
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
i	〃 〃 : Foaie prin [illegible]	〃	〃	〃	〃	〃	[illegible]
c	〃 〃 : [illegible]	〃	〃	〃	〃	〃	[illegible]
a	〃 〃 : [illegible]	〃	〃	〃	〃	〃	Copie [illegible]
e	〃 Joc: Căpşunica	〃	〃	〃	〃	〃	Copie [illegible]
f	Cântec bătrânesc: Nici grădină nu-i	〃	〃	〃	〃	〃	Copie [illegible]
g	〃 〃 : Telegraf	〃	〃	〃	〃	〃	Copie [illegible]
h	〃 〃 : „Ave Maria oblăjeria”	〃	〃	〃	〃	〃	Copie [illegible]
i	〃 〃 : [illegible] cu [illegible]	〃	〃	〃	〃	〃	Copie [illegible]
j	〃 〃 : Boztorga	〃	〃	〃	〃	〃	Copie [illegible]
k	〃 〃 : Caraanfil	〃	〃	〃	〃	〃	Copie [illegible]
l	Cântec: „Drumule cu roate multe”	〃	〃	〃	〃	〃	Copie [illegible]
897, a	〃 Pe un munte nalt şi verde	tr. 6087	Elena OLARU - 33 ani	Albeşti (Muscel - Piteşti)	Birlea-Al[illegible]	Albeşti, 24.IX.956	vitega [illegible]
b	〃 Colea-n vale, între livezi	tr. 6086	〃	〃	〃	〃	
c	〃 Vezi-te, leano, vezi-te bine	tr. 6084	〃	〃	〃	〃	
d	〃 De-ai şti, vindo, chinul meu	tr. 6083	〃	〃	〃	〃	
e	〃 Treci pe jos, nu te văd	tr. 6081	〃	〃	〃	〃	
	1027 - 38						

CATALOG DE FONOGRAME

Nr.	CUPRINSUL	CÂNTAT DE	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA	DURATA
904 a	[illegible]	voce	[illegible]	[illegible] Bucureşti	[illegible]	[illegible] 1956	0'11"
b	[illegible]	"	"	"	"	"	[illegible]
c	[illegible]	"	Catalina Livia	[illegible]	"	"	3'10"
d	[illegible]	"	"	"	"	"	3'30"
e	[illegible]	"	"	"	"	"	1'40"
f	Mult mă întreabă inima	"	"	"	"	"	3'15"
905 a	Fetele din Beştepe	"	Şerbănescu Ana Natalia	Sarina [illegible] Babadag Constanța	"	13 [illegible] 1956	1'33"
b	Lasă vântu samă bată	"	"	"	"	"	3'04"
c	[illegible] Păharul [illegible]	"	"	"	"	"	[illegible]
d	Baladă: „Cânticul lui [illegible]"	"	"	"	"	"	2'20"
e	Cântec: Doamne să nu mă omori	"	"	"	"	"	1'40"
f	" „De pușcăriaș"	"	"	"	"	"	3'30"
g	" Bravo bravo țintăraș	"	"	"	"	"	1'15"
h	" „Cânticul pescarului"	"	"	"	"	"	1'40"
i	" „Mărunghile"	"	"	"	"	"	'40"
j	" „Hai Aman"	"	"	"	"	"	1'40"
906 a	" „Fane-al mamii"	"	"	"	"	"	3'30"
	1101 — 38						

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Nr.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	OBSERV.
906 b	Cântec „Ciobanaşul"	voce	Natalia Ilincu Şerbănescu	Sorinaşu / Budeşti - Tulcea - Constanţa	Ghenţ Moldoveanu ing. George	Buc. 13 IX 1956	copiat 1'55"
c	„ Steluţa"	"	"	"	"	"	copiat 1'10
d	„ Leleo Colunoaica fa"	"	"	"	"	"	copiat 2'20"
e	„ Spală leleo rufele"	"	"	"	"	24 XI 1956 Buc.	0'45"
f	„ În poarta olarului"	"	"	"	"	"	copiat 2'
g	" Dute dor cu dorurile	"	"	"	"	"	copiat 3'15"
h	" „Avan ochiară-un pui de lore"	"	"	"	"	"	copiat 1'32"
i	" I-auzi Leano teiul vine	"	"	"	"	"	copiat 1'30"
j	" Maică măiculiţa mea	"	"	"	"	"	copiat 1'40"
907 a	" Nimeni nu-i ştiu ca mine	"	"	"	"	"	copiat 2'45"
b	Colindă „Luxe doimeniu doi-şerie	"	"	"	"	"	copiat 1'10"
c	" „Domnului Doamne, domn de-a-lot"	"	"	"	"	"	copiat 1'55"
d	" Duminică dimineaţa	"	"	"	"	"	copiat 1'25"
e	" De-ntreabă se-ntreabă	"	"	"	"	26 XI 1956 Buc.	copiat 3'45"
f	Cântec. Câte flori pe deal iureş	"	"	"	"	"	copiat 2'10"
g	" Câte păsărele-n codru	"	"	"	"	"	copiat 2'10"
h	Balada Logodnicii nefericiţi	"	"	"	"	"	copiat 3'30"
	1118 - 38						

https://biblioteca-digitala.ro

INSTITUTUL DE FOLCLOR 136

CATALOG DE FONOGRAME

Nr.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	OBSERV.
907 i	Cântec „Nimeni nu-i zice cu voie"	voce	Natalia Nucu Șerbănescu	Sorina Jud. Beibugeac Tulcea Constanța	Elis Moldoveanu Ing. Georgescu	26 XI 1956 Buc.	[illegible] 2'15
908 a	„ Du-mă Doamne, du-mă iar"	„	„	„	„	„	copiere 1'25"
b	„ Bădiță drag mi-ai fost	„	„	„	„	„	copiere 2'
c	„ La lădița mea la poartă	„	„	„	„	„	copiere 2'30"
d	„ Borduaș bordei bordu	„	„	„	„	„	copiere 1'[illegible]"
e	„ Colo-n margine de sat	„	„	„	„	„	copiere 1'55"
	1124 - 38						

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	OBSERV.
931 f	Cântec: „Cânticlu ali Lini"	voce	Ah. Nuri şi M. Caramitru	Gramaticova - Grecia	J. Marin / S. Georgescu	Buc. 14.XII.952	Copie ing. 1'00"
g	„ „ Cînd dai caf lai gione"	„	Oca Fati şi And. Caramitru	„ „	„	„	Copie ing. 1'
h	„ „ Cîndrova tu chiare"	„	Ah. Nuri şi J. Parite	„ „	„	„	Copie ing. 1'30"
i	„ „ Unî viară mari-mari"	„	Ah. Nuri şi Oca Fati	„ „	„	„	Copie ing. 1'50"
j	„ „ Tahina-ni ti xcoli"	„	O. Fati şi And. Caramitru	„ „	„	„	Copie ing. 1'10"
k	„ „ Ţini pat mini vinu sau pate"	„	„ „	„ „	„	„	Copie ing. 1'35"
932 a							Copie ing.
932 a	Cântec tătăresc: Hana bre Iana	„	Halide Devlet 19 ani	Osmancea (Reg. Const.-Constanţa)	S. Georgescu / G. Suliţeanu	Buc. 28.II.1952	Copie ing. 1'10"
b	„ „ : Rikilem	„	„	„ „	„	„	Copie ing. 0'50"
c	„ „ : Seudikli caslar beule	„	„	„ „	„	„	Copie ing. 0'55"
d	„ „ de armată: Portugi ölgen chodn	„	„	„ „	„	„	Copie ing. 1'
e	„ „ : Oi bes iasank	„	„	„ „	„	„	Copie ing. 1'35"
f	„ „ de cunştare Kelbek negicen	„	„	„ „	„	„	Copie ing. 1'04"
g	„ „ a lui Osman Pasa	„	„	„ „	„	„	Copie ing. 2'05"
h	„ „ de teslri: Atnade Bulgar	„	„	„ „	„	„	Copie ing. 1'
i	„ „ : Sal at geçtim sanga	„	„	„ „	„	„	Copie ing. 2'05"
j	„ „ : Kadifenden Kisesi	„	„	„ „	„	„	Copie ing. 2'
	1267 - 38						

https://biblioteca-digitala.ro

Nr.	CUPRINSUL	CANTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	OBSERV.
332 1	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	G.	[illegible]	copiat 1'05"
‹	[illegible]	‹	‹	‹	‹	‹	copiat 1'15
							copiat
333 a	‹ ‹ [illegible]	‹	‹	‹	‹	Bucur... 7 I 1957	copiat 1'
b	‹ [illegible]	‹	‹	‹	‹	‹	copiat
c	de recitat: ‹ Ai [illegible]	‹	‹	‹	‹	‹	copiat / descânt 0'55"
d	‹ ‹: Sinaoke iaptarane [illegible]	‹	‹	‹	‹	‹	copiat 1'05"
e	‹ Lejie: Dani etca	‹	‹	‹	‹	‹	copiat
f	‹ ‹: Oliursen ingeKter	‹	‹	‹	‹	‹	copiat 1'15"
g	‹ ‹: Karamfil ektru kolkurda	‹	‹	‹	‹	‹	copiat 1'50"
h	‹ ‹: Aksam olsa iatsam iaren	‹	‹	‹	‹	‹	copiat
i	‹ ‹ Lejie: Tucsee Juniare	‹	‹	‹	‹	‹	copiat 1'55
j	‹ ‹: Aman casap geaman casap	‹	‹	‹	‹	‹	copiat 1'20"
k	‹ ‹: Ai caralgaz, caralgaz	‹	‹	‹	‹	‹	copiat 1'16"
l	‹ ‹: Bacsebrole uci ghiuluu ...	‹	‹	‹	‹	‹	copiat 1'25"
m	‹ ‹: Ak kaftanaii firmasă	‹	‹	‹	‹	‹	copiat
n	‹ ‹: Mani neudil nor neli	‹	‹	‹	‹	‹	
	1283 - 38						

https://biblioteca-digitala.ro

.TALOG DE F… RAME

Nr. crt.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	OBSERV
934 [illegible]	Cântec [illegible] Fuzz Fun	voce	Haliolă Devlet 19 ani	Com. [illegible] Vechi Constanța	N. Rogomeci Şt. 13 Sultani	Bucureşti 8 I 1957	copie luy
b	.. : Küçük dinç seviy	..	.. ..	.. ..	.. ..	.. .. ..	copie luy
c	.. .. : Dalalarim üsti tüne	..	.. .. ..	.. .. ..	.. ..	.. .. ..	copie luy
d	.. .. : Porotmaz benim derdimi…	..	.. ..	.. .. ..	..	.. .. ..	copie luy
e	.. .. : Alizlerden car iaqoh…	..	.. .. ..	.. .. ..	..	.. .. ..	copie luy
f	.. .. : Acsam oldu ben iecomadim	..	.. ..	.. .. ..	.. ..	.. .. ..	copie luy
g	.. .. : Mezarsinda dasa	..	.. ..	.. .. ..	.. ..	.. .. ..	copie luy
h	.. .. : Kozen colec eula olur	..	.. ..	.. .. ..	..	.. .. ..	copie luy
i	.. .. : Karaga kara iaciqmazok	..	.. .. ..	.. .. ..	.. ..	.. .. ..	copie luy
j	.. .. : Cara iştim filgean dan	..	.. ..	.. .. ..	.. ..	.. .. ..	copie luy
935 a	.. .. : Bne örsüzüm em…	..	.. .. ..	.. .. ..	.. ..	.. 10 ..	copie luy
b	.. turcesc: Sabanim ser iactında	..	.. .. ..	.. .. ..	.. ..	.. .. ..	copie luy
c	.. .. : At martinim debreli dzan	..	.. .. ..	.. .. ..	.. ..	.. .. ..	copie luy
d	.. tătăresc: Aşamnar oldu…	..	.. .. ..	.. .. ..	..	.. .. ..	copie luy
e	.. .. : Anne oinim bir deseo…	..	.. .. ..	.. .. ..	..	.. .. ..	copie luy
f	.. turcesc: Zeitim iapaga…	..	.. .. ..	.. .. ..	..	.. .. ..	copie luy
	1299 – 38						

Tipografia Rosie 7200 – 34053

https://biblioteca-digitala.ro

INSTITUTUL DE FOLCLOR

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. fonogr.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	OBSERV.
935 g	Cântec fetesc: [illegible]	voce	Vasile Derlet 18 ani	Comuna [illegible]	G. Solteanu	Iunie 28 1935	copie leg. 1
h	" Curse: [illegible]	"	"	"	"	"	copie leg. 0
i	" fetesc: [illegible]	"	"	"	"	"	copie leg. 2
j	" " de joc: Armatele iuzum	"	"	"	"	"	copie leg. 1
k	" " şire: Mina [illegible]	"	"	"	"	"	copie leg. 0
l	" " de mireasă: [illegible]	"	"	"	"	"	copie leg. 0
m	Cântec fetesc: Aşteaptă-l gel armadu	"	"	"	"	"	copie leg. 0
n	Cântecul [illegible]	"	"	"	"	"	"

1307 – 38

https://biblioteca-digitala.ro

1024a	[illegible]	[illegible]	[illegible]	Ormenea [Constanța]	G. [illegible]	Buc. 25.I.1957	copie buf
[illegible]	[illegible]	-	-	-	-	-	copie buf
[illegible]	[illegible]	-	-	-	-	-	copie buf
[illegible]	[illegible]	-	-	-	-	-	copie buf
[illegible]	[illegible]	-	-	-	-	-	copie buf
[illegible]	[illegible]	-	-	-	-	-	copie buf
[illegible]	[illegible]	-	-	-	-	-	copie buf
[illegible]	[illegible]	-	-	-	-	-	copie buf
[illegible]	[illegible] : Ai vai sarăcusac	-	-	-	-	-	copie buf
[illegible]	- - [illegible] : Sirmelin	-	-	-	-	-	copie buf
1025a	Cîntec : „Cîntec [illegible]"	fluier	Ghiță Ctin (Codin Coman) 64 a	Palanga, Ormenești, Buc.	A. Sachelarie T. Georgescu	Buc. 29.I.57	copie buf
b	Doină	-	-	-	-	-	copie buf
c	Cîntec : „Copilu străin"	-	-	-	-	-	copie buf
d	- : „Ionelule"	-	-	-	-	-	copie buf
e	Joc : „Țigănească"	-	-	-	-	-	copie buf
f	- : „Sîrba"	-	-	-	-	-	copie buf
g	- : „Ungureasca"	-	-	-	-	-	copie buf

1539-38

Flamura Roșie 7290 = 54055 50

https://biblioteca-digitala.ro

INSTITUTUL DE FOLCLOR

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	OBSERV.
1025 h	Joc: „Turca"	fluier	Ghiță Oțiu (Codin Pouca) 64a	Palanga, Urziceni, Buc.	A. Sachelarie, I. Georgescu	Buc. 29.I.57	copiat bg
i	„ : „Jianu"	„	„	„	„	„	copiat bg
j	„ : „Geamparale"	„	„	„	„	„	copiat bg
k	Cîntec: „Leano, Leano, Leano, fiica"	„	„	„	„	„	copiat bg
l	„ : „Hăi, dragă Marine"	„	„	„	„	„	copiat bg
m	Joc: „Hora mare"	„	„	„	„	„	copiat bg
1026	Despre activitatea asociației „Cireșul"	convorbire	Burac Dumitru		C. Costea, A. Gîrtelescu, Mănuilă, P. Ciocan	Buc. 31.I.957	
1027	— „ —	— „ —	— „ —		— „ —	— „ —	
1028 a	Joc: „Ursărie"	fluier și drâmba	Stelian St. Dosan 43a	Frăsinet, Olteni, Buc.	A. Sachelarie, I. Georgescu	Buc. 4.II.57	copiat bg
b	„ : „Țigăneasca"	„	„	„	„	„	copiat bg
c	„ : „Struga"	„	„	„	„	„	copiat bg
d	„ : „Cîrligu" („Mărgăritu")	fluier	„	„	„	„	copiat bg
e	„ : „Bobocica"	„	„	„	„	„	copiat bg
f	„ : „Hora săriță"	„	„	„	„	„	copiat bg
g	„ : „Mițu Leanca"	„	„	„	„	„	copiat bg
h	Cântec turcesc: „Degirmengi"	voce	Halide Devlet 19 ani	Ormania [Medgidia? reg. Constanța]	A. Sachelarie, A. Pivlikanu	Buc. 5.II.957	copiat bg
i	„Tătărească de joc: Oglan iaik"	„	„	„	„	„	copiat bg
	1556-38						

https://biblioteca-digitala.ro

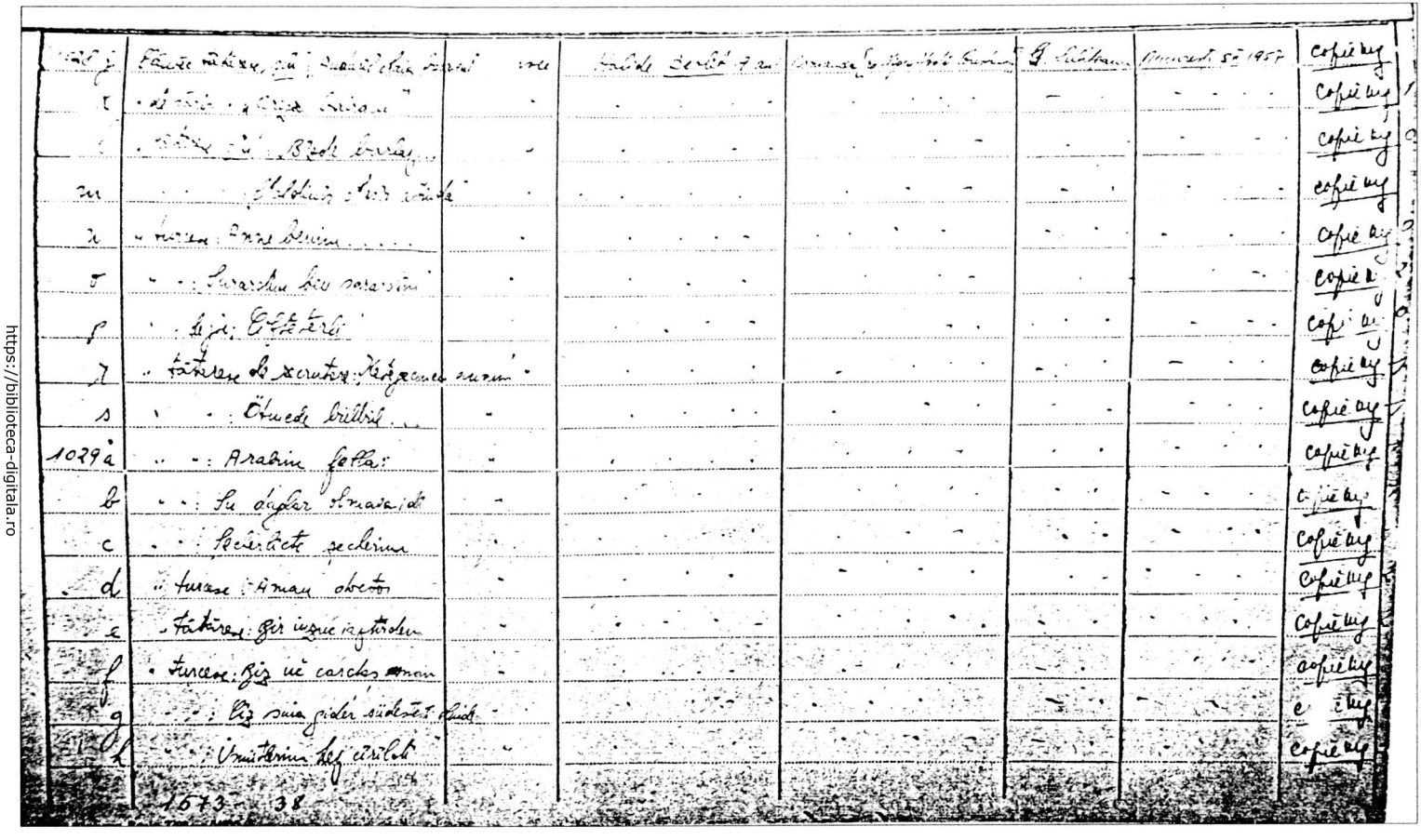

https://biblioteca-digitala.ro

I[illegible]TITUTUL DE FOLCL[illegible]

CATALOG DE FONOGRAME

Nr.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGATOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	OBSERV.	
[illegible]	Cântece: [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	Juncu 8 [illegible]	copie [illegible]	1'[illegible]
[illegible]	" : Hora cea bătrînă	"	"	"	"	"	copie [illegible]	1'35
[illegible]	" : [illegible]	"	"	"	"	"	copie [illegible]	
l	" : Bocerin	"	"	"	"	"	copie [illegible]	1'20
m	" : [illegible]	"	"	"	"	"	copie [illegible]	1'18
n	" : [illegible]	"	"	"	"	"	copie [illegible]	1'[illegible]
o	" [illegible], Anadan [illegible]	"	"	"	"	"		
1538 a	Cântec: Cine-a-ndătinit horile	voce	Enoveta Pavel 34 a	Girișul Negru, Salonta, Oradea	T. Alexandru, R. Zachelaru, P. Ciocoș	4 12.V.1951	copie [illegible]	1'55
b	" "	"	"	"	"	"	copie [illegible]	1'55"
c	" De cîndu-s tătăsa-n fost	"	"	"	"	"	copie [illegible]	2'05"
d	Bocet: La frate „vaiet"	"	"	"	"	"	copie [illegible]	4'12"

1534 – 38

Întreprinderea Poligrafică nr. [illegible] 3473

CATALOG MGT.

725 K – 1127 h.

https://biblioteca-digitala.ro

INSTITUTUL DE FOLCLOR

CATALOG DE ~~FONOGRAME~~ Magnetofon

Sign.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINEA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	
804 u	Potpuriu de cântece naționale	armonica de gură și lingură	Ioanid Gheorghe	Constanța	M. Bono	Câmpina Ploești 25 VI 956	1'40"
v	Joc: „Vals"		" "	"	"	" "	50"
z	Cântec grecesc „Samiotisa"	" "	" "	"	"	" "	1'30"
x	Cântec grecesc „Kelariste"	armonică	" "	"	"	" "	55"
y	Imnul grecesc	"	" "	"	"	" "	1'07"
805	Spectacol de satiră	cor, acordeon și recitări	Brigada artistică a Uzinei Poiana Câmpina	Poiana - Câmpina Ploești	Colectiv	Poiana - Câmpina 21. VI. 956	
806	și humor „Te-am zărit pe portativ"						
807 a	Cântec de luptă: „Când libertatea ți-e răpită"	Voce	Ionescu Ctin 62 a	Câmpina - Ploești	A. Sachelarie	Câmpina Ploești 26. VI. 956	50"
b.	" " „În pădurea neagră deasă"	"	" "	" "	"	"	32"
c	" " „Sub steagul roșu"	"	" "	" "	"	"	33"
d	" " „1 Mai"	"	" "	" "	"	"	1'04"
e	" " „Sus fraților, sus tovarăși"	"	" "	" "	"	"	57"
f	" " „Înainte"	"	" "	" "	"	"	22"
g	" " „Imnul francez"	"	" "	" "	"	"	75"
h	" " „Dacă goarna sună alarma"	"	" "	" "	"	"	50"
i	" " „Marsilieza"	"	" "	" "	"	"	58"
j.	" " „Avanti popolo"	"	" "	" "	"	"	1'02"

442 - 3

Întreprinderea Poligrafică nr. 1 3653

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Nr.	CUPRINSUL	CÂNTAT DE	INFORMATOR	ORIGINEA	CULEGATOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	OBSERVAȚII
872	a [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	b [illegible]	"	"	"	—	—	[illegible]
	c [illegible]	"	"	"	"	"	[illegible]
	d [illegible]	"	"	"	"	"	[illegible]
	e [illegible]	"	"	"	"	"	[illegible]
	f [illegible]	"	"	"	"	"	[illegible]
	g [illegible]	"	"	"	"	"	[illegible]
	h [illegible]	"	"	"	"	"	[illegible]
	i [illegible]	"	"	"	"	"	[illegible]
	j [illegible]	"	"	"	"	"	[illegible]
872	a [illegible]	"	"	"	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	b [illegible]	"	"	"	"	"	[illegible]
	c [illegible]	"	"	"	"	"	[illegible]
	d [illegible]	"	"	"	"	"	[illegible]
	e [illegible]	"	"	"	"	"	[illegible]
	f [illegible]	"	"	"	"	"	[illegible]
	g [illegible]	"	"	"	"	"	[illegible]

Întreprinderea Poligrafică Nr. 6 3673

888 - 37

CATALOG DE FONOGRAME

Nr.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA CULEGERII	OBSERVAȚII
522	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
523	a [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	b [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	c [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	d [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	e [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	f [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	g [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	h [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	i [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	j [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	k [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
874	a [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	b [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	c [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	d [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

Întreprinderea Poligrafică nr. 3 3053
995 - 37

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Nr.		CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGATOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	
874	a	Cântec turcesc de dragoste: „Așik[illegible] [illegible]”	[illegible]	Kurumbet [illegible]	[illegible] - [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	b	" " " : „[illegible] [illegible] [illegible]”	"	" " " "	" "	" "	" " " "	[illegible]
	c	" " dragoste: „[illegible] [illegible] [illegible]...”	"	" " " "	" "	" "	" " " "	[illegible]
	d	" " " : „[illegible] [illegible]”	"	" " " "	" "	" "	" " " "	[illegible]
	e	" " joc: „[illegible]”	"	" " " "	" "	" "	" " " "	[illegible]
	f	" " dragoste: „[illegible] [illegible]”	"	" " " "	" "	" "	" " " "	[illegible]
875	a	" " " : „[illegible] [illegible] [illegible]...”	"	" " " "	" "	" "	" " " "	[illegible]
	b	" " " : „[illegible] [illegible] [illegible]”	"	" " " "	" "	" "	" " " "	[illegible]
	c	" " " : „Telgirafu [illegible]”	"	" " " "	" "	" "	" " " "	[illegible]
	d	" " " : „Bülbül [illegible] [illegible]...”	"	" " " "	" "	" "	" " " "	[illegible]
–	e	Cântec turcesc de bagdan: „[illegible] [illegible]...”	"	" " " "	" "	" "	Cofu [illegible]	Secunde [illegible]
	f	" " joc: „[illegible] [illegible]”	"	" " " "	" "	" "	" " " "	[illegible]
	g	" " " : „[illegible] [illegible] [illegible]”	"	" " " "	" "	" "	" " " "	[illegible]
	h	" " " : „[illegible] aman”	"	" " " "	" "	" "	" " " "	[illegible]
	i	" " " : „[illegible] [illegible] [illegible]”	"	" " " "	" "	" "	" " " "	[illegible]
	j	" " " : „Oplan oplan”	"	" " " "	" "	" "	" " " "	[illegible]
	k	" " " : „[illegible] bostangi, [illegible]”	"	" " " "	" "	" "	" " " "	[illegible]

922 - 37

Intreprinderea Poligrafică Nr. 3 3633

CATALOG DE FONOGRAME

Nr.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	[illegible]	
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
„	„ „ : Arife	„	„ „ „ „	„ „	„ „	„ „ „ „	Copie leg	[illegible]
876 a	„ „ : Sevgilim sana	„	„ „ „ „	„ „	„ „	„ „ „ „	[illegible]	[illegible]
b	„ „ : Esmerim gözelim	„	„ „ „ „	„ „	„ „	„ „ „ „	[illegible]	[illegible]
c	„ „ : Ördec ona seldagec	„	„ „ „ „	„ „	„ „	„ „ „ „	[illegible]	[illegible]
d	„ „ dragoste: Kendirenden Kiste	„	„ „ „ „	„ „	„ „	„ „ „ „	[illegible]	[illegible]
e	„ „ : Aman doctor	„	„ „ „ „	„ „	„ „	„ „ „ „	[illegible]	[illegible]
f	„ „ : Sevgilimde daadan...	„	„ „ „ „	„ „	„ „	„ „ „ „	Copie leg	[illegible]
g	Cântec de fete (tineret): Demir ölumu...	„	„ „ „ „	„ „	„ „	„ „ „ „	Copie leg	[illegible]
h	Cântec tineresc de dragoste: Bo kar gelol	„	„ „ „ „	„ „	„ „	„ „ „ „	Copie leg	[illegible]
i	„ „ joc: Alim	„	„ „ „ „	„ „	„ „	„ „ „ „	Copie leg	[illegible]
j	„ „ dragoste: Nenniler söily	„	„ „ „ „	„ „	„ „	„ „ „ „	Copie leg	[illegible]
k	„ „ joc: Capiim önünden...	„	„ „ „ „	„ „	„ „	„ „ „ „	Copie leg	[illegible]
l	tătăresc de dragoste: Tau ü Poliz...	„	„ „ „ „	„ „	„ „	„ „ „ „	Copie leg	[illegible]
877 a	„ „ joc: Taüm aka...	„	„ „ „ „	„ „	„ „	„ „ „ „	Copie leg	[illegible]
b	„ „ : Al coian janai	„	„ „ „ „	„ „	„ „	„ „ „ „	Copie leg	[illegible]
c	„ „ : Salasim	„	„ „ „ „	„ „	„ „	„ „ „ „	Copie leg	[illegible]

939 - 37

Intreprinderea Poligrafică Nr. 2 3673

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Nr.		CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGATOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	OBSERV.	
877	a	[illegible]	[illegible]	[illegible]	Constanța - Constanța	[illegible]	[illegible] 1956	Copie luj	[illegible]
	e	″ ″ : [illegible]	″	″	″	″	″	Copie luj	[illegible]
	f	″ ″ dragoste: [illegible]	″	″	″	″	″	Copie luj	[illegible]
	g	″ ″ ″ zerutare: Ai [illegible]	″	″	″	″	″	Copie luj	[illegible]
	h	″ ″ ″ dragoste: Tomalesin	″	″	″	″	″	Copie luj	[illegible]
	i	″ ″ ″ ″ : Ai corilgas	″	″	″	″	″	Copie luj	[illegible]
	j	Rit. nunta tătare: „Când vine [illegible] mireasa”	″	″	″	″	″	Copie luj	[illegible]
	K	Cântec tătare de dragoste: Aisnairam	″	″	″	″	″	Copie luj	[illegible]
878	a	″ ″ ″ : Alten oi'rau	″	″	″	″	″	Copie luj	[illegible]
	b	″ ″ joc: Kazza s'Ksam	″	″	″	″	″	Copie luj	[illegible]
	c	″ ″ ″ : Devize delanin	″	″	″	″	″	Copie luj	[illegible]
	d	″ tarare de joc: Ferogenin etecley	″	″	″	″	″	Copie luj	[illegible]
	e	Text cântec turare: Soi'latine ben	″	″	″	″	″	Copie luj	[illegible]
	f	″ ″ tătărere: Kazza s'rsam	″	″	″	C. Gh. Brichici	″	Copie luj	[illegible]
	g	Baladă-cântec: Cântecul lui Brujor	caval	Preot Neculai C. Tița	Negrilești Vrancea	Vancea G. Georgescu	Buc. 24 V 956	Copie luj	2'46
	h	nap. păstoresc: Foaie neagră	″	″	″	″	″	Copie luj	2'46
	i	Cântec: Nu urca în dealul Cur[illegible]	fluier	″	″	″	″	Copie luj	2'4.
	j	Joc: Hora preotului N. Tiță	″	″				Copie luj	3

Întreprinderea Poligrafică Nr. 2 3633

947 - 37

https://biblioteca-digitala.ro

C

Nr.	CUPRINSUL	CÂNTAT DE			CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA	OBSERV.
[illegible]	[illegible]	[illegible]	Halide Demet 9 ani	Comuna [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]						[illegible]
[illegible]	[illegible]						[illegible]
[illegible]	[illegible]						[illegible]
e	[illegible]						[illegible]
f	Cântec bătrânesc: [illegible]						[illegible]
g	[illegible]						[illegible]
h	[illegible]						[illegible]
[illegible]	[illegible]						[illegible]
[illegible]	Boz Ţorga						[illegible]
k	Caranfil						[illegible]
l	Cântec: Trenule cu roate multe						[illegible]
807 a	Pe cea munte nalt și verde	tr. 6087	Elena OLARU – 33 ani	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
b	[illegible]	tr. 6086					
c	[illegible]	tr. 6084					
d	[illegible]	tr. 6083					
e	[illegible]	tr. 6081					

1027 – 38

CATALOG DE FONOGRAME

Nr.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA	
904 a	Doină: Mult mi-e jale ...	voce	Teodora Rusu Dănu	Gălbinași-Brănești București	Elie Moldoveanu Ing. Georgescu	27 V 1956	[illegible] 0 55
b	Cântec: Când îmi vine mândru-n gând	"	"	"	"	"	[illegible]
c	" Mă mir pădure di tine	"	Cătălina Livia	Ungău – Mare Rom. Mediaș Reg. Stalin	"	"	[illegible] 3 10
d	" Firuță nonă Firuță	"	"	"	"	"	[illegible] 3 30
e	" Măi bădiță badiule	"	"	"	"	"	[illegible] 1 40
f	" Mult mă-ntreabă inima	"	"	"	"	"	[illegible] 3 15
905 a	" Fetele din Bertepe	"	Șerbănescu Ioan Natalia Ivan	Sorina Suf Beibugeac Tulcea	Constanța "	13 V 1956	[illegible] 1 33
b	" Lasă vîntu sâmă bată	"	"	"	"	"	[illegible] 3 04
c	Ritmuntă: Păhărul cu rânurele	"	"	"	"		[illegible]
d	Baladă: „Cântecul lu' Milea"	"	"	"	"		[illegible]
e	Cântec: Doamne să nu mă omori	"	"	"	"	"	[illegible]
f	" „De pușcăriaș"	"	"	"	"		[illegible]
g	" Bravo bravo țintaraș	"			"		[illegible]
h	" „Cântecul pescarului"	"	"	"	"		[illegible]
i	" „Mărunghile"	"	"	"	"		[illegible]
j	" „Hai Aman"	"	"	"	"		[illegible]
906 a	" „Fane-al mamei"	"	"	"	"	"	[illegible] 30

1101 – 38

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. crt.	CUPRINSUL	CÎNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	OBSERV.
906 b	Cîntec „Ciobănaşul"	voce	Natalia Uncu Cîrbănşu	Sarinasuf - Babadag, Tulcea - Constanţa	Elis. Moldoveanu, Ing. Georgescu Buc.	13 IX 1956	copiat 1'55"
c	„ „Botelauta"	"	"	"	"	"	copiat 1'40
d	" „Leleo Colhăroaie far"	"	"	"	"	"	copiat 2'20"
e	" „Spală lelio rufele"	"	"	"	"	24 XI 1956 Buc.	copiat 0'45"
f	" „În poarta ocolului"	"	"	"	"	"	copiat 2'
g	" „Dute dor cu dorul"	"	"	"	"	"	copiat 3'
h	" „Avan ochiară-un pui de turc"	"	"	"	"	"	copiat 1'32"
i	" „I-auzi Leano trenul vine"	"	"	"	"	"	copiat 1'30"
j	" „Maică măiculiţa mea"	"	"	"	"	"	copiat 1'40"
907 a	" „Nimeni nu-i străin ca mine"	"	"	"	"	"	copiat 2'45"
b	Colindă „Lere doi meri - doi perii"	"	"	"	"	"	copiat 1'10"
c	" „Domnului Doamne, domn de-o-nor"	"	"	"	"	"	copiat 1'00"
d	" „Duminica dimineata"	"	"	"	"	"	copiat 1'25"
e	" „De-ntreabă se-ntreabă"	"	"	"	"	26 XI 1956 Buc.	copiat 3'45"
f	Cîntec „Cîte flori pe dealul ..."	"	"	"	"	"	copiat 2'10"
g	" „Cîte păsărele-n codru"	"	"	"	"	"	copiat 2'10"
h	Balada Logodnicii nefericite	"	"	"	"	"	copiat 3'50"

1118 - 38

Flemura Roşie 7209 — 54055

CATALOG DE FONOGRAME

Nr.		CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	DURATA
907	i	Cântec „Nu mă, nu-i ține-o doină"	voce	Natalia Nucu Șerbănescu	Sârma Jud. Berbugeac Iulia Constanța	Elis. Moldoveanu Arg. Georgescu	26 X 1956 Buc.	2'
908	a	„ „Doamne, doamne, dorul meu"	"	"	"	"	" copiat	1'15"
	b	„ Bădița drag mi-ai fost	"	"	"	"	" copiat	2'
	c	„ „La bădița-al meu la poartă	"	"	"	"	" copiat	2'30"
	d	„ Bordeiaș bordei bordei	"	"	"	"	" copiat	1'
	e	„ Colo-n margine de sat	"	"	"	"	" copiat	1'55"

1124 - 38

https://biblioteca-digitala.ro

	TEXTUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	OBSERV.
931 f	Cântec: „Cânticlu ali Lini"	voce	Ach. Nuşi şi M. Caramitru	Gramaticova - Grecia	I. Marin, I. Georgescu	Buc. 14-XII-951	Copiat 1'
g	„ „ Când dai cap la gione"	„	Oca Fati şi And. Caramitru	„ „	„	„	Copiat 1'
h	„ „ Cundrova tu chiare"	„	Ach. Nuşi şi J. Pantu	„ „	„	„	Copiat 1'30
i	„ „ Unui viară mari-mari"	„	Ach. Nuşi şi Oca Fati	„ „	„	„	Copiat 1'50
j	„ „ Tahina-ni ti scoli"	„	O. Fati şi And. Caramitru	„ „	„	„	Copiat 1'10
k	„ „ Ţini pat mini vinu pate"	„	„ „	„ „	„	„	Copiat 1'35
~~932 a~~							Copiat
932 a	Cântec bătrânesc: Ilana [illegible]		Halioş Dedet 19 ani	Comuneca, jud. Constanţa	I. Georgescu, G. [illegible]	Buc. 2-[illegible]	Copiat
b	„ „ Rărlem	„	„ „	„ „	„ „	„ „	Copiat
c	„ „ Seirdeli [illegible] [illegible]...		„ „	„ „	„ „	„ „	Copiat
d	„ „ Le [illegible] [illegible]	„	„ „	„ „	„ „	„ „	Copiat
e	„ „ [illegible]	„	„ „	„ „	„ „	„ „	Copiat 35
f	„ „ Le [illegible] [illegible]	„	„ „	„ „	„ „	„ „	Copiat 1'05
g	„ „ a lui Osman Paşa	„	„ „	„ „	„ „	„ „	Copiat 2'05
h	„ „ Le [illegible] Amade [illegible]		„ „	„ „	„ „	„ „	Copiat
i	„ „ Sal at gecrun [illegible]	„	„ „	„ „	„ „	„ „	Copiat
j	„ „ [illegible] kizesi	„	„ „	„ „	„ „	„ „	Copiat
	1267 - 38						

Flamura Roşie 7209 — 54055

... DE FONOGRAME

Nr. crt.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	OBSERV.
8321	[illegible]	voce	[illegible]	[illegible]	G.	Bucureşti [illegible]	Copiat [illegible]
.	[illegible]	"	"	"	"	"	Copiat [illegible]
.	[illegible]	"	"	"	"	Bucureşti 21 [illegible] 1957	Copiat [illegible]
.	[illegible]	"	"	"	"	"	Copiat [illegible]
.	de recopiat. " : Ai anadar anadar	"	"	"	"	"	Copiat [illegible]
a	" : Lenada ia[illegible]	"	"	"	"	"	Copiat [illegible]
c	" De joc: Dami [illegible]	"	"	"	"	"	Copiat [illegible]
f	" : [illegible]	"	"	"	"	"	Copiat [illegible]
g	" : Karamfil [illegible]	"	"	"	"	"	Copiat [illegible]
h	" : Akam olsa [illegible]	"	"	"	"	"	Copiat [illegible]
i	" De joc: Tucsee [illegible]	"	"	"	"	"	Copiat [illegible]
j	" : Aman casap [illegible]	"	"	"	"	"	Copiat [illegible]
k	" : Ai caralgaz, caralgaz	"	"	"	"	"	Copiat [illegible]
l	" : [illegible]	"	"	"	"	"	Copiat [illegible]
m	" : Ak kafkuan [illegible]	"	"	"	"	"	Copiat [illegible]
n	" : [illegible]	"	"	"	"	"	Copiat [illegible]
	1283 - 38						

.TALOG DE F[illegible]RAME

Nr. crt.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	OBSERV.
934 a	Cântec românesc de nuntă vai Tina Tina	voce	Halalé Dervlif [illegible]	Comuna [illegible] Vrok Constanţa	[illegible] / [illegible] Sultana	[illegible] 1937	Copie luată
b	.. : Kustil ... sevij	..	..	..	..	..	Copie luată
c	.. : Acalarım ... Tena...	..	..	..	..	..	Copie luată
d	.. : Fistane benim derdim...	..	..	..	..	..	Copie luată
e	.. : Alizelerden car ayok...	..	..	..	..	..	Copie luată
f	.. : Acsam hdu ben icmedim...	..	..	..	..	..	Copie luată
g	.. : Nezaramân dasă	..	..	..	..	..	Copie luată
h	.. : Kozu colec culă dur	..	..	..	..	..	Copie luată
i	.. : Karaga kara iacăsmazok.	..	..	..	..	..	Copie luată
j	.. : Cara istim [illegible]	..	..	..	..	..	Copie luată
935 a	.. : Ben desüzüm em...	..	..	..	..	.. 10	Copie luată
b	turcesc: Sabanım ser iactında.	..	..	..	..	..	Copie luată
c	.. : At martinin debrelisan	..	..	..	..	..	Copie luată
d	tătăresc: Aşamnar oldu...	..	..	..	..	..	Copie luată
e	.. : Anne sinim bir derdes...	..	..	..	..	..	Copie luată
f	turcesc: Zeitun iapraga...	..	..	..	..	..	Copie luată
	1299 - 38						

Flamura Roşie 7300 — 1405

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Nr.	CUPRINSUL	CANTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGATOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	OBSERV.
935 a	[illegible]: [illegible]	[illegible]	[illegible] 19 ani	Comuna [illegible]	G. Sultean	[illegible]	[illegible]
b	[illegible]	-	- - - -	- - -	- -	- - -	[illegible]
c	[illegible]	-	- - - -	- - -	- -	- - -	[illegible]
d	[illegible]	-	- - -	- - -			[illegible]
e	[illegible]		- - - -	- - -	- - -	- -	[illegible]
f	- - - [illegible]: [illegible]	-	- - -	- - -	- -	- - -	[illegible]
g	[illegible]	-	- - - -	- - - -	- -	- - -	[illegible]
h	[illegible]	-	- - -	- -	-	- -	

1307 - 38

Tipografia [illegible] 7260 - 54835

https://biblioteca-digitala.ro

[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	OBSERV.
1024a	Pânze întâi: „Fetei ... în mare"	voce	Halîl ... 19 ani	Osmancea [Constanța] (Vapor Vostă)	G. Suliteanu	Buc. 25.I.1957	copie mg
b	„ [illegible] de ... 13 ...	„	„ „	„ „	„ „	„ „	copie mg
c	„ „ : [illegible]	„	„ „	„ „	„ „	„ „	copie mg
d	„ [illegible]: [illegible]	„	„ „	„ „	„ „	„ „	copie mg
e	„ [illegible]: [illegible] ...	„	„ „	„ „	„ „	„ „	copie mg
f	Hass . de [illegible] ...	„	„ „	„ „	„ „	„ „	copie mg
g	Pânze ...: [illegible] ...	„	„ „	„ „	„ „	„ „	copie mg
h	„ „ : [illegible]	„	„ „	„ „	„ „	„ „	copie mg
i	„ [illegible]: Ai vai sarămusae	„	„ „	„ „	„ „	„ „	copie mg
j	„ „ de joc: [illegible]	„	„ „	„ „	„ „	„ „	copie mg
1025a	Cîntec: „Cîntec ..."	fluier	Ghiță Ștîn (Codin Corea) 64 a	Palanga, Ormești, Buc.	A. Sachelarie, T. Georgescu	Buc. 29.I.57	copie mg 1
b	Doina	„	„	„	„	„	copie mg 2
c	Cîntec: „Copilu străin"	„	„	„	„	„	copie mg
d	„ : „Ionelule"	„	„	„	„	„	copie mg 1
e	Joc : „Țigăneasca"	„	„	„	„	„	copie mg 2
f	„ : „Sîrbă"	„	„	„	„	„	copie mg 2
g	„ : „Ungureasca"	„	„	„	„	„	copie mg 1
	1539-38						

Flamura Roșie 7200 — 54055

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. crt.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA INREG.	OBSERV.
1025 [illegible]	Joc „[illegible]"	fluier	Ghiţă Ctin (Codin Coman) 64 a	Palanga, Ursuaţi; Buc.	A. Sachelarie I. Georgescu	Buc. 29.V.57	copie leg.
[illegible]	„ „[illegible]"	„	„	„	„	„	copie leg.
[illegible]	„ „Geamparale"	„	„	„	„	„	copie leg.
k	Cântec: „Leano, Leano, Leanoziar"	„	„	„	„	„	copie leg.
l	„ : „Haidiaţa haine"	„	„	„	„	„	copie leg.
m	Joc: „Hora mare"	„	„	„	„	„	copie leg.
1026	Despre activitatea asociaţiei „[illegible]"	convorbire	Burac Dumitru		[illegible]	[illegible]	
10[illegible]	„	„	„			„	
1028 a	Joc: „Ursăroaia"	fluier cu dreptura	Stelian St. Bărcan 45 a	Frasinet, Olteni; Buc.	A. Sachelarie I. Georgescu	Buc. 4.II.57	copie leg.
b	„ : „Ţifăneasca"	„	„	„	„	„	copie leg.
c	„ : „Stânga"	„	„	„	„	„	copie leg.
d	„ : „Cârligu" la „Ungurească"	fluier	„	„	„	„	copie leg.
e	„ : „Bobocica"	„	„	„	„	„	copie leg.
f	„ : „Hora sârită"	„	„	„	„	„	copie leg.
g	„ : „Mitu leaca"	„	„	„	„	„	copie leg.
h	Cântec turcesc: Segirmenye	voce	Halide Devlet [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	copie leg.
i	„ tătărăsc de joc: Oglan [illegible]	„	„	„	„	„	copie leg.

1556 - 38

Flamura Roşie 7200 — 54055

https://biblioteca-digitala.ro

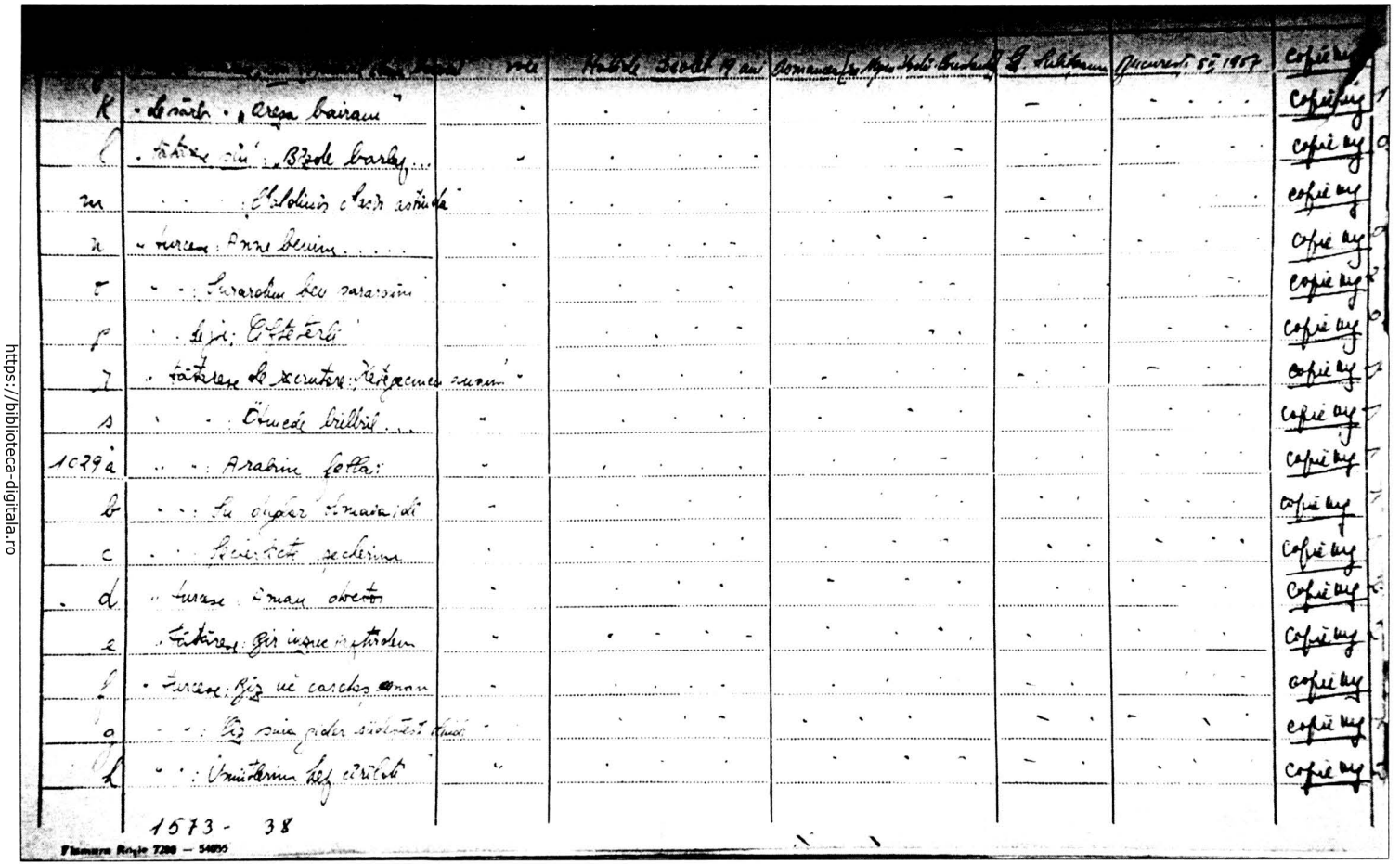

https://biblioteca-digitala.ro

[illegible]	[illegible]	[illegible]	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	OBSERV.	
1029	Cântec mare: [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	cofie ley	[illegible]
[illegible]	. . Hania cea [illegible]	. .	. .	. .	. .	. .	cofie ley	[illegible]
[illegible]	. . [illegible] yan yan	. .	. .	. .	. .	. .	cofie ley	
[illegible]	. . Lomerin	. .	. .	. .	. .	. .	cofie ley	[illegible]
m	. . Tinetan cetun . .	. .	. .	. .	. .	. .	cofie ley	[illegible]
n	. . Doina, Acoreur . .	. .	. .	. .	. .	. .	cofie ley	[illegible]
o	. . [illegible], Anadan resuz calgenan	. .	. .	. .	. .	. .		
1036 a	Cântec: Cine-a-ndălunit [korifel]	voce	Saveta Pavel 34 a	Giriṣul Negru, Salonta, Oradea	T. Alexandru, R. Radulescu, P. Ciocan	4.12.V.1917	cofie ley	1'57
b	„ „	„	„	„	„	„	cofie ley	1'55"
c	„ Necindu-s tatăsa-u fost	„	„	„	„	„	cofie ley	2'05"
d	Bocet: La frate „vaiet"	„	„	„	„	„	cofie ley	4'12"

1587 - 38

Mgt V.

1125 S — 1451 Z

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE FONOGRAME

Nr. cil.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	OBSERV.
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]			[illegible]
[illegible]	[illegible]		[illegible]				[illegible]
5° e	[illegible]	[illegible]	[illegible]		[illegible]		[illegible]
f	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
1226 a	"Doina" din Bratei, Învârtita şi Haţegana	clarinet orch.	Adolf Goti (clar.) cu orch. Pop. M.A.I. dir. V. Predescu	Brateiu (Mediaş - Stalin)	Radio 4921		3'27"
b	"Doina", Învârtita şi Haţegana	-"-	-"-	-"-	Radio 4920		4'30"
1237 a	Ritual de ploaie (Ştiţireaş) Gaunie	voce	Kişoaie Emin 9 ani, Lagide Kimfan, Zeki Toruzgă ş.a. Zeki Bariş 8 ani	Dereş, Babadag, Mediaş - Ciocârlia de Jos - Constanţa	L. Suliţeanu	Ciocârlia de Jos IX 1957	material a fost înregistrat în timp ce aproape toţi informatorii au vorbit şi bătut în tobe. Valoare numai documentară
b	(Colindă) Cântec de postul Ramazanului (rit.) "Sălămai"	"	Ksaamulet Gefer 11 ani, Boraluy Ferit 10 ", Kaimut Senet 10 ", Arslan Turan 10 "	" " "	"	" "	
c	Joc ritual de copii "Kăia Sas" (antifonic)	"	Şrimu Sagide 9 ani, Dimez Emin 9 ani, Naziga Julide 8, şi Naziga Sefer 9 ani	" " "	"	" " "	doi copii au cântat în camera de lucru a şcolii în faţa a doi-trei copii şi ei au înregistrat
d	Negai beit	"	Nekkan Emine 65 ani	" " "	"	" " "	... staţiune de ...

Poligrafica Nr. 1 3653
962 - 2

CATALOG DE FONOGRAME

Nr.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGATOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	OBSERV.
1228 a	Ţin.: Ġatriš gatlan bir...	voce	Kuzium Arslan 61 ani	Cicarlia de Jos [Medgidie - Constanţa]	L. Sălăjan	Cicarlia de Jos 14 X 1954	Cred că după Simon Şcu. Valoare nu mai documentară nu se pot redesfigura în afară
b	„ : Elimizga bir olun ğanara	„		„ „ „	„ „	„ „ „	
c	Cântec de război: Ungaria caravel	„	Muslime Emin 30 ani	„ „ „			
d	„ „ : Arcatele aziz(?)						
	demir yolda	„	Mustafa Emin 27 „	„ „ „	„ „	„ „ „	„ „
e	Destan: Arzo Kamber cântul I şi						
	Sey čosmai	„	Abdurahim Seaubolat 55 ani	„ „ „	„ „	„ „ „ „	„
f	cântul II: „Despărţirea”	„	„ „	„ „ „	„ „	„	„ „
g	Cântec rit. fol. de Rouazau						
	„Elveda!”	„	Namut Ekerem 41 ani	„ „ „	„ „	„ „	„ „
h	Cântec rit. fete de nuntă: Delli				„ „		
	gorag (C. coroşului)	„	Nazlie Kazim 45 „	Medgidia „ „ „	„ „	„ 15 X	„ „
i	Cântec rit. fete de nuntă:						
	„Delli gorag” (C. coroşului)	„	Sedvea Asan 56 „	„ „ „	„ „ „	„ „ „	„ „
j	C. rit. fete de nuntă:						
	Cântecul I de sculare al mirelui	„	„ „ „	„ „ „	„ „	„ „	„ „

1004 – 5
Întreprinderea Poligrafică Nr. 8 3453

CATALOG DE ~~FONOGRAME~~ MAGNETOFON

viteza: 19 cm/sec.

Nr. inf.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ŞI DATA ÎNREG.	~~Observ.~~ Durata
1348 a	Romanţă: „Ca-n zi de primăvară [illegible]"	voce	Gheorghe Iron	Chilia Veche-Tulcea, reg. Constanţa (Reg. Dobrogea)	Alecsandrescu Tiberiu	Buc. 27.I.1958	1'45"
b	Cântec: „[illegible] (Hora [illegible])"	"	"	"	"	"	1'45"
c	" : „[illegible]"	"	"	"	"	"	2'10"
d	" : „Bine-l dau"	"	"	"	"	"	1'45"
e	" : „Unde-ai fost cucul cântând"	"	"	"	"	"	2'35"
f	" : „Lungu, lunguleţ"	"	"	"	"	"	2'35"
g	Romanţă: „[illegible] roşii"	"	"	"	"	"	3'25"
h	" : „Pe lângă plopii fără soţ"	"	"	"	"	"	1'35"
i	" : „O, mamă, dulce mamă"	"	"	"	"	"	3'
j	" : „Vezi, rândunelele se duc"	"	"	"	"	"	2'15"
k	" : „[illegible]"	"	"	"	"	"	2'20"
l	" : „La umbra nucului"	"	"	"	"	"	2'05"
m	" : „Cârciumare"	"	"	"	"	"	4'10"
n	" : „Ochişorii mei"	"	"	"	"	"	1'50"
1349 a	" : „Doina, doina, cântec dulce"	"	"	"	"	"	2'55"
b	" : „Cruce albă de mesteacăn"	"	"	"	"	"	2'20"
c	Cântec: „Am o [illegible]" (3 cm)	"	"	"	"	"	2'[illegible]"

Intreprinderea Poligrafică Nr. 3 3653 1352 – 167

CATALOG DE FONOGRAME [illegible]

viteza: 19 cm/sec.

Nr.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	~~OBSERV.~~ Durata
1349 d	Valsul undunelelor	voce	Gheorghe Jecon 4 a.	Ag. Constanța Chilia Veche-Tulcea	B. Tecleleanu Tehn. [illegible]	Buc. 27.I.1948	2'50"
c	Valsul [illegible]	–	–	[illegible]	–	–	2'03"
f	Romanță: „Toate sunt la vremea lor"	–	–	–	–	–	3'15"
g	Cântec: „Tulpină dragă"	–	–	–	–	Buc. 3.II.1958	2'15"
h	Cântec bisericesc: „Revedere (Salutare locului scump)"	–	–	–	–	–	2'
i	Romanță „Tristă turturică"	–	–	–	–	–	2'05"
j	– „Rodica"	–	–	–	–	–	1'25"
k	– „Mimioara mea"	–	–	–	–	–	1'55"
l	– „Rămâi, o eu plecă-n lume"	–	–	–	–	–	2'
m	– „Hai am un dor singur"	–	–	–	–	–	1'35"
n	– „Eu mă duc, codrul rămâne"	–	–	–	–	–	2'02"
1350 a	– „În micul orășel"	–	–	–	–	–	2'25"
b	– „Am iubit doi ochi al-baștri"	–	–	–	–	–	2'30"
c	– „Trece-un car cu boi pe drum"	–	–	–	–	–	2'15"
d	Cântec „Trandafir de la Moldova"	–	–	–	–	–	1'
e	– „Sabărelul"	–	–	–	–	–	1'30"
f	– „La Tismana-ntr-o grădină"	–	–	–	–	–	1'10"

Întreprinderea Poligrafică Nr. 3653
1369 - 167

https://biblioteca-digitala.ro

CATALOG DE ~~FONOGRAME~~ MAGNETOFON

viteza: 19cm/sec.

Nr. fg.	CUPRINSUL	CÂNTAT DIN	INFORMATOR	ORIGINA	CULEGĂTOR	LOCUL ȘI DATA ÎNREG.	~~OBSERV.~~ Durata
1350 g	Cântec: „Fă-mă, Doamne, cârn'	voce	Gheorghe Frunzea	reg. Constanța Chilia Veche, Tulcea	Alexandrescu teh. P. Ivalovcea	Buc. 2.II.58	1'50"
h	„ de jale: „Sprila Ilinca"	–	–	–	–	–	1'15"
i	„ : „Ionică, Ionică"	–	–	–	–	–	1'45"
j	„ : „Nu grăbi să te mărita"	–	–	–	–	–	1'47"
k	Colindă: „Ceam sub zori"	–	–	–	–	–	1'20"
l	– : „Ieea-n ceste curți"	–	–	–	–	–	1'45"
m	Cânt. de sobotează: „Așioum" (ținerigiu)	–	–	–	–	–	3'10"
n	Cântec de joc: „Hora dobrogeană"	–	–	–	–	–	1'40"
o	Marș: „Cn. tractoriștilor bravului"	–	–	–	–	–	2'10"
1351 a	Romanțe: „Mi-ești dragă"	fluier	Ion Păcuraru 50 a.	Reg. Mureș A.M. reg. Stalin Cornești-Tîrnăveni	Cr. ADĂMUȘ	„ 5.II.58	1'20"
b	„ : „Iubirea mea de seară"	–	–	–	–	–	55"
c	– : „Mirioare rouă de amor"	–	–	–	–	–	1'45"
d	– : „Părăsai amorul"	–	–	–	–	–	1'25"
e	„ : „Te-aștept pe-același drum"	–	–	–	–	–	1'35"
f	„ : „Mi-e dor de ochii tăi adânci"	–	–	–	–	–	1'50"
g	„ : „Nu m-abandona"	–	–	–	–	–	1'35"
h	„ : „Dor de răzbunare"	–	–	–	–	–	1'45"

1386 - 167

viteza: 19cm/sec.

Întreprinderea Poligrafică Nr. 2 3673

https://biblioteca-digitala.ro

ABSTRACTS/RÉSUMÉS

COMMENTARIES ABOUT AN EVOLUTION OF ETHNIC AND DEMOGRAPHIC REALITIES IN A HISTORICAL VIEW

RADU TOADER

Dobruja is a Romanian historical province. Despite its small size, Dobruja was strategically important to Romanians and equally to the another kingdoms near Danube and the Black Sea.

The article deals with the period of 1878–1913, especially the years 1878 (when Romania gained the state independence) and 1913 (after the Second Balcanic War). The dynamics of demography it is related to these years and the historical and political events within this period (1878–1913).

LA CARTE DES PAYSAGES ETHNOGRAPHIQUES DE DOBROUDJA – INSTRUMENT POUR L'IDENTIFICATION DU PATRIMOINE RURAL

ION GHINOIU

Avec 98,6% de la superficie totale des départements de Constanţa et de Tulcea, la Dobroudja rurale possède un immense patrimoine naturel et culturel. L'identification de ce trésor pour la conservation et la valorification est l'un des objectifs du projet CEEX, *La Protection, le développement et l'avancement des produits culturels avec rélévence au niveau européen, pour le développement durable de l'espace rural de la zone de Dobroudja (DOBROCULT).* Parce que la recherche est en cours d'élaboration, le coordonateur du projet présente seulement la méthodologie utilisée pour l'élaboration des cartes des paysages ethnographiques.

Anuar IEF, serie nouă, tom. 18, 2007, Bucureşti, p. 173–177
https://biblioteca-digitala.ro

"AROMANIANS MINORITY" DIVERSION

EMIL ŢÎRCOMNICU

The faith of the Aromanians in Romania is very similar to the one of the German-Saxons left (after 1947) in the Federal Republic of Germany, the Jews who fled from Romania, Poland and other countries to Israel, the Greeks from Anatolia, forced to receive safe haven, in Greece, in 1923, the Bulgarians from Northern Dobruja resettled in 1940, in Bulgaria, the Turks from all the Balkans seeking for refuge in Turkey. Can we imagine these ethno-linguistical communities, with their own characteristics, but included in national majority, speculating the advantages received by ethnic groups, in opposition to the national majority, demanding the status of a different ethnic group? Thinking of the history of these ethnic communities and nations, this kind of ideas is pure fiction, and disqualifies all their supporters. We must treat the same way people supporting these foolish theories about the Aromanians. There are the authorities of the Balkan's states which supported the effort of imposing the theories of the pretended existence of the Aromanian ethnic group, apart from the Romanian nation.

CHANGE AND CONTINUITY IN FUNERARY PRACTICE

IONUŢ SEMUC

The large amount of funerary rites and rituals are motivated by the human incapacity of explaining and understanding the "*Great Passage*", the Death. Today, the funerary practices are intended, as they were in ancient times, the post existence, the adjustment of the deceased with the after life, but also the protection of the living against the malefic acts of the departed ones. The folk culture preserves old customs within the funerary rituals, some of them have a possible Indo-European origin. Some of them are: the "*window of the soul*" rite, breaking the pot rite, also the funerary banquet rite.

THE DOBRUJAN ISSUE IN THE LITERATURE – POLITICAL, HISTORICAL AND ETHNICAL APPROACH

ARMAND GUŢĂ

This article tries to underline and find explanation for some aspects of the characteristic features of the *Dobrujan Question* who had had a negative influence on

https://biblioteca-digitala.ro

the Romanian-Bulgarian political relationships during the inter-war period. The Bulgarian inter-war and after-war literature had been powerfully influenced by nationalistic politic climate and popular stereotypes. Several short stories and pocket booklet published between 1929 and 1986 offer us fictional or realistic images, about facts and people from the South Dobruja. These novels depict scenes by real and latent tensions between Bulgarian population and Romanian administration or personal experiences and travel diaries. The short stories titles and actions are very suggestive, depicting with bitterness the Bulgarian peasantry silently revolt against Romanian administrative civil servants and their abuses. Some of these short stories are personal experiences and travel diaries of the Bulgarian journalists after the political and administrative Romanian withdrawal from South Dobruja in September 1940. One of these short stories contains a vivid image of the Bulgarian comunist propaganda actions against the Romanian minority from Bulgarian Dobruja.Today I think that some politic and interethnic disputes had died out.

THE FOLKTEXT – A COMMUNICATION FORM OF CULTURAL IDENTITY IN THE CONTEMPORARY STORY-TELLING ENVIRONMENT

CRISTINA GAFU

The aim of this paper is to synthesise and to analyse the results of a fieldwork carried out in Greci, a village in Dobruja. One of the main features of the population living in this village consists of the fact that it includes a dense Italian community (90 members, registered at the last census, in 2000).

The questionnaire used in the fieldwork was primarily focused on the identification of the main aspects by means of which folklore may be considered a form of preserving and transmitting the group identity, within the contemporary story-telling environment. By using the questionnaire, the purpose of the fieldwork was to establish the elements selected and preserved by the collective memory within the ethnic group in order to outline their image about themselves and the other's image about them.

MELOS AND IDENTITY. A RESEARCH OF ITALIANS' TRADITIONAL SONGS IN GRECI (TULCEA)

MIHAELA NUBERT CHEȚAN

In the traditional musical repertoire of the Italians in Greci (Dobruja), the analysis will be focused on the common characteristics of the popular Italians

https://biblioteca-digitala.ro

songs (Friuli and Venezia-Giulia county) which overlapped the autochtonous forms. The heterogeneity of the repertoire shows a different musical reality: it includes love songs, *scherzzi*, *conzonete*.

These songs synthesized those melodic, rithmic and arhitectonic configurations which can precisely indicate the Italian origin.

MUSICAL TRADITION OF THE SHOPAN FARSHEROT AROUMANIANS FROM MIHAIL KOGALNICEANU. – CASE STUDY –

IULIA WISOŞENSCHI and MIHAELA NUBERT CHEŢAN

The present scientific research emphases some coordonates of the group of the Shopan Farsherot Aroumanians singers: musical repertoires stressed by authenticity and specificity marks, morphological dynamnics, performing contexts, functional and morphological analyses of songs and the characteristics of group building.

Besides cultural-identity marks: dance, customs, mythology, architecture, which define community and assure the cohesion between its members, the polyphonic song becomes the bearer of some very specific cultural signes.

RITUAL DOUGH IN THE FOOD OF THE PEASANTS OF DOBRODGEA IN THE 20th CENTURY

GEORGETA MORARU

The paper analyses the answers from the questionnaires of the Romanian Ethnographic Atlas that have many ethnographic information regarding specific flour dishes on fast and regular days that are never-failing in the food of Dobruja. Having diverse forms and meanings, these food elements belong to a complex structure, characteristic to the whole popular culture of Dobruja. The food elements, rich in ritual acts with magical, religious and social significance, appear in the structure of the customs and ceremonies from birth to death. The richest and most interesting is the category of dough forms, of the knot shaped breads that marked the main moments of the existence of the peasants of Dobruja.

https://biblioteca-digitala.ro

WAR MEMORY IN MANUSCRIPTS

RODICA RALIADE

The researcher presents a manuscript containing notes about the First World War of a Romanian officer on the Dobrujan battle front (*Miscelaneum de însemnări politice, militare ş.a. din timpul primului război mondial*, mss. 4692, BAR).

From these notes we can discover daily events of Romanian soldiers life as well as their state of mind caused by the poor Romanian army organisation, shortage of equipment, etc.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

ILUSTRAȚII

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

27. Farul vechi din Sulina.

https://biblioteca-digitala.ro

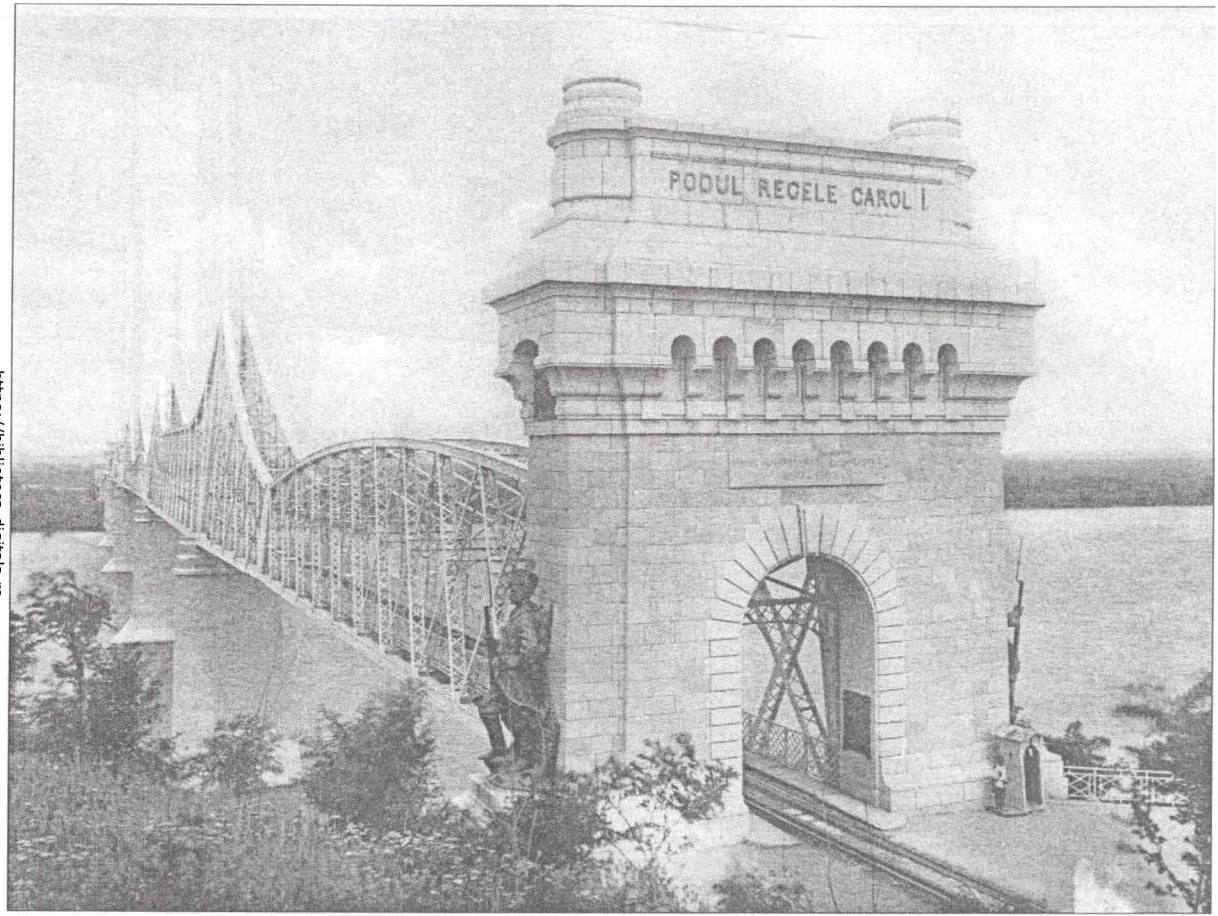

28. Podul de la Cernavodă.

https://biblioteca-digitala.ro

24. Cazinoul din Constanța.

https://biblioteca-digitala.ro

30. Biserica „Sf. Atanasie" (Niculițel, jud. Tulcea).

https://biblioteca-digitala.ro

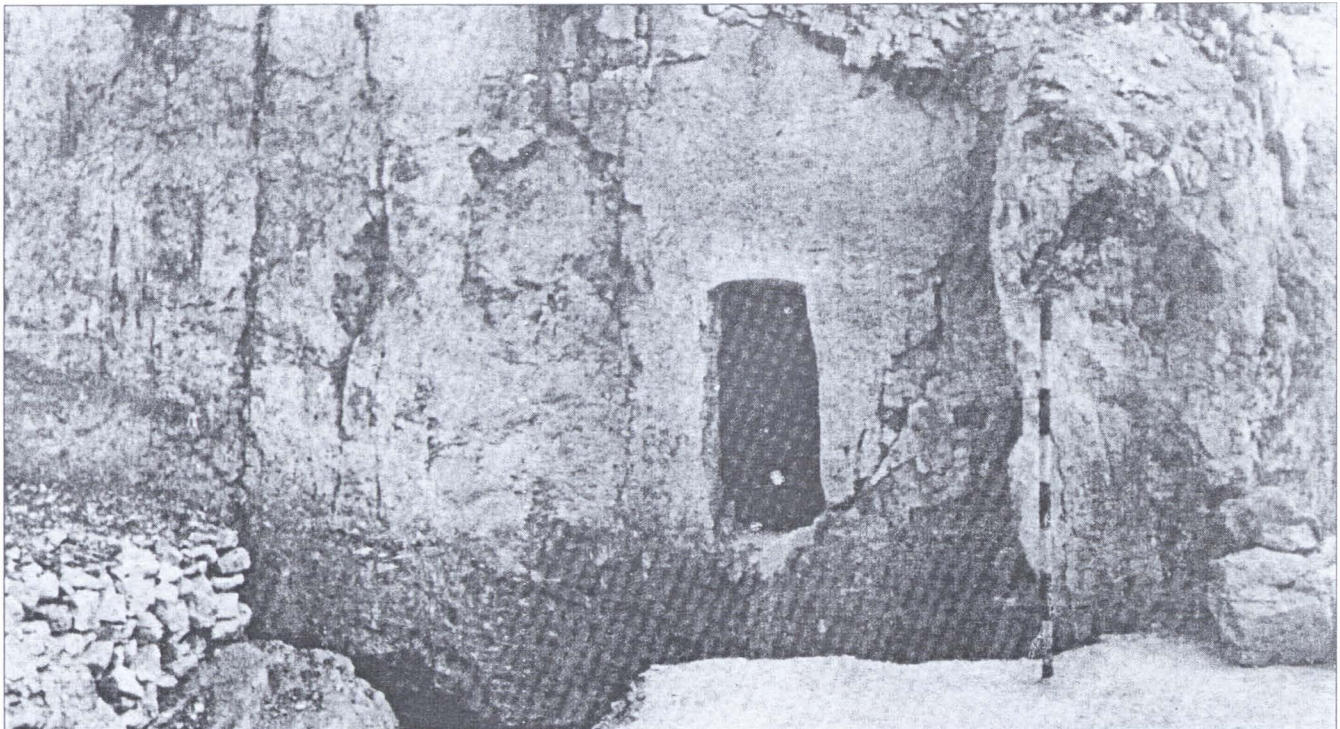

31. Intrarea din naos spre altar a bisericuț[illegible] complexul monastic de la Basarabi – jud. Constanța.

https://biblioteca-digitala.ro

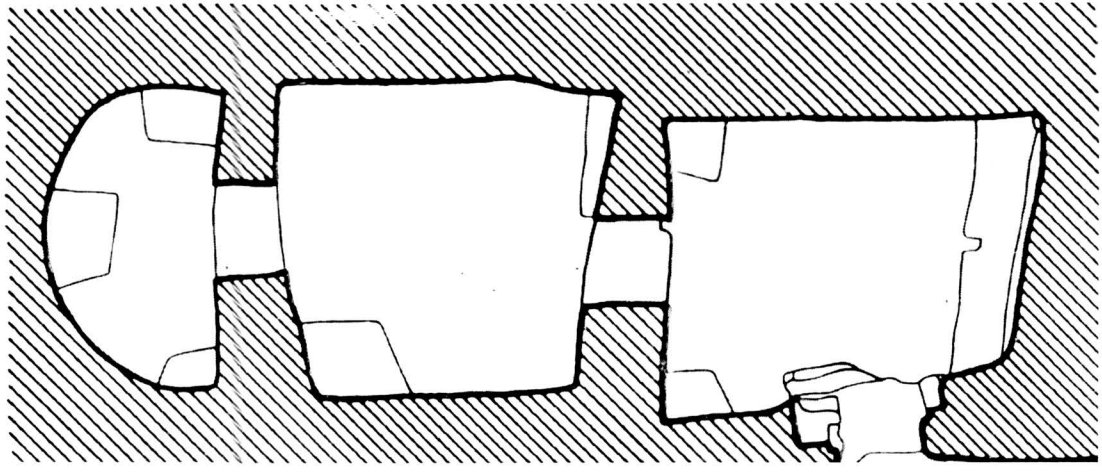

32. Planul bisericuței B1 – Complexul monastic de la Basarabi – jud. Constanța.

https://biblioteca-digitala.ro

33. Peretele din stânga al intrării în altar, bisericuța B3, incizii, inscripții – Complexul monastic de la Basarabi – jud. Constanța.

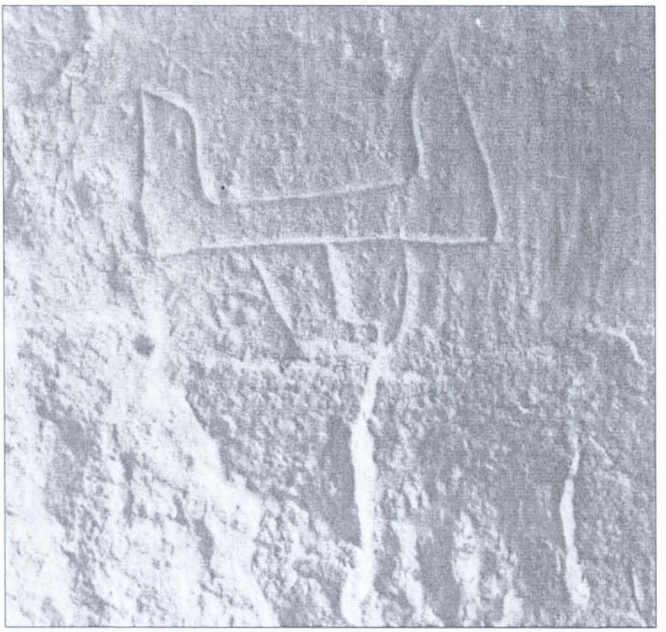

34. Grafite runice din monumentele rupestre – Complexul monastic de la Basarabi – jud. Constanța.

https://biblioteca-digitala.ro

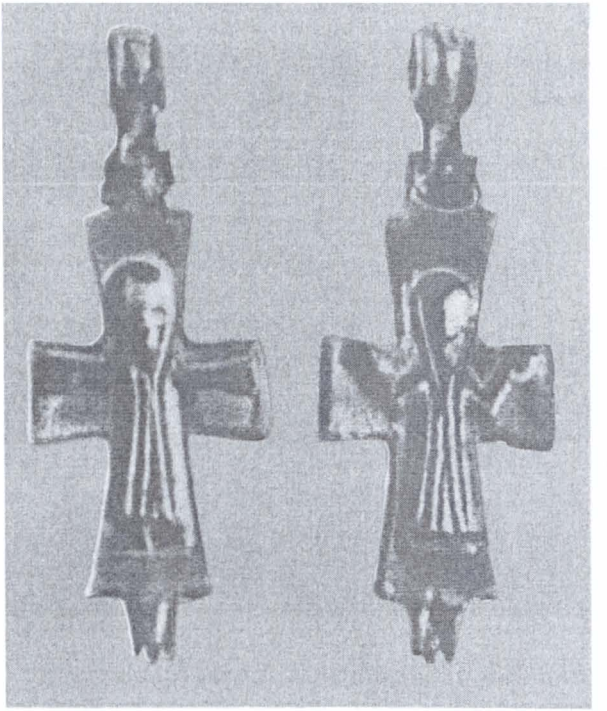

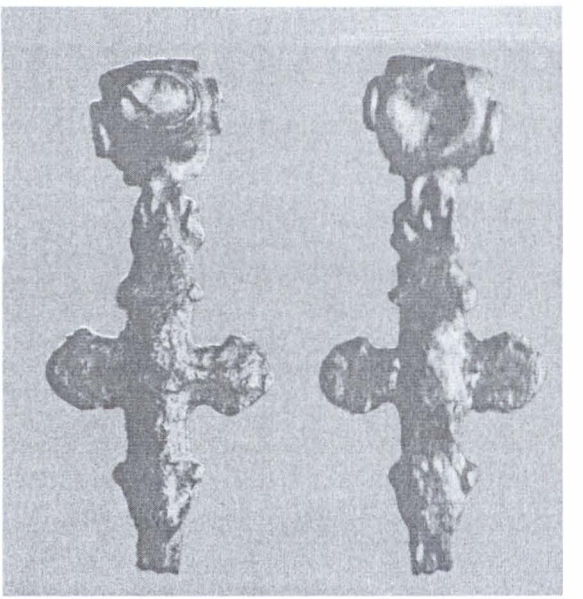

35. – 36. Cruci (Păcuiul lui Soare, jud. Constanța).

https://biblioteca-digitala.ro

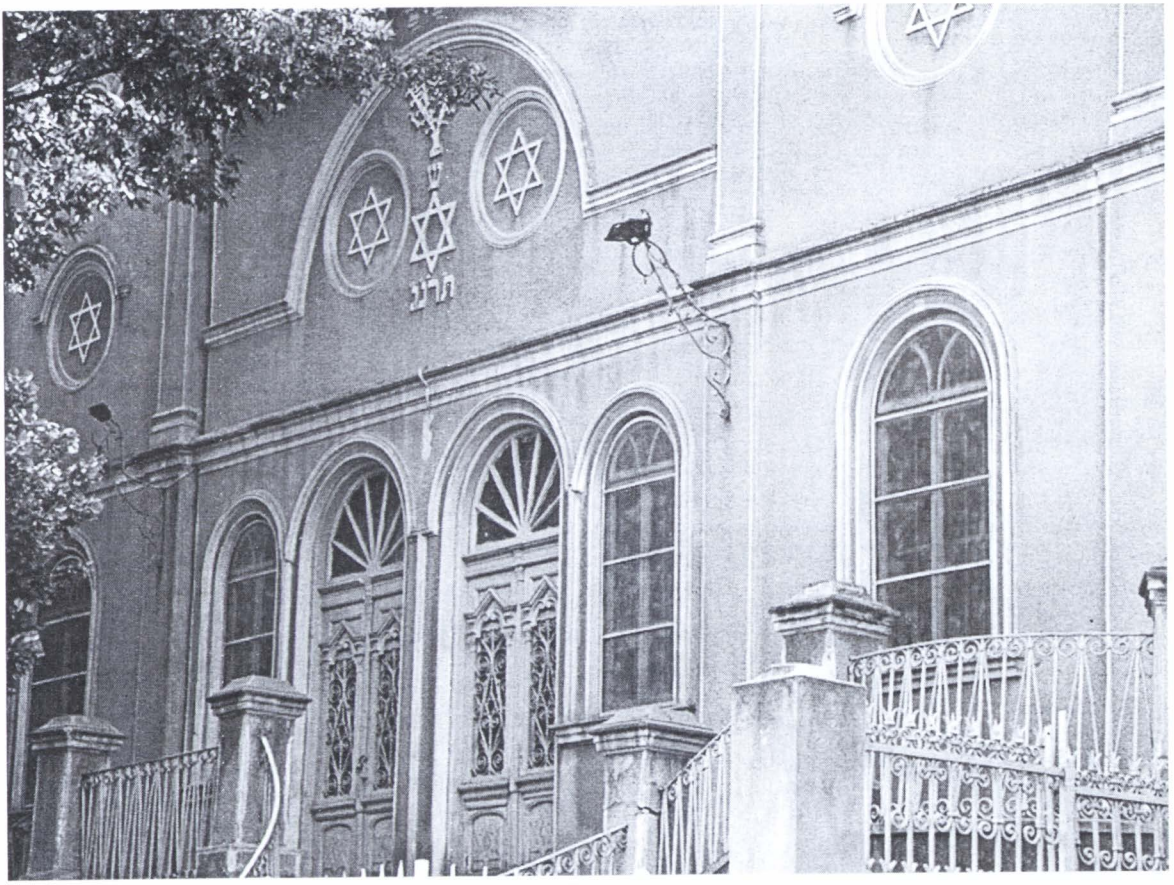

37. Sinagoga din Turda

https://biblioteca-digitala.ro

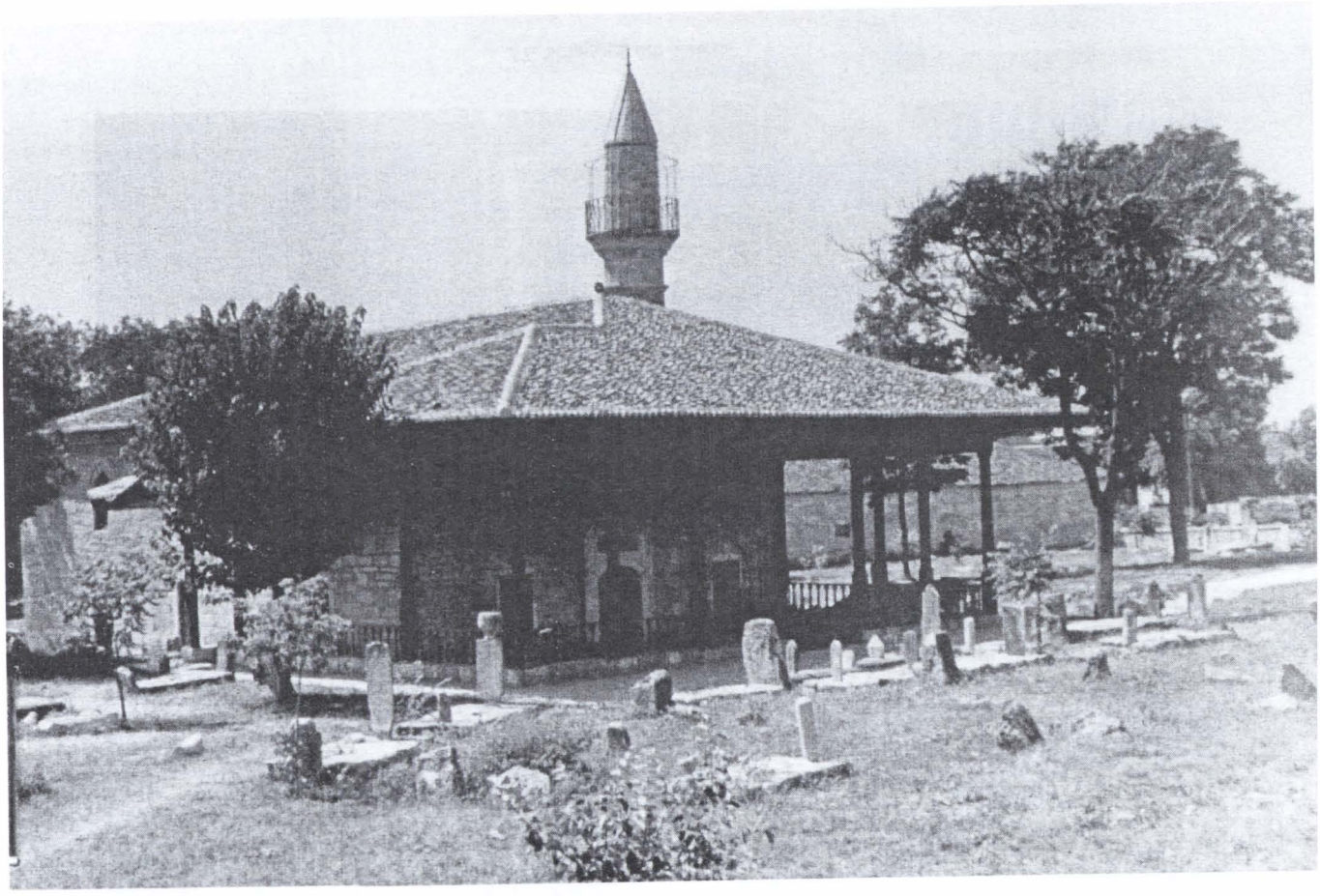

38. Geamia Esmahan Sultan din Giurgiu (sec. XV–XVI).

https://biblioteca-digitala.ro

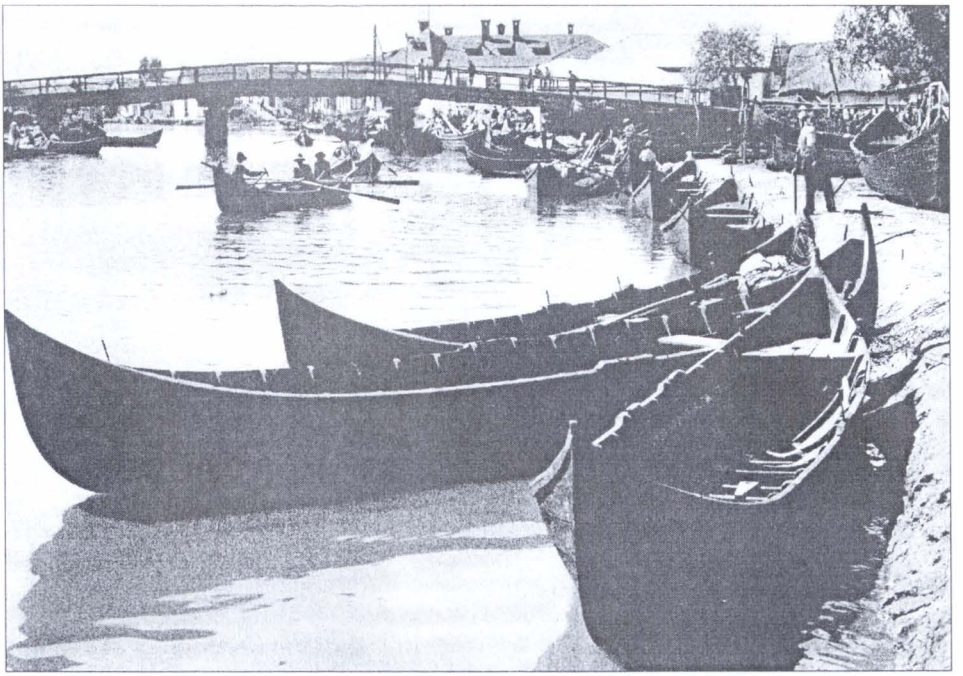

39. Vâlcov.

40. Peisaj dobrogean.

https://biblioteca-digitala.ro

41. Femei din Dobrogea.

https://biblioteca-digitala.ro

42. Gospodărie turcească din Caraorman.

43. La cules, în Dobrogea.

https://biblioteca-digitala.ro

44. Mijloc de transport t[illegible] (Cetatea de Baltă, Vodă, jud. Constanța).

https://biblioteca-digitala.ro

LISTA ILUSTRAȚIILOR

0. *Stema Dobrogei.*

1. *Gânditorul de la Hamangia.* Statuetă neolitică – A.I.E.F., f.n.

2. *Zeița Tyche – Fortuna și șarpele Glycon* – cf. Constantin C. Giurescu și Dinu C. Giurescu, *Istoria românilor*, vol. I, București, 1975, fig. 108.

3. *Monumentul Tropaeum Traiani* – A.I.E.F., f.n.; localitatea: Adamclisi – jud. Constanța.

4. *Ruinele cetății Enisala* (ridicată de bizantini și genovezi în secolele XIII–XIV) – A.I.E.F., F.L. nr. 2330; localitatea: Enisala – jud. Tulcea; data: 1972; autor: Gottfried Habenicht.

5. *Canalul Filipoiu* – cf. Kurt Hielscher, *România. Natură. Clădiri. Viață populară.* Cu o prefață de Octavian Goga, Leipzig, 1933, fig. 69.

6. *Bisericile de cretă de la Murfatlar* – Complexul monastic de la Basarabi (secolul X) – cf. Constantin C. Giurescu și Dinu C. Giurescu, *Istoria românilor*, vol. I, București, 1975, fig. 157 a.

7. *Ibidem*, fig. 157 b.

8. *Coloniști macedoneni (macedoromâni) în Dobrogea* – cf. Kurt Hielscher, *România. Natură. Clădiri. Viață populară.* Cu o prefață de Octavian Goga, Leipzig, 1933, fig. 135.

9. *Lacul Babadag – ibidem*, fig. 66.

10. *Minaret din lemn* – A.I.E.F., F.L. nr. 243; localitatea: Tătaru, com. Negru Vodă – jud. Constanța; data: 1958; autor: ?.

11. *Minaret* – A.I.E.F., F.L. nr. 242; localitatea: Tătaru, com. Negru Vodă – jud. Constanța; data: 1958; autor: ?.

12. *Mănăstirea Dervent* – colecție particularră; localitatea: Dervent – jud. Constanța.

13. *Pescar din Delta Dunării* – A.I.E.F., F.L. nr. 821; localitatea: Sfântu Gheorghe – jud. Tulcea; data: 1964; autor: Constantin Popescu.

14. *Pescar în Delta Dunării – ibidem.*

15. *Pescar la Dunăre* – cf. Kurt Hielscher, *România. Natură. Clădiri. Viață populară.* Cu o prefață de Octavian Goga, Leipzig, 1933, fig. 56.

16. *Cherhanale* în Jurilovca – *ibidem*, fig. 67.

17. *Canal în Delta Dunării – ibidem*, fig. 68.

Anuar IEF, serie nouă, tom. 18, 2007, București, p. 195–198

https://biblioteca-digitala.ro

18. *Biserica italiană din Sulina* – colecție particulară; data: 30 august 2006; autor: Radu Toader.

19. *Cântăreț la teorba* (it. *chitarone*) – A.I.E.F., F.L. nr. 245; localitatea: Tătaru, com. Negru Vodă – jud. Constanța; data: 1958; autor: ?.

20. *Cântăreț la gidulka* (vechi instrument mediteraneean) – A.I.E.F., F.L. nr. 2339; localitatea: Enisala – jud. Tulcea; data: 1972; autor: Gottfried Habenicht.

21. *Cimpoier – ibidem.*

22. *Cimpoieri – ibidem.*

23. *Aromâni cu oile la păşune* – cadru din filmul *Aromânii din Pind*; autori: „fraţii Manàkia"; data: 1912.

24. *Horă aromânească – ibidem.*

25. *Moară de vânt* – A.I.E.F., F.L. nr. 823; localitatea: Sfântu Gheorghe – jud. Tulcea; data: 1964; autor: Constantin Popescu.

26. *Mori de vânt în Dobrogea* – cf. Kurt Hielscher, *România. Natură. Clădiri. Viaţă populară.* Cu o prefaţă de Octavian Goga, Leipzig, 1933, fig. 123.

27. *Farul vechi* (din Sulina) – colecţie particulară; localitatea: Sulina – jud. Tulcea; data: august 2006; autor: Radu Toader.

28. *Podul de la Cernavodă*, realizat de ing. Anghel Saligny în anii 1890–1895.

29. *Cazinoul din Constanţa* – colecţia ing. Son Lucian.

30. *Biserica „Sfântul Atanasie"* din localitatea Niculiţel – jud. Tulcea – cf. *Arta creştină în România.* 2. Secolele VII–XIII. Album tipărit cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Studiu introductiv şi prezentarea planşelor de I. Barnea, Bucureşti, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al BOR, 1981, p. 99.

31. *Intrarea din naos spre altar a bisericuţei B 1* – Complexul monastic de la Basarabi – jud. Constanţa – cf. *ibidem*, p. 49.

32. *Planul bisericuţei B 1* – Complexul monastic de la Basarabi – jud. Constanţa – cf. *ibidem*, p. 47.

33. *Peretele din stânga al intrării în altar, bisericuţa B 3, incizii, inscripţii* – Complexul monastic de la Basarabi – jud. Constanţa – cf. *ibidem*, p. 55.

34. *Grafite runice din monumentele rupestre* – Complexul monastic de la Basarabi – jud. Constanţa – cf. *ibidem*, p. 89.

35. *Cruci* descoperite în cuprinsul fortăreţei bizantine de pe insula Păcuiul lui Soare – cf. *ibidem* p. 171.

36. *Ibidem*, p. 179.

37. *Sinagogă* din Tulcea (1888) – cf. Colecţia *CD-ROMania. O enciclopedie culturală.* DVD produs de Fundaţia „Arte Vizuale", Bucureşti, 2006.

https://biblioteca-digitala.ro

38. *Geamia Esmahan Sultan* (secolele XV–XVI) – A.I.E.F., nr. 107/ 70; localitatea: Mangalia – jud. Constanța; data: august 1963; autor: ?.

39. *Vâlcov* – cf. Kurt Hielscher, *România. Natură. Clădiri. Viață populară*. Cu o prefață de Octavian Goga, Leipzig, 1933, fig. 70.

40. *Peisaj dobrogean* – colecție particulară; localitatea: C.A. Rosetti; data: august 2005; autor: Radu Toader.

41. *Femei din Dobrogea* – A.I.E.F., F.L. nr. 242; localitatea: Tătaru, com. Negru Vodă – jud. Constanța; data: 1958; autor: ?.

42. *Gospodărie turcească din Caraorman* – cf. Kurt Hielscher, *România. Natură. Clădiri. Viață populară*. Cu o prefață de Octavian Goga, Leipzig, 1933, fig. 128.

43. *La cules, în Dobrogea* – A.I.E.F., F.L. nr. 825; localitatea: ?; data: 1964; autor: Constantin Popescu.

44. *Mijloc de transport tradițional* – A.I.E.F., F.L. nr. 245; localitatea: Tătaru, comuna Negru Vodă – jud. Constanța; data: ?; autor: ?.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

NOUTĂŢI EDITORIALE

Cărţi apărute în 2006

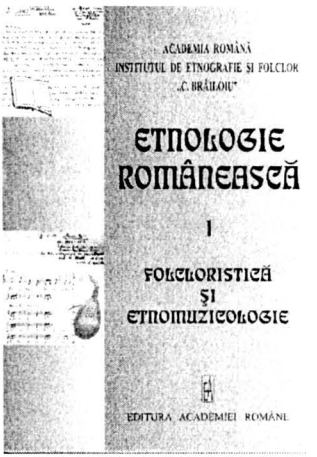

Etnologie românească. I. *Folcloristică şi etnomuzicologie*. Coordonatori: Sabina Ispas şi Nicoleta Coatu. Colectiv de autori: Ion Alexandru, Mihai Canciovici, Nicoleta Coatu, Germina Comanici, Cristina Gafu, Armand Guţă, Sabina Ispas, Laura Jiga-Iliescu, Marin Marian-Bălaşa, Mihaela Nubert-Cheţan, Mihaela Pena, Luiza Popa, Rodica Raliade, Anca Stere, Mihaela Şerbănescu, Nicolae Teodoreanu, Radu Toader, Emil Ţârcomnicu, Ofelia Văduva, Iulia Wisoşenschi, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2006, 385 p.

„Specialiştii au considerat utilă şi oportună elaborarea unei sinteze complexe, în mai multe volume, cu o privire de ansamblu asupra disciplinelor folcloristice menţionate, şi a conţinuturilor lor specifice, teoretice şi metodologice. Fără a fi o enciclopedie a ideilor, această lucrare surprinde, în esenţă, un traseu diacronic al şcolilor, curentelor şi tendinţelor implicate în fundamentarea folcloristicii şi etnomuzicologiei, dar şi cu un parcurs vizând obiectul complex, cu conţinuturile lui particulare – genuri şi specii –, precum şi instrumentarul metodologic şi formele instituţionalizte de cercetare" – p. VII.

Tony Brill, *Tipologia legendei româneşti*. 2. Legenda mitologică. Legenda religioasă. Legenda istorică. Ediţie îngrijită şi prefaţă de I. Oprişan, Bucureşti, Editura Saeculum I. O., 2006, 575 p.

„*Tipologia legendei populare româneşti*, realizată de Tony Brill, reprezintă, fără îndoială, una dintre lucrările prestigioase ale folcloristicii noastre. Ea a fost gândită, după cum autoarea ţinea să sublinieze în *Introducere*, nu numai ca un simplu catalog, ci ca un instrument fundamental de lucru, care să-l scutească pe cercetător de parcurgerea a numeroase surse şi să-l orienteze pe cel interesat în hăţişul atât de divers al legendelor populare româneşti".

Finalizată în 1965 şi încredinţată tiparului în 1969, lucrarea pe care o prezentăm specialiştilor şi cititorilor a rămas (din cauza aşa-ziselor «probleme politice» pe care legenda le-ar fi ridicat) nepublicată până acum, deşi înfăţişa realitatea complexă a uneia dintre cele mai bogate, tipologic vorbind, specii ale folclorului românesc" – cf. I. Oprişan, p. 5, coperta IV.

https://biblioteca-digitala.ro

I. M. Băieșu, Maria-Florica Bufnea, Stelian Cârstean, Adriana Codescu, Ion Hangiu, Tiberiu Mihail, Flavia Oșianu, Romulus Oșianu. Rodica Raliade, *Bibliografia generală a etnografiei și folclorului românesc. 1970–1995*. Ediție îngrijită de I. Oprișan, București, Editura Saeculum I. O., 2006, 798 p.

Bibliografia generală a etnografiei și folclorului românesc (1970–1995) „reunește bibliografiile sistematice ale întregului domeniu, alcătuite pe ani, de specialiști de la Institutul de Etnografie și Folclor «C. Brăiloiu» (respectiv, pe anii 1970–1971 și 1989–1995) și bibliografii de reviste sau bibliografii speciale (precum aceea a volumelor publicate de Casele creației populare regionale / județene în perioada 1954–2002). O secțiune importantă o ocupă bibliografia folclorului din Republica Moldova pe anii 1924–1968. Recomandăm volumul ca pe un important și necesar instrument de lucru pentru toate sferele culturii" – cf. I. Oprișan, coperta IV.

Sabina Ispas, *Preminte Solomon. Legenda populară românească între* ***canonic*** *și* ***apocrif***, București, Editura Saeculum I. O., 2006, 287 p.

„O carte despre înțeleptul rege biblic Solomon închide, în sine, o aventură a cunoașterii. Premintele, «precumintele» (= preaînțeleptul) Solomon, cum este el numit în folclorul românesc, este un personaj cu un profil special [...]. Deosebit de eroii basmelor sau ai baladelor, el nu poartă paloș și arc cu săgeți, nu ucide monștrii, nu luptă cu armate de invadatori. Cu puterea minții și cu abilitatea diplomatului, el îi învață pe oameni ce înseamnă dreapta judecată, îi ajută să-și înfrumusețeze existența cu născociri ale spiritului. Istoria românească a vieții și morții regelui Solomon [...] este proiecția, în textul literar, a concepției românești referitoare la posibilitățile nemăsurate pe care cunoașterea le oferă omului, dar acesta trebuie să-și cunoască rolul și limitele între care își poate manifesta autoritatea" – cf. coperta IV.

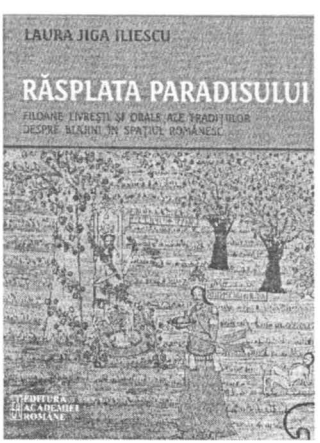

Laura Jiga Iliescu, *Răsplata paradisului. Filoane învrești și orale ale tradițiilor despre* ***Blajini*** *în spațiul românesc*, București, Editura Academiei Române, 2006, 271 p.

„Vom începe o cercetare care va încerca să restabilească relațiile între carte și folclor, mai precis între creatorii de carte și cei de folclor, relații neglijate o lungă perioadă de timp de către etnologi, mai cu seamă în ceea ce privește epoca premodernă. Pentru aceasta avem la dispoziție texte și imagini. Fie că sunt documente istorice, literare, manuscrise sau cărți tipărite de-a lungul secolelor, ori documente etnologice rezultate din cercetări de teren întreprinse începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea, ele ne oferă punctul de plecare pentru cercetări comparate și pentru identificarea repertoriilor comune de teme, motive, structuri narative și idei" – p. 9–10.

https://biblioteca-digitala.ro

Constantin Secară, *Muzica bizantină, doxologie și înălțare spirituală*, București, Editura Muzicală, 2006, 311 p.

„Cântările liturgice care alcătuiesc muzica bizantină sunt mai presus de simple piese muzicale (în accepțiunea termenului acreditat de muzicologia de tip occidental) pretabile, astfel, unor analize supuse metodologiei acestei discipline; ele ating, efectiv, înălțimile doxologice ale apropierii de contemplarea divinității. Din acest punct de vedere, muzica bizantină reprezintă cea mai înaltă expresie a teologiei harice, ortodoxe" (p. 5).

Mihai Alexandru Canciovici, *Tipuri umane în snoava populară românească. Studiu caracterologic*, București, Editura Etnologică, 2006, 179 p.

„Snoava, prin funcția ei pregnant socială, întreprinde o fină introspecție psihologică și caracterologică în lumea satului, de-a lungul diverselor sale etape de dezvoltare social-economică și istorică. Prin caracterul ei satiric această categorie narativă folosește comicul, sub cele mai variate forme ale sale de manifestare, pentru a dezvălui conflicte de clasă, aspecte negative din societate, dar mai ales pentru a realiza o întreagă tipologie caracterologică a satului românesc, în dinamica sa istorică" (p. 7).

Despre aromâni. De vorbă cu Hristu Cândroveanu. Interviuri realizate de Emil Țârcomnicu, București, Fundația Culturală Aromână „Dimândarea Părintească", 2006.

„[...] interviuri despre aromâni [...] care să fie, totuși, esențialmente, o istorie a aromânilor, desigur nu una clasică, dar care să dea seama, totuși, în multiple laturi, despre aromâni, ramura balcanică a poporului nostru [...]. Și totuși se conturează o realitate socială și națională a aromânilor în istoria acestor frați ai noștri din Balcani. [...] Constituindu-se pe această cale, oricum, o imagine globală, esențială și necomplicată a aromânilor noștri în istorie, plecând de la teme date, chiar dacă acestea nu curg riguros cronologic" (p. 5).

https://biblioteca-digitala.ro

CD-uri cu muzică tradițională

Pentru a nu rămâne la condiția de „depozit" de valori – fie acestea oricât de bine conservate și clasificate – o colecție muzeală sau o arhivă de documente trebuie să recurgă la mijloace cât mai eficiente de comunicare cu publicul-țintă, beneficiar al valorilor stocate, aceasta fiind o rațiune de a fi a unor asemenea instituții.

Încă din primii ani ai existenței sale, *Arhiva de Folklore a Societății Compozitorilor Români*, creată în 1928 și condusă de Constantin Brăiloiu, și-a propus să împlinească acest deziderat copiind pe matrițe metalice pentru discuri cele mai valoroase piese înregistrate pe cilindri de fonograf, pentru ca tot el, Constantin Brăiloiu, să treacă la editarea unor albume sonore de tip monografc, pe suport de ebonită. Un exemplu remarcabil: albumul *Țara Oașului, (Satu Mare)*, alcătuit din cinci discuri cuprinse în plicuri legate sub un singur cotor de carte (26 / 27 cm) apărut în anul 1941. Materialul muzical include trei doine, trei bocete, două piese rituale nupțiale, două jocuri, un semnal păstoresc și o colindă. În același an, etnomuzicologul editează, cu sprijinul Ministerului Propagandei Naționale, alte trei albume. *Roumanian Popular Dances I* are trei discuri, este însoțit de text explicativ și include 12 piese din diverse zone. Al doilea reunește sub același titlu alte trei discuri și prezintă 13 melodii. Ultimul album, intitulat *Romanian Peasant Wedding in Transylvania,* are două discuri pe care sunt înregistrate patru piese.

Institutul de Folclor, înființat în 1949, continuatorul arhivelor de folclor ale lui Constantin Brăiloiu și George Breazul, a editat, începând din 1954, prin persoana lui Tiberiu Alexandru, fost colaborator apropiat al lui C. Brăiloiu, în colaborare cu Casa de Discuri Electrecord, o seamă de discuri comerciale, cu interpreți valoroși de folclor, culminând, în anul 1971, cu o *Antologie a folclorului muzical românesc*. Ea constă din două casete cu câte trei discuri (33 cm), ce conțineau înregistrări din Arhiva Institutului, reprezentând toate categoriile folclorului muzical. A urmat la scurtă vreme alt album, al doilea, cu două discuri cu *Colinde* din toate zonele țării, elaborat de Emilia Comișel și Ovidiu Bîrlea. Acțiunea a continuat cu editarea mai multor „discuri document" îngrijite la început de T. Alexandru, apoi de Speranța Rădulescu. După 1990, sub egida Muzeului Țăranului Român la care lucrează, ea a editat o bogată serie de casete audio, apoi CD-uri comerciale, cu înregistrări recente, dar cu valoare documentară. Asemenea discuri documentare, reprezentând și alte tradiții muzicale din lume, au fost editate de C. Brăiloiu (și alți apropiați) sub egida Muzeului Omului din Paris, iar T. Alexandru a editat primele două LP-uri cu folclor de pe teritoriul Egiptului, rod al unor importante cercetări de teren.

În anul 1999, Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu", după o întrerupere de peste un deceniu, a reluat publicarea înregistrărilor-document într-un nou format: CD audio însoțit de broșură cu informații, transcrieri muzicale și de text, imagini, comentarii, incluzând și un aparat științific care oferă toate datele de identitate ale pieselor și imaginilor, având atașate liste cu semne diacritice, sublinieri, abrevieri, bibliografii etc. Demersul urmărește selectarea, conservarea și restituirea unor documente cu valoare cultural-identitară deosebită. În urma unor operații laborioase, care presupun respectarea criteriilor științifice, tehnice și estetice, sunt realizate corpusurile sonore. Din păcate, multe documente sonore au suferit deteriorări de natură mecanică, chimică, electrică, electronică și magnetică transpuse în zgomote, distorsiuni și deviații care sufocă semnalul util. Majoritatea sunt nelineare și neregulate, înregistrările fiind, practic, inutilizabile. În aceste condiții, restaurarea sunetului a devenit o prioritate. În anii '90, etnomuzicologul Marian Lupașcu și compozitorul Dan Vlădescu au început să studieze tehnicile și metodele de înregistrare, analiză și restaurare a sunetului. Au urmat cursuri de specializare în tehnologiile analogice și digitale de înregistrare, reproducere, arhivare și stocare pe termen lung a informației (audio, video, text) la Phonogrammarchiv și Austrian Mediathek (Viena), la Ethnomusicological Department of the Ethnological Museum (Berlin) și la Grove School of Music (Los Angeles). Au efectuat studii și

https://biblioteca-digitala.ro

cercetări ştiinţifice interdisciplinare în muzică, fizică, psihoacustică, mecanică, electronică, inginerie de sunet şi IT. Au elaborat, în premieră, seturi de criterii, proceduri şi instrumente profesionale pentru digitizarea, restaurarea şi masteringul sunetului asistate de computer. Au reuşit să readucă la starea originală înregistrări pe cilindri de ceară, discuri de ebonită şi de vinil, benzi magnetice şi astfel a demarat noua serie de lucrări, intitulată *Arhive folclorice româneşti – Romanian Folk Archives*, iniţiată de către specialiştii institutului pentru a recupera şi reactiva memoria culturală prin intermediul repertoriilor, stilurilor zonale şi tehnicilor de interpretare ale muzicilor tradiţionale. Seria este alcătuită din proiecte editoriale independente, de mare complexitate. Primul, intitulat *Rădăcini – Roots* (1999), a fost realizat în aproape doi ani şi include 54 de piese muzicale şi o broşură în limba română (40 p.), tradusă şi în engleză (44 p.).

Autorii, Emilia Comişel, Mariana Kahane şi Marian Lupaşcu, prezintă o antologie reprezentativă pentru genuri şi specii: colinda, semnalul pastoral, incantaţia, cântecul de seceriş, repertoriul funerar ritual şi bocetul, repertoriul nupţial, balada familială şi cântecul epic eroic, doina şi „dragostea", cântecul propriu-zis şi cântecul de joc, jocul instrumental. Se ilustrează variante, zone, stiluri şi interpreţi. Din considerente tehnice şi economice, transcrierile nu au putut fi tipărite.

Au urmat lucrări consacrate unor specii cu funcţii relevante în definirea identităţii culturale naţionale, aflate în proces de trecere spre fondul pasiv.

Cântece epice eroice – Heroic Epic Songs (2001), proiect realizat de Sabina Ispas, Mihaela Şerbănescu şi M. Lupaşcu, în răstimp de aproape un an, cuprinde şase specimene muzicale (*Bogdan Dimian, Gerul, Chira Chiralina, Novac, Aga Bălăceanu, Constantin Brâncoveanu*) şi o broşură cu 50 de pagini.

https://biblioteca-digitala.ro

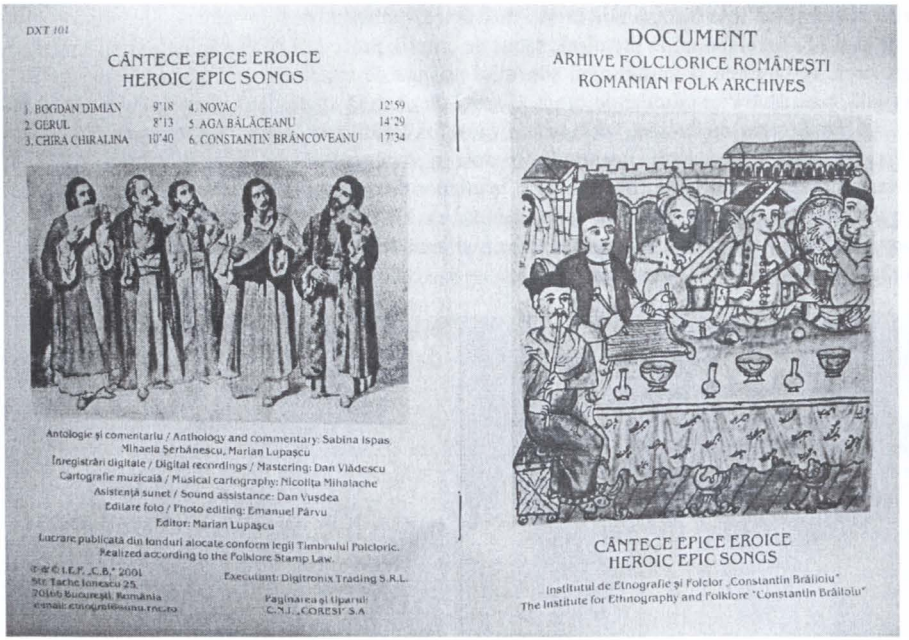

În premieră, sunt prezentate integral, cu toate secvențele structurale specifice (*taxâm, preludii și interludii instrumentale, captatio benevolentiae, recitative epice, închinare, melodia de joc finală*) și transcrise amănunțit (muzică și text), piese cu valoare emblematică.

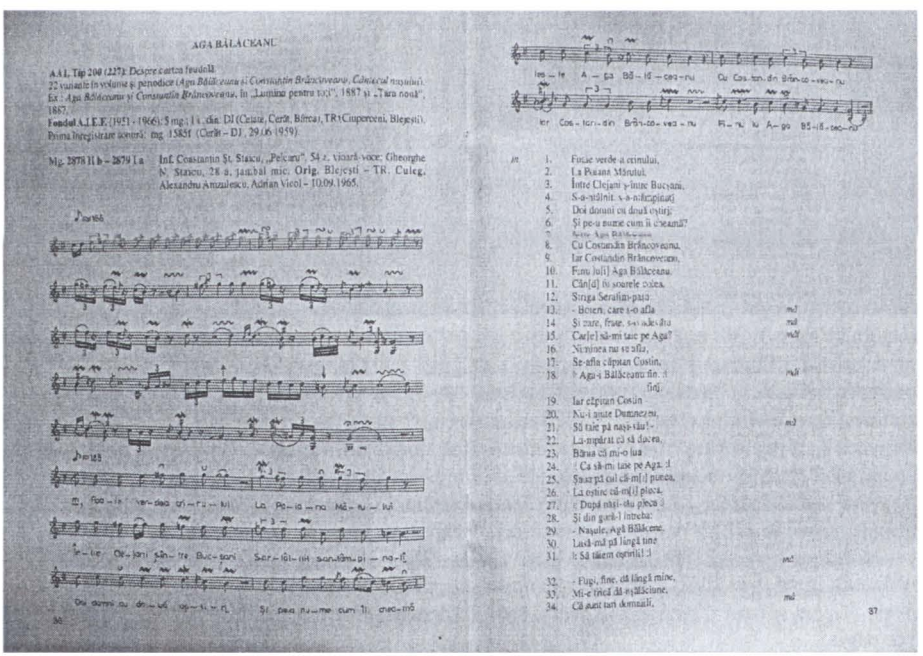

https://biblioteca-digitala.ro

Doina (2004, 2005), autori Marian Kahane și M. Lupașcu, lucrare de referință, include două CD-uri cu 61 de capodopere muzicale și poetice, a căror editare a durat aproape trei ani.

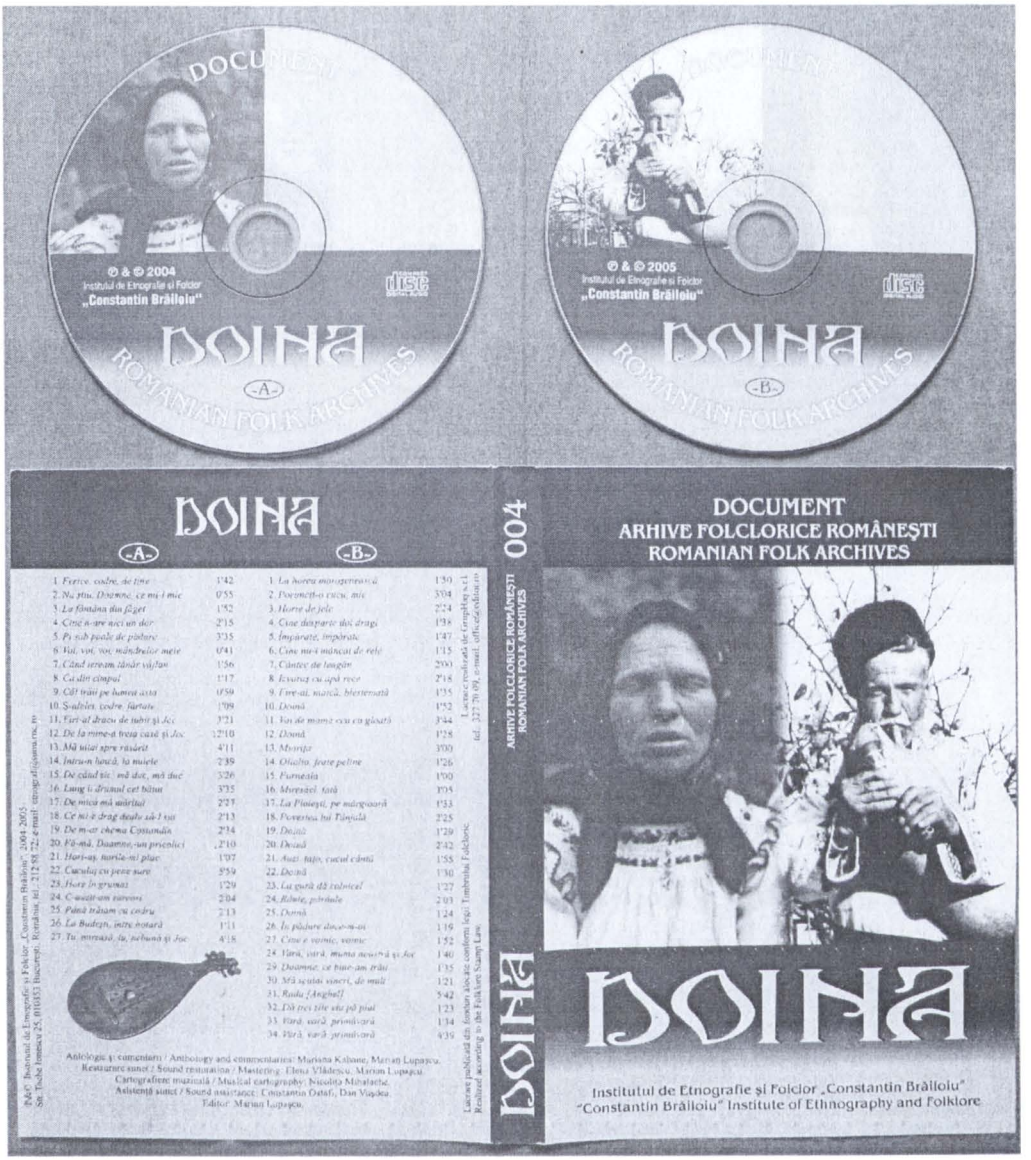

CD-ul *Tumbe, tumbe. Cântece aromânești – Aromanian Songs* (2002) evidențiază structurile sonore caracteristice grupurilor aromâne și a fost publicat în colaborare cu Societatea de Cultură Macedo-Română. Sabina Ispas, M. Lupașcu și Iulia Wisoșenschi au selectat 34 de piese muzicale și au redactat broșura cu 66 de pagini într-o perioadă de aproape un an.

https://biblioteca-digitala.ro

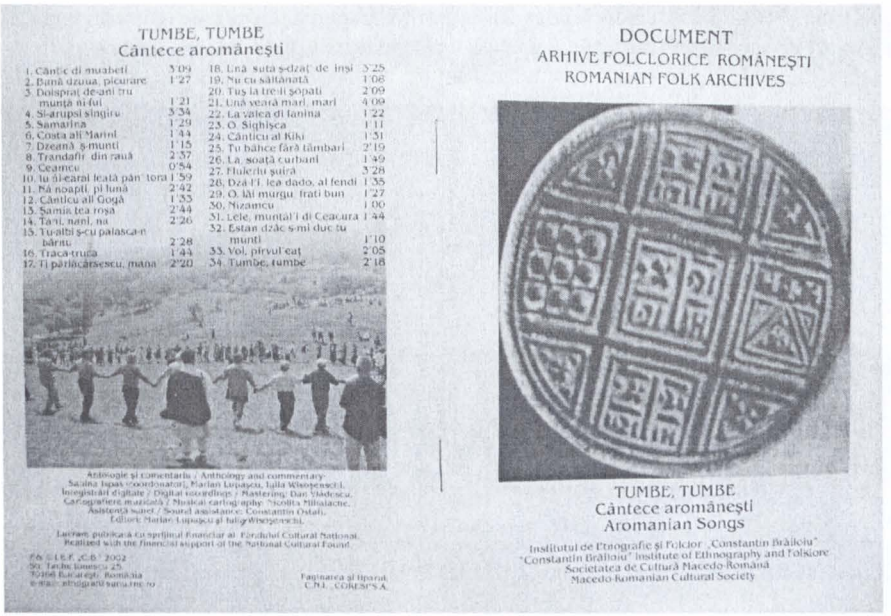

Sumarul include un articol introductiv (*On the Historic Destiny of the Romanians from the South of the Danube in the XXth Century,* de dr. Gheorghe Zbuchea), corpus de texte muzicale și literare, informații, analize, comentarii, imagini, citate din lucrări reprezentative despre aromâni, din domeniile istoriei, limbii, învățământului, despre creația spirituală și meșteșugurile tradiționale etc.

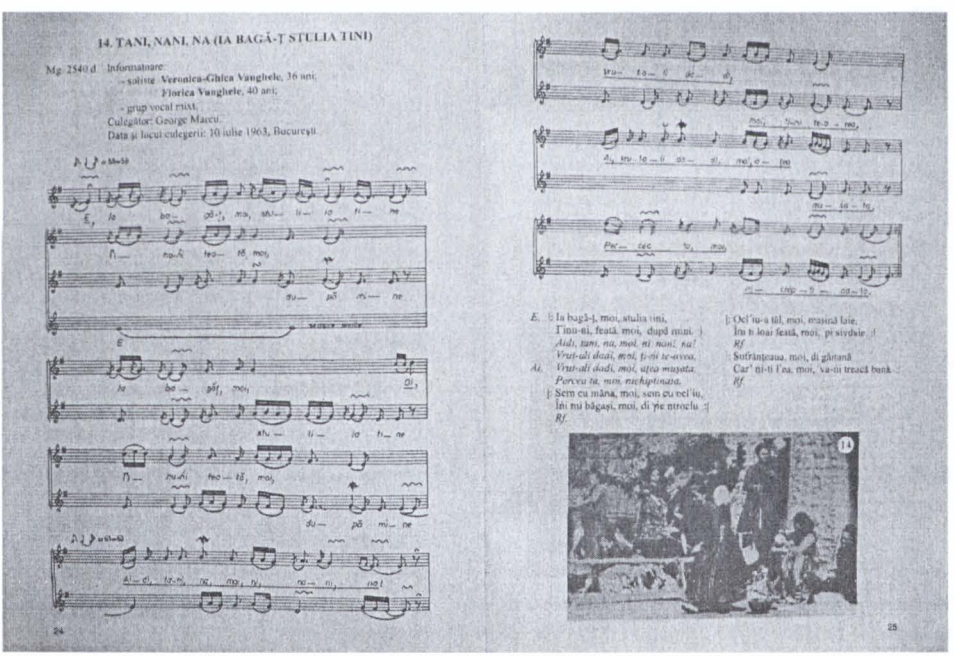

https://biblioteca-digitala.ro

Pentru întregirea imaginii fenomenului culturii orale și promovarea repertoriilor interpreților-creatori valoroși a fost proiectată seria complementară *Personalități – Performers*. Primul CD astfel conceput, realizat cu concursul Fundației Culturale „Mușeata Armână", i-a fost dedicat lui *Gheorghe Celea* (2005). Lucrarea, elaborată de M. Lupașcu, Iulia Wisoșenschi și Sabina Ispas (consultant științific), are 24 de piese muzicale și o broșură cu 44 de pagini.

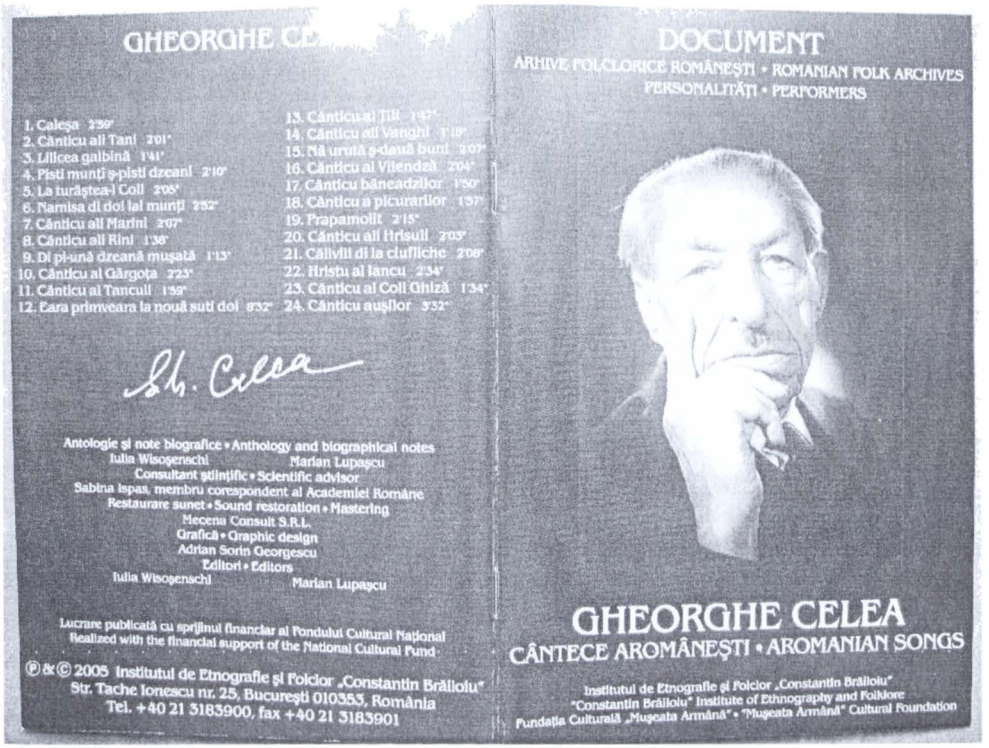

Transcrierile textelor, notele biografice, studiul introductiv, istoriile de familie, citatele sunt însoțite de 22 de fotografii inedite, de reproduceri ale unor documente personale ale lui Gheorghe Celea și de arborele genealogic al familiei. Lucrarea a fost finalizată în șase luni.

O altă serie de lucrări, intitulată *Folclor muzical brăilean*, realizată în colaborare de Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu" și de Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale – Brăila, cuprinde CD-uri didactice. Primul, *Din vadurile Brăilii – Colinde, balade și cântece din județul Brăila* (2000), realizat de Mihaela Șerbănescu și M. Lupașcu în aproape zece luni, include 31 de piese muzicale și este însoțit de o broșură cu 8 pagini. Cea de-a doua ediție are o broșură cu 86 de pagini.

A doua lucrare se intitulează *De s-ar vinde dor cu dor – Folclor muzical din județul Brăila* (2003). Autorii, M. Lupașcu și D. Vlădescu, prezintă 24 de piese muzicale și o broșură cu 95 de pagini, la care s-a lucrat mai bine de un an.

Al treilea CD, *Folclor muzical brăilean – 1929–1940* (2005), realizat de M. Lupașcu și D. Vlădescu în răstimp de aproximativ un an, însumează 50 de piese muzicale înregistrate pe cilindri de fonograf, restaurate digital, și o broșură cu 4 pagini.

Cercetătorii Ion Ghinoiu, Maria Bâtcă, Alina Ioana Ciobănel, Marian Lupașcu, Georgeta Moraru, Cornelia Pleșca, Emil Țârcomnicu, Ofelia Văduva au lucrat aproape un an la CD-ROM-ul

https://biblioteca-digitala.ro

interactiv *Peisaje etnografice românești – Romanian Ethnographic Landscapes* (2000). Sunt prezentate imagini document (2 hărți, 700 fotografii și 12 minute de film), sunet (60 de minute de muzică), text (informații, analize, comentarii), organizate pe capitole, zone etnofolclorice, provincii istorice și relief.

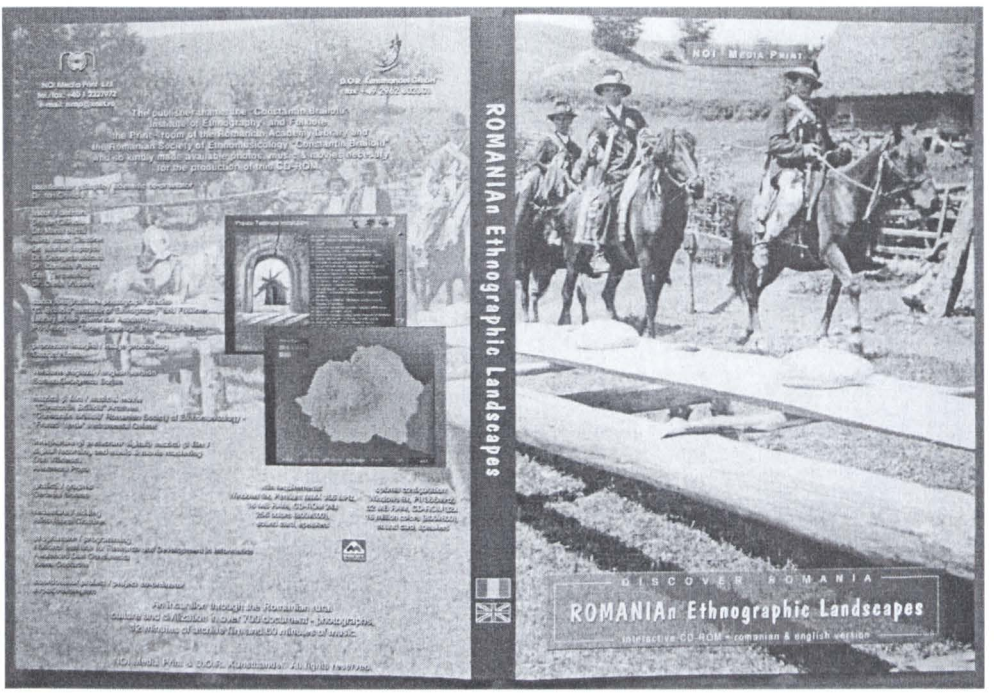

Din pasiune pentru folclor, cercetători din institut au realizat, pe cont propriu, și alte lucrări de același tip. CD-ul *Cântici armânești di muabeti* [Cântece aromânești de sărbătoare] (2005) este unicat: are la bază înregistrări *live*, pe benzi de magnetofon și pe casete audio, ale repertoriului polifonic uzual, realizate chiar de membrii familiei Puiu, acasă, în cadrul unor petreceri familiale (de Crăciun, de Anul Nou, la zile onomastice). Operațiile de editare și restaurare audio ale celor 12 specimene, dificile și delicate, incluzând identificarea și juxtapunerea fragmentelor disparate, înregistrate pe suporți diferiți, uneori completarea spectrului armonic al sunetelor grav deteriorate, estomparea zgomotului ambiental care de multe ori depășea nivelul admisibil, au fost împlinite de M. Lupașcu și D. Vlădescu. Unul dintre performeri a supervizat fiecare operație și a aprobat rezultatul. Lucrarea a durat aproape opt luni.

CD-ul intitulat *N'i-ausii, lea, dad mea* [Îmbătrânesc, maica mea]. *Cântece grămostene* (2007), autoare Iulia Wisoșenschi, în colaborare cu sora sa Andreea și cu tatăl său Willypald, secondați de Mihaela Nubert Chețan, cuprinde 20 de cântece solistice (fără acompaniament).

Este greu să evaluezi în câteva rânduri importanța extraordinară a acestor evenimente culturale. Ele concurează corpusurile „Colecției Naționale de Folclor" sub raportul eficienței informaționale și al impactului pe care îl au asupra beneficiarilor virtuali (cercetători științifici, compozitori, artiști-interpreți, oameni de cultură și publicul larg). Întrucât documentul sonor, în integritatea lui, conține mai mulți biți informaționali decât o interpretare de cabinet, care, fatalmente, aparține unor conjuncturi teoretice, istoric efemere, el oferă o infinitate de reevaluări posibile. Fără să subestimăm volumele „Colecției Naționale de Folclor" (între care cele dedicate cântecelor

https://biblioteca-digitala.ro

ceremoniale funebre, cântecului epic, cântecului de leagăn și doinei marchează puncte culminante în etnomuzicologia românească), putem spune că CD-urile menționate întregesc acest monument al culturii tradiționale.

Ne oprim asupra lucrărilor dedicate așa-numitului „dialect muzical" aromân. CD-ul *Tumbe, tumbe*, sintagmă folosită ca refren acompaniator-ritmic în dans, este și unul exemplar prin valoarea științifică a demersului cultural.

Transcrierea textelor în dialectul aromân și în românește este semnată de I. Wisoșenschi, cu supervizarea prof. univ. dr. Nicolae Saramandu. Broșura însoțitoare conține, pe lângă informațiile științifice aferente, și transcrierile muzicale semnate de M. Lupașcu în colaborare, la patru dintre ele, cu Eleonora Andrei. Piesele au fost selecționate dintr-un fond de culegeri realizate în perioada 1950–1970 de cercetătorii institutului (Tiberiu Alexandru, George Marcu, Lucilia Georgescu, Emilia Comișel, Anca Giurchescu), dar și două piese culese de Constantin Brăiloiu în anul 1939.

La audiția acestei muzici șocul primei impresii este acela al descoperirii arheologice a unei „Atlantide muzicale". Fie că este cântată de unul sau doi soliști polifonic și heterofonic (variante suprapuse), pe suportul armonic al unui *ison* cântat de un grup bărbătesc sau mixt, fie că este cântată de soliști individuali, această muzică prezintă structuri sonore arhaice. Pre-pentatonia, pentatonia și structuri incipient-modale, cu ornamente stilistice dintre cele mai fascinante, precum apogiaturi și eșapeuri cu lovituri de glotă ori salturi la octavă, în *jodel*, glissando-uri pe distanțe de până la o cvintă ș.a., în desfășurări repetitive pe un ritm liber, sau în serii ritmice asimetrice de dans alcătuiesc un veritabil tezaur de inspirație pentru compozitorii contemporani și o bijuterie discografică. Textele acestor cântece sunt mărturii ale unui destin istoric dramatic. Ele vorbesc despre viața comunităților de păstori aromâni din diferite zone geografice ale teritoriului de azi al Greciei, Albaniei, Bulgariei și fostei Iugoslavii. Comunități hărțuite și amenințate cu asimilarea etnică sau nimicirea, agresate cu sălbăticie, cu trecerea prin foc și sabie de către autoritățile otomane sau ale majoritarilor au creat cântece despre viața și dragostea de neam a bărbaților acestei etnii, despre tristețea înstrăinarii, despre frumusețea fetelor și vitejia feciorilor, despre dragoste. Citâm câteva versuri cu pregnanță de motto: „Aromâni din Perivol [...] / Plecați în lumea largă, / Nu vă e dor de-al vostru sat? /.../ În urma voastră l-ați lăsat / Sărman și pustiit / La Fleg și Valea Caldă / Doar vulturi zboară-ntins / Căci satul ne-a fost ars / Graiul ni s-a stins".

Broșura însoțitoare a discului conține pe lângă o introducere în limba română și un text în engleză, în care sunt relevate momente din istoria culturală a acestei ramuri a romanității sud-dunărene, versurile, informațiile științifice, numeroase ilustrații fotografice, o succintă bibliografie și un glosar. Sunt virtuți editoriale pe care le regăsim și în celelalte CD-uri.

CD-ul *Gheorghe Celea* ... evidențiază o personalitate complexă. Născut în localitatea Fetița (Salonic), în 23 aprilie 1880, a urmat liceul din Bitolia, aparținând unei familii cu strămoși *celnici* (grad nobiliar de fruntași ai comunității aromâne), proprietar de oi cu o avere considerabilă, a practicat comerțul, dar a activat și ca învățător, a întemeiat satul Grămăticova, a construit biserici și școli, fiind și un factor important al organizării emigrației fârșerote în Dobrogea Nouă – Caliacra apoi în Dobrogea Veche – România. A fost, totodată, și un excelent interpret și creator de cântece tradiționale. Cele 24 de specimene selecționate dintr-un fond documentar cules de grămosteanul G. Marcu în anii 1955–1956, în colaborare cu L. Georgescu, V. Dosios și P. Ciocos, stau mărturie. Polifonia se bazează pe evoluția de tip parlando rubato a unei voci solistice, dublată, uneori heterofonic, de o a doua voce solistică (susținută de Gheorghe Niculachi, Aristide Caramitru, Decebal Celea ori de Lelea Vanghele). Duetul melodic al soliștilor se sprijină, în registrul grav, pe un ison de voci bărbătești.

Broșura însoțitoare conține pe lângă aparatura științifică esențială și o seamă de informații privitoare la biografia și familia performerului (bunic al actorului Șerban Celea și al actorului de teatru și film, regizor și fost ministru al Culturii și Cultelor, întemeietor al UNITER, actual director general al Teatrului Național din București, Ion Caramitru).

CD-ul intitulat *N'i-ausii, lea, dad mea* pune în valoare repertoriul și calitățile interpretative ale altor trei voci remarcabile: Maria Andon, de 60 de ani la data culegerii, din comuna Pantelimon –

https://biblioteca-digitala.ro

Ilfov, Elena Bicu, de 75 de ani, din comuna Kogălniceanu – Constanța și Iancu Mătărânga, de 68 de ani, din Râmnicul de Jos – Tulcea. Selectate dintr-un repertoriu grămostean mai amplu, aceste cântece se încadrează, în mod tradițional, stilului polifonic. Aici, lipsa acompaniamentului este compensată de o mai clară percepție a detaliilor ornamentale și de structură. Astfel, Maria Andon, având o voce caldă, frumos timbrată, cântă o seamă de melodii (11 la număr), tărăgănate, de jale, rubato sau în formule/propoziții ritmice asimetrice, de tip balcanic, în majoritate de structură tritonică. Piese exemplare pentru măiestria artistică ce poate emana din asemenea alcătuiri arhaice. Ca și cântecele Mariei Andon, cele ale Elenei Bicu, precum unele doine românești, exprimă mai cu seamă soarta vitregă, înstrăinarea. Vocea Elenei Bicu este puternică, penetrantă, melodiile ei (tetra și pentatonice ca structură) amintind de graiurile regionale ardelenești (fără a fi împrumutate de la acestea). La rândul său, Iancu Mătărânga, cu o frumoasă voce baritonală, exprimă cântece cu structuri relativ evoluate (modale), încadrate însă într-un stil interpretativ nu mai puțin autentic și arhaic. Versurile lui ilustrează crâmpeie din viața păstorilor grămosteni din Balcani. În general, o tematică asupra căreia ne-am dori să existe în librării mai multe exegeze și antologii care să pună în lumină această valoroasă tradiție culturală, de care ne leagă asemănări atât de interesante.

Capacitatea de supraviețuire a acestui repertoriu muzical este impresionantă: cei trei interpreți îl cântă la nunți, logodne, botezuri, zile de naștere, sărbători religioase și alte prilejuri de întâlnire a membrilor comunității chiar în zilele noastre (culegerile fiind efectuate în anii 2005 și 2006!).

Broșura însoțitoare conține, pe lângă versurile în dialect și în româna literară (notate de autoare și supervizate de N. Saramandu), portretele muzicale ale celor trei interpreți (în română și franceză), numeroase ilustrații fotografice și o succintă bibliografie.

De la primele culegeri de folclor muzical aromân publicate în România, cea a lui Millo Vanghele în 1928 și culegerea dirijorului și folcloristului Ioan Caranica în 1937, apoi, patru decenii mai târziu, monografia *Folclor muzical aromân*, datorată etnomuzicologului G. Marcu, compact discurile semnalate cu acest prilej reprezintă cea mai importantă contribuție științifică la cunoașterea și valorificarea acestei tradiții culturale. Fie că autorii au urmărit sau nu acest scop, CD-urile au virtutea de a surprinde prin inedit nu doar pe membrii comunității aromâne, dar și pe oricare iubitor de muzică, etnomuzicolog, compozitor, sau cântăreț dornici să descopere galaxii muzicale puțin sau deloc explorate până acum.

IOSIF HERȚEA și MARIAN LUPAȘCU

GRANTURI. CONTRACTE EXTRABUGETARE. PROGRAME DE COLABORARE INTERACADEMICĂ

- G.A.R.: *Narațiunea populară din Delta Dunării între tradițional și modern. Continuități și discontinuități la răscrucea veacurilor al XX-lea – al XXI-lea,* coordonator drd. Radu Toader.

- *Vom Wachsyzlinder zum numerischen Speicherung. Digitaliserung von Schallaufnahmen rumanischen traditioneller Musik* – finanțator „Fundația Siemens", Germania, coordonator dr. Nicolae Teodoreanu, coordonator executant dr. Marian Lupașcu.

- Program CERES: *Aplicații și servicii de valorificare a patrimoniului folcloric din arhive sonore prin tehnologii multimedia,* coordonator dr. Nicolae Teodoreanu, coordonator executant dr. Sabina Ispas.

- Program CERES: *Valorificarea potențialului turistic al așezărilor rurale din depresiunea subcarpatică Drajna-Chiojd,* coordonator dr. Ion Ghinoiu.

https://biblioteca-digitala.ro

– Program CEEX (Cercetare de excelență): *Protejarea, dezvoltarea și promovarea produselor culturale cu relevanță la nivel european, în scopul dezvoltării durabile a spațiului rural din zona Dobrogei*. DOBROCULT, coordonator dr. Ion Ghinoiu.

– Program CEEX (Cercetare de excelență): *Crearea resurselor digitale complexe privind tradiția românească a prelucrării lemnului în contextul european*, REDILEMN (participare a I.E.F. alături de I.C.I. București, Institutul Național al Lemnului, Muzeul Satului, Institutul Național al Monumentelor Istorice, I.N.O.E., I.C.I.A. Cluj); coordonator al colectivului din I.E.F. dr. Marian Lupașcu.

– Colaborare la proiectul *Jocul de acasă* (alături de: Fundația pentru Meșteșuguri, Fundația Internațională pentru Copil și Familie, Universitatea de Artă și Design Cluj-Napoca, Școala de Arte și Meserii Bârlad), finanțator Fondul Cultural Național.

– Executanți ai contractului cu Fundației „Mușata Armână" și cu Ministerul Afacerilor Externe pentru proiectul *Istroromânii. Repere identitare și contemporane*, coordonator dr. Mihaela Nubert-Chețan, executant dr. Cristina Gafu.

– Proiectul interacademic bulgaro-român *Les cultures de deux côtes du fleuve Danube dans les années des changements. Traditions et innovations*, coordonator al colectivului din I.E.F. dr. Marian Lupașcu.

– Participanți la proiectul *Digitizing Recordings of Traditional Music*, a project funded by Ernst von Siemens-Musikstiftung (Lucerne – Munich – Bucarest). Colectivul din I.E.F.: dr. Nicolae Teodoreanu, dr. Marian Lupașcu, asist. Cristina Neamu.

– *Interacting and Strengthening the European Research area* – proiectul *Linked European Archives for Ethnomusicological Research (ethnoArc)*, coordonator Nicolae Teodoreanu.

MANIFESTĂRI ȘTIINȚIFICE ORGANIZATE DE INSTITUTUL DE ETNOGRAFIE ȘI FOLCLOR „C. BRĂILOIU"

„Atelierele Brăiloiu" (întâlnire-dezbatere organizată alternativ cu manifestarea internațională *„Colocviile Brăiloiu"*, din doi în doi ani.). Teme:

• 4 octombrie 2006 – *Atlasul etnografic on-line*: Motivația derulării programului *Atlasul etnografic on-line*; Etape în desfășurarea programului; Evaluarea rezultatelor diseminării on-line a *Atlasului etnografic*; Prognoze privind valorificarea on-line a *Atlasului etnografic*.

• 11 octombrie 2006 – *„Revista de etnografie și folclor" la semicentenar*: Adnotări obiective; Rememorări subiective.

• 18 octombrie 2006: *Stadiul actual al cercetării românilor din afara granițelor*. Metodologia cercetării grupurilor/comunităților românești din afara granițelor, în contemporaneitate; Perpetuarea specificului etnic prin educație formală, informală, non-formală; Elemente identitare de cultură și civilizație românească în afara granițelor țării; Istorii oficiale, istorii orale. Antiteze și complementarități.

• 25 octombrie 2006: *Festivalul și perspective ale etnologiei aplicate*: Festivalul și perspective ale etnologiei aplicate. Aspecte diacronice; Festivalul ca mesaj. Scena și culisele; Modelarea mentalului colectiv; Funcția de emblemă identitară. Funcția de proiect cultural.

https://biblioteca-digitala.ro

• *Prezentarea proiectului Jocul de acasă – spectacol de marionete.*

– Simpozionul *Memorie culturală pe cilindri de ceară*, București, 4 septembrie 2006.

– Simpozionul internațional *Audio-Visual Archives. Impact of new Multimedia Technologies*, București, 12 septembrie 2006. Au participat specialiști din Ungaria, Bulgaria, România.

– Sesiunea de comunicări *State of the Art in Ethnomusicology Archives*, București, 6–8 noiembrie 2006. Au participat specialiști din Germania, Austria, Ungaria, România.

DOCTORATE SUSȚINUTE ÎN INSTITUTUL DE ETNOGRAFIE ȘI FOLCLOR „C. BRĂILOIU"

În data de 27 martie 2006, în Sala de Consiliu a Institutului de Etnografie și Folclor „C. Brăiloiu", a avut loc ședința publică de susținere a tezei de doctorat cu titlul *Antropologia lui Edmund Leach. Într-o traducere etnologică românească*, elaborată de doctoranda Mădălina-Marina Mușetescu, coordonator științific dr. Sabina Ispas.

PLAN DE CERCETARE – 2007

PROGRAMUL I: SINTEZELE DOMENIILOR ETNOLOGICE: ETNOGRAFIE, FOLCLORISTICĂ, ETNOMUZICOLOGIE

Proiect nr. 1: Etnologie românească
Volumul II: *Metode, instrumente, tehnici de lucru*
Volumul III: *Categoriile ritual-ceremoniale ale ciclului familial. Expresii literare și muzicale: Nașterea și copilăria*
Volumul IV: *Categoriile ritual-ceremoniale ale ciclului familial. Expresii literare și muzicale. Căsătoria: prenupțial, nupțial, postnupțial* – proiectare.
Proiect nr. 2: Atlasul Etnografic Român (AER)
Volumul III: *Tehnica populară. Alimentația*
Volumul IV: *Portul. Arta populară*
Proiect nr. 3: Corpus de Documente Etnografice Românești (DER)
Seria *Sărbători și obiceiuri*, volumul V, *Muntenia, Dobrogea*
Seria *Habitatul*, volumul II, *Banat, Crișana, Maramureș*
Seria *Ocupații*, volumul I, *Oltenia*
Proiect nr. 4: Colecția Națională de Folclor (CNF)
Index motivic și tipologic al liricii populare românești
Volumul V: *Lirica socială.*
Descântecul. *Faceri, desfaceri*
Proiect nr. 5: *Bibliografia generală a etnografiei și folclorului românesc* – Secțiunea curentă.

https://biblioteca-digitala.ro

PROGRAMUL II:
PATRIMONIUL CULTURAL ȘI INFORMAȚIONAL, IMATERIAL ȘI MATERIAL, AL ARHIVEI DE FOLCLOR ȘI ETNOGRAFIE: ACTUALIZARE, MODERNIZARE, SISTEMATIZARE, CONSERVARE

Proiect nr. 1: Consemnare, sistematizare, conservare AIEF (2007)

Actualizări, evidențe, clasare.

Copiere în sistem analogic și digital, verificarea stării tehnice și a calității înregistrărilor, cartograme ms., audiții, proiecții, consultanță, alcătuirea fonomontajelor și asigurarea bazei sonore și de imagine pentru cercetare, valorificare, întreținerea și depanarea aparaturii etc.

Proiect nr. 2: Culoare de cultură și civilizație: Dunărea, Marea Neagră și Carpații. Îmbogățirea patrimoniului prin crearea de noi documente – culegeri, transcrieri, prelucrarea materialelor

Proiect nr. 3: Informatică și memorie socială

– Activități legate de digitizarea fondurilor sonore din AIEF.
– Prelucrarea materialului narativ din AIEF sub forma bazei de date
– Scanare și identificare imagini

Proiect nr. 4: Fondul Atlasul Etnografic Român

– Evidența digitală a documentelor etnografice
– Evidența digitală a fondului de fotografii și desene etnografice.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

DUMITRU POP
(1927–2006)

Cel care a fost, după cum ne mărturiseşte în ultima sa carte, „atent observator şi modest participant la istorie", ne-a părăsit, pentru a trece la cele veşnice, în ziua de 11 decembrie 2006, cu numai câteva luni înainte de a depăşi pragul celui de al optulea deceniu de viaţă. Prof. dr. Dumitru Pop a fost una dintre personalităţile care au contribuit la formarea generaţiilor de folclorişti ardeleni în cea de a doua jumătate a secolului al XX-lea.

Maramureşul este o zonă a României recunoscută pentru identitatea sa robustă şi pentru implicarea activă în definirea apartenenţei la românitate, de unde au pornit numeroşi intelectuali implicaţi în descoperirea şi interpretarea culturii tradiţionale, profunde. Aici, în satul Băseşti, s-a născut, pe 18 martie 1927, Dumitru Pop. După ce a studiat filologia la Universitatea din Cluj şi a susţinut doctoratul în ştiinţe filologice la Bucureşti, cu teza *Folcloristica Maramureşului* (1969), s-a dedicat carierei didactice, urcând treptele universitare şi devenind, în 1970, profesor la Catedra de literatură română a Facultăţii de Filologie a Universităţii clujene şi decan al aceleiaşi instituţii (1968–1976). Totodată, a fost implicat în cercetarea academică fiind, succesiv, colaborator al Institutului de Lingvistică din Cluj (1961), coordonator al Secţiei clujene a Institutului de Folclor (1961–1969), devenit, după 1963, Institut de Etnografie şi Folclor şi director al Institutului de Lingvistică şi Istorie Literară din acelaşi oraş (1975–1976). Faţă de diversitatea responsabilităţilor administrative şi sociale, în activitatea sa de cercetător se pot identifica, statornic, câteva preocupări care îi definesc profilul de specialist: studii de istoria folcloristicii, cu interes special pentru evidenţierea contribuţiei Maramureşului la dezvoltarea domeniului, relaţia dintre textul literar şi contextul ritual-ceremonial din cadrul obiceiurilor calendaristice româneşti – volumul *Obiceiuri agrare în tradiţia populară românească*, 1989 – şi folclorul unor arii culturale ardelene de referinţă: Sălajul, Lăpuşul, Bihorul (*Poezii populare din Sălaj*; *Poezii populare din Lăpuş*, 1962, *Folclor din Bihor*, 1969). A colaborat cu studii şi articole în paginile revistelor academice de specialitate („Anuarul Arhivei de Folclor" – Cluj, „Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei", „Revista de etnografie şi folclor", „Revista de istorie şi teorie literară") şi la numeroase alte periodice de cultură. Participările sale la numeroase manifestări ştiinţifice naţionale şi internaţionale ne ajută să desprindem alte câteva tematici predilecte de cercetare: cântecul narativ – *Cu privire la influenţa baladei sud-dunărene asupra baladei populare româneşti* (1972), *La ballade populaire*

Anuar IEF, serie nouă, tom. 18, 2007, Bucureşti, p. 215–216

https://biblioteca-digitala.ro

roumaine (1975), *Quelques considérations sur la ballade populaire roumaine* (1979), *„Stâna prădată", un motiv din sfera mitologiei pastorale* (1980), *„Miorița" și filosofia morții* (1992), *Mit, istorie și sentiment în balada „Meșterul Manole"* (1994), ritualul colindatului – *Pluguşorul* (1977), *Colinda românească, colindă carpatică* (1979), *Cu privire la istoria colindei românești* (1981), ritualuri din ciclul vieții de familie – *Contribuții la studiul jocurilor de priveghi în zona Văii Gurghiului* (1968), *Riturile de nuntă* (1978) etc. A manifestat interes pentru identificarea valorilor creştine ale culturii tradiționale românești, observațiile sale fiind prețioase pentru cei care ar fi interesați să abordeze acest domeniu, foarte puțin studiat în folcloristica noastră.

O calitate deosebită a studiilor sale este eleganța prin care a sugerat interpretări şi a orientat interesul cercetării spre teme adesea prohibite în contextul controlat al acelei jumătăți de secol al XX-lea. Cu discreție şi autoritate şi-a asumat sarcini care implicau răspunderi sociale, educative, morale şi a reuşit să imprime, totdeauna, un nivel academic în relațiile dintre colaboratorii săi.

Istoria folcloristicii românești îl va aşeza alături de marile personalități care au contribuit la emanciparea şi dezvoltarea acestei discipline umaniste.

SABINA ISPAS

https://biblioteca-digitala.ro

LUCRĂRI APĂRUTE
LA EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

INSTITUTUL DE ETNOGRAFIE ŞI FOLCLOR „C. BRĂILOIU", **Atlasul etnografic român,** vol. I, **Habitatul,** coordonator ION GHINOIU, 2003, 272 p. (coeditare cu Regia Autonomă „Monitorul Oficial"); vol. II, **Ocupaţiile**, 2005, 296 p.

INSTITUTUL DE ETNOGRAFIE ŞI FOLCLOR „C. BRĂILOIU" **Etnologie românească**, vol. I, **Folcloristică şi etnomuzicologie**, coordonatori SABINA ISPAS şi NICOLETA COATU, 2006, 388 p.

LAURA JIGA ILIESCU, **Răsplata paradisului. Filoane livreşti şi orale ale tradiţiilor despre Blajini în spaţiul românesc,** 2006, 272 p.

Cărţile şi revistele publicate de Editura Academiei Române pot fi procurate direct de la depozitul editurii, Calea 13 Septembrie nr. 13, tel. 318 81 46 / int. 2811.

https://biblioteca-digitala.ro

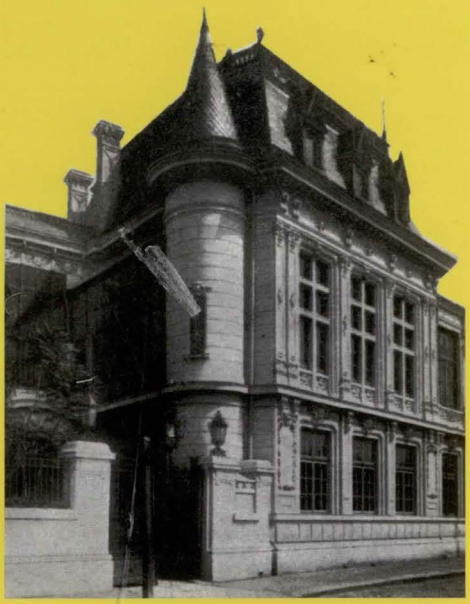

INSTITUTUL DE ETNOGRAFIE ŞI FOLCLOR
„C. BRĂILOIU"

Reproducere din volumul lui Frédéric Damé, *Bucarest en 1906,*
Bucureşti, Socec & C-ie, 1907 („Hôtel de M. Take Ionescu,
Ministre des Finances en 1906. Strada Cătun, 25").

ISSN 1220-5230

ANUAR IEF, serie nouă, tomul 18, 2007, p. 1–216, Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro

15 lei